

ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ
ΣΤΙΣ Α΄, Β΄ ΚΑΙ Γ΄ ΤΑΞΕΙΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ 2022

Πράξη «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού
Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» - MIS: 5035542

Γνωστικό Πεδίο: Κοινωνικές Επιστήμες Γνωστικό Αντικείμενο/επίπεδο εκπαίδευσης: Θρησκευτικά (Λύκειο)

Εμπειρογνώμονες Εκπόνησης του Προγράμματος Σπουδών

Επόπτης

Κορναράκης Κωνσταντίνος

Εκπονητές/Εκπονήτρια

Αλμπανάκη Ξαυθή, Γούλας Κωνσταντίνος, Πεπές Ευάγγελος, Τσιρεβέλος Νικόλαος,

Φανάρας Βασίλειος, Χριστόπουλος Νικόλαος

Εισηγητική Επιτροπή

Γκορτσιά Ευγενία, Κιουλάνης Σπυρίδων, Μπεκριδάκης Δημήτριος

Υπεύθυνος Γνωστικού Πεδίου

Μαστραπάς Αντώνιος

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014 -2020»		
	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ Ιωάννης Αντωνίου, Πρόεδρος ΙΕΠ	
Πράξη με τίτλο:	Πράξη «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» - MIS: 5035542	
Επιστημονική Ομάδα Έργου:	Αφεντουλίδου Άννα, Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ, Εμβαλωτής Αναστάσιος, Μέλος ΔΣ ΙΕΠ, Κατσαγάνη Γεωργία, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Μαστραπάς Αντώνιος, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Μασσούκας Παναγιώτης, Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ, Μπίλλα Πολυξένη, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Πετροπούλου Γεωργία, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Πήλιουρας Παναγιώτης, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Σαλπασαράνης Κωνσταντίνος, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Σταμούλης Ευθύμης, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Στυλιάρης Ευστάθιος, Προϊστάμενος Γραφείου Στρατηγικής και Πολιτικού Σχεδιασμού ΙΕΠ	
Υπεύθυνος Πράξης:	Παναγιώτης Πήλιουρας, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ	
Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.		
 Ευρωπαϊκή Ένωση Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης	 ΕΣΠΑ 2014-2020 ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Προτεινόμενη αναφορά στο υλικό:

Κορναράκης, Κ., Αλμπανάκη, Ξ., Γούλας, Κ., Πεπές, Ε., Τσιρεβέλος, Ν., Φανάρας, Β., Χριστόπουλος, Ν. (2022). *Οδηγός εκπαιδευτικού Θρησκευτικά Λυκείου. 2^η έκδοση*. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Περιεχόμενα

A' Μέρος (Θεωρητικό)	1
A1. Φυσιολογία του γνωστικού αντικειμένου:	1
A2. Σκοποθεσία	2
A3. Περιεχόμενο Γνωστικού Αντικειμένου – Θεματικά Πεδία/ Θεματικές Ενότητες	4
A' Λυκείου	8
B' Λυκείου	9
Γ' Λυκείου	11
A4. Διδακτική πλαισίωση - Σχεδιασμός Μάθησης	12
Τεχνικές διδασκαλίας	18
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΕΧΝΙΚΩΝ	19
A.5. Αξιολόγηση	48
B' Μέρος (πρακτικό μέρος δομημένο ανά τάξη)	53
B1. Εισαγωγικά στη διδακτική αξιοποίηση των Θ.Π./ Θ.Ε.	53
B2. Οι κεντρικοί άξονες των Θεματικών Πεδίων ως πυλώνες ανάπτυξης των ΚΘ.	53
B4. Διδακτική αξιοποίηση Θεματικών Πεδίων/ Θεματικών Ενότητων	54
A' Λυκείου	55
B' Λυκείου	57
Γ' Λυκείου	64
Αναφορές	66
B' Υποενότητα: «Έργα αρχικής, διαμορφωτικής, τελική αξιολόγησης μέσω αξιοποίησης ποικίλων στρατηγικών ανά τάξη	67
Ενδεικτικά παραδείγματα δραστηριοτήτων αξιολόγησης	72
Βιβλιογραφία	73
Ενδεικτικές δραστηριότητες ανά τάξη και ανά Θεματικό Πεδίο/ Θεματικές Ενότητες.	74
A' ΛΥΚΕΙΟΥ	74
Δραστηριότητα Διαλόγου	85
Δραστηριότητα παιχνιδιού δράσης	90
B' ΛΥΚΕΙΟΥ	93
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ	142
Ενδεικτικά διδακτικά σενάρια	170
A' ΛΥΚΕΙΟΥ	170
1 ^ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ	170
2 ^ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ	189

Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	208
1 ^ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ	208
2 ^ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ	224
Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ.....	236
1 ^ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ	236
2ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ.....	246
3ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ.....	254
Συνθετική δραστηριότητα Project.....	259
Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	259
Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	261
Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ.....	265
Βιβλιογραφία και δικτυογραφία.....	270

Α΄ Μέρος (Θεωρητικό)

Α1. Φυσιογνωμία του γνωστικού αντικείμενου:

α. Το Μάθημα των Θρησκευτικών ως μάθημα οργανικά ενταγμένο στην Ελληνική Εκπαίδευση

Το μάθημα των Θρησκευτικών εντάσσεται στον κανόνα των υποχρεωτικών σχολικών μαθημάτων, τα οποία διδάσκονται στην Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση του ελληνικού σχολείου. Η οργάνωση και η λειτουργία του θεμελιώνονται στο Σύνταγμα της Ελλάδας, στους νόμους του ελληνικού κράτους, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ), και στις συμβάσεις και συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και τις αποφάσεις της Ολομέλειας του ΣΤΕ (1749&1750/2019). Βασική αποστολή του μαθήματος των Θρησκευτικών αποτελεί η «ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης», η οποία είναι συνταγματική υποχρέωση του κράτους. Για να υπηρετεί τον εν λόγω σκοπό, το μάθημα διδάσκεται επί ικανό αριθμό ωρών διδασκαλίας εβδομαδιαία στο πρόγραμμα του Δημοτικού, Γυμνασίου, ΓΕΛ και ΕΠΑΛ και τα μαθησιακά αποτελέσματά του αξιολογούνται συντελώντας στη γενικότερη επίδοση των μαθητών και μαθητριών.

β. Ο θεμελιώδης παιδαγωγικός και ανθρωπολογικός προσανατολισμός του Μαθήματος των Θρησκευτικών

Το παιδαγωγικό και μορφωτικό έργο που παρέχεται μέσω της διδασκαλίας του μαθήματος των Θρησκευτικών αποσκοπεί στην ενίσχυση και την εμπέδωση της θρησκευτικής συνείδησης των ορθόδοξων μαθητών και μαθητριών. Η προοπτική αυτή υπηρετεί την ολόπλευρη ανάπτυξή τους, κυρίως δε συμβάλλει στην καλλιέργεια του ανθρωπίνου προσώπου ως μοναδικής, ανεπανάληπτης και ελεύθερης ύπαρξης. Με αυτόν τον τρόπο το μάθημα παρέχει όλα τα αναγκαία ερεθίσματα, ώστε οι μαθητές/-τριες να γνωρίζουν τον εαυτό τους, να επικοινωνούν αποτελεσματικά με τους ανθρώπους και τον κόσμο γύρω τους, καθώς και να αφουγκράζονται και να αντιμετωπίζουν τις μεγάλες προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου.

γ. Το Μάθημα των Θρησκευτικών ως μάθημα παιδείας και πολιτισμού

Το μάθημα των Θρησκευτικών αποτελεί μάθημα παιδείας και πολιτισμού. Σε αυτό καλούνται οι μαθητές και οι μαθήτριες να αναγνωρίσουν και να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης, ώστε να αποκτήσουν συναίσθηση της ευθύνης για τη συνέχειά της σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο. Υπό αυτή την έννοια, λαμβάνουν τα απαραίτητα εφόδια, για να δρουν στο μέλλον ως ενεργοί πολίτες του ελληνικού κράτους, στο οποίο η παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας αποτελεί ζωντανό και λειτουργικό στοιχείο της ιστορικής ταυτότητας και του πολιτισμού του, και κατ' επέκταση συστατική παράμετρο του δημόσιου χώρου. Ταυτόχρονα, αποτελεί μάθημα ευρωπαϊκής παιδείας και εκπαιδεύει Ευρωπαίους πολίτες προάγοντας τις διαχρονικές χριστιανικές αξίες, οι οποίες αποτέλεσαν τα θεμέλια του σύγχρονου ευρωπαϊκού πολιτισμού.

δ. Το Μάθημα των Θρησκευτικών ως μάθημα ταυτότητας του προσώπου

Το μάθημα των Θρησκευτικών, λαμβάνοντας υπόψη τις προσεγγίσεις των επιστημών της θεολογίας, της παιδαγωγικής και της θρησκευοπαιδαγωγικής, σε συνδυασμό με τα σύγχρονα πορίσματα της εκπαιδευτικής ψυχολογίας, της αναπτυξιακής ψυχολογίας και της διδακτικής, προτάσσει την ανάπτυξη του ανθρώπου ως ενιαίας ψυχοσωματικής οντότητας. Επειδή συντελεί στην ανάπτυξη της ταυτότητας του προσώπου, αντιμετωπίζει τους μαθητές και τις μαθήτριες ως πρόσωπα, καθένα εκ των οποίων φέρει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και εμπειρίες, συγκεκριμένες ανάγκες και ποικίλα ενδιαφέροντα, που έχουν άμεση αναφορά στην πορεία της ψυχοσωματικής του ωρίμανσης. Επομένως, το μάθημα των Θρησκευτικών αποτελεί παράγοντα ενίσχυσης της αυτοεκτίμησης, της αυτοπεποίθησης, της ενσυναίσθησης αλλά και της ανθεκτικότητας των νέων ανθρώπων. Μέσα από αυτό το πρίσμα, οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να αποκτήσουν τις κατάλληλες ικανότητες, ώστε να συνυπάρχουν αρμονικά με όλους τους ανθρώπους και με τον θρησκευτικά «άλλο» και να συνεργάζονται συμβάλλοντας στην εύρυθμη λειτουργία του κοινωνικού συνόλου.

Από την άλλη πλευρά, το μάθημα των Θρησκευτικών επικεντρώνεται στην εκπαίδευση του νέου ανθρώπου. Για τον λόγο αυτό είναι διακριτό μάθημα στη σχολική εκπαίδευση, που εισάγει ως αντικείμενο στη διαδικασία διδασκαλίας-μάθησης τη σχέση του ανθρώπου με το θείο, όπως αυτή νοηματοδοτείται στην ορθόδοξη παράδοση και τον πολιτισμό. Το μορφωτικό αυτό περιεχόμενο αξιολογείται ως έγκυρη πρόταση προσανατολισμού του βίου και ως ζωτικό σημείο αναφοράς για την ανακάλυψη απαντήσεων σε βασικά ερωτήματα που απασχολούν τον άνθρωπο στην πορεία ανάπτυξης της ταυτότητάς του. Μαθαίνουν ελεύθερα οι μαθητές και οι μαθήτριες, σε σχολικό πλαίσιο, τι σημαίνει να είναι κανείς ορθόδοξος χριστιανός, πώς η επιλογή αυτή διαμορφώνει τη ζωή του, το πολιτισμικό του πλαίσιο, τις θέσεις του στην ευρύτερη κοινωνία αλλά και τη δράση του ως αυριανού πολίτη και ως ισότιμου συνομιλητή στον δημόσιο χώρο του ελληνικού κράτους, της Ευρώπης και του κόσμου όλου. Ενθαρρύνονται, έτσι ουσιαστικά, να συσχετίζουν αυτή την πρόταση προσανατολισμού της ζωής με τις σύγχρονες προκλήσεις του κοινωνικού γίνεσθαι και υποστηρίζονται με την ανάπτυξη των ικανοτήτων να δρουν δημοκρατικά, ελεύθερα και με αγάπη για τον συνάνθρωπο.

A2.Σκοποθεσία

I. Γενικοί Σκοποί

Με βάση όλα τα παραπάνω διαμορφώνονται οι Γενικοί Σκοποί της διδασκαλίας του Μαθήματος των Θρησκευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ειδικότερα, το Μάθημα των Θρησκευτικών συμβάλλει:

- Στη διαμόρφωση ελεύθερων, υπεύθυνων και κριτικά σκεπτόμενων πολιτών και στην προετοιμασία των μαθητών και μαθητριών για τον δημόσιο χώρο με τέτοιον τρόπο, ώστε να αναδεικνύουν ως πολίτες του κόσμου τις οικουμενικές αρχές και αξίες μέσα από την οπτική της Ορθόδοξης Χριστιανικής Παράδοσης.
- Στην ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών και μαθητριών, μέσω της ανάλυσης και εμπέδωσης της Ορθόδοξης Χριστιανικής Παράδοσης, με τέτοιον τρόπο ώστε να μη διακυβεύεται σε καμία περίπτωση η ελεύθερη διάπλαση της προσωπικότητάς τους.
- Στην κατανόηση και ερμηνεία βασικών πτυχών της διδασκαλίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας, όπως αυτές καταγράφονται στην Αγία Γραφή, στη Δογματική και Ηθική διδασκαλία της, στη λατρευτική της ζωή και στην Παράδοση των Αγίων Πατέρων της.

- Στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών και μαθητριών, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες, να μπορούν να ζήσουν δημιουργικά, με αγάπη προς τον άνθρωπο, τη ζωή και τη φύση και να διακατέχονται από πίστη προς την πατρίδα και τα γνήσια στοιχεία της Ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης, η οποία αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της σύγχρονης ελληνικής και ευρωπαϊκής παιδείας.
- Στη βαθύτερη εξοικείωση με τη σχέση Θεού και ζωής ως κινητήρια δύναμη που συμβάλλει στον προσανατολισμό του βίου και την ανακάλυψη της προσωπικής ταυτότητας.
- Στην αναγνώριση του συλλογικού θρησκευτικού βιώματος, το οποίο στην Ελλάδα διαμορφώνεται μέσω της ιστορικής παρουσίας και δράσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας.
- Στην ανάδειξη της σημασίας που έχει η θρησκευτική αγωγή ως προς τις ικανότητες των μαθητών/τριών να επικοινωνούν με τον εαυτό τους, με τους άλλους και τον κόσμο ολόκληρο, να δημιουργούν, να αυτενεργούν, να καλλιεργούν δεξιότητες και να παράγουν νέα γνώση, η οποία να μετασχηματίζεται σε δράση στην κοινωνία, εμπνεόμενη από το όραμα και την ελπίδα για την ειρήνη, τη συνύπαρξη, την ισότητα, τη δημοκρατία και γενικά την αλλαγή και τη βελτίωση του κόσμου.
- Στη μελέτη του θρησκευτικού φαινομένου εν γένει με γνώμονα τη διαθεματική και τη διεπιστημονική προσέγγιση της γνώσης.
- Στη γνωριμία με άλλα θρησκέυματα και θρησκευτικές και μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες, κάτι που επιτυγχάνεται σε συνάρτηση με τα αναπτυξιακά και παιδαγωγικά χαρακτηριστικά των παιδιών και των εφήβων και πάντα διακριτά, αποβλέποντας στην καλλιέργεια της ικανότητας για διάλογο, για σεβασμό απέναντι στην ετερότητα, καθώς και για αρμονική συνύπαρξη με τους άλλους.

II. Ειδικοί στόχοι

Οι Ειδικοί Στόχοι του μαθήματος των Θρησκευτικών στο Λύκειο είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες, μέσα από τη βιωματική, διαθεματική, διεπιστημονική και διερευνητική προσέγγιση σταθμών εξέλιξης της πορείας της Ορθόδοξης Εκκλησίας, τη θεολογική ερμηνεία γεγονότων από την ιστορία της ανθρωπότητας και του κόσμου, αλλά και σύγχρονων ζητημάτων που ανακύπτουν από την παρουσία των θρησκειών, να:

- Κατανοήσουν τη Δογματική διδασκαλία της Ορθόδοξης Χριστιανικής Διδασκαλίας για τον Τριαδικό Θεό, τον Χριστό, την Εκκλησία, τον κόσμο και τον άνθρωπο και τη σύνδεσή της με τον κοινωνικό βίο.
- Εξηγήσουν μέσα από τη διδασκαλία της Εκκλησίας την αξία του ανθρώπινου προσώπου (ομοτιμία μεταξύ των ανθρώπων χωρίς καμία διάκριση) και την ιδιαιτερότητά του σε σχέση με την κτίση.
- Αναγνωρίσουν στον λειτουργικό, λατρευτικό, αγιολογικό και εκκλησιαστικό πλούτο της Ορθόδοξης χριστιανικής ζωής ως δομικά στοιχεία νοηματοδότησης του βίου και της ελληνορθόδοξης ταυτότητας.
- Εκτιμήσουν το χριστιανικό ήθος και τη χριστιανική πίστη και ζωή ως πλαίσιο της ολόπλευρης και ισόρροπης ανάπτυξης των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεών τους, ώστε να γίνουν ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά, με αγάπη προς τον άνθρωπο, τη ζωή και το φυσικό περιβάλλον.

- Διαμορφώσουν στερεή πεποίθηση της αξίας και των αρχών της Ορθόδοξης Χριστιανικής Παράδοσης ως ελεύθεροι, υπεύθυνοι και κριτικά σκεπτόμενοι πολίτες του ελληνικού Κράτους, της Ευρώπης και του κόσμου, που έχουν ενεργό ρόλο στον δημόσιο χώρο.
- Διακρίνουν την επίδραση της θρησκείας και των θρησκευτικών και μη θρησκευτικών κοσμοθεωριών στην πορεία του ανθρώπου και στη ζωή των πιστών στον σύγχρονο κόσμο ως παραγόντων διαμόρφωσης ταυτότητας και σεβασμού στην ετερότητα και αρμονική συνύπαρξη.

Από τους παραπάνω γενικούς σκοπούς και στόχους καθίσταται σαφές ότι το Μάθημα των Θρησκευτικών έχει τη δυνατότητα να αποτελέσει παράγοντα κοινωνικής ειρήνης και συνοχής αλλά και να εμπλουτίσει παιδαγωγικές και εκπαιδευτικές στρατηγικές του σχολικού προγράμματος κυρίως ως προς το ζήτημα της ολοκλήρωσης ισορροπημένων προσωπικοτήτων. Μπορεί να αποτελέσει παράγοντα κοινωνικής ειρήνης και συνοχής, όταν οι μαθητές/-τριες μάθουν να διακρίνουν μεταξύ τους τι ορίζεται ως πίστη από την Εκκλησία και τι νοθεύει την αληθινή έννοια της πίστης (άγνονη συμμόρφωση σε θρησκευτικούς κανόνες ή, εξ αντιθέτου, προλήψεις και ασυδοσία) και να διακρίνουν μεταξύ θρησκευτικότητας και φανατισμού. Επίσης, το παραπάνω επιτυγχάνεται και όταν οι μαθητές/-τριες ανακαλύψουν το ήθος της Ορθοδοξίας, για να υπάρχει ένα συγκρίσιμο μέγεθος ως προς την αξία του δικού τους προσωπικού αγώνα κατά των αλλοτριωτικών δομών της σύγχρονης κοινωνίας, του αγώνα για δικαιοσύνη και ειρήνη.

Μπορεί όμως το μάθημα να εμπλουτίσει παιδαγωγικές και εκπαιδευτικές στρατηγικές ως προς το ζήτημα της ολοκλήρωσης ισορροπημένων προσωπικοτήτων, διότι μέσα από τη γνωριμία του μαθητή/-τριας με βασικές θέσεις της Ορθόδοξης διδασκαλίας, αποδεικνύεται μάθημα Πολιτισμού, όπου οι μαθητές/τριες θα ανακαλύψουν ότι η Εκκλησία μέσα από σημαντικά πρότυπα που προβάλλει, συμβάλλει σημαντικά στην πνευματική καλλιέργεια του ανθρώπου με κοινωνικές και οικουμενικές προοπτικές, καλλιεργώντας ελεύθερες προσωπικότητες με ρηξικέλευθες προτάσεις σε αντίθεση με προβαλλόμενα πρότυπα σκοταδισμού και άκριτου συντηρητισμού. Μέσα από το μάθημα, εξάλλου, θα αναγνωρίσουν την άρρηκτη συνάφεια της πολιτιστικής μας ταυτότητας με την Ορθοδοξία, η οποία συνεχίζει να παραμένει συστατικό στοιχείο του νεοελληνικού πολιτισμού και συνεκτικός παράγοντας της κοινωνίας και της πατρίδας μας.

A3. Περιεχόμενο Γνωστικού Αντικειμένου – Θεματικά Πεδία/ Θεματικές Ενότητες

Δομή και μέθοδος επιλογής και κατάταξης του διδακτικού υλικού

Η επιλογή και η διάταξη του διδακτικού υλικού ακολουθεί τις βασικές παιδαγωγικές αρχές και αντιλήψεις για τη φύση της γνώσης, τη γνωστική δομή, τη διαδικασία της μάθησης, τον σχεδιασμό και την οργάνωση της διδακτικής πράξης, καθώς και τα επίπεδα γνωστικής αντίληψης των μαθητών/-τριών.

A. Βασικά στοιχεία επιλογής του περιεχομένου του γνωστικού αντικειμένου αποτελούν:

1. Τα επτά (7) συν ένα (1) Κεντρικά Θέματα – Θεματικά Πεδία
2. Τα τρία (3) κριτήρια επιλογής

B. Βασικά στοιχεία οργάνωσης του περιεχομένου του γνωστικού αντικειμένου αποτελούν:

1. Οι τέσσερις (4) κύκλοι σπουδών του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος
2. Οι τρεις (3) Βασικοί Άξονες που υπηρετούν τους Ειδικούς Στόχους του Προγράμματος Σπουδών των τεσσάρων (4) κύκλων

Το περιεχόμενο του γνωστικού αντικείμενου οργανώνεται με σημεία αναφοράς επτά (7) Κεντρικά Θέματα που αντιστοιχούν σε θεμελιώδεις πτυχές της ορθόδοξης θεολογίας, με βάση τις οποίες σχεδιάζονται και αναπτύσσονται οι επιμέρους θεματικές. Τα επτά (7) Κεντρικά Θέματα ονομάζονται στο Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΣ) Θεματικά Πεδία (ΘΠ). Στα επτά (7) ΘΠ του ΠΣ προστίθεται με διακριτό τρόπο ένα (1) Θεματικό Πεδίο με θέματα θρησκευτικής εκπαίδευσης.

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

A. Χριστιανική Εκπαίδευση

1. Θεός
2. Δημιουργία – Πτώση
3. Άνθρωποι του Θεού (Προφήτες – Άγιοι)
4. Ενανθρώπηση – Χριστός
5. Εκκλησία – Λατρεία – Αγία Γραφή
6. Βασιλεία του Θεού (Μεταμόρφωση, Εσχατολογία)
7. Χριστιανική Ζωή (Ζωή και Θάνατος)

B. Θρησκευτική Εκπαίδευση

8. Θρησκεία/-ες – Κοσμοθεωρίες

Η επιλογή και η ανάπτυξη του διδακτικού υλικού του Προγράμματος Σπουδών γύρω από τις συγκεκριμένες πτυχές, πραγματοποιείται με συγκριμένα κριτήρια, που αφορούν:

1. στην ανταπόκρισή του στο επίπεδο ανάπτυξης και στις προσληπτικές ικανότητες των μαθητών/-τριών,
2. στη συμβολή του στη θρησκευτική και ηθική ανάπτυξη των μαθητών/ -τριών,
3. στον βαθμό ανταπόκρισής του στις πνευματικές αναζητήσεις και τις υπαρξιακές ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου.

Η οργάνωση του διδακτικού υλικού ακολουθεί τη σπειροειδή διάταξη. Τα αντικείμενα μάθησης, τα οποία έχουν ως σημείο αναφοράς τα Θεματικά Πεδία, διδάσκονται οργανωμένα και συστηματικά στους τέσσερις (4) Κύκλους, οι οποίοι αντιστοιχούν στα στάδια ανάπτυξης των μαθητών/-τριών και αντιπροσωπεύουν τις βαθμίδες εκπαίδευσης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Ειδικότερα, οι τέσσερις κύκλοι περιλαμβάνουν τις εξής τάξεις:

- 1^{ος} Κύκλος: Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού
- 2^{ος} Κύκλος: Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού
- 3^{ος} Κύκλος: Α΄, Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου
- 4^{ος} Κύκλος: Α΄, Β΄, Γ΄ ΓΕΛ και ΕΠΑΛ

Η σπειροειδής ανάπτυξη των Θεματικών Πεδίων προϋποθέτει την επαναφορά του διδακτικού υλικού για παιδαγωγική επεξεργασία σε κάθε Κύκλο. Ωστόσο, ο βαθμός και το επίπεδο θεολογικής προσέγγισης και παιδαγωγικής ανάλυσης διαβαθμίζεται ανάλογα με το

στάδιο ανάπτυξης και ωριμότητας των παιδιών και των εφήβων μαθητών/-τριών κάθε Κύκλου. Με τον τρόπο αυτό, εξασφαλίζεται μία κλιμακούμενη επεξεργασία του περιεχομένου των Θεματικών Πεδίων, η οποία αντιστοιχεί στον βαθμό πνευματικής ωριμότητας των μαθητών/-τριών.

Επιπλέον, παράγοντες οργάνωσης του διδακτικού υλικού, σύμφωνα με τη σπειροειδή του διάταξη του, αποτελούν οι τρεις (3) Βασικοί Άξονες, οι οποίοι υπηρετούν τους Ειδικούς Στόχους του Προγράμματος Σπουδών των τεσσάρων κύκλων. Οι τρεις Βασικοί Άξονες είναι:

1^{ος} Βασικός Άξονας: Τι σημαίνει να είναι Ορθόδοξος Χριστιανός και πώς η επιλογή αυτή διαμορφώνει τη ζωή του/ της;

2^{ος} Βασικός Άξονας: Ποιο είναι το πολιτισμικό πλαίσιο και πώς η ορθόδοξη χριστιανική ταυτότητα επιδρά στις θέσεις του/ της στην ευρύτερη κοινωνία;

3^{ος} Βασικός Άξονας: Πώς διαμορφώνεται η λειτουργία του/ της ως πολίτη του ελληνικού κράτους, της Ευρώπης και ολόκληρου του κόσμου χάρη σε αυτή την ορθόδοξη χριστιανική ταυτότητα;

Τα Θεματικά Πεδία αναπτύσσονται λεπτομερέστερα αφενός σε επιμέρους Θεματικές Ενότητες, που αποτυπώνονται στα Προγράμματα Σπουδών, και αφετέρου σε Διδακτικές Ενότητες, που θα περιλαμβάνονται στα διδακτικά βιβλία των μαθητών/-τριών.

Τελικά, η διάταξη του διδακτικού υλικού αποτυπώνεται σταυροειδώς. Στον κάθετο άξονα αποτυπώνονται οι σπείρες των Θεματικών Πεδίων με το ίδιο θεματικά, αλλά διακριτό και κλιμακούμενο σε βαθμό δυσκολίας περιεχόμενο ως εξής:

A. Σπείρες Θεματικών Πεδίων:

1. Γ΄ Δημοτικού, Ε΄ Δημοτικού, Α΄ Γυμνασίου και Α΄ Λυκείου
2. Δ΄ Δημοτικού, Στ΄ Δημοτικού, Β΄ Γυμνασίου και Β΄ Λυκείου
3. Γ΄ Γυμνασίου και Β΄ και Γ΄ Λυκείου.

Στον οριζόντιο άξονα κατανέμονται τα επιμέρους Θεματικά Πεδία ως εξής:

B. Ομάδες Θεματικών Πεδίων:

1. Θεός, Δημιουργία – Πτώση, Άνθρωποι του Θεού και Ενανθρώπιση - Χριστός
2. Εκκλησία – Λατρεία – Αγία Γραφή, Βασιλεία του Θεού, Χριστιανική Ζωή
3. Θρησκεία/-ες – κοσμοθεωρίες.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΘΕΟΣ			
Κύκλοι	Τάξεις	Θεματικές Ενότητες	Διδακτικές Ενότητες
Δημοτικό			
1 ^{ος}	Γ΄ & Δ΄	1 ^η Ο Θεός είναι πάντα μαζί μας	
		2 ^η	
		3 ^η	
		4 ^η	
		5 ^η	
2 ^{ος}	Ε΄ & Στ΄	1 ^η Ο Θεός συνομιλεί με τους ανθρώπους	

		2 ^η	
		3 ^η	
		4 ^η	
		5 ^η	
Γυμνάσιο			
3 ^{ος}	Α'	1 ^η Ο Θεός Δημιουργός και «βοηθός» του ανθρώπου	
		2 ^η	
		3 ^η	
		4 ^η	
		5 ^η	
Λύκειο			
4 ^{ος}	Α'	1 ^η Ο Θεός αποκαλύπτεται στην κτίση και στην ιστορία	
		2 ^η Η σχέση με τον Τριαδικό Θεό	
		3 ^η Ο Θεός ως πρόσωπο	
		4 ^η Η συνάντηση με τον Θεό: μία πορεία αγαπητικής κοινωνίας με τον άλλο	
		5 ^η Η τριαδικότητα του Θεού και η ενότητα όλων των ανθρώπων	

Παράδειγμα σπειροειδούς ανάπτυξης 1^{ου} Θεματικού Πεδίου

Επομένως, ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη του διδακτικού υλικού κάθε Κύκλου ακολουθεί την εξής εξελικτική πορεία, η οποία ακολουθήθηκε. Κατά την πρώτη φάση συνδέεται απαραίτητα το Θεματικό Πεδίο με τους τρεις (3) Βασικούς Άξονες. Η δεύτερη φάση περιλαμβάνει τη συσχέτιση του παραγόμενου υλικού με τα ιδιαίτερα μαθησιακά χαρακτηριστικά της ηλικιακής φάσης των μαθητών/-τριών. Κατά την τρίτη φάση διαμορφώνονται: α. οι επιμέρους θεματικές, β. τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα και γ. οι Ενδεικτικές δραστηριότητες.

Οι διδακτικές ώρες οι οποίες διατίθενται συνολικά για την υλοποίηση των Διδακτικών Ενοτήτων αντιστοιχούν συνολικά σε περίπου εξήντα (60) για το Δημοτικό (1^{ος} & 2^{ος} Κύκλος Σπουδών) και πενήντα (50) για το Γυμνάσιο (3^{ος} Κύκλος Σπουδών) και τις δύο πρώτες τάξεις του Λυκείου (4^{ος} Κύκλος Σπουδών). Στο Πρόγραμμα Σπουδών περιγράφεται η προβλεπόμενη χρονική διάρκεια διδασκαλίας της κάθε Θεματικής Ενότητας. Κατά συνέπεια, η κάθε Διδακτική Ενότητα, η οποία έχει σχεδιαστεί σε απόλυτη συμφωνία με την αντίστοιχη Θεματική Ενότητα και τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματά της, όπως αυτά αποτυπώνονται στο Πρόγραμμα Σπουδών, μπορεί να έχει χρονική διάρκεια μίας (1) ή δύο (2) διδακτικών ωρών.

Περιεχόμενο Γνωστικού Αντικείμενου Λυκείου

Στον 4^ο Κύκλο (Α΄, Β΄, ΓΕΛ και ΕΠΑΛ) επαναλαμβάνεται η διδασκαλία των Θεματικών Πεδίων: Θεός, Δημιουργία – Πτώση, Άνθρωποι του Θεού και Ενανθρώπηση – Χριστός, τα οποία έχουν διδαχθεί στον 3^ο Κύκλο (Α΄ και Β΄ Γυμνασίου) στον 2^ο Κύκλο (Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού) και στον 1^ο Κύκλο (Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού). Σύμφωνα με τις βασικές αρχές της σπειροειδούς ανάπτυξης του γνωστικού αντικειμένου, στον 4^ο Κύκλο επιδιώκεται η επίτευξη ευρύτερων και υψηλότερων Προσδοκώμενων Μαθησιακών Αποτελεσμάτων, τα οποία κατατάσσονται στην κορυφή της «πυραμίδας» ποιοτικής κατάταξής τους, σύμφωνα με την αναθεωρημένη ταξινόμια του Bloom, και αντιστοιχούν στις προσληπτικές ικανότητες και το επίπεδο γνωστικής ωριμότητας των μαθητών/-τριών του Λυκείου.

Α΄ Λυκείου

Οι μαθητές/-τριες της Α΄ Λυκείου, ακολουθώντας μία εξελικτική πορεία και με βάση αφενός όσα έχουν ήδη διδαχθεί στην Α΄ Γυμνασίου, στη Γ΄ και στην Ε΄ Δημοτικού και αφετέρου τις προηγούμενες εμπειρίες τους, επεξεργάζονται σε ένα ευρύτερο και υψηλότερο επίπεδο τις θεμελιώδεις πτυχές της διδασκαλίας περί Θεού της Ορθόδοξης Εκκλησίας προς την κατεύθυνση της καλλιέργειας και της περαιτέρω ανάπτυξης της χριστιανικής τους συνείδησης, καθώς και της ολόπλευρης, ισόρροπης και αρμονικής ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους. Ειδικότερα, οι Διδακτικές Ενότητες που εξειδικεύουν το γνωστικό αντικείμενο της διδακτικής διαδικασίας σε κάθε επιμέρους Θεματική Ενότητα, περιλαμβάνουν διδακτικό υλικό που αφορά στην ποικιλία των αποκαλύψεων του Θεού στην κτίση και στην ιστορία, στον ρόλο που η Θεία αποκάλυψη διαδραματίζει στην υπέρβαση των προβλημάτων του σύγχρονου ανθρώπου, στα βασικά σημεία του Τριαδολογικού δόγματος, στη σημασία των ενδο-Τριαδικών σχέσεων για την οικοδόμηση της κοινωνικής συνοχής και στη σωτηριολογική και εσχατολογική σημασία της κατανόησης του χριστιανικού Θεού ως προσώπου, το οποίο σχετίζεται με τον άνθρωπο και την υπόλοιπη κτίση, προσφέροντας στον άνθρωπο κριτήρια αξιολόγησης των κοινωνικών σχέσεών του.

Οι Διδακτικές Ενότητες που αντιστοιχούν στις Θεματικές Ενότητες του 2^{ου} Θεματικού Πεδίου αναφορικά με τη Δημιουργία και την Πτώση προσεγγίζουν διδακτικά και μαθησιακά τον Θεό ως Δημιουργό του κόσμου και του ανθρώπου, έχοντας ως αφετηρία τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της διαλεκτικής σχέσης της πίστης με την επιστήμη, υπογραμμίζοντας τη σημασία της εκ του μη όντος δημιουργίας του κόσμου και του ανθρώπου, αποκαλύπτοντας τον συμβολικό χαρακτήρα της σχετικής βιβλικής διήγησης. Επιπλέον, αποκαλύπτουν τις ποικίλες προεκτάσεις της κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν Θεού δημιουργίας του ανθρώπου σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο. Παράλληλα, προσδιορίζουν την έννοια του ανθρωπίνου προσώπου, οριοθετώντας το πλαίσιο των διαπροσωπικών σχέσεων κατά την ορθόδοξη παράδοση. Επίσης, ερμηνεύουν και αιτιολογούν θεολογικά την έξοδο του ανθρώπου από τον Παράδεισο και τη σημασία της ορθής ή μη χρήσης του αυτεξουσίου του τόσο για την πνευματική εξέλιξη και πρόοδό του όσο και για την κοινωνική του ζωή. Στις Διδακτικές Ενότητες του 2^{ου} Θεματικού Πεδίου συμπεριλαμβάνονται και εκείνες στις οποίες αναλύεται η ορθόδοξη διδασκαλία για τη δημιουργία των δύο φύλων και τη συμβολή της ορθόδοξης θεολογίας στην αποκατάσταση της αξίας της γυναίκας. Τέλος, περιγράφουν τη θέση του ανθρώπου στην κτίση και τις οικολογικές προεκτάσεις της, όπως αυτή προκύπτει από την ορθόδοξη διδασκαλία.

Σε μία λογική εξελικτική πορεία πραγμάτευσης των βασικών σημείων της ορθόδοξης θεολογίας για τους ανθρώπους του Θεού, οι μαθητές/-τριες της Α΄ Λυκείου, στο πλαίσιο της διδασκαλίας των σχετικών Διδακτικών Ενοτήτων, κατανοούν την Αγιότητα, συστηματικοποιώντας τα κριτήρια και τα επιμέρους χαρακτηριστικά της, τη συσχετίζουν με τον ενάρετο βίο, προσεγγίζουν τις επιμέρους μορφές της, συνειδητοποιούν τον ορθό τρόπο τιμής των αγίων και την αναγωγή τους σε πρότυπα πνευματικής ζωής και σωτηρίας και την αντιλαμβάνονται ως μία διαχρονική πραγματικότητα, η οποία ασκεί καταλυτική επίδραση στην τέχνη, την παιδεία και τον πολιτισμό και κατατείνει προς την καταλλαγή του ανθρώπου με τον Θεό, τον συνάνθρωπο και την κτίση.

Οι Διδακτικές Ενότητες οι οποίες αντιστοιχούν στο Θεματικό Πεδίο με τίτλο: «Ενανθρώπηση – Χριστός» εξειδικεύουν το διδακτικό υλικό, το οποίο βοηθά τους/τις μαθητές/-τριες να συσχετίζουν τις προφητικές προρρήσεις με το γεγονός της ενανθρώπησης του Υιού και Λόγου του Θεού και να ερμηνεύουν την ενανθρώπηση ως αφετηρία του καινούριου κόσμου του Θεού. Ακόμη, στο διδακτικό υλικό που αφορά στο γεγονός της ενανθρώπησης περιλαμβάνονται τα κυριότερα σημεία της ορθόδοξης διδασκαλίας για το πρόσωπο, το απολυτρωτικό έργο και τον επί γης βίο του Θεανθρώπου, οι αμφισβητήσεις και οι παρερμηνείες για το πρόσωπο του Χριστού, η επίδραση του προσώπου του Χριστού στις ποικίλες εκφράσεις της τέχνης και του πολιτισμού, καθώς και η ελπιδοφόρα προσέγγιση του ατομικού και συλλογικού βίου ως αποτέλεσμα της προοπτικής της σωτηρίας.

Β΄ Λυκείου

Η Β΄ Λυκείου οργανώνεται σε τρία Θεματικά Πεδία, τα οποία εξετάζουν τον Χριστιανισμό και τις θρησκείες/κοσμοθεωρίες στον δημόσιο χώρο αντίστοιχα. Ειδικότερα στη Β΄ Λυκείου, οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται στην υψηλότερη σπείρα τα Θεματικά Πεδία: 5. Εκκλησία – Λατρεία – Αγία Γραφή, 6. Βασιλεία του Θεού (Μεταμόρφωση, Εσχατολογία) και 8. Θρησκεία/-ες – Κοσμοθεωρίες, τα οποία έχουν διδαχθεί στη Β΄ Γυμνασίου, Γ΄ Γυμνασίου και στις τάξεις Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού. Τα βασικά θεολογικά σημεία των παραπάνω Θεματικών Πεδίων επανέρχονται ως εμπλουτισμένο διδακτικό υλικό για βιωματική και διεπιστημονική διερεύνηση, προκειμένου να επιτευχθούν Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα αναφορικά με την περαιτέρω κατανόηση και ερμηνεία των βασικών στοιχείων της ορθόδοξης θεολογίας, καθώς και τη μελέτη και επεξεργασία του συλλογικού θρησκευτικού βιώματος, όπως αυτό διαμορφώνεται στον ελληνικό χώρο υπό την επίδραση της ορθόδοξης πίστης και παράδοσης.

Το Θεματικό Πεδίο με τίτλο: «Εκκλησία – Λατρεία – Αγία Γραφή» προσδιορίζεται από πλευράς διδακτικού περιεχομένου στην τρίτη σπείρα που αντιστοιχεί στη Β΄ Λυκείου, με θέματα που άπτονται του ρόλου της Βίβλου στο σχέδιο της Θείας Οικονομίας και της κατανόησης της Εκκλησίας ως σώματος πιστών με κεφαλή τον Χριστό. Στην επόμενη φάση το διδακτικό υλικό δημιουργεί τις προϋποθέσεις της θεολογικής διερεύνησης του μυστηρίου του Βαπτίσματος ως τρόπου ένταξης στο σώμα της Εκκλησίας, καθώς και της ερμηνευτικής προσέγγισης του μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας ως του κατεξοχήν μυστηρίου ευχαριστιακής ενότητας και κοινωνίας Θεού και ανθρώπου. Στις παραπάνω θεολογικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις προστίθενται και οι ανάλογες κοινωνικές προεκτάσεις. Επίσης,

το εκκλησιαστικό σώμα αναδεικνύεται ως ο απόλυτος θεματοφύλακας της αρτιότητας και της γνησιότητας της ορθόδοξης πίστης μέσω του συνοδικού θεσμού, ο οποίος αποτελεί το στόμα και τη συνείδησή του. Από πλευράς της ορθόδοξης λατρευτικής ζωής, και εκτός από τη μελέτη και την ανάλυση των μυστηρίων του Βαπτίσματος και της Θείας Ευχαριστίας, στη συγκεκριμένη σπείρα αναλύονται σε βάθος και κατηγοριοποιούνται τα μυστήρια, οι επιμέρους λατρευτικές εκδηλώσεις και ακολουθίες της ορθόδοξης παράδοσης. Στο πλαίσιο αυτού του προβληματισμού, δεν παραβλέπεται και η μελέτη επιμέρους πτυχών της τέχνης που συνδέονται λειτουργικά με την ορθόδοξη λατρεία. Το περιεχόμενο του συγκεκριμένου Θεματικού Πεδίου, όπως αναλύεται στις επιμέρους Θεματικές και Διδακτικές Ενότητες, ολοκληρώνεται με τη μελέτη του πολυσύνθετου ρόλου του Οικουμενικού Πατριαρχείου στη ζωή της Ορθόδοξης Εκκλησίας, καθώς και με τους βασικούς ιστορικούς σταθμούς της ιστορικής της πορείας από το Σχίσμα (1054 μ.Χ.) μέχρι την Πανορθόδοξη Σύνοδο (2016 μ.Χ.). Το διδακτικό περιεχόμενο, το οποίο περιλαμβάνεται στις επιμέρους Διδακτικές Ενότητες του Θεματικού Πεδίου με τίτλο: «Βασιλεία του Θεού», αναπτύσσεται σε έξι (6) Θεματικές Ενότητες. Ο σχεδιασμός και η οργάνωσή του δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μία μαθησιακή διαδικασία από την επαγωγή στην παραγωγή, κατά τη διερεύνηση των βασικών θεολογικών σημείων της ορθόδοξης διδασκαλίας για τη Βασιλεία του Θεού. Ξεκινώντας από την μελέτη των βασικών φάσεων της ιστορίας της, όπως αυτή εξελίσσεται από τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου έως την αποκατάστασή του, το διδακτικό υλικό περιλαμβάνει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματά της, τα οποία τη διαφοροποιούν από τις εγκόσμιες βασιλείες και τις ερμηνευτικές προσεγγίσεις του γεγονότος της Μεταμόρφωσης ως αντιπροσωπευτικού παραδείγματος φανέρωσης της Βασιλείας του Θεού. Η θεοπτία προσεγγίζεται ως πρόγευση της Βασιλείας του Θεού και αποτέλεσμα του πνευματικού αγώνα του ανθρώπου, προκειμένου να επιτύχει την κάθαρση, τον φωτισμό και τη θέωση. Τέλος, οι μαθητές/-τριες, σειροθετώντας τις γνώσεις τους από το προηγούμενο Θεματικό Πεδίο που αφορούν στην Εκκλησία, καλούνται να την μελετήσουν και ως πραγμάτωση της Βασιλείας του Θεού στον κόσμο, στο κέντρο της οποίας εντοπίζουν την κοινή ευχαριστιακή τράπεζα.

Στο επόμενο θεματικό πεδίο το διδακτικό υλικό υπηρετεί τους γενικούς σκοπούς της μελέτης του θρησκευτικού φαινομένου εν γένει, με γνώμονα τη διαθεματική και τη διεπιστημονική προσέγγιση της γνώσης, καθώς και τη γνωριμία με άλλα θρησκευόμενα και θρησκευτικές ή μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες. Η επιλογή και η συστηματική ταξινόμηση του διδακτικού υλικού έχει ως βασικό της κριτήριο τα στάδια γνωστικής και πνευματικής ανάπτυξης των μαθητών/-τριών και αποσκοπεί στην καλλιέργεια και την ανάπτυξη δεξιοτήτων διαλόγου και αλληλεγγύης, καθώς και στάσεων αμοιβαιότητας και σεβασμού έναντι της θρησκευτικής ετερότητας.

Η κατανομή του υπόλοιπου διδακτικού υλικού της Β' Λυκείου οργανώνεται σε δύο Θεματικά Πεδία, τα οποία εξετάζουν τον Χριστιανισμό και τις θρησκείες/ κοσμοθεωρίες στον δημόσιο χώρο αντίστοιχα. Το υλικό αυτό μελετάται διακριτά από τα υπόλοιπα επτά (7) Θεματικά Πεδία της Χριστιανικής Εκπαίδευσης στη Γ' Γυμνασίου, στη Β' Λυκείου, καθώς και στη Γ' Λυκείου. Το διδακτικό υλικό ομαδοποιείται σε τέσσερα υποθέματα. Ειδικότερα, το πρώτο υποθέμα διερευνά τις επιμέρους πτυχές της θέσης της ορθόδοξης Εκκλησίας στον δημόσιο χώρο, όπως τη διδασκαλία της για την ετερότητα, την ιεραποστολική δράση της, την περί προσώπου διδασκαλία της, τη σχέση της με τον πολιτισμό, τη θέση της στην ιστορία, τον

ρόλο της στην κοινωνία και τη στάση της έναντι της πολιτικής και της εξουσίας. Στο δεύτερο υποθέμα μελετώνται ο δημόσιος ρόλος και οι κοινωνικές προεκτάσεις του θεολογικού λόγου του Καθολικισμού, του Προτεσταντισμού και των αρχαίων χριστιανικών εκκλησιών. Στο τρίτο υποθέμα περιλαμβάνονται βασικές πληροφορίες και ιστορικά στοιχεία του Ιουδαϊσμού, του Ισλάμ, του Ινδουισμού, του Βουδισμού, των Κινεζικών και Ιαπωνικών θρησκευμάτων και των σύγχρονων θρησκευτικών κινήσεων. Εξετάζονται, επίσης, η θέση τους στη δημόσια ζωή και ο ρόλος τους στη σύγχρονη κοινωνία. Το διδακτικό υλικό του τρίτου υποθέματος ολοκληρώνεται με την προσέγγιση του φαινομένου της αθεΐας. Στο τέταρτο υποθέμα ταξινομείται το διδακτικό υλικό το οποίο αναφέρεται στο θρησκευτικό φαινόμενο ως έκφραση και ανάγκη της ανθρώπινης φύσης, στις προεκτάσεις του σε θέματα σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη βία και τον φανατισμό, καθώς και στο φυσικό περιβάλλον και την τέχνη.

Γ' Λυκείου

Η Γ' Λυκείου αποτελεί τη δεύτερη σπείρα του έβδομου και του όγδοου Θεματικού Πεδίου, το οποίο περιλαμβάνει το διδακτικό υλικό της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης. Στο σημείο αυτό απαιτείται να σημειωθεί ότι τα θέματα από το 8^ο Θεματικό Πεδίο ερευνώνται διακριτά από τα υπόλοιπα επτά (7) Θεματικά Πεδία της Χριστιανικής Εκπαίδευσης.

Οι Διδακτικές Ενότητες που περιλαμβάνουν το διδακτικό υλικό για τη διδασκαλία και τη μάθηση σε κάθε επιμέρους Θεματική Ενότητα του έβδομου Θεματικού Πεδίου με τίτλο: «Χριστιανική Ζωή (Ζωή και Θάνατος)», εστιάζουν στις απαντήσεις, οι οποίες προκύπτουν από τη μελέτη των κειμενικών πηγών της ορθόδοξης παράδοσης, στα ερωτήματα που αφορούν στο νόημα και το περιεχόμενο της ζωής και του θανάτου. Ειδικότερα, ενθαρρύνουν τους/ τις μαθητές/-τριες να αναζητήσουν και να εκφράσουν απαντήσεις στα θεμελιώδη υπαρξιακά τους ερωτήματα σχετικά με το νόημα της αληθινής ζωής, εστιάζοντας στην ορθόδοξη κατανόηση του ανθρώπου ως ψυχοσωματικού όντος, του βίου και της εσχατολογικής προοπτικής τους. Οι μαθητές/-τριες, στο πλαίσιο ενός αιτιακού σχήματος, αναπαριστούν τις προηγούμενες γνώσεις τους για την έξοδο του ανθρώπου από τον Παράδεισο και το προπατορικό αμάρτημα σε ένα υψηλότερο επίπεδο ανάλυσης της ζωής και του θανάτου. Στην ίδια συνάφεια, επεκτείνουν τις γνώσεις τους σχετικά με την αιτία της ενανθρώπισης και την αξία της Ανάστασης του Θεανθρώπου. Η ενεργητική επεξεργασία των θεολογικών απαντήσεων στα οντολογικά ερωτήματα της ζωής και του θανάτου αποκαλύπτει στους μαθητές τα θεμέλια, στα οποία οικοδομείται ο σεβασμός της ανθρώπινης ύπαρξης, της ζωής και της αξιοπρέπειάς της. Στο τέταρτο υποθέμα ταξινομείται το διδακτικό υλικό το οποίο αναφέρεται στο θρησκευτικό φαινόμενο και στις προεκτάσεις του στο ζήτημα των σχέσεων της θρησκείας με την επιστήμη, την τεχνολογία, αλλά και ζητήματα βιοηθικής.

A4. Διδακτική πλαισίωση - Σχεδιασμός Μάθησης

A4.1 Θεωρητικό πλαίσιο διδασκαλίας.

Το ερώτημα για τη σχέση μεταξύ θεωρίας και πράξης πλανάται αμείλικτο σε κάθε απόπειρα σχεδιασμού μιας εκπαιδευτικής δράσης, είτε αυτή υλοποιείται σε σχολική τάξη σε μια ή δύο διδακτικές ώρες, είτε αποτελεί τμήμα μιας ευρύτερης εκπαιδευτικής διεργασίας, όπως οι ερευνητικές εργασίες, τα πρότζεκτ κ.α. Το ζήτημα του μίγματος θεωρητικών παραδοχών και πρακτικής διδασκαλίας απασχολεί καθημερινά χιλιάδες εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων, καθώς συνιστά τη λυδία λίθο κάθε ελκυστικής διδακτικής πράξης. Δεν είναι λίγες οι φορές που οι εκπαιδευτικοί ζητούν πειστικά να αλιεύσουν πρακτικές διδασκαλίας, προσαρμοσμένες στα δικά τους δεδομένα και ιδιαιτερότητες, κάνοντας συχνά λόγο για κορεσμό από τη θεωρία και δυσκολία πρόσληψής της. Μερική αλήθεια κρύβεται στη θέση αυτή, αφού είναι παγκοίως γνωστό πως πίσω από κάθε διδακτική πράξη κρύβεται μια θεωρία μάθησης. Συνακόλουθα η θεωρητική πλαισίωση συνιστά *sine qua non* συνθήκη, προκειμένου να προσεγγιστεί με όρους ομαλής και ελκυστικής πρόσληψης το διδακτικό αντικείμενο και προφανώς να δημιουργηθεί περιβάλλον μάθησης ικανό να οδηγήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες στη δημιουργία ισχυρού υποβάθρου γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων. Είναι λοιπόν χρήσιμο να αντιληφθούν όλοι οι παράγοντες της εκπαίδευσης, κυρίως οι διδάσκοντες, την αξία του θεωρητικού πλαισίου στο διδακτικό σχεδιασμό στο βαθμό που αυτό συνεισφέρει στην ορθή εφαρμογή της διδακτικής πρακτικής.

Για να δημιουργηθεί η νέα γνώση με εύληπτο και κατανοητό τρόπο, να μετασχηματιστεί η παλαιά και να οδηγηθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες στην κατάκτησή της, τα κυρίαρχα ερωτήματα παραμένουν: Τι έμαθαν; Τι νέο κομίζει η διδασκαλία μου; Πώς θα καταλάβω τι γνωρίζουν τώρα; Πώς θα βελτιώσω τη διαδικασία της μάθησης; Είναι εξαιρετικά απογοητευτικό, καθώς η διδακτική ώρα πλησιάζει στο τέλος της ο δάσκαλος/ η δασκάλα να αντιλαμβάνεται πως τίποτε ουσιώδες δεν κατακτήθηκε από τους μαθητές και τις μαθήτριες. Η θεωρητική γνώση για παράδειγμα των μαθηματικών θα κατέρρεε αυτομάτως ως αλυσιτελής, εάν δεν είχε την παραμικρή εφαρμογή στις καθημερινές αριθμητικές πράξεις που καλείται να κάνει ο μαθητής/-τρια, καθώς θα συνιστούσε αυτόχρημα αποδοχή αποτυχίας της προσλαμβανόμενης θεωρίας. Στο ΜτΘ, τηρουμένων των αναλογιών, η θεωρητική γνώση της Θεολογίας, ως Ευαγγελίου των Αποστόλων και των Πατέρων όπως την παρέλαβαν από τον Ιησού Χριστό οδηγεί, σύμφωνα με την Ορθόδοξη πίστη, στη δημιουργία θρησκευτικής ταυτότητας και συνεπώς στην εφαρμογή της θεωρίας και τον μετασχηματισμό της σε πράξη. Η Εκκλησία και οι λειτουργικές της ακολουθίες αποτελούν το ισχυρότερο επιχείρημα προς υποστήριξη των ανωτέρω. Για να επιτευχθεί αυτό, ο συνδυασμός θεωρητικής τεκμηρίωσης και πρακτικής αξιοποίησης είναι αυτός που συνεπάγεται βέλτιστες πρακτικές διδασκαλίας.

A4.2 Η σύνθεση στα Νέα Π.Σ. Διδακτικές αρχές, συγκεκριμένες διδακτικές στρατηγικές και διδακτικά εργαλεία.

Ζητούμενο των νέων ΠΣ είναι να δοθούν ερεθίσματα, κατευθύνσεις και αρχές, κίνητρα και μεθοδολογικά εργαλεία για την επίτευξη της αποτελεσματικής διδασκαλίας μέσω της δημιουργίας δυναμικών κοινοτήτων μάθησης. Με την κατανόηση της φυσιογνωμίας του μαθήματος των Θρησκευτικών και τον προβληματισμό σχετικά με το πώς μαθαίνουν οι

μαθητές/-τριες και ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους κάθε φορά, επιδιώκεται οι εκπαιδευτικοί :

- να δημιουργούν ένα υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης, ενθαρρύνοντας την ενεργό εμπλοκή μαθητών/-τριών σε ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες,
- να εστιάζουν στην οικειοποίηση βασικών γνώσεων με τη βοήθεια των οποίων αναπτύσσονται γνωστικές, μεταγνωστικές και άλλες δεξιότητες και ικανότητες, αξιοποιώντας τις αρχές της παιδαγωγικής ψυχολογίας και τα χαρακτηριστικά των γνωστικών αντικειμένων,
- να επιδιώκουν τη διασύνδεση και ενσωμάτωση της νέας γνώσης με τις προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών/τριών μέσω πολλαπλών προσεγγίσεων ανάλογα με τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντά τους,
- να υιοθετούν στρατηγικές διαφοροποιημένης διδασκαλίας, βιωματικής μάθησης και να αξιοποιούν εναλλακτικές πρακτικές, ποικίλα διδακτικά εργαλεία και δημιουργικές δραστηριότητες,
- να χρησιμοποιούν κατάλληλα τις νέες τεχνολογίες στην καθημερινή διδακτική τους πρακτική, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα της ηλεκτρονικής μάθησης και τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία,
- να ενθαρρύνουν τον κριτικό στοχασμό επί γνωστικών διαδικασιών και πρακτικών.

Πιο αναλυτικά ο/ η εκπαιδευτικός με το νέο ΠΣ έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει τη διδασκαλία του σε συνεργασία με τους μαθητές/-τριες, δημιουργώντας ομάδες, δίνοντας ευχέρεια ανάληψης πρωτοβουλιών, περιορίζοντας τη δική του/ της παρέμβαση μόνο στα απαραίτητα. *Αυτό που μπορεί να πει και να κάνει ο μαθητής/-τρια ΔΕΝ το λέει, επ' ουδενί, ο/ η εκπαιδευτικός.* Απλώς καθοδηγεί τους/ τις μαθητές/-τριες στην ανακάλυψη του νέου. Ο χώρος της τάξης μετατρέπεται έτσι σε εργαστήριο μάθησης, η τάξη λειτουργεί σαν μια καλοκουρδισμένη ορχήστρα στην οποία ο/ η εκπαιδευτικός κρατά το ρόλο του ενορχηστρωτή. Όλα τα άλλα τα κάνουν οι μαθητές/-τριες. Μιλούν, συζητούν, αναλύουν, επιλύουν, κατατάσσουν, συμπεραίνουν, αποφαίνονται, διαφωνούν, συμφωνούν, συνθέτουν, κατηγοριοποιούν και πολλά άλλα τα οποία απαιτούν όμως άρτιο εκπαιδευτικό σχεδιασμό, δημιουργία κλίματος υποστήριξης, κανόνες αλληλοσεβασμού που ισχύουν από όλους/ες προς όλους/ες. Ο ενεργός ρόλος του μαθητή και της μαθήτριας π.χ στην αντεστραμμένη τάξη παρέχει τη δυνατότητα αξιοποίησης του διδακτικού υλικού στο χρόνο που κάποιος αισθάνεται άνετα να το κάνει. Η τεχνική των «λεκτικών διαξιφισμών» σε κάποιο ζήτημα, δεν ενισχύει τις αντιπαλότητες, αντίθετα με κατάλληλο χειρισμό, δημιουργεί κλίμα αμοιβαίου σεβασμού, καθιστώντας τους μαθητές/-τριες ικανούς/-ες να επιχειρηματολογήσουν υπέρ ή κατά μιας θέσης/ άποψης επικεντρώνοντας στη θέση/ άποψη αυτή καθαυτή και όχι στο πρόσωπο που την εκφέρει. Έτσι αμβλύνονται και διαφωνίες, αντιπαραθέσεις και εσωτερικά ζητήματα που ενίοτε υποβόσκουν στις μαθητικές κοινότητες. Σε όλα τα παραπάνω ο ρόλος του/ της εκπαιδευτικού είναι αυτός του ενεργού συνεργάτη, του «κριτικού φίλου», ενός επιπλέον μέλους της ομάδας, που συνδράμει ως «ειδικός» και κατευθύνει τη διδακτική πορεία σε αίσιο τέλος. Σπουδαία διεργασία λοιπόν η μαθησιακή, η οποία στην Ορθόδοξη Θεολογία έχει πολλά σημαινόμενα.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, τα νέα ΠΣ μπορούν να αποβούν κινητήρια δύναμη για την αλλαγή του σχολικού κλίματος. Να εμπνεύσουν τους/τις εκπαιδευτικούς με κατάλληλες οδηγίες, χώρο, τρόπους και μέσα, ώστε η σχολική τάξη να εξελιχθεί, όπως αναφέρθηκε, σε εργαστήριο έρευνας, επικοινωνίας, δράσης και έκφρασης, ώστε μαθητές/-τριες να

εργάζονται για να πραγματώσουν: τη συνεργατικότητα, την αυτογνωσία, τη γλωσσική επίγνωση, την επικοινωνιακή ικανότητα, την υπευθυνότητα, την ανεκτικότητα, την πειθαρχία, το αίσθημα δικαίου, τη δημοκρατική ευαισθησία, την άμιλλα, την αλληλεγγύη, την αισθητική καλλιέργεια, την επίλυση προβλημάτων, τη διερευνητική μάθηση, την ψηφιακή εγγραμματοσύνη.

Συνακόλουθα και ο/η εκπαιδευτικός στα νέα ΠΣ είναι επιφορτισμένος με το διδακτικό καθήκον δημιουργίας «κοινοτήτων μάθησης», στις οποίες κάθε θεωρία μετατρέπεται σε πράξη, ευθυγραμμίζοντας τις ανάγκες των μαθητών/-τριών με τις ανάγκες της κοινωνίας και δημιουργώντας νέες συνάψεις, ικανές να απαντήσουν στις πραγματικές απαιτήσεις της κάθε εποχής. Οι ανωτέρω κατευθύνσεις εδράζονται στο διδακτικό σχεδιασμό με κύριους πυλώνες το περιεχόμενο, την επιλογή της μεθόδου, για να αποδώσει ο σχεδιασμός πιο αποτελεσματικά, και τον τρόπο που θα παρουσιαστεί το περιεχόμενο του μαθήματος στους μαθητές και μαθήτριες. Αρκετοί ερευνητές επιμένουν πως ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει να συνδυάσει αρχές και τεχνικές από διάφορες θεωρίες μάθησης και να καταλήξει στον σχεδιασμό αποτελεσματικής διδακτικής διαδικασίας. Ωστόσο αυτό θα πρέπει να γίνεται προσεκτικά, καθώς υφέρπει ο κίνδυνος σύγχυσης των μαθητών/-τριών και απώλειας στόχευσης. Το ακριβές ζητούμενο είναι ο σωστός βηματισμός στην πορεία της μάθησης. Έτσι εμφανιζόμενες αρρυθμίες διορθώνονται από τον/την εκπαιδευτικό σε συνεργασία με την κοινότητα μάθησης κατά τη διάρκεια του ωριαίου παιχνιδιού της γνώσης.

A4.3 Διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση

Στο σχολείο του 21ου αιώνα ο/η μαθητής/-τρια τοποθετείται στο επίκεντρο του μαθησιακού σχεδιασμού και οι ανάγκες του/της, στο παρόν και στο μέλλον, είναι οι κεντρικοί άξονες για τη διαμόρφωση της διδακτικής πράξης. Οι μαθητές/-τριες όμως δεν είναι όλοι ίδιοι. Έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά που αφορούν στην προσωπικότητα, στην καταγωγή, στη θρησκεία, στον τρόπο που μαθαίνουν, καθώς και στη στάση και στις απόψεις τους σχετικά με τη μάθηση.

Η παραδοσιακή διδασκαλία που απευθύνεται σε μια ομάδα μαθητών/-τριών ορίζοντας το ίδιο περιεχόμενο για όλους, χρησιμοποιώντας τις ίδιες πρακτικές και έχοντας τις ίδιες απαιτήσεις για πρόοδο αδυνατεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα όλων των μαθητών/-τριών. Αγνοεί την ατομικότητα του/της κάθε μαθητή/-τριας ως προς το στυλ μάθησης, υιοθετεί πρακτικές μετωπικής διδασκαλίας, με κύριο σημείο αναφοράς το μοναδικό σχολικό εγχειρίδιο, χρησιμοποιεί την αξιολόγηση για τη μέτρηση του μαθησιακού αποτελέσματος και γενικά καθιστά τον/την μαθητή/-τρια παθητικό δέκτη πληροφοριών και γνώσης. Ταυτόχρονα υποδεικνύει στον/στην εκπαιδευτικό μια σειρά ενεργειών που αφορούν στην καθοδήγηση της μαθησιακής πορείας, στην επίλυση προβλημάτων για τους/τις μαθητές/-τριες, στην εφαρμογή κοινών κριτηρίων αξιολόγησης και στη χρήση ενός και μοναδικού τύπου αξιολόγησης για όλους.

Στον αντίποδα βρίσκεται μια πρωτοποριακή επιλογή πολλαπλού βιβλίου και συνακόλουθα πολλαπλών πηγών και στρατηγικών διδασκαλίας, ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών/-τριών, τις ιδιομορφίες του μαθητικού πληθυσμού, τις προσλαμβάνουσες των εκπαιδευτικών και μαθητών/-τριών. Η απαραίτητη «διαφοροποίηση» συντελεί στην εξομάλυνση των διαφορών και λαμβάνει υπόψη και εντέλει επιλέγει την «τροφοδοσία»

των μαθητών/-τριών με γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις ανάλογα με την προσληπτική τους ικανότητα. Η ευελιξία αυτή καθιστά τη διδασκαλία μια δυναμική διαδικασία αποδίδοντάς της τα χαρακτηριστικά τα οποία ενυπάρχουν σε κάθε «κοινότητα μάθησης»: Ανακάλυψη ανάλογα με τις δυνάμεις της, επιλογή τεχνικής που της ταιριάζει, διεργασίες ευέλικτες και επικεντρωμένες στην πρότερη γνώση και ικανότητα, αποτέλεσμα ως προϊόν ολικής σκέψης της κοινότητας και απόρριψη της περιθωριοποίησης που άλλωστε δεν ταιριάζει στην εκπαίδευση, πολλώ δε μάλλον στην Θρησκευτική Εκπαίδευση.

Εκείνο που πρωτίστως επιτυγχάνεται είναι η παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες και χρήση επιλεγμένων μεθόδων και στρατηγικών που εμπλέκουν ενεργά όλη την κοινότητα, αναθέτοντας στον καθένα/ στην καθεμία ρόλους/ δραστηριότητες ανάλογα με τις δυνάμεις και τις ικανότητές του/ της. Ας θυμηθούμε και ας μιμηθούμε τις πρώτες χριστιανικές κοινότητες των Ιεροσολύμων στις οποίες οι Απόστολοι έδιναν στον καθένα, ανάλογα με τις ανάγκες του και «είχον άπαντα κοινά», εννοείται τα μέσα διδασκαλίας και ασφαλώς με όρους διδακτικής και Θρησκευοπαιδαγωγικής ευαισθησίας.

A4.4 Διδακτική αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε).

Βασικός διδακτικός προσανατολισμός των νέων Π.Σ. είναι η αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών ως εργαλείων έρευνας και μάθησης σε όλο το εύρος τους. Αυτό συνιστάται και από πρόσφατη Οδηγία της ΕΕ (DigitalEducationActionPlan 2021-2027) που θέτει ως στόχο κάθε τάξη (έως το 2027) να είναι ψηφιακή και αυτό αφορά σε υποδομές, περιεχόμενο και πρακτικές. Σύμφωνα με το ανωτέρω Εκπαιδευτικό Σχέδιο Δράσης που εδράζεται στις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπάρχουν δύο αλληλένδετες πτυχές στην ψηφιακή εκπαίδευση στις οποίες οι στρατηγικές προτεραιότητες αυτής της προσπάθειας θα ανταποκριθούν: **πρώτον**, η αλματώδης ανάπτυξη και διαρκώς αυξανόμενη γκάμα ψηφιακών τεχνολογιών (εφαρμογές, πλατφόρμες, λογισμικό) για τη βελτίωση και την επέκταση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Συγκεκριμένα, η διαδικτυακή, η εξ αποστάσεως και η συνδυασμένη μάθηση είναι χειροπιαστά παραδείγματα για το πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί η τεχνολογία και να υποστηρίξει διαδικασίες διδασκαλίας και μάθησης. Η **δεύτερη** βασική πτυχή της ψηφιακής εκπαίδευσης είναι η ανάγκη εξοπλισμού όλων των μαθητών/-τριών, αλλά και των εκπαιδευτικών, με ψηφιακές ικανότητες (γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις) για να ζήσουν, να εργαστούν, να μάθουν και να ευδοκιμήσουν σε έναν κόσμο που διαμεσολαβείται όλο και περισσότερο από ψηφιακές τεχνολογίες. Προκειμένου να αντιμετωπισθούν αυτές οι δύο πτυχές της ψηφιακής εκπαίδευσης, απαιτούνται πολιτικές και δράσεις σε διάφορα μέτωπα, συμπεριλαμβανομένης της υποδομής, στρατηγικής και ηγεσίας, ψηφιακές δεξιότητες εκπαιδευτικών, δεξιότητες μαθητών/-τριών, κατάλληλο περιεχόμενο και αναλυτικά προγράμματα, ανάλογη αξιολόγηση και συναφές εθνικό νομικό πλαίσιο.

Στο πρόσφατο παρελθόν ως ψηφιακή γνώση θεωρήθηκε η ευχέρεια στη χρήση των υπολογιστών και η συμπεριφοριστική αναπαράσταση όλων των δεδομένων τους που με θρησκευτική ευλάβεια έτειναν να αντικαταστήσουν τον/την εκπαιδευτικό στην τάξη. Οι

αρχικές αυτές αναζητήσεις και η τοποθέτηση του υπολογιστή στη θέση του δασκάλου, είχαν την αφετηρία τους στην μεταβιομηχανική Αμερική, αλλά συνεχίστηκαν αδιάλειπτα μέχρι και τη δεκαετία του '80, δημιουργώντας πρότυπα αξιοποίησης των Η/Υ τα οποία μακράν απείχαν από τον μετασχηματισμό της γνώσης από τους μαθητές και τις μαθήτριες και την ουσιαστική αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη.

Ακόμα και σήμερα εξακολουθούν να αναφέρονται ως «καλές πρακτικές», σε όλα τα μαθήματα και όχι μόνο στο ΜτΘ, ασκήσεις δομημένες με το πρότυπο του drillandpractice. Ο/η μαθητής/-τρια γράφει, ο Η/Υ «επιστρέφει» την άσκηση, επισημαίνοντας τα λάθη και ο/η μαθητής/-τρια επιχειρεί πάλι, μέχρι να διορθωθεί εντελώς. Συνήθεις πρακτικές σε αυτό το πλαίσιο είναι οι ασκήσεις συμπλήρωσης κενών, οι πίνακες ονομάτων, η συμπλήρωση κομβικών ημερομηνιών στη βιβλική ιστορία, οι ασκήσεις πολλαπλής αντιστοίχισης και επιλογής. Σε τέτοιου είδους ασκήσεις η θεολογική γλώσσα ωστόσο απομονώνεται από το κοινωνικό και επικοινωνιακό της πλαίσιο, δεδομένου ότι βασικός σκοπός είναι η σωστή χρήση των δομών της, καθώς επίσης και η γνώση της γλωσσικής ορολογίας (μεταγλώσσα) με τρόπο μηχανιστικό και καθαρά δομιστικό. Διαπιστώνεται μάλιστα πως αυτό φθάνει να εφαρμόζεται κατά κόρον σε γραπτές αξιολογήσεις τελικού τύπου, αλλά και σε ενδιάμεσες διαμορφωτικές.

Η διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ σε κάθε μάθημα, και στα Θρησκευτικά, είναι ανάγκη να κατανοείται ως δημιουργία ψηφιακών περιβαλλόντων μάθησης, ως επίλυση προβλημάτων μέσω μοντελοποίησης ή προσομοίωσης, ως πρόσβαση σε ψηφιακές πηγές μάθησης, ως διευκολυντής μάθησης σε ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες, ως μέσο αναζήτησης και παραγωγής της γνώσης από τον ίδιο τον μαθητή/-τρια. Γενικά ευνοείται η αυτενέργεια στη μάθηση και η τοποθέτηση των μαθητών/-τριών σε θέση ερευνητή, επιστήμονα και συντάκτη κειμένων. Πόρρω απέχει η έννοια της διδακτικής αξιοποίησης των ΤΠΕ από την προβολή μιας παρουσίας του μαθήματος σε διαφάνειες με τα κύρια σημεία, καθώς αυτό ελάχιστα έως καθόλου συνεισφέρει στην ανακάλυψη, δημιουργία και εμπέδωση της νέας γνώσης.

Οι εποχές, λοιπόν, έχουν μεταβληθεί δραματικά. Η χρήση των ΤΠΕ οφείλει να δημιουργεί ασφαλές υπόβαθρο γνώσης και κατανόησης στους μαθητές και στις μαθήτριες, να προετοιμάζει τα παιδιά για το μέλλον, να τα εμπλέκει δημιουργικά στη διερεύνηση της γνώσης και να συνδέει το μάθημα με την ζωή. Η δημιουργία, βεβαίως, προγραμμάτων σπουδών που θα αξιοποιούν κατά τον μέγιστο δυνατό τρόπο τις ΤΠΕ για δημιουργία πραγματικών περιστάσεων επικοινωνίας, δεν εξαρτάται μόνο από την τεχνολογία που χρησιμοποιείται. Εξαρτάται κυρίως από τη μέθοδο, τον τρόπο της διδακτικής αξιοποίησης αλλά και από τον συνυπολογισμό διαφόρων παραμέτρων, όπως ο τρόπος με τον οποίο μαθαίνει ο/η μαθητής/-τρια, η προσληπτική του/της ικανότητα, η διαφοροποίηση στη χρήση των ΤΠΕ, ο μετασχηματισμός της γνώσης και η μεταφορά της στην καθημερινή πρακτική.

Είναι γεγονός πως η υπερδεκαετής κρίση και η πρόσφατη πανδημία δημιούργησαν πολλά προβλήματα και στην εκπαίδευση, όχι μόνο στη θρησκευτική. Αναδυόμενες ανάγκες λειτούργησαν ως εφιαλτήριο για νέες πρακτικές. Η κρίση απαιτεί από εμάς, ως εκπαιδευτικούς, να ξανασκεφτούμε ότι η εκπαίδευση και κατάρτιση, σε όλους τους κλάδους, σχεδιάζεται και παρέχεται για όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες, προκειμένου αυτοί/-ές να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις ενός ταχέως μεταβαλλόμενου και ολοένα και πιο ψηφιακού κόσμου. Η ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση αποτελεί σήμερα το ορόσημο για τις ανάγκες της σύγχρονης

και μελλοντικής κοινωνίας. Για αυτό, είναι σημαντικό σε όλες οι φάσεις και τα στάδια της εκπαίδευσης και της κατάρτισης να μπορούν στοχευμένα και με έμπνευση να ενσωματωθούν οι ψηφιακές τεχνολογίες στις εκπαιδευτικές πρακτικές.

A4.5. Η χρήση της θεολογικής γλώσσας και ορολογίας ως προϋπόθεση θρησκευτικού εγγραμματισμού.

Σε κάθε επιστήμη είναι αναντίλεκτη η σπουδαιότητα της μελέτης της γλώσσας που αφορά στο γνωστικό αντικείμενο. Αυτό φυσικά ισχύει και στα Θρησκευτικά. Η γλώσσα συνιστά βασική διάσταση του θρησκευτικού γραμματισμού. Υπάρχει, δηλαδή, μια γλωσσική συνισταμένη στο πεδίο της Χριστιανικής Αγωγής και της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης, που σχετίζεται με την ορολογία, τις γλωσσικές πράξεις που επιτελούνται μέσω αυτής, καθώς και την προφορική και γραπτή έκφραση η οποία επιτρέπει τόσο την κατανόηση όσο και την παραγωγή λόγου στο μάθημα των Θρησκευτικών. Αυτή αναδεικνύεται, διδάσκεται και αξιολογείται μέσω των δραστηριοτήτων των μαθητών/-τριών, με τις οποίες βιώνουν, νοηματοδοτούν, αναλύουν και εφαρμόζουν τη θρησκευτική γνώση (γλώσσα) μέσω του κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού που συνδέει τη γλώσσα με την ζωή.

Προς την κατεύθυνση αυτή, πολύτιμες παραμένουν οι παιδαγωγικές αρχές του Vygotsky (βλ. Γλώσσα και σκέψη, 1978), το έργο του οποίου αξιοποιήθηκε σημαντικά στην εκπαίδευση και συνεπώς στη Θρησκευτική εκπαίδευση και συνδυάστηκε γόνιμα με τη σκέψη του Bruner. Με υπόβαθρο τις θέσεις τους, η παιδαγωγική αξιοποίηση της γλωσσικής διδασκαλίας προϋποθέτει τη χρήση της *ζώνης επικείμενης ανάπτυξης* και της *φθίνουσας καθοδήγησης*. Σύμφωνα με τον Bruner: «*Διδάσκω κάποιον δεν σημαίνει του βάζω τη γνώση στο μυαλό του. Περισσότερο σημαίνει του διδάσκω να συμμετέχει στη διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης. Η μάθηση είναι μια διαδικασία όχι ένα αποτέλεσμα*». Γι' αυτό άλλωστε σύμφωνα με τον ίδιο το Πρόγραμμα Σπουδών πρέπει να οργανωθεί κατά τρόπο σπειροειδή (spiral curriculum), έτσι ώστε ο/η μαθητής/-τρια να χτίζει συνεχώς επάνω σε αυτό που έχει ήδη μάθει. Στη διαδικασία αυτή η θεολογική ορολογία και η χρήση της θεολογικής γλώσσας συνιστούν απαραίτητη προϋπόθεση θρησκευτικού γραμματισμού, γιατί δημιουργούν στους μαθητές και στις μαθήτριες το απαραίτητο υπόβαθρο κατανόησης των γνώσεων που συνεισφέρουν στη δημιουργία θρησκευτικής εν προκειμένω ταυτότητας.

Ως εκπαιδευτικοί, λοιπόν καλούμαστε να ενθαρρύνουμε τους/τις μαθητές/-τριες να ανακαλύψουν τη γνώση μόνοι τους. Υπάρχουν ποικίλοι τρόποι ανακάλυψης, όπως η μαιευτική μέθοδος του Σωκράτη, η εξερεύνηση κάποιων προβληματικών καταστάσεων, που σχετίζονται άμεσα με τον/την μαθητή/-τρια, η κατασκευή ειδικών προβλημάτων, μέσα από τα οποία μπορεί να κατανοήσει κάποιες έννοιες και να εξάγει κανόνες, κ.ά. Για τον/την μαθητή/-τρια του σήμερα κρίνεται απαραίτητη εκτός από τη χρήση των όρων, του λεξιλογίου και των συμβόλων και η γνώση του πλαισίου, που γεννά τις έννοιες και τις διαμορφώνει, καθώς και του πολιτισμικού φορτίου τους. Έτσι κατακτάται σταδιακά η δεξιότητα της λειτουργικής χρήσης αναπαραστάσεων, εννοιών, κρίσεων, γενικεύσεων, σχημάτων, εικόνων, συμβόλων, επικοινωνιακών μέσων, αφηγήσεων, νοημάτων και σημασιών, κριτικής ανάλυσης και τέλος μετασχηματισμού της γνώσης. Έτσι διαμορφώνονται θρησκευτικά εγγράμματα υποκείμενα και νοηματοδοτείται η λειτουργική χρήση της

γλώσσας και της ορολογίας. Έτσι τέλος δημιουργούνται ενεργές κοινότητες μάθησης που είναι σε θέση να συνδέουν τη γνώση με τις ποικίλες όψεις της ζωής.

Τεχνικές διδασκαλίας

Οι μαθητές/-τριες οικοδομούν τη γνώση μέσα από τη συμμετοχή σε διδακτικές στρατηγικές και τεχνικές δράσης, διάδρασης και αλληλεπίδρασης. Ο/η εκπαιδευτικός επιλέγει και σχεδιάζει με ποικίλες τεχνικές και γνώμονα πάντα τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα δραστηριότητες των μαθητών/-τριών στην τάξη. Σε αυτές μπορεί να συμμετέχει με ένα τρόπο και ο ίδιος/η ίδια υποστηρικτικά, εμπυχωτικά, ως πηγή πληροφορίας, ισότιμα κ.ά. Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί σε αυτό το σημείο ότι δεν πραγματοποιούνται δραστηριότητες για τις δραστηριότητες (ως ψυχαγωγία κ.λπ.) και δεν θεωρούνται δραστηριότητες οι δραστηριότητες στις οποίες δρα μόνο ο/η εκπαιδευτικός και το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών/-τριών συμμετέχουν παθητικά. Οι αποτελεσματικές τεχνικές είναι στοχευμένες, ουσιαστικές, ενδιαφέρουσες, άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους και περιλαμβάνουν διαμορφωτικά την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων ώστε ο/η εκπαιδευτικός να ελέγχει τη βάση στην οποία οικοδομείται η γνώση σε κάθε στάδιο. Επιλέγονται με ρεαλισμό ως προς τις δυνατότητες των μαθητών-τριών και ως προς τα χρονικά περιθώρια στα οποία υλοποιείται η διδασκαλία. Σημαντικό είναι επίσης να υπάρχει σχετική ποικιλία στις τεχνικές, χωρίς όμως να παρουσιάζεται κάτι εξεζητημένο και πολύπλοκο. Συνακόλουθα, η βιωματικότητα και πολυτροπικότητα και η καθολική συμμετοχή καθίστανται κομβικής σημασίας, ενώ παράλληλα η επιλογή και αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών δημιουργεί το απαραίτητο υπόβαθρο ψηφιακού γραμματισμού και το μετασχηματίζει σε γνώση.

Το ΠΣ και ο Οδηγός Σπουδών για το Μάθημα των Θρησκευτικών του Λυκείουκατηγοριοποιεί τις τεχνικές σε επτά μεγάλες κατηγορίες. Ωστόσο πολλές τεχνικές ανήκουν ταυτόχρονα σε πολλές κατηγορίες, καθώς αξιοποιούνται με πολλούς τρόπους:

- 1) Άμεσης Διδασκαλίας: Οι δραστηριότητες αυτές έχουν άμεση αλληλεπίδραση μαθητών/τριών και εκπαιδευτικού (ιδεοθύελλα, αφηγήσεις κ.λπ.)
- 2) Ομαδοσυνεργασίας: Οι περισσότερες τεχνικές που προτείνονται πραγματοποιούνται ομαδικά και στις περισσότερες φορές με Φύλλο Εργασίας ή γραπτές οδηγίες (π.χ. κάρτες ρόλων). Έχει σημασία όταν οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε ομάδες να αναλαμβάνουν συγκεκριμένους ρόλους, ανάλογα με τις ανάγκες της δραστηριότητας. Επίσης, οι οδηγίες και τα χρονικά όρια λειτουργούν βέλτιστα, όταν είναι σαφή.
- 3) Διαλόγου: Σε αυτήν την κατηγορία ανήκουν όλες οι τεχνικές που απαιτούν επιχειρηματολογία (αντιλογίες, θετικό – αρνητικό κ.λπ.), αλλά και ανταλλαγή απόψεων, παρατηρήσεων σε ένα θέμα μελέτης (έντεχνος συλλογισμός). Σε αυτές ο/η εκπαιδευτικός αν ο ρόλος του/της δεν είναι μόνο υποστηρικτικός, τότε συμμετέχει ισότιμα.
- 4) Επίλυσης προβλημάτων: Εδώ ανήκουν οι κατεξοχήν διερευνητικές τεχνικές, στις οποίες οι μαθητές/-τριες αναζητούν πληροφορίες και μελετούν ένα θέμα από διάφορες οπτικές (έξι σκεπτόμενα καπέλα, μελέτη περίπτωσης κ.λπ.)

- 5) Παιχνιδιού/Δράσης: Οι πιο δημιουργικές τεχνικές, οι οποίες αφήνουν πολλά περιθώρια αυτενέργειας, φαντασίας και καλλιτεχνικής έκφρασης (μετατροπή κειμένου σε τέχνη, παγωμένη εικόνα κ.λπ.) Οι τεχνικές αυτής της κατηγορίας δίνουν τη δυνατότητα να εκφράσουν οι μαθητές/-τριες συναισθήματα και σκέψεις με διάφορους τρόπους, και να παραλληλίσουν προσωπικά βιώματα και καταστάσεις με πρόσωπα ή γεγονότα ή αντικείμενα της διδασκόμενης ενότητας.
- 6) Πρότζεκτ: Στο πρότζεκτ εντάσσονται οι πιο μακροχρόνιες διαδικασίες, που απαιτούν σχεδιασμό σε βάθος χρόνου και συνεργασία, ακόμα και με εξωτερικούς παράγοντες (γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου, διαθεματικές προσεγγίσεις με συνέδριο κ.λπ.)
- 7) Αξιολόγηση: Κάθε τι που κάνουν, γράφουν ή λένε οι μαθητές/-τριες σε οποιοδήποτε σημείο της διδακτικής ώρας αποτελεί υλικό αξιολόγησης. Στην ειδική αυτή κατηγορία εντάχθηκαν κυρίως οι τεχνικές που αποτυπώνουν τα αποτελέσματα μιας διαδικασίας, βοηθούν στον αναστοχασμό, στο να θυμηθούν δηλαδή οι μαθητές/-τριες στο τέλος της διδακτικής ώρας και να εφαρμόσουν τι έκαναν και έμαθαν κατά τη μαθησιακή διαδικασία (δελτίο εξόδου, ημερολόγιο κ.λπ.).

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΕΧΝΙΚΩΝ

Ακολουθούν με σύντομη περιγραφή, αλφαβητικά οι βασικές δραστηριότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν στο μάθημα των Θρησκευτικών στο Λύκειο. Στη δεξιά στήλη αναφέρονται οι κατηγορίες στις οποίες εντάσσεται κάθε δραστηριότητα, εκ των οποίων με έντονα γράμματα επισημαίνεται η βασική κατηγορία, χωρίς φυσικά να είναι δεσμευτική. Τέλος, αναφέρονται όλες οι κατηγορίες τεχνικών με όσες δραστηριότητες ανήκουν σε αυτές.

Δραστηριότητες/ τεχνικές διδασκαλίας	Κατηγορίες τεχνικών
<p>ΑΒΓ Οι μαθητές/-τριες ατομικά ή ομαδικά χρησιμοποιούν τα γράμματα του αλφάβητου ή μια λέξη για να δημιουργήσουν μια ακροστιχίδα - λίστα με λέξεις ή μικρές φράσεις που σχετίζονται με το θέμα. Με αυτή την τεχνική συνοψίζεται το περιεχόμενο ενός μαθήματος.</p>	<p>Αξιολόγησης</p>
<p>Αινίγματα (κουίζ) Δίνονται περιγραφές για πρόσωπα και γεγονότα (βιβλικά ή ιστορικά) και οι μαθητές/-τριες μαντεύουν ποια είναι.</p>	<p><u>Άμεσης διδασκαλίας,</u> <u>Παιχνιδιού/ Δράσης</u> Αξιολόγησης</p>
<p>Ανακριτική καρτέκλα ή καρτέκλα των αποκαλύψεων Ορίζεται ένα πρόσωπο σχετικό με την έννοια, το γεγονός που μελετάται. Οι μαθητές/-τριες προετοιμάζουν ατομική, σε дуάδες ή ομάδες ερωτήσεις που θέλουν να του απευθύνουν. Οι ερωτώντες μπορούν επίσης να μπουν σε ρόλο (π.χ. οι συγχωριανοί). Ένας μαθητής/ Μια μαθήτρια κάθεται σε μία καρτέκλα υποδυόμενος/-η έναν ρόλο και δέχεται ερωτήσεις σε πρώτο πρόσωπο από τους άλλους μαθητές/τις άλλες μαθήτριες σχετικά με τα γεγονότα, τις πράξεις, τα κίνητρα, τις αντιλήψεις, τα συναισθήματα, τις αξίες του κ.ά. Φυσικά έχει προηγηθεί διδασκαλία από την οποία ο ερωτώμενος/η ερωτώμενη αντλεί τις απαντήσεις. Οι ερωτήσεις μπορεί να</p>	<p><u>Ομαδοσυνεργασίας,</u> Διαλόγου <u>Παιχνιδιού/</u> <u>Δράσης</u></p>

<p>αναφέρονται και σε γεγονότα που δεν υπάρχουν σε κείμενο που διδάχθηκε ή σε δραστηριότητα που έγινε, αλλά βοηθούν ώστε ο/η ερωτώμενος/-η να προσεγγίσει τον χαρακτήρα που μελετάται. Προφανώς αυτός/-ή που κάθεται στην καρέκλα πρέπει να δέχεται και να απαντά τις ερωτήσεις «σε ρόλο». Για να γίνει αυτό προτείνεται η χρήση ενός αντικειμένου που διακρίνει τον ρόλο που αναλαμβάνει όποιος/α κάθεται στην καρέκλα και φυσικά σχετίζεται με τον ρόλο που μελετάται. Η τεχνική διευκολύνει τους μαθητές και τις μαθήτριες να εμβαθύνουν στη διερεύνηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς.</p>	
<p>Ανάλογη σκέψη Ο/Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει κάποια αντικείμενα ή φωτογραφίες που ανήκουν σε μια κατηγορία (π.χ. σχολικά αντικείμενα, φύση). Οι μαθητές/-τριες στέκονται σε κύκλο και με τη σειρά παίρνουν ένα αντικείμενο και λένε κάτι σαν: «Αυτό που έμαθα σήμερα είναι σαν.....επειδή.....» ή «αυτό μου θυμίζει.....» διότι... » κ.λπ.</p>	<p>Διαλόγου, Παιχνιδιού/ Δράσης Αξιολόγησης</p>
<p>Ανίχνευση σκέψης Οι μαθητές/-τριες αναπαριστούν μια σκηνή. Στη διάρκεια της αναπαράστασης, ο/η εκπαιδευτικός παγώνει τη δράση και καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να εκφράσουν σε πρώτο πρόσωπο τις σκέψεις που ενδέχεται να κάνουν εκείνη τη στιγμή (π.χ. φοβάμαι...). Οι εσωτερικές σκέψεις του χαρακτήρα αναδύονται μέσα από το άτομο που υποδύεται τον συγκεκριμένο ρόλο ή από τους άλλους/-ες συμμετέχοντες/-ουσες. Με αυτόν τον τρόπο, αποκαλύπτονται βαθύτερες επιθυμίες και κίνητρα, όπως και αντιφάσεις. Οι μαθητές/-τριες μπορούν να αναλύουν ρόλους και καταστάσεις και να διερευνούν σε βάθος τα νοήματα που εμπεριέχει η δράση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου Παιχνιδιού/ Δράσης</p>
<p>Αντιλαμβάνομαι/ Γνωρίζω/ Φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Αυτή η τεχνική χρησιμοποιείται για την ανακάλυψη συναισθημάτων ή οπτικών προσώπων, χαρακτήρων, ρόλων. Ακολουθείται επεξεργασία μέσω τριών ερωτημάτων/ σταδίων: α) Πώς μπορεί να νιώθει/ αντιλαμβάνεται την κατάσταση; β) Τι μπορεί να γνωρίζει ή πιστεύει; γ) Για τι μπορεί να νοιάζεται και τι πιστεύεις ότι φροντίζει;</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, <u>Διαλόγου</u> Παιχνιδιού/ Δράσης</p>
<p>Αντιλογίες Οι αντιλογίες με τη μορφή του λόγου – αντιλόγου συμβάλλουν στην όξυνση των διανοητικών ικανοτήτων των μαθητών/-τριών, τον εμπλουτισμό των γνώσεών τους, αλλά και στην απόκτηση ευχέρειας και ετοιμότητας στον προφορικό λόγο. Οι μαθητές/-τριες θα δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους στην αντιπαράθεση απόψεων, στην ανεύρεση επιχειρηματολογίας, θα συνειδητοποιήσουν ότι η διαφωνία και η διαφορετική άποψη εκφράζονται με σεβασμό προς τον/την συνομιλητή/-τρια. Δημιουργούνται δύο ομάδες, η ομάδα του λόγου που υποστηρίζει τη θέση και η ομάδα του αντιλόγου που υποστηρίζει την αντίθεση. Συντάσσουν τα επιχειρήματά τους, τα παρουσιάζουν και</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου</p>

μπορούν να θέσουν ερωτήματα στην άλλη ομάδα. Συνοδεύονται από συμπεράσματα και συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης.	
Αφήγηση ιστοριών Ο/Η εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη εισαγωγή, αναφέροντας μερικές πληροφορίες για την ιστορία που θα αφηγηθεί (ποιος την έγραψε, σε ποιο βιβλίο είναι γραμμένη, κ.λπ.). Η επιλογή της ιστορίας γίνεται με παιδαγωγικά και λογοτεχνικά κριτήρια, λαμβάνοντας πάντα υπ' όψιν την ηλικία των παιδιών και τους ειδικούς στόχους του μαθήματος. Απαιτείται αφηγηματική ικανότητα, διάνθιση με κατάλληλες λεπτομέρειες (ίσως και μουσική), ώστε να επιτευχθεί η βιωματικότητα και να διεγερθεί η φαντασία. Μπορεί να συνδυαστεί με διάλογο, σε κατάλληλα σημεία ή στο τέλος, ώστε να αυξηθεί η συμμετοχικότητα των μαθητών/-τριών.	Άμεσης διδασκαλίας, Παιχνιδιού/ Δράσης
Βλέπω/ Ισχυρίζομαι/ Αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται σταδιακά το αντικείμενο της Τέχνης χρησιμοποιώντας τρεις ρουτίνες συλλογισμού: α) «Τι βλέπω;», β) «Τι νομίζω;», γ) «Τι αναρωτιέμαι;». Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει όλες τις απαντήσεις δημιουργώντας τρεις στήλες, αντίστοιχες των τριών ερωτημάτων. Έτσι, σταδιακά οι μαθητές/-τριες εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές του έργου και ανακαλύπτουν τις ερμηνείες του, οι οποίες μέσω απλής παρατήρησης δεν θα εντοπίζονταν. Η τεχνική αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί και σε ομαδοσυνεργασία.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/ Δράσης
Βρες τον τίτλο που ταιριάζει (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/-τριες βρίσκουν έναν τίτλο, για να ονομάσουν το έργο και τον ανακοινώνουν στην ολομέλεια της τάξης.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου Παιχνιδιού/ Δράσης
Βρίσκω τα κομμάτια Ένα κείμενο ή μία εικόνα κόβεται σε μικρά κομμάτια. Οι μαθητές/-τριες επανασυναρμολογούν τα κομμάτια.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης
Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (Building E-Bridges Project) Κατά τη χρήση αυτής της τεχνικής, η οποία μπορεί να γίνει ακόμα και στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων (Erasmus+, e-Twinning), οι μαθητές/-τριες επικοινωνούν με μαθητές/-τριες άλλων χωρών και συζητούν, αναλύουν και προβληματίζονται σχετικά με θέματα καθημερινότητας, επικαιρότητας, θρησκευτικών προεκτάσεων κ.λπ., αναλόγως της θεματικής ενότητας προς επεξεργασία.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Πρότζεκτ
Γνωρίζω/ Προβληματίζομαι/ Εξερευνώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται σταδιακά το αντικείμενο της Τέχνης ακολουθώντας τρεις ρουτίνες έντεχνου συλλογισμού: α) Τι γνωρίζεις για αυτό; β) Ποιος προβληματισμός δεν έχει απαντηθεί; γ) Πώς θα ήθελες να εξερευνήσεις για να σου λυθεί ο προβληματισμός αυτός; Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει όλες τις απαντήσεις δημιουργώντας τρεις στήλες.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου Παιχνιδιού/ Δράσης
Graffiti Με χρώματα-σπρέυ και μαρκαδόρους, σε ομαδοσυνεργασία πάνω σε κοντραπλακέ ή επιφάνειες στερεωμένες στους τοίχους της τάξης ή σε μεγάλων διαστάσεων χαρτιά ή χαρτόνια αποτυπώνονται κείμενα,	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης Αξιολόγησης

<p>εικόνες, φωτογραφίες, χρώματα, συνθήματα, μηνύματα για ποικίλα θέματα.</p>	
<p>Δάσκαλος σε ρόλο Ο/Η εκπαιδευτικός αυτοσχεδιάζει υποδυόμενος/-η κάποιο επιλεγμένο πρόσωπο, ώστε να έχει την δυνατότητα να προωθή τη δράση, να αφηγηθεί, να θέτει τα ερωτήματα που πρέπει και να κατευθύνει την ομάδα. Χρησιμοποιώντας ένα χαρακτηριστικό αντικείμενο του προσώπου, που υποδύεται, μπορεί να μπαίνει και να βγαίνει από τον ρόλο, όταν χρειάζεται, ώστε οι μαθητές/-τριες να διακρίνουν πότε μιλά ως εκπαιδευτικός.</p>	<p>Άμεσης διδασκαλίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>
<p>Δελτίο εξόδου...(ερωτήσεις αναστοχασμού/ Μαθησιακό Ημερολόγιο) Με το Δελτίο Εξόδου οι μαθητές/-τριες αξιολογούν την εκπλήρωση των μαθησιακών τους στόχων. Ο γενικότερος σκοπός αυτού του είδους είναι να μάθουν πώς να αυτο-αξιολογούνται και να στοχάζονται σε όσα έκαναν και έμαθαν. Στο τέλος της διδακτικής ώρας καλούνται να απαντήσουν ατομικά με συντομία γραπτώς σε μια ή περισσότερες από τις παρακάτω ερωτήσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κάτι καινούργιο που έμαθα... • Με δυσκόλεψε... • Χάρηκα που... • Θα εφαρμόσω στη ζωή μου... • Τι ήταν αυτό που δεν καλύφθηκε στο μάθημα ενώ προσδοκούσα ότι θα καλυφθεί; • Τι ήταν σ' αυτό το μάθημα νέο ή έκπληξη για μένα; • Τι ήταν αυτό που με έκανε να αλλάξω γνώμη, μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος; • Θα ήθελα ακόμα περισσότερες διευκρινίσεις για... • Ένα πράγμα που μου κέντρισε το ενδιαφέρον και θα ήθελα να το μελετήσω με περισσότερες λεπτομέρειες στο μέλλον... 	<p>Αξιολόγησης</p>
<p>Δελτίο καιρού Ο/Η εκπαιδευτικός βάζει στο πάτωμα στη σειρά σύμβολα/ εικόνες από μετεωρολογικά σύμβολα με διαβάθμιση (κεραυνούς, συννεφιά, ήλιο, κ.λπ.). Ζητά από τους μαθητές/τις μαθήτριες να σταθούν δίπλα στο σύμβολο που αντιστοιχεί στα συναισθήματά τους όσον αφορά μια έννοια ή γεγονός, ή στον βαθμό που κατανόησαν το μάθημα, ή που προβληματίστηκαν κ.λπ.</p>	<p>Διαλόγου, Αξιολόγησης</p>
<p>Δημιουργία ταινίας Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν σενάριο, γυρίσματα και διαμορφώνουν ταινία γύρω από μια έννοια που συζητήθηκε στην τάξη.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Πρότζεκτ, Αξιολόγησης</p>
<p>Διάδρομος συνείδησης Ένας μαθητής/ μια μαθήτρια αναλαμβάνει να μπει σε ρόλο κάποιου/ κάποιας που βρίσκεται σε δίλημμα (σχετικού με το θέμα που μελετάται). Οι μαθητές/-τριες σε ομάδες αναπτύσσουν την επιχειρηματολογία των δύο πλευρών του διλήμματος. Στη συνέχεια</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>

<p>εκπρόσωποι σχηματίζουν δύο σειρές που αντικρίζει η μία την άλλη, αφήνοντας αρκετό χώρο μεταξύ τους, ώστε να μπορεί να διασχίζει τον διάδρομο ο χαρακτήρας που βρίσκεται σε δίλημμα. Καθώς ο χαρακτήρας αυτός περπατάει αργά μέσα στο «διάδρομο», οι άλλοι/-ες του/της λένε α) φράσεις που νομίζουν ότι ο χαρακτήρας αυτός έχει στο μυαλό του ή β) σκέψεις που αυτοί (ως ρόλοι) έχουν για το χαρακτήρα που περνάει από μπροστά τους. Ο χαρακτήρας περιγράφει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του μετά από αυτή τη διαδικασία. Σημασία έχει όλες και όλοι ανεξάρτητα σε ποια ομάδα ανήκουν να μπουν στον διάδρομο συνείδησης και να αποφασίσουν ακούγοντας τις φωνές.</p>	
<p>Διήγηση κειμένου από άλλη προοπτική Μονόλογος ή διάλογος προσώπων της αφήγησης/ ιστορίας (προσθέτοντας και σκηνές ή στοιχεία που δεν είναι φανερά στην αρχική αφήγηση κ.λπ.) τριών ερωτημάτων. Λειτουργεί ως τεχνική εμβάθυνσης στην ανάλυση του έργου.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>
<p>Διλήμματα Τα ηθικά διλήμματα είναι καταστάσεις στις οποίες υπάρχει ανάγκη επιλογής μεταξύ δύο αντίθετων προτάσεων, οι οποίες έχουν ανάλογα επώδυνα αποτελέσματα. Οι μαθητές/-τριες πρέπει να συσχετίσουν τις απόψεις τους, να ακούσουν, να συνειδητοποιήσουν συνέπειες, να επιχειρηματολογήσουν για το τι θεωρούν σωστό και τι λάθος και να πάρουν μια κρίσιμη απόφαση, ακόμα και αν είναι οριακή ή χρειάζεται να καταπατηθούν κάποιοι κανόνες. Δημιουργούνται ομάδες και συζητάνε πάνω στο δίλημμα για να πάρουν μια απόφαση. Ο/Η εκπαιδευτικός θέτει ερωτήματα που οδηγούν σε αναστοχασμό: Ποιοι επηρεάζονται; Παραβαίνετε νόμους ή κανόνες; Μπορείτε να μοιραστείτε την απόφαση σας με την οικογένεια ή τους φίλους σας; Η απόφαση αυτή αντιμετωπίζει το πρόβλημα ή το καλύπτει μόνο; Η απόφασή σας σέβεται τα δικαιώματα, τα πιστεύω και τις ελευθερίες των άλλων; Υπάρχουν συνέπειες, για ποιους-ες; Στη συνέχεια δίνεται χρόνος για συζητήσουν στις ομάδες για επαναξιολόγηση. Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου</p>
<p>Ειδικοί ανάμεσά μας Οργανώνονται μόνιμες ολιγομελείς ομάδες στην τάξη με εξειδίκευση σε κάποιον τομέα (π.χ. ιστορικά γεγονότα, γεωπολιτιστικά θέματα, μουσική, τέχνη, επιστημονικές απόψεις, επικαιρότητα κ.λπ.). Κατά τη διάρκεια της χρονιάς, όταν προκύπτει κάποιο ερώτημα, σχετικό με την αρμοδιότητα της ομάδας, τα μέλη αναλαμβάνουν να φέρουν στοιχεία και υλικό στο επόμενο μάθημα και να το γνωστοποιήσουν στην τάξη. Μπορεί να γίνει και ανάθεση, προκειμένου να οργανωθεί επόμενο μάθημα.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων</p>
<p>Εμπειρική εκπαίδευση Η Εμπειρική εκπαίδευση εστιάζει στην ατομική διαδικασία μάθησης μέσω της εμπειρίας και του προβληματισμού σχετικά με το τι κάνουμε. Κάθε μαθητής/-τρια αποκτά γνώση μέσω προσωπικής εμπειρίας και όχι μέσω της περιγραφής άλλων, αλληλεπιδρά φυσικά με αντικείμενα</p>	<p>Επίλυσης προβλημάτων, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>

και καταστάσεις στο «εδώ- και-τώρα». Η μάθηση γίνεται μια εμπειρία που κινείται πέρα από την τάξη και προσπαθεί να εμπλέξει άμεσα τον μαθητή/ την μαθήτριά με τη γνώση. Ακολουθούν τα εξής ερωτήματα:

- Τι παρατήρησες;
- Γιατί συνέβη αυτό;
- Συμβαίνει αυτό στη ζωή;
- Γιατί συμβαίνει αυτό στη ζωή;
- Πώς μπορείς να το χρησιμοποιήσεις;

Αυτές οι ερωτήσεις επεξεργάζονται ατομικά και ομαδικά και σταδιακά οδηγούν την ομάδα σε έναν κριτικό προβληματισμό σχετικά με την εμπειρία τους και την κατανόηση του πώς μπορούν να εφαρμόσουν τη μάθηση στη ζωή τους.

Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats)- De Bono

Η τεχνική των «Έξι Καπέλων Σκέψης» επινοήθηκε από τον Edward de Bono στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Τα έξι καπέλα σκέψης αντιπροσωπεύουν έξι τρόπους σκέψης δίνοντας κατευθύνσεις στον τρόπο σκέψης χωρίς να την περιορίζουν σε στενά όρια. Η μέθοδος των Έξι Καπέλων δημιουργήθηκε για να παρουσιάσει τις διάφορες μεθόδους σκέψης που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι σε περιπτώσεις επίλυσης προβλημάτων. Έτσι, κάθε καπέλο αντιπροσωπεύει έναν συνηθισμένο τρόπο σκέψης για να επιλυθούν προβλήματα. Ένα ζητούμενο μέσω αυτής της μεθόδου είναι να εντοπιστούν οι διαφορετικές μέθοδοι σκέψης που χρησιμοποιεί το κάθε άτομο και συνεπώς, να κατανοήσει και τη δική του προσέγγιση των πραγμάτων. Ο άλλος στόχος είναι να κατανοήσει το άτομο καλύτερα τις σκέψεις των άλλων και έτσι, πιθανόν να ενσωματώσει κάποιες στις δικές του. Υπάρχουν έξι διαφορετικά καπέλα σε διαφορετικά χρώματα και το καθένα συμβολίζει έναν συγκεκριμένο τρόπο σκέψης. Όταν ο/η μαθητής/-τρια επιλέγει να «φορέσει» ένα από τα καπέλα, σημαίνει ότι επιλέγει τον συγκεκριμένο τρόπο σκέψης που αντιπροσωπεύει το καπέλο ενώ παράλληλα και οι υπόλοιποι συμμετέχοντες κάνουν την ίδια διαδικασία. Όποιο άτομο αλλάζει καπέλο, υιοθετεί και τον αντίστοιχο τρόπο σκέψης. Επιπλέον, κάθε συμμετέχων/-ουσα πρέπει να φορέσει και τα έξι καπέλα και να αρχίσει να συλλογίζεται.

Βήματα

Βήμα 1ο: Παρουσίαση του προβλήματος/ θέματος στα μέλη της ομάδας και του τρόπου επεξεργασίας με τη συγκεκριμένη τεχνική από έξι διαφορετικές σκοπιές.

Βήμα 2ο: Τα μέλη της ομάδας επιλέγουν συνειδητά με ποιο καπέλο θα ξεκινήσει η διαδικασία και επικεντρώνουν την συζήτηση πάνω σε μία συγκεκριμένη προσέγγιση.

Βήμα 3ο: Μετά την ανάπτυξη των λύσεων, οι συμμετέχοντες/-ουσες εξετάζουν τις συγκεκριμένες λύσεις και επιλέγουν μία την οποία και παρουσιάζουν στην ολομέλεια της τάξης.

Βήμα 4ο: Αφού τελειώσουν με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων είναι σημαντικό να «βγουν» από τον ρόλο τους και να επιλέξουν ατομικά πλέον και αιτιολογημένα το καπέλο (οπτική) που τους

Ομαδοσυνεργασίας,
Διαλόγου,
Επίλυσης
προβλημάτων

αντιπροσωπεύει περισσότερο (Χρόνος για επιστροφή στην πραγματικότητα).	
Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες Κείμενο που συνοδεύεται με φύλλο εργασίας με ερωτήσεις/δραστηριότητες.	Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης
Επικαιροποίηση κειμένων Μεταφορά κειμένων (βιβλικών/ ιστορικών) σε έκφραση και περιεχόμενο προσαρμοσμένα στα τωρινά δεδομένα.	Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης
Επιλογή και υπομνηματισμός αποφθεγμάτων Δίδεται επιλογή βιβλικών χωρίων, ή αποφθεγμάτων (από γεροντικό, λόγους Αγίων κ.λπ.). Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν ένα και αιτιολογούν.	Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης
Επίλυση προβλήματος Η βασική ιδέα αυτής της τεχνικής είναι ότι ένα πρόβλημα δεν θεωρείται λυμένο, όταν απλώς προσφέρεται η σωστή απάντηση «έτοιμη» στον/ στην μαθητή/-τρια αλλά θα πρέπει ο ίδιος/-α να κατανοήσει τι πρέπει να κάνει, για ποιο λόγο αυτή η προσπάθεια έχει νόημα και εάν οι πράξεις του/της είναι κατάλληλες, ώστε να οδηγήσουν στη λύση του προβλήματος. Περιγραφή Α. Ορισμός και παρουσίαση - αναπαράσταση του προβλήματος Β. Σχεδιασμός Στρατηγικής για την Επίλυση Γ. Οργάνωση Πληροφοριών Δ. Κατανομή πηγών πληροφόρησης και εύρεση λύσης-απάντησης Ε. Παρακολούθηση και έλεγχος	Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων
Επιστολές Οι μαθητές/-τριες συντάσσουν ένα γράμμα σε κάποιο πρόσωπο υπαρκτό ή φανταστικό που σχετίζεται με το θέμα που μελετήθηκε.	Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης
Επιτόπια μελέτη ζητήματος Εκπαιδευτική επίσκεψη σε θρησκευτικά κτήρια και οργανισμούς, γηροκομεία, ιδρύματα, μουσεία, εκθέσεις τέχνης, δομές φιλοξενίας προσφύγων, νοσοκομεία κ.λπ. Η δράση μπορεί να στοχεύει στην επικοινωνία, παρατήρηση και συγκέντρωση πληροφοριών ή/ και να αποτελεί οργανωμένο αποτέλεσμα - δράση μιας διδακτικής ενότητας. Μετά την επίσκεψη πραγματοποιείται ανατροφοδότηση και αξιοποίηση των εμπειριών.	Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης
Εργασία με πηλό Κατασκευή με πηλό προσώπων, αντικειμένων, συμβόλων κ.λπ.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης
Ερωτήσεις προς ειδικούς Προετοιμασία ερωτημάτων σχετικών με μια έννοια, ένα πρόβλημα ή μια δράση που απασχόλησε τους/τις μαθητές/τριες. Επισκέπτονται έναν/μία ειδικό - αρμόδιο-α ή τον/την καλούν μέσω τηλεδιάσκεψης, είτε δια ζώσης στην τάξη.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Επίλυσης προβλημάτων
Εσωτερικός και εξωτερικός κύκλος Οι μαθητές/-τριες σχηματίζουν δύο ομόκεντρους κύκλους και στέκονται αντικρουστά. Συζητούν - επιχειρηματολογούν για ένα λεπτό	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/ Δράσης

<p>πάνω στο ζητούμενο θέμα ή ερώτημα και εναλλάσσονται προχωρώντας μία θέση δεξιά μόνο ο εξωτερικός κύκλος, προκειμένου να αντικρίσουν νέους συνεργάτες. Αυτή η μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη συλλογή διαφόρων πληροφοριών, τη δημιουργία νέων ιδεών και την επίλυση προβλημάτων.</p>	
<p>Εφαρμογές, Ψηφιακές πλατφόρμες Οι νέες τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ) παρέχουν άφθονες δυνατότητες για δημιουργία και αξιοποίηση ψηφιακών ασκήσεων διάφορων τύπων ή ακόμη για ηλεκτρονική εφαρμογή πολλών από τις συμβατικές τεχνικές. Πλεονεκτήματά τους είναι το ελκυστικό και παιγνιώδες μαθησιακό περιβάλλον, η δυνατότητα εμπλοκής στις αξιολογικές δραστηριότητες πολυμέσων όλων των τύπων (υπερκείμενο, ήχος, εικόνα, βίντεο), η δικτύωση στον παγκόσμιο ιστό ή σε τοπικό δίκτυο, η λειτουργία αυτόματων εργαλείων βαθμολόγησης και ανατροφοδότησης, η αυτόματη προσαρμογή του περιβάλλοντος αξιολόγησης σε ανάγκες παιδιών με ιδιαιτερότητες ή αναπηρίες κ.ά.</p>	<p>Άμεσης διδασκαλίας, Αξιολόγησης</p>
<p>Εφημερίδα τοίχου Σε μεγάλο χαρτόνι ή χαρτί μέτρου αποτυπώνονται σε μορφή και ύφος εφημερίδας περιγραφές γεγονότων, σχολιασμοί, γύρω από ένα κεντρικό θέμα (γεγονός, προσωπικότητα κ.λπ.). Πλαισιώνεται με υπέρτιτλους και φωτογραφίες/ εικόνες. Η ίδια δραστηριότητα μπορεί να γίνει και με μορφή ειδησεογραφικής ιστοσελίδας ηλεκτρονικά.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>
<p>Ημερολόγιο Δημιουργείται ομαδικά και εμπλουτίζεται κατά τη διάρκεια όλης της χρονιάς. Μπορεί να περιλαμβάνει θρησκευτικές γιορτές, ονομαστικές γιορτές μαθητών/-τριών, ημέρες μνήμης, παγκόσμιες ημέρες κ.λπ. να συνοδεύεται από βασικές πληροφορίες και φωτογραφίες.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Πρότζεκτ</p>
<p>Ημερολόγιο αναστοχασμού Σε ένα τετράδιο οι μαθητές/-τριες στο τέλος κάθε ενότητας σημειώνουν με τη μορφή ημερολογίου όσα έμαθαν, έκαναν, επεξεργάστηκαν και δημιούργησαν. Μπορούν να γραφτούν απορίες, προβληματισμοί, ερωτήματα και προεκτάσεις.</p>	<p>Αξιολόγησης</p>
<p>Θα σου πω μια ιστορία... Οι μαθητές/-τριες γράφουν ένα πολύ μικρό κείμενο, στο οποίο εξηγούν σε κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο (ένα μικρό παιδί, έναν γονέα, έναν ηλικιωμένο, έναν συνομήλικο, στο κατοικίδιό τους κ.λπ.) κάτι που τους έκανε εντύπωση από το μάθημα της ημέρας ή προεκτείνουν τις σκέψεις τους μιλώντας σε ένα από τα πρόσωπα μιας βιβλικής, μιας ιστορικής αφήγησης ή αφήγησης μιας ιστορίας.</p>	<p>Αξιολόγησης</p>
<p>Θετικό – Αρνητικό Δύο άκρες ενός διαδρόμου στην τάξη ορίζονται ως το θετικό και το αρνητικό. Στη μέση του διαδρόμου χαράσσεται μια γραμμή με ένα ερωτηματικό. Ο/η εκπαιδευτικός κάνει στους/στις μαθητές/-τριες ερωτήσεις ή αναφέρει κάποιες θέσεις. Οι μαθητές/-τριες, ανάλογα με τη γνώμη τους, πηγαίνουν στη θετική ή στην αρνητική πλευρά του διαδρόμου. Στο κέντρο μπορούν να μείνουν όσοι/-ες έχουν</p>	<p>Διαλόγου, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>

<p>αμφιβολίες, ή δεν θέλουν να απαντήσουν σε μια ερώτηση. Οι μαθητές/-τριες στέκονται στις διαβαθμίσεις του θετικού και του αρνητικού (συμφωνώ απόλυτα, σχετικά, λίγο κ.λπ.). Ο/Η εκπαιδευτικός τους/τις ρωτάει για ποιο λόγο επέλεξαν τη συγκεκριμένη θέση. Μπορεί να μείνει όσο θέλει σε κάθε θέση ή ερώτηση, να αρχίσει συζήτηση, να προκαλέσει διάλογο, ή να περάσει σε επόμενη θέση ή ερώτηση. Οι μαθητές/-τριες, μετά από κάθε ερώτηση και διάλογο, έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν θέση στον διάδρομο.</p>	
<p>Ιδεοθύελλα (Brainstorming)/ Συννεφόλεξο Μετά από μια πρώτη παρουσίαση (έννοια, αφήγηση, ανάγνωση, δραματοποίηση) ενός κειμένου ή άλλου εκπαιδευτικού υλικού που λειτουργεί ως ερέθισμα ή τη διατύπωση μιας ερώτησης, οι μαθητές/-τριες καλούνται να πουν ή να γράψουν τις λέξεις που τους έρχονται αυθόρμητα και συνειρμικά. Να εκφράσουν δηλαδή, με σύντομο και χαρακτηριστικό τρόπο οτιδήποτε τους/τις άγγιξε συναισθηματικά, ηθικά, πνευματικά ή λογικά· είτε πρόκειται για μια σπουδαία έννοια είτε μια πράξη, μια αξία, ένα συναίσθημα, την πλοκή κ.ά. Ο/Η εκπαιδευτικός απλώς καταγράφει στον πίνακα, χωρίς να σχολιάζει, να ερμηνεύει ή να παραφράζει. Στη συνέχεια προκαλεί τον διάλογο με στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθάρισμα της «θύελλας των ιδεών». Όλες οι συμμετοχές σχολιάζονται. Αρχικά επιχειρείται να εντοπιστούν οι ομοιότητες στις ιδέες που έχουν καταγραφεί και στη συνέχεια οι αντιθέσεις. Στη συνέχεια, αναλύονται περισσότερο εκείνες οι ιδέες που δείχνουν να κυριαρχούν στη συζήτηση, γίνονται συγκρίσεις, τονίζονται οι αντιθέσεις και οι παραλληλισμοί, αναζητούνται και διακρίνονται τα ουσιώδη από τα επιμέρους. Ακολουθούν οι κατηγοριοποιήσεις. Σε μια άλλη εκδοχή, ο/η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα μια λέξη-κλειδί και σημειώνει γύρω της κάθε άλλη λέξη που οι μαθητές/-τριες θεωρούν σχετική. Η τάξη αποφασίζει ποιες από αυτές (4 ή 5) είναι οι σπουδαιότερες. Παρόμοια είναι και η τεχνική «Συννεφόλεξο» κατά την οποία δημιουργείται μέσω διαδικτυακών προγραμμάτων ένα συνολικό αποτέλεσμα, με τις λέξεις τις οποίες έχουν επιλέξει οι μαθητές/-τριες. Αυτό μπορεί να εκτυπωθεί και να αναρτηθεί στην τάξη ή στον χώρο του σχολείου. Η δημιουργία συννεφόλεξο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε στην αρχή του μαθήματος ως βιωματική προπαρασκευή, είτε στο τέλος ως εφαρμογή/ αξιολόγηση. Τέλος, μπορεί να υλοποιηθεί και διαδικτυακά με λογισμικά παρουσίασης.</p>	<p>Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης</p>
<p>Ιστοξερεύνηση Συγκεκριμένη έρευνα μέσω της χρήσης του διαδικτύου και πλοήγησης σε διαδικτυακούς ιστοτόπους, σχετικά με το προς επεξεργασία θέμα. Μπορεί να χρησιμοποιείται παράλληλα φύλλο εργασίας, στις ερωτήσεις του οποίου, οι μαθητές/-τριες να απαντούν βάσει των δεδομένων που συλλέγουν, αξιολογούν και παρουσιάζουν στην ολομέλεια της τάξης.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων</p>

<p>Ιστορία με εικόνες Οι μαθητές/-τριες, ατομικά ή ομαδικά, συνθέτουν φωτογραφίες, σχέδια και ζωγραφιές προκειμένου να αφηγηθούν μια ιστορία που σχετίζεται με τη διδακτική ενότητα. Μπορεί να αφορά τον πρωταγωνιστή ή την πρωταγωνίστρια μιας ιστορίας ή κάποιο τρίτο, φανταστικό πρόσωπο-παρατηρητή. Ακολουθεί παρουσίαση και συζήτηση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>
<p>Κάρτες Αγιογραφικά χωρία, αποφθέγματα Αγίων/θρησκευτικών μορφών, βιβλικά χωρία και ευχές γράφονται σε χαρτόνι και στολίζονται καλλιτεχνικά. Μπορούν να σταλούν σε συγκεκριμένο αποδέκτη που σχετίζεται με τη διδακτική ενότητα (π.χ. τρόφιμοι ενός ιδρύματος, ασθενείς, μια ιεραποστολική ή θρησκευτική κοινότητα κ.λπ.).</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>
<p>Κοιτάζω/ Ακούω/ Βρίσκω 10 λέξεις/ Επαναλαμβάνω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν για δύο λεπτά το αντικείμενο προς επεξεργασία ή ακούν ένα μουσικό κομμάτι, εν συνεχεία καταγράφουν δέκα λέξεις σχετικές με την παρατήρηση αυτή. Η διαδικασία επαναλαμβάνεται για άλλα δύο λεπτά και με την προσθήκη νέων δέκα λέξεων. Εναλλακτικά μπορεί να μειωθεί ο αριθμός των λέξεων σε πέντε στην πρώτη παρατήρηση και πέντε στη δεύτερη.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>
<p>Κολάζ Οι μαθητές/-τριες εργάζονται ατομικά ή ομαδικά και συνθέτουν σε επιφάνεια ποικίλα στοιχεία (χρώματα, φωτογραφίες, χρωματιστά χαρτιά, φύλλα κ.λπ.) εκφράζοντας διαθέσεις, αισθήματα, σκέψεις πάνω σε θέματα που σχετίζονται με το μάθημα. Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν το κολάζ με αποκόμματα είτε περιοδικών/ εφημερίδων ή χρωματιστών χαρτονιών και χαρτιών. Ακολουθεί παρουσίαση και ερμηνεία των έργων. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως αξιολόγηση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>
<p>Κουτί Εξερεύνησης Ο/Η εκπαιδευτικός τοποθετεί σε ένα κουτί μερικά αντικείμενα (π.χ. φωτογραφία, σελίδα ημερολογίου, απόκομμα εφημερίδας, πορτοφόλι κ.ά.) τα οποία δίνουν μερικά στοιχεία για τη ζωή ενός προσώπου. Σκοπός είναι να ανακαλύψουν ποιος/α είναι ο/η κάτοχος αυτών των αντικειμένων και τι του/της έχει συμβεί. Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε ομάδες και κάθε ομάδα αναλαμβάνει να περιεργαστεί ένα από τα αντικείμενα και τα παρουσιάσει στις υπόλοιπες μαζί με τα στοιχεία που σκιαγραφούν τον/την κάτοχό τους (π.χ. του/της αρέσει η μουσική, ασχολείται με την πολιτική, έχει μια μητέρα με αυτό το όνομα, μπορεί να έζησε τότε κ.λπ.). Προσπαθούν να καταλάβουν τι μπορεί να έχει συμβεί. Η παρουσίαση μπορεί να συνδυαστεί και με την τεχνική «παγωμένες εικόνες», αλλά και με άλλες.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Επίλυσης προβλημάτων, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>
<p>Λέξεις – γρίφοι Το κείμενο κόβεται σε λέξεις ή φράσεις, τα κομμάτια ανακατεύονται. Αυτά μοιράζονται και ανασυναρμολογούνται στο αρχικό κείμενο.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>

<p>Λέξεις, σκέψεις στη σειρά Οι μαθητές/-τριες διατυπώνουν σε ένα χαρτί τη γνώμη, τη σκέψη ή την ευχή τους για ένα θέμα. Τα χαρτιά στερεώνονται με μανταλάκια σε ένα κορδόνι/σχοινί που έχει κρεμαστεί στην τάξη. Όλοι/-ες μπορούν να τα διαβάσουν και να συζητήσουν.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>
<p>Μάσκες, προσωπίδες, προσωπεία ή κούκλες Κατασκευή από ποικίλα υλικά. Χρησιμοποιούν για παιχνίδι ρόλων και σκηνικές παρουσιάσεις (παράσταση κάποιας ιστορίας ή χαρακτήρων). Υπαινίσσονται ή εκφράζουν αισθήματα και καταστάσεις.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>
<p>Μελέτη περίπτωσης Τα στάδια που ακολουθούνται στη «μελέτη περίπτωσης» είναι τα ακόλουθα: Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει ένα θέμα που να σχετίζεται με τις γνώσεις και τις εμπειρίες των παιδιών και να προκαλεί το ενδιαφέρον τους. Παρουσιάζει την προς μελέτη περίπτωση, καθώς και το πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται (ιστορικό γεγονός, προσωπικότητα, έργο κ.λπ.). Θέτει τα βασικά ερωτήματα: για ποιο σκοπό μελετάται η συγκεκριμένη περίπτωση, ποια αποτελέσματα αναμένονται, πώς θα πραγματοποιηθεί η έρευνα. Δεν επηρεάζει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες εκθέτοντας προσωπικές απόψεις. Ορίζεται το διάστημα της έρευνας. Οι μαθητές/-τριες εργάζονται σε ομαδοσυνεργασία και καταλήγουν σε συμπεράσματα τα οποία θα παρουσιάσουν στην ολομέλεια, αναφερόμενοι/-ες και στην πορεία που ακολούθησαν, τις δυσκολίες που συνάντησαν. Γίνεται συζήτηση και σύνθεση όλων των αποτελεσμάτων.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων</p>
<p>Μεταγνωστική Διαπίστωση Τεχνική γρήγορης αυτό-αξιολόγησης των μαθητών/-τριών με κοινό κριτήριο αξιολόγησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων και σκοπό τη μεταγνωστική διαπίστωση. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να επιλέξουν σε ισοδιαστημική κλίμακα (άριστα, πολύ καλά-καλά-μέτρια-ελάχιστα ή απόλυτο, μεγάλο, μέτριο, μικρό, κανένα) τον βαθμό κατάκτησης της γνώσης, των δεξιοτήτων ή των στάσεων που αποκόμισαν από την διδακτική ενότητα, σε σχετικό ερωτηματολόγιο αξιολόγησης που διανέμεται από τον/την εκπαιδευτικό και συντάσσεται πάντα σε σχέση με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Μπορεί να αξιοποιηθεί σε όλες τις φάσεις της αξιολόγησης (αρχική-ενδιάμεση-τελική).</p>	<p>Αξιολόγησης</p>
<p>Μετασηματισμός κειμένου Το κείμενο μετασηματίζεται γλωσσικά: είδηση σε εφημερίδα, ρεπορτάζ, επιστολή, αφίσα, ποίημα κ.λπ.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης</p>
<p>Μετατροπή κειμένου σε τέχνη Οι μαθητές/-τριες αποδίδουν καλλιτεχνικά μια αφήγηση (βιβλική, ιστορική, αγιολογική κ.λπ.) και τη μετατρέπουν σε ζωγραφική, κολάζ, μικρή ταινία, μουσική κ.λπ.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Πρότζεκτ, Αξιολόγησης</p>

<p>Ξεφυλλίζοντας τη Βίβλο Δίδεται παραπομπή ενός βιβλικού χωρίου. Οι μαθητές/-τριες το βρίσκουν και το διαβάζουν φωναχτά.</p>	<p>Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης</p>
<p>Ομαδικό γλυπτό Οι μαθητές/-τριες σε ομάδες σχηματίζουν με τα σώματά τους ένα «γλυπτό» το οποίο αποτελεί μια εικονική αναπαράσταση, μη ρεαλιστική, του εξεταζόμενου θέματος. Η δράση μπορεί να γίνει στο τέλος της εργασίας σε μια ενότητα, καθώς δίνει τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/-τριες να στοχαστούν και να αποδώσουν με μια συγκεκριμένη μορφή ό,τι αποκόμισαν από αυτήν.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>
<p>Οπτικοποίηση Οι μαθητές/-τριες αποτυπώνουν με τον δικό τους τρόπο, οπτικοποιούν το σημαντικότερο στοιχείο ή αυτό που τους έκανε εντύπωση από το μάθημα με μία εικόνα, μία ζωγραφιά, ένα σύνθημα και το αναρτούν στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης (συμβατικά με κάποια Post ή σε διαδικτυακό πίνακα ανακοινώσεων).</p>	<p>Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>
<p>Παγωμένη εικόνα/ Δυναμικές εικόνες Ομάδα μαθητών/-τριών, χρησιμοποιώντας τα σώματά τους, δημιουργούν μια εικόνα που αποκρυσταλλώνει μια στιγμή της δράσης ή της ζωής ενός προσώπου, ένα θέμα, μια ιδέα, συναισθήματα ή σκέψεις της ομάδας και μπορεί να συνδυαστεί με μουσική. Αφετηρία ή ερέθισμα μπορεί να έχουν μια φωτογραφία, έναν στίχο, μία ανάμνηση, ένα γεγονός, ένα συναίσθημα, μια άποψη κ.ά. Η τεχνική δίνει τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/-τριες που δημιουργούν την εικόνα να εστιάσουν στο σημαντικό, ενώ οι υπόλοιποι/-ες μαθητές/-τριες ασκούνται στην ερμηνεία της. Μπορεί να συνεχιστεί με τη συμμετοχή των υπόλοιπων παιδιών, που μέχρι τότε ήταν παρατηρητές. Μπορεί να λειτουργήσει και ως δυναμική εικόνα. Ένας/Μία μπαίνει στον χώρο και παίρνει μια στάση. Μετά μπαίνει και κάποιος/-α άλλος/-η για να συμπληρώνει την εικόνα, παίρνοντας μια στάση κοντά ή μακριά. Κατόπιν, ένας άλλος/μια άλλη συμπληρώνει την εικόνα κ.λπ. Τα παραπάνω γίνονται χωρίς κανείς/καμιά να σχολιάζει, να υποδεικνύει ή να εξηγεί τις προθέσεις του/της. Η υπόλοιπη ομάδα συζητά τη σύνθεση που προέκυψε, π.χ. ποιοι είναι, πού είναι, τι σχέση έχουν, τι έχει συμβεί λίγο πριν, τι θα συμβεί μετά κλπ. Με αυτήν την τεχνική μπορεί επίσης να δημιουργηθεί μια σειρά από διαδοχικές εικόνες που να διηγούνται μια ιστορία ή μια κατάσταση που θα εισηγηθεί ο/η εκπαιδευτικός ή να αποτυπώνει τι προηγήθηκε ή τι έπεται ενός γεγονότος. Μπορεί, ακόμη, να συνδυαστεί με την τεχνική «ανίχνευση σκέψης» και στη συνέχεια, αν κρίνεται κατάλληλο, μπορεί τα μέλη της εικόνας να ζωντανέψουν και να «παίξουν» τη συνέχεια της ιστορίας που εισηγήθηκαν οι παρατηρητές. Η άσκηση αυτή μπορεί να επεκταθεί, ώστε όλα τα μέλη της ομάδας να πάρουν τελικά μέρος στη σύνθεση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>
<p>Παίρνοντας απόσταση Οι μαθητές/-τριες, υποδυόμενοι κάποιον ρόλο, καλούνται να κρατήσουν κάποια απόσταση από τον πρωταγωνιστή μιας αφήγησης</p>	<p>Διαλόγου, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>

<p>ή ιστορίας. Η απόσταση που κρατούν, δηλώνει τη συναισθηματική απόσταση που έχουν από το συγκεκριμένο πρόσωπο. Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να δηλώσουν ποιο είναι το κυρίαρχο συναίσθημα που συμβολίζει η απόσταση που πήραν. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να αναλογιστούν αν, με την πάροδο του χρόνου, θα μπορούσε να συμβεί κάποια αλλαγή στη συναισθηματική απόσταση μεταξύ των προσώπων και να τα τοποθετήσουν ανάλογα. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να συγκεκριμενοποιήσουν τις συναισθηματικές καταστάσεις των προσώπων και να αναλύσουν τις μεταξύ τους σχέσεις.</p>	
<p>Παιχνίδι ρόλων Η δραστηριότητα σχεδιάζεται για να υπηρετήσει συγκεκριμένα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και το πλαίσιο της μπορεί να είναι ένα κείμενο, μια αφήγηση, η έκφραση συμπεράσματος, η ερμηνεία, η ανάπτυξη, η διερεύνηση οπτικών κ.ά. Υπάρχουν δύο τρόποι εφαρμογής: Είτε ο/η εκπαιδευτικός δίνει στους/τις μαθητές/-τριες ρόλους με την περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών τους είτε δίνει μόνο τους τίτλους των ρόλων και η αναζήτηση των χαρακτηριστικών γίνεται από τους/τις μαθητές/-τριες. Οι μαθητές/-τριες μπαίνουν στους ρόλους που τους/τις ανατίθενται και υποθέτουν ανάλογες κινήσεις και συμπεριφορές. Σκοπός είναι να ανιχνεύουν τις σχέσεις και τις συμπεριφορές που προκύπτουν από τους ρόλους τους.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>
<p>Πέντε π και ένα γ Δίνεται ένα συμβάν (ιστορικό γεγονός, προσωπική μαρτυρία, άρθρο κ.λπ.). Οι μαθητές/-τριες καλούνται σε ομαδοσυνεργασία να το διερευνήσουν και να το κατανοήσουν μέσα από μια σειρά ερωτήματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποιο; : Ποιο είναι το πρόβλημα; • Πού; : Πού συμβαίνει; • Πότε; : Πότε συνέβη; • Γιατί; : Γιατί συμβαίνει; • Ποιος; : Ποιος εμπλέκεται στο πρόβλημα; • Πώς; : Πώς μπορεί να ξεπεραστεί; <p>Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να απαντήσει σε ένα ερώτημα ή τα μέλη της ομάδας κατανέμουν τα ερωτήματα εσωτερικά και εργάζονται με σκοπό να πληροφορήσουν τα μέλη της ομάδας τους για τα ευρήματά τους. Στην ολομέλεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις και ακολουθεί συζήτηση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων</p>
<p>Πίνακας αλληλεπίδρασης Με αφορμή ένα κοινωνικό ή επίκαιρο θέμα που επεξεργάζεται στην τάξη οι μαθητές/-τριες αποτυπώνουν προβληματισμούς και συνθέτουν μαζί με πληροφορίες, φωτογραφίες, ζωγραφιές και κείμενα έναν πίνακα- ταμπλό που τον τοποθετούν σε δημόσιο σημείο του σχολείου. Η σχολική κοινότητα καλείται να προσθέσει προβληματισμούς και να καταθέσει απόψεις και γνώμες σε αυτοκόλλητα χαρτιά.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>
<p>Πορτρέτο</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>

<p>Σκοπός της δραστηριότητας είναι να φανταστούν τον κόσμο ενός προσώπου/ρόλου και να αλληλεπιδράσουν με αυτόν. Μπορεί να δοθεί έτοιμο ή να το ζωγραφίσουν τα παιδιά (δεν αξιολογείται η εικαστική του αξία). Εάν δοθεί ένα πορτρέτο δεν δίνονται λεπτομέρειες, αλλά καταγράφουν τα παιδιά σε ομάδες ερωτήσεις. Στον πίνακα καταγράφονται οι πληροφορίες που προκύπτουν. Εάν δεν δοθεί πορτρέτο, ζητείται από τους/τις μαθητές/-τριες να κλείσουν τα μάτια και να σχηματίσουν στη φαντασία τους το πρόσωπο μετά από μια μικρή εισαγωγική ιστορία (π.χ. Βρίσκεστε στην αρχαία Αθήνα, στον Άρειο Πάγο, μια όμορφη μέρα. Ακούτε έναν άγνωστο να μιλά σε κάποιους ανθρώπους που συγκεντρώθηκαν γύρω του κ.λπ.) και καθοδηγητικές ερωτήσεις του/της εκπαιδευτικού που απευθύνει σταδιακά και με παύσεις σιωπής (π.χ. Τι ηλικία έχει;, Τι φορά; Τι ύφος έχει; Τι αισθάνεται; κ.λπ.). Δίνεται λίγος χρόνος να φανταστούν και στη συνέχεια παρακινούνται να ζωγραφίσουν το πορτραίτο αυτού του ανθρώπου. Σε ομάδες παρουσιάζονται τα έργα και αποφασίζουν ποιο θα χρησιμοποιήσουν με κριτήριο το ποιος ήταν αυτός ο άνθρωπος και ποιο το έργο του. Στη συνέχεια κάθε ομάδα συζητά και αποφασίζει να γράψει σε πρώτο πρόσωπο τι θα έλεγε το εικονιζόμενο πρόσωπο για τον εαυτό του τη συγκεκριμένη μέρα της ιστορίας. Στην ολομέλεια ένα μέλος από κάθε ομάδα λέει φωναχτά αυτό που κατέγραψε η ομάδα. Στην επόμενη φάση σχεδιάζεται ένα νέο πορτρέτο ενός ανθρώπου που σχετίζεται με την ιστορία ή που ήταν θεατής της ιστορίας. Καταγράφουν δίπλα σε αυτό τα στοιχεία της ταυτότητάς του (όνομα, ηλικία και πώς σχετίζεται το πρώτο πορτραίτο). Τέλος τα δύο πορτρέτα αναρτώνται δίπλα δίπλα και γίνονται ερωτήσεις: Τι θα έλεγε ο Α στο Β, τι θα σκεφτόταν ο Β, αν ήσασταν στη θέση του Β τι θα κάνατε κ.λπ.</p>	
<p>Προβολή ταινίας/ ακρόαση τραγουδιού Η προσεκτική επιλογή ταινίας ή τραγουδιού δεν αφορά τη διασκέδαση, αλλά την προσέγγιση μιας όψης του μαθήματος από διαφορετική οπτική. Στην περίπτωση του τραγουδιού πρέπει να δίνονται οι στίχοι σε φωτοτυπία, μαζί με λίγα στοιχεία για το τραγούδι. Ο/Η εκπαιδευτικός ρωτά γιατί πιστεύουν ότι θα ακούσουν το τραγούδι. Μετά την ακρόαση ακολουθούν ερωτήσεις ανάλυσης. Εάν προβληθεί ταινία, πάλι προηγείται πρόλογος και το ερώτημα γιατί πιστεύουν ότι θα το παρακολουθήσουν. Είναι σημαντικό να έχει προετοιμάσει ο/η εκπαιδευτικός φύλλο εργασίας ή να δώσει από την αρχή τους στόχους, ώστε οι μαθητές/-τριες να εστιάσουν την προσοχή τους σε αυτούς. Αν η προβολή είναι λίγων λεπτών, τότε μετά τη προβολή ακολουθούν ερωτήσεις κατανόησης, αλλά και αναζητούνται τα κίνητρα, οι σχέσεις, οι δράσεις και οι αντιδράσεις των χαρακτήρων, καθώς και οι συνέπειες, τα αίτια των συγκρούσεων κ.λπ. Τέλος, διερευνάται η σχέση με τη ζωή των μαθητών/-τριών και αναρωτιούνται τι θα έκαναν ο ίδιος-ες στη θέση των χαρακτήρων.</p>	<p>Άμεσης διδασκαλίας</p>
<p>Πρότζεκτ Η μέθοδος project ή ερευνητική εργασία αποτελεί μια δυναμική ομαδική διαδικασία μάθησης, που εξαρτάται από τις επιλογές των</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων,</p>

συμμετεχόντων. Το θέμα είναι διεπιστημονικό εμπλέκοντας μαθήματα διαφορετικών πεδίων και λαμβάνει υπόψη τα ενδιαφέροντα μαθητών/-τριών και εκπαιδευτικών. Ως αφετηρία το project έχει τα ερωτήματα και ενδιαφέροντα των παιδιών, από τα οποία καθορίζεται και το ίδιο το θέμα.

Διάκριση των project:

1. Ανάλογα με το περιεχόμενο.
2. Ανάλογα με τον αριθμό των συμμετεχόντων.
3. Σε σχέση με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.
4. Ανάλογα με τον τρόπο αξιοποίησής τους.
5. Ανάλογα με τη διάρκειά τους.
6. Ανάλογα με την προέλευση των πληροφοριών.

Ανάλογα με τη διάρκειά τους διακρίνονται σε: Βραχυπρόθεσμα, κατά τη διάρκεια μιας διδακτικής ενότητας (δύο ώρες) και Μεσομακροπρόθεσμα, στη διάρκεια ενός τετραμήνου ή ενός σχολικού έτους ή ακόμη και για 2-3 χρόνια. Στην περίπτωση ενός βραχυπρόθεσμου πρότζεκτ τηρούνται και πάλι τα παρακάτω στάδια με τη διαφορά ότι οι διαδικασίες απλοποιούνται (π.χ. περιορίζονται τα ερευνητικά ερωτήματα κ.ά.) και το υπό διερεύνηση θέμα δεν απαιτεί πληροφορίες, που είναι δύσκολο να εντοπίσουν οι μαθητές/-τριες μέσα σε λίγο χρόνο. Όλες οι άλλες δράσεις της ομάδας προγραμματίζονται με άξονα 2 ωρών. Η τελική παρουσίαση μπορεί να αφορά τη δημιουργία ενός poster, μίας εικαστικής σύνθεσης, ενός τεχνήματος (βίντεο, δρώμενο, ψηφιακή δημιουργία) κ.ά.

Στάδια υλοποίησης:

1. Κατάθεση προτάσεων θεμάτων.
2. Επιλογή θέματος, σκοπού, ερευνητικών ερωτημάτων.
3. Χωρισμός/ Οργάνωση ομάδων. Ο αριθμός των μελών είναι σημαντική παράμετρος της λειτουργικότητας των ομάδων, αφού καθορίζει το πλέγμα της επικοινωνίας και των σχέσεων. Όσο μεγαλώνει ο αριθμός, τόσο πολυπλοκότερο γίνεται το πλέγμα. Όσο πολυπλοκότερο το πλέγμα, τόσο περισσότερες και οι απαιτούμενες ικανότητες επικοινωνίας και συνεργασίας των μελών και τόσο πιο χρονοβόρες οι διαδικασίες. Προτείνονται ομάδες 4 μελών $n (n-1)$.

Μπορεί να έχουμε:

- α. Ομάδες Κοινού Θέματος Χαλαρής Συνεργασίας
 - β. Επιμερισμός διαστάσεων θέματος σε ομάδες
 - γ. Επιμερισμό σε δύο υπο-θέματα σε συνεργαζόμενο ζεύγος ομάδων.
 - δ. Κοινό θέμα σε τρεις ομάδες και ολομέλεια.
4. Προγραμματισμός ομάδας (ποιος θα κάνει τι, ποιες ακριβώς δραστηριότητες θα γίνουν, ρυθμός εργασίας, χρονική διάρκεια των εργασιών, τι θα προκύψει κ.λπ.).
 5. Δράσεις συλλογής δεδομένων κάθε ομάδας (Ερωτηματολόγια, συλλογή πληροφοριών από βιβλία, περιοδικά, ταινίες, διαδίκτυο, έρευνα πεδίου).

Πρότζεκτ
Αξιολόγησης

6. Διαλείμματα ενημέρωσης στην ολομέλεια και πιθανός επαναπροσδιορισμός της εξέλιξης του πρότζεκτ.
7. Επεξεργασία δεδομένων και συμπεράσματα.
8. Κατανομή θεμάτων (σύμφωνα με το μοντέλο χωρισμού που θα υιοθετηθεί).
9. Δημόσια παρουσίαση. Η παρουσίαση του έργου στην ολομέλεια αναδεικνύει τη χρησιμότητα- συμβολή της μικρής ομάδας στην μεγάλη (το σύστημα λειτουργεί στο άμεσο περιβάλλον) συγκροτώντας περισσότερο την ταυτότητα της ομάδας.
10. Αξιολόγηση. Για τις ανάγκες της αξιολόγησης σε όλη τη διάρκεια δημιουργείται ένας κοινός ομαδικός φάκελος ενώ τηρείται και ημερολόγιο δραστηριοτήτων σε προσωπικό και ομαδικό επίπεδο.
11. Αξιολόγηση. Η αξιολόγηση πρέπει να είναι τόσο ενδιάμεση (ανατροφοδοτική) όσο και τελική. Αφορά την αξιολόγηση σε ατομικό επίπεδο (συμμετοχή, συνεργασία, προσωπικά ημερολόγια, ατομικός φάκελος συλλογής υλικού) και την αξιολόγηση του συλλογικού έργου της ομάδας.

Η αξιολόγηση του συλλογικού έργου ομάδας μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής:

- α. Αξιολόγηση Ερευνητικής Διαδικασίας (Ανάπτυξη ερευνητικών ερωτημάτων, Αιτιολόγηση επιλογών και αξιοποίηση κατάλληλων πηγών, Αιτιολόγηση επιλογών και αξιοποίηση κατάλληλων διαδικασιών επεξεργασίας δεδομένων, Κριτική αποτίμηση πηγών, μεθόδων, συμπερασμάτων, Αποτελεσματική αξιοποίηση ΤΠΕ στην έρευνα, Συνέπεια μελών ομάδας προς τον προγραμματισμό, Χρήση μέσων, πόρων και ΤΠΕ, άλλων πηγών).
- β. Αξιολόγηση Περιεχόμενου Ερευνητικής Έκθεσης (Κατοχή ειδικών γνώσεων, κατανόηση εννοιών, Διατύπωση με λογικό και συνεκτικό τρόπο θέσεων της ομάδας που απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα βάσει των δεδομένων, Υπεράσπιση θέσεων ομάδας έναντι εναλλακτικών και αντιθέτων απόψεων και κριτικός σχολιασμός τους, Συσχέτιση θέματος και συμπερασμάτων με καταστάσεις, προβλήματα και ζητήματα της πραγματικότητας, Κριτική αποτίμηση των ατομικών, ομαδικών επιλογών και ρόλων).
- γ. Αξιολόγηση Γλώσσας και Δομής Ερευνητικής Έκθεσης ή Τεχνήματος (Χρήση όρων, Σαφήνεια, ακρίβεια, ροή γλώσσας & εσωτερική συνοχή λόγου, Οργάνωση στην παράθεση ιδεών, προτάσεων, συμπερασμάτων, σχολίων, Χρήση κατάλληλου κειμενικού είδους και ύφους για περίσταση επικοινωνίας, πολυτροπικού κειμένου, Επιμέλεια ερευνητικής έκθεσης ή τεχνήματος).
- δ. Αξιολόγηση Δημόσιας Παρουσίασης της Ομαδικής Εργασίας (Ενημέρωση για προβληματική και διαδικασίες έρευνας, δεδομένα & συμπεράσματα, Χρήση γλώσσας με άνεση εκφοράς, ορθό τόνο και σαφή ειρμό κατάλληλα για παρουσίαση, Χρήση συμπληρωματικών/πολυτροπικών μέσων και ΤΠΕ για στήριξη λόγου και στις κατάλληλες στιγμές, Χρήση χιούμορ, δημιουργικότητας και

<p>παραστατικότητα στη σωστή αναλογία και κατάλληλη στιγμή, Ετοιμότητα και πληρότητα απαντήσεων στις ερωτήσεις και τα σχόλια του κοινού).</p>	
<p>Πρωτότυπες ερωτήσεις/ Ιδεοθύελλα ερωτήσεων (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/-τριες σκέφτονται και καταγράφουν πρωτότυπες ερωτήσεις σχετικές με το αντικείμενο της Τέχνης. Καταγράφονται όλες με τη μορφή ιδεοθύελλας.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>
<p>Ρόλος στον τοίχο Σε ένα μεγάλο χαρτί σχεδιάζεται το περίγραμμα μιας ανθρώπινης μορφής που αναπαριστά έναν ρόλο και αναρτάται στον τοίχο. Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει έξω απ' το περίγραμμα διάφορα γνωρίσματα του χαρακτήρα (όνομα, εξωτερικά χαρακτηριστικά, προσωπικά στοιχεία κ.λπ). Οι μαθητές/-τριες καλούνται να γράψουν εντός του περιγράμματος σκέψεις ή συναισθήματα του ρόλου και εκτός του περιγράμματος σκέψεις και συναισθήματα δικά τους ή άλλων προσώπων για τον ρόλο.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/Δράσης</p>
<p>Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει σιωπηρά ή προβάλλει στον πίνακα σύντομο κείμενο: χωρίο, ρητό, απόφθεγμα, στίχο από ποίημα κ.ά. και περιμένει αντίδραση των μαθητών/-τριών. Ανταλλάσσονται εντυπώσεις.</p>	<p>Άμεσης διδασκαλίας, Διαλόγου, Αξιολόγησης</p>
<p>Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Write, Pair, Share/ TWPS) Η παραλλαγή αυτή χρησιμοποιείται, όταν ο/η εκπαιδευτικός επιθυμεί -για λόγους αξιολόγησης της 1ης φάσης «Σκέψου»- να καταγραφούν οι προσωπικές απόψεις που είχαν οι μαθητές/τριες πριν τον σχηματισμό ζευγαριών. Ο/Η εκπαιδευτικός ανακοινώνει το θέμα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σκέψου: Κάθε μαθητής/τρια στοχάζεται μόνος-η το θέμα. • Γράψε: Καταγραφή των προσωπικών ιδεών. • Συζήτησε: Σε δυάδες οι μαθητές/τριες συζητούν τις ατομικές τους απόψεις και, αν χρειαστεί, τις αναθεωρούν και διαμορφώνουν μια βέλτιστη λύση, υιοθετώντας μια περιεκτική και εμπειριστατωμένη κοινή άποψη που εκφράζει τη δυάδα. • Μοιράσου: Παρουσίαση των ιδεών από κάθε δυάδα σε όλη την τάξη. <p>Συζήτηση στην ολομέλεια.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου</p>
<p>Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Pair, Share / TPS) Η τεχνική «Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου» (TPS) είναι μια τεχνική συνεργατικής μάθησης που ακολουθεί τα παρακάτω στάδια:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ανακοίνωση θέματος/ ερωτήματος από τον/την εκπαιδευτικό. • Ατομικός στοχασμός γύρω από το υπό διερεύνηση θέμα/ερώτημα. • Συζήτηση σε δυάδες. Αναθεώρηση ατομικών απόψεων και διαμόρφωση κοινών απόψεων που εκφράζουν τη δυάδα. Καταγραφή ιδεών. 	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης με εκπροσώπους από κάθε δυάδα. Παραλλαγή αυτής της τεχνικής είναι το «Σκέψου, Συζήτησε ισότιμα, Μοιράσου (Think, Timed Pair, Share)». Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει συγκεκριμένο και ίσο χρόνο ανάπτυξης των απόψεων για όλα τα μέλη των ομάδων. 	
<p>Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (Think, Pair, Square, Share-TPSS)</p> <p>Η τεχνική «Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου» είναι μία παραλλαγή της τεχνικής «Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου» (Think, Pair, Share -TPS). Η συγκεκριμένη τεχνική ενδείκνυται για την επίλυση προβλημάτων, συνήθως πιο σύνθετων σε σχέση με τα απλά ανοικτά ερωτήματα, και απαιτούν τη συνεργασία περισσότερων μελών. Μπορεί όμως να εφαρμοστεί και για συζήτηση ανοικτών ερωτημάτων. Στην παραλλαγή αυτή, μετά την εφαρμογή της φάσης «Συζήτησε με τον συμμαθητή σου/ τη συμμαθήτριά σου» (Pair), τα ζευγάρια ενώνονται ανά δύο και σχηματίζουν τετράδες. Στάδια:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ανακοίνωση του ερωτήματος/ προβλήματος από τον/την εκπαιδευτικό. 2. Ατομικός στοχασμός («Σκέψου»): Στοχασμός γύρω από το υπό διερεύνηση ερώτημα/ πρόβλημα από κάθε μαθητή/-τρια ατομικά. 3. Συζήτηση ανά ζεύγος («Συζήτησε με τον συμμαθητή σου ή την συμμαθήτριά σου»): Καθορισμός των ζευγαριών -Στοχασμός γύρω από το υπό διερεύνηση ερώτημα/ πρόβλημα ανά ζεύγη -Αναθεώρηση ατομικών απόψεων και διαμόρφωση κοινών απόψεων που εκφράζουν το ζευγάρι -Καταγραφή ιδεών. 4. Συζήτηση ανά τετράδα («Συζήτησε με τους/τις συμμαθητές/-τριες σου»): Σχηματισμός των τετράδων -Τα 2 ζεύγη συγκρίνουν τη λύση και τη μεθοδολογία στις οποίες κατέληξαν καθένα από αυτά στην προηγούμενη φάση. Στη συνέχεια διαμορφώνεται μία βέλτιστη λύση και μεθοδολογία είτε εάν είναι ανοικτό ερώτημα, υιοθετείται μια πιο περιεκτική και εμπειριστατωμένη άποψη. 5. Συνεισφορά ιδεών («Μοιράσου»): Παρουσίαση των ιδεών από κάθε τετράδα σε όλη την τάξη και συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης. 	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Επίλυσης προβλημάτων</p>
<p>Σταθμοί μάθησης/ Τροχιά μάθησης</p> <p>Ο/Η εκπαιδευτικός δημιουργεί σταθμούς μάθησης με το διδακτικό υλικό προς επεξεργασία (κείμενα, άρθρα, εικόνες, βίντεο, τραγούδι, αντικείμενα κ.ά). Κάθε σταθμός επεξεργάζεται άλλο θέμα, το οποίο φυσικά συνδέεται με τα υπόλοιπα. Οι μαθητές/-τριες, χωρίζονται σε ομάδες και περιηγούνται ανά δέκα λεπτά ή όσο χρόνο είναι απαραίτητος από σταθμό σε σταθμό, συμπληρώνοντας το φύλλο εργασίας τους, βάσει των όσων επεξεργάζονται σε κάθε σταθμό μάθησης. Ακολουθεί παρουσίαση των αποτελεσμάτων στην ολομέλεια και συζήτηση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων, Παιχνιδιού/Δράσης</p>
<p>Στόχος</p> <p>Ο/Η εκπαιδευτικός σχηματίζει σε χαρτόνι ή χαρτί μέτρου ομόκεντρους κύκλους (στόχο) ή ιστό. Ανάλογα με τον αριθμό των προς αξιολόγηση</p>	<p>Αξιολόγησης</p>

<p>στοιχείων, μπορεί να χωρίσει τους κύκλους σε κομμάτια, σχεδιάζοντας ακτίνες. Πάνω σε κάθε τμήμα του διαμοιρασμένου στόχου, γράφει τον τίτλο του στοιχείου που θέλει να αξιολογήσει με βάση μια έννοια που μελετήθηκε ή όλη τη διδακτική ώρα (π.χ. το βρήκα ενδιαφέρον, χρήσιμο, διασκεδαστικό, μου γέννησε ερωτήματα, με βοήθησε να αλλάξω στάση, απέκτησα νέες γνώσεις, εξέφρασα τη γνώμη μου κ.ά.). Κάθε μαθητής/-τρια, σημειώνει με (διαφορετικό χρώμα) μαρκαδόρου ή μικρά αυτοκόλλητα στο αντίστοιχο μέρος τη γνώμη του/της, θετική όσο πιο κοντά στο κέντρο του κύκλου και αρνητική όσο πιο κοντά στην εξωτερική περιφέρεια. Μπορεί να γίνει κατόπιν συζήτηση, σε ολομέλεια.</p>	
<p>Σύγκριση κειμένων Δύο κείμενα με συγγενή θέματα συγκρίνονται.</p>	<p>Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης</p>
<p>Σύγκριση κειμένου με έναν μετασχηματισμό του Δίνεται κείμενο (βιβλικό, υμνολογικό κ.λπ.) και κάποιο άλλο μέσο (πίνακας, εικόνα, φωτογραφία, τραγούδι κ.λπ.) και αναγνωρίζουν τον μετασχηματισμό του και τα ερμηνευτικά στοιχεία.</p>	<p>Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης</p>
<p>Συζήτηση ανοιχτής γυάλας Στο κέντρο της αίθουσας τοποθετείται η «γυάλα», δηλαδή 4-5 καρτέκλες σε ένα εσωτερικό κύκλο, ενώ οι υπόλοιπες καρτέκλες είναι τοποθετημένες σε ομόκεντρους κύκλους έξω από αυτήν. Κάποιοι-ες συμμετέχοντες και συμμετέχουσες κάθονται μέσα στη γυάλα, ορίζουν τον συντονιστή ή τη συντονίστρια και συζητούν για ένα συγκεκριμένο θέμα, ενώ τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας κάθονται στις καρτέκλες έξω από αυτήν, παρακολουθούν τη συζήτηση και κρατούν σημειώσεις. Μία καρτέκλα είναι πάντα κενή και κάποιο μέλος του κοινού μπορεί, ανά πάσα στιγμή, να καθίσει σε αυτήν και να ενταχθεί στη συζήτηση της γυάλας ή ταυτόχρονα άλλο μέλος να εγκαταλείψει οικειοθελώς τη γυάλα και να λάβει τη θέση του ένα μέλος από το κοινό ή μέλος του κοινού να ζητήσει τη θέση κάποιου/-ας μέσα στη «γυάλα». Η συζήτηση συνεχίζεται με την πλειονότητα των συμμετεχόντων και συμμετεχουσών να εισέρχονται και να εξέρχονται από τη γυάλα. Όταν τελειώσει ο χρόνος ο συντονιστής/-τρια συνοψίζει τη συζήτηση. Η τεχνική της «Συζήτηση ανοιχτής γυάλας», μπορεί να λειτουργεί και ως ανατροφοδότηση.</p>	<p>Διαλόγου, Αξιολόγησης</p>
<p>Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης Η στρογγυλή τράπεζα απαιτεί προετοιμασία και χρόνο. Γίνεται προσεκτική επιλογή θέματος έτσι, ώστε να ενδιαφέρει τα παιδιά, αλλά και να αξιοποιηθούν οι γνώσεις τους, αλλά και τα συναισθήματα, τα οράματά τους για το μέλλον κ.λπ. Καλό είναι να προτείνει ο/η εκπαιδευτικός βιβλία, άρθρα, ιστότοπους και να ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/-τριες για προσωπική έρευνα. Ανακοινώνεται η ημερομηνία, προβλέποντας ικανό χρόνο για συνεργασία και προετοιμασία. Την ημέρα της πραγματοποίησης της δράσης εκπρόσωποι των ομάδων παρουσιάζουν τις απόψεις και τις ιδέες τους και ανακοινώνουν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους. Ακολουθεί</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Πρότζεκτ</p>

<p>συζήτηση με τους υπόλοιπους που λειτουργούν ως κοινό, έχοντας τη δυνατότητα να θέσουν ερωτήματα και να εκφράσουν απόψεις.</p>	
<p>Συλλογικός ρόλος Δημιουργούνται ομάδες και τους ζητείται να σκεφτούν τον ρόλο ενός χαρακτήρα, τον οποίο θα τον υποδυθούν όλα τα μέλη της ομάδας ταυτόχρονα. Έτσι, κάθε μαθητής/-τρια μπορεί να εκφράσει μια διαφορετική οπτική της προσωπικότητας του ίδιου χαρακτήρα. Το κάθε μέλος μπορεί να αυτοσχεδιάσει και έτσι δημιουργούν όλα τα μέλη μαζί χρησιμοποιώντας κίνηση και λόγο έναν ρόλο. Πρόκειται ουσιαστικά για διερευνητική τεχνική που απαιτεί αυτοσχεδιασμό. Μπορεί να εφαρμοσθεί και σε πολυάριθμη ομάδα-τάξη. Ακολουθεί συζήτηση. Η τεχνική διευκολύνει τους/τις μαθητές/-τριες να ανακαλύψουν τις πολλές διαστάσεις ενός χαρακτήρα και τη συνθετότητα της συμπεριφοράς.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων Παιχνιδιού/Δράσης</p>
<p>Συνδέω/ Προεκτείνω/ Πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται το αντικείμενο της Τέχνης σταδιακά ακολουθώντας τις εξής ρουτίνες. α) «Με ποιον τρόπο συνδέονται οι πληροφορίες που παρουσιάζονται με ό,τι ήδη γνωρίζεις;» β) «Με ποιο τρόπο μπορείς να προεκτείνεις αυτή την ιδέα;», γ) «Σκέψου μια πρωτότυπη σύνδεση». Σε τρεις στήλες καταγράφονται όλες οι απαντήσεις. Ακολουθεί συζήτηση και επεξεργασία από την ολομέλεια της τάξης.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>
<p>Συνέδριο Η διοργάνωση συνεδρίου απαιτεί σχεδιασμό και οργάνωση 2-3 μήνες πριν. Το θέμα σχετίζεται με το μάθημα, αλλά και με τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν ρόλους: Διοργανωτές (3) ετοιμάζουν πρόγραμμα, χώρο, χρόνο, έντυπα υλικά, ανακοινώσεις, φύλλο αξιολόγησης από συνέδρους κ.λπ. Διοργανωτής (1) θα χαιρετήσει με επισημότητα και σοβαρότητα στην έναρξη κάνοντας μικρή εισαγωγή. Επιστήμονες (10) αναλαμβάνουν να μιλήσουν σύντομα (3-4 σελίδες) και περιεκτικά, με επιχειρήματα και σαφήνεια. Δημοσιογράφοι (4) κάνουν ερωτήσεις βάση των οποίων θα γράψουν ανταπόκριση στην εφημερίδα τους. Οι υπόλοιποι/-ες θα είναι οι Συμμετέχοντες/-ουσες Σύεδροι, που θα παρακολουθήσουν το συνέδριο, θα το αξιολογήσουν και θα γράψουν την άποψή τους, την οποία θα εκθέσουν στο επόμενο μάθημα. Η προετοιμασία χρειάζεται διαρκή επίβλεψη από τον/την εκπαιδευτικό, επαναξιολόγηση και ανατροφοδότηση, παρότρυνση για έρευνα και νέες ιδέες, χωρίς να επιβάλει τη γνώμη του/της και να παρεμβαίνει.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων, Πρότζεκτ</p>
<p>Συνέντευξη Οι μαθητές/-τριες με αφορμή ένα θέμα που μελετούν προετοιμάζουν ερωτήσεις προκειμένου να τις απευθύνουν σε κάποιο πρόσωπο που σχετίζεται με την αναζήτησή τους. Τις επεξεργάζονται σε ομάδες και ορίζεται εκπρόσωπος που θα τις απευθύνει.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Επίλυσης προβλημάτων, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>

<p>Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw)</p> <p>Στην τεχνική αυτή, κάθε μαθητής/-τρια είναι μέλος σε δύο ομάδες: στην αρχική ομάδα και στην ομάδα εμπειρογνώμων (experts). Η προς διερεύνηση έννοια διαιρείται σε τόσες υποενότητες, όσες και τα μέλη της αρχικής ομάδας, όπως τα κομμάτια ενός παζλ. Σε κάθε μαθητή/-τρια της αρχικής ομάδας ανατίθεται μία διαφορετική υποενότητα. Στη συνέχεια οι μαθητές/-τριες μετακινούνται στις ομάδες εμπειρογνομώνων στους οποίους έχει ανατεθεί η ίδια θεματική. Μελετούν τις πηγές, διερευνούν και συγκεντρώνουν πληροφορίες/σκέψεις/ υλικό και γίνονται «ειδικοί» στη συγκεκριμένη υποενότητα. Επιστρέφουν στην αρχική ομάδα και κοινοποιούν στα υπόλοιπα μέλη τις πληροφορίες που συνέλεξαν. Χαρακτηριστικό αυτής της τεχνικής είναι η αλληλεξάρτηση των ομάδων.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας Επίλυσης προβλημάτων</p>
<p>Tableau vivant</p> <p>Tableau vivant (πληθυντικός: tableaux vivants) σημαίνει «ζωντανή εικόνα» και περιγράφει μια ομάδα από ηθοποιούς με κατάλληλα κοστούμια, που στέκονται προσεκτικά και με θεατρικότητα. Καθ' όλη τη διάρκεια της προβολής, οι άνθρωποι φαίνεται να μη μιλούν ή να κινούνται. Η τεχνική προτείνει τρόπους, ώστε οι μαθητές/-τριες να μάθουν να παρατηρούν προσεκτικά και να αναλύουν ένα έργο τέχνης. Βασίζεται στην πρακτική μαθαίνω να κοιτάζω που αναπτύχθηκε από το Hood Museum of Art. Η συγκεκριμένη προσέγγιση εισάγει τα παιδιά σε στάδια μέσω των οποίων θα εμπλακούν στην εξερεύνηση μιας καλλιτεχνικής δουλειάς. Προσεκτική παρατήρηση, ανάλυση, έρευνα, ερμηνεία και κριτική. Σκοπός είναι είτε να προετοιμάσει τους/τις μαθητές/τριες για μια επικείμενη επίσκεψη σε μια πινακοθήκη για να γνωρίσουν την τέχνη, είτε να χρησιμοποιηθεί ανεξάρτητα από μια τέτοια επίσκεψη για να τους/τις διδάξει μέσα από πίνακες ζωγραφικής τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να παρατηρούν προσεκτικά και να σκέφτονται κριτικά μέσω ενός πίνακα. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέθοδος σε διάφορες ηλικίες και επίπεδα μαθητών/τριών.</p> <p>Υλικοτεχνική υποδομή</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2-4 πίνακες ζωγραφικής, οι οποίοι θα προβληθούν στους/τις μαθητές/τριες με έναν προβολέα • Ένας προβολέας • Πληροφορίες σχετικές με τους πίνακες • Χώρος για τη δραματοποίηση • Εναλλακτικά κοστούμια και σκηνικά <p>Βήματα</p> <p>Βήμα 1: Στενή παρατήρηση. Δίνεται παράδειγμα ενός πίνακα από τα έργα που θα χρησιμοποιηθούν. Μοιράζονται οι χαρακτήρες στους/τις μαθητές/-τριες, ώστε να εξετάσουν προσεκτικά κάθε ένα από τους χαρακτήρες του πίνακα και να περιγράψουν τα στοιχεία (Ένδυση, στάση, εκφράσεις του προσώπου, τι κρατάει ή μεταφέρει το πρόσωπο, τι περιβάλλει το πρόσωπο αυτό, τη σχέση του με άλλα πρόσωπα στο έργο τέχνης κ.ά.). Στη συνέχεια, κατασκευάζεται ένας κατάλογος με το</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>

<p>καθετί που βλέπουν οι μαθητές/-τριες στον πίνακα και ακολουθούν απλές αναλυτικές ερωτήσεις. Για παράδειγμα:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Τι κάνει το κάθε πρόσωπο του πίνακα; -Ποια είναι η σχέση του με τα άλλα πρόσωπα;-Πώς συνδέονται με το φόντο; -Ποιοι μπορεί να είναι αυτοί οι άνθρωποι;. <p>Μετά από κάθε απάντηση, ο/η εκπαιδευτικός ρωτάει πάντα: Πώς το ξέρεις; Ή πώς μπορείς να το λες; ώστε οι μαθητές/τριες να κοιτάξουν τον πίνακα για να βρουν προφανείς αποδείξεις και να στηρίξουν τις θέσεις τους.</p> <p>Βήμα 2: Προκαταρκτική ανάλυση. Ζητείται από τα παιδιά, αφού λάβουν γνώση των στοιχείων των χαρακτήρων, να σκεφτούν για τον ρόλο (χαρακτήρα) που τους έτυχε και για την προσωπικότητά του έτσι όπως απεικονίζεται στον πίνακα. Έπειτα κάθε παιδί εξασκείται στην στάση του σώματος και στην έκφραση του προσώπου του χαρακτήρα, είτε μόνο του είτε στην ομάδα του. Η χρήση κοστούμιών και σκηνικών είναι προαιρετική.</p> <p>Βήμα 3: Δραματοποίηση. Οι μαθητές/-τριες «στήνουν» το tableau vivant τους για την υπόλοιπη τάξη και εντελώς σιωπηλοί για ένα λεπτό. Στη συνέχεια, η ομάδα μπορεί να μοιραστεί σκέψεις σχετικά με τους χαρακτήρες στην ολομέλεια της τάξης.</p> <p>Βήμα 4: Έρευνα. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να μοιραστεί πληροφορίες σχετικά με το έργο π.χ. πληροφορίες για τον ζωγράφο, τον πίνακα κ.ά.</p> <p>Βήμα 5: Ερμηνεία. Σε αυτό το στάδιο τα παιδιά εμπλέκουν τις παρατηρήσεις που έχουν κάνει στο δεύτερο βήμα και οποιαδήποτε άλλη γενική πληροφορία έχουν συγκεντρώσει σχετικά με το καλλιτεχνικό αυτό δημιούργημα για να προσπαθήσουν να κατανοήσουν τι σημαίνει μια καλλιτεχνική δουλειά.</p> <p>Βήμα 6: Κριτική αξιολόγηση. Η αξιολόγηση περιλαμβάνει μια κρίση για την επιτυχία ενός έργου τέχνης. Το στάδιο είναι προαιρετικό και ακολουθεί μετά τα πρώτα πέντε στάδια.</p>	
<p>Ταξίδι στον χρόνο</p> <p>Οι μαθητές/-τριες φαντάζονται και επιλέγουν 10 αντικείμενα που αντιπροσωπεύουν την καθημερινή ζωή, τα ενδιαφέροντα των αγίων για να τα βάλουν σε μια πραγματική ή εικονική κάψουλα χρόνου. Τι θα μπορούσαν να είχαν τοποθετήσει στις κάψουλες χρόνου; Αιτιολογούν την επιλογή τους.</p>	<p>Παιχνιδιού/ Δράσης</p>
<p>Τέσσερις γωνίες</p> <p>Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει κάθε γωνία της τάξης με κριτήριο μια άποψη (συμφωνώ, δεν συμφωνώ, ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ κ.λπ.) ή μια απάντηση σε ένα ερώτημα. Στη συνέχεια απευθύνει μια φράση ή ερώτηση στο σύνολο της τάξης και οι μαθητές/-τριες παίρνουν θέση στις αντίστοιχες γωνίες. Οι ομάδες σε κάθε γωνία συζητούν τους λόγους για τους οποίους την επέλεξαν και ένας/ μία εκπρόσωπος της κάθε ομάδας παρουσιάζει τους λόγους στην ολομέλεια της τάξης.</p>	<p>Αξιολόγησης</p>
<p>«Τι σε κάνει να το λες αυτό;» (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>

<p>Η επεξεργασία γίνεται με δύο ερωτήματα: «Τι συμβαίνει;», «Τι σε κάνει να το λες αυτό;».</p>	
<p>Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο Σε κείμενο (απόφθεγμα, θεολογικό κείμενο, απόσπασμα δοκιμίου, άρθρο κ.λπ.) οι μαθητές/-τριες αποτυπώνουν με επιχειρήματα τη στάση και τις σκέψεις τους (Τι μ' ενοχλεί, τι μ' αρέσει; Ποια πρόταση μ' αγγίζει, ποια μου προκαλεί αντίδραση;).</p>	<p>Άμεσης διδασκαλίας, Αξιολόγησης</p>
<p>Φτιάξε μια πρωτότυπη ιστορία ή αλληγορία (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Τι θα ήταν (το υπό διερεύνηση θέμα):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. εάν ήταν μουσικό όργανο; 2. εάν ήταν φυτό; 3. εάν ήταν παιχνίδι; 4. εάν ήταν πόλη; 5. εάν ήταν μέρος του σώματος; 6. εάν ήταν έπιπλο; 7. εάν ήταν βιβλίο; <p>Οι μαθητές/-τριες πρωτοτυπούν, αφού έχουν ολοκληρώσει την ανάλυση του έργου και ενεργοποιούν τη φαντασία τους, απαντώντας στις παραπάνω ερωτήσεις. Με τις ιδέες αυτές μπορούν να συνθέσουν μια πρωτότυπη ιστορία ή αλληγορία.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης</p>
<p>Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή - Μέση - Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Δίνεται μια φωτογραφία. Ποια ιστορία μπορεί να υπάρχει πίσω από αυτή τη φωτογραφία; Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν σε ομαδοσυνεργασία μια φανταστική ιστορία γύρω από αυτήν τη φωτογραφία και αποφασίζουν εάν θα τη βάλουν στην αρχή της ιστορίας, στη μέση ή στο τέλος. Παρουσιάζουν την ιστορία τους στην ολομέλεια της τάξης. Ακολουθεί συζήτηση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης, Αξιολόγησης</p>
<p>Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης) Ο χάρτης εννοιών είναι μία παράσταση με συσχετισμούς ανάμεσα σε έννοιες. Οι συσχετισμοί παριστάνουν την οργάνωση δύο ή περισσότερων εννοιών. Οι έννοιες μπορεί να συνδέονται με διάφορες συνδετικές λέξεις, όπως τα βοηθητικά ρήματα «έχω», «είμαι», καθώς επίσης και με διάφορους συνδέσμους ή προθέσεις. Μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο για την οργάνωση του περιεχομένου κάποιου μαθήματος, ως μέσο παρουσίασης υλικού στους/στις μαθητές/-τριες αλλά και ως εργαλείο αξιολόγησης.</p>	<p>Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης</p>
<p>Χάρτης στον τοίχο Ανάρτηση χάρτη με σκοπό την συλλογή και έκθεση πληροφοριών με διαδραστική χρήση. Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε ομάδες και καθεμία ερευνά με βάση κάποια ερωτήματα που ανατέθηκαν. Οι απαντήσεις αναρτώνται στον χάρτη, παρουσιάζονται και σχολιάζονται στην ολομέλεια της τάξης και, εάν κριθεί απαραίτητο, σταδιακά προστίθενται και άλλες πληροφορίες καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, ανάλογα με τη διδακτική ενότητα.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/ Δράσης</p>

Χιονοστιβάδα

Οι μαθητές/-τριες ατομικά στην αρχή σχολιάζουν γραπτά ένα ζήτημα για 3-4 λεπτά. Στη συνέχεια εργάζονται σε δυάδες και συγκρίνουν τα σχόλιά τους εντοπίζοντας κοινά σημεία και διαφορές προχωρώντας σε αλληλοσυμπλήρωση. Αφού γίνει καταγραφή στη δυάδα, συνεργάζονται με ένα άλλο ζευγάρι στο ίδιο θέμα.

Οι απόψεις των ομάδων παρουσιάζονται στην ολομέλεια όπου γίνεται σύνθεση και εξάγονται συμπεράσματα.

Ομαδοσυνεργασίας,
Διαλόγου, Επίλυσης
προβλημάτων,
Πρότζεκτ

Τεχνικές άμεσης διδασκαλίας

- Αινίγματα (κουίζ)
- Αφήγηση ιστοριών
- Δάσκαλος σε ρόλο
- Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες
- Εφαρμογές, Ψηφιακές πλατφόρμες
- Ιδεοθύελλα (Brainstorming)
- Οπτικοποίηση
- Παίρνοντας απόσταση
- Προβολή ταινίας/ Ακρόαση τραγουδιού
- Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο
- Σύγκριση κειμένων
- Σύγκριση κειμένου με έναν μετασχηματισμό
- Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο
- Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)

Τεχνικές Ομαδοσυνεργασίας

- Ανακριτική καρτέλα ή καρτέλα των αποκαλύψεων
- Ανίχνευση σκέψης
- Αντιλαμβάνομαι/ Γνωρίζω/ Φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Αντιλογίες
- Βλέπω/ Ισχυρίζομαι/ Αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Βρίσκω τα κομμάτια
- Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (Building E-Bridges Project)
- Γνωρίζω/ Προβληματίζομαι/ Εξερευνώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Graffiti
- Δημιουργία ταινίας
- Διάδρομος συνείδησης
- Διήγηση κειμένου από άλλη προοπτική

- Διλήμματα
- Ειδικοί ανάμεσά μας
- Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats)- De Bono
- Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες
- Επικαιροποίηση κειμένων
- Επιλογή και υπομνηματισμός αποφθεγμάτων
- Επίλυση προβλήματος
- Επιτόπια μελέτη ζητήματος
- Εργασία με πηλό
- Ερωτήσεις προς ειδικούς
- Εσωτερικός και εξωτερικός κύκλος
- Εφημερίδα τοίχου
- Ημερολόγιο
- Ιδεοθύελλα (Brainstorming)/ Συννεφόλεξο
- Ιστοεξερεύνηση
- Ιστορία με εικόνες
- Κάρτες
- Κολάζ
- Κοιτάζω/ Ακούω/ Βρίσκω 10 λέξεις/-Επαναλαμβάνω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Κουτί Εξερεύνησης
- Λέξεις – γρίφοι
- Λέξεις, σκέψεις στη σειρά
- Μάσκες, προσωπίδες, προσωπεία ή κούκλες
- Μελέτη περίπτωσης
- Μετασηματισμός κειμένου
- Μετατροπή κειμένου σε τέχνη
- Ξεφυλλίζοντας τη Βίβλο
- Ομαδικό γλυπτό
- Οπτικοποίηση
- Παγωμένη εικόνα/ Δυναμικές εικόνες
- Παίξιμο ρόλων
- Πέντε π και ένα γ
- Πίνακας αλληλεπίδρασης
- Πορτρέτο
- Πρότζεκτ
- Πρωτότυπες ερωτήσεις/ Ιδεοθύελλα ερωτήσεων (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Ρόλος στον τοίχο
- Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Write, Pair, Share/ TWPS)
- Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Pair, Share /TPS)
- Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου – (Think, Pair, Square, Share-TPSS)
- Σταθμοί μάθησης/ Τροχιά μάθησης

- Σύγκριση κειμένων
- Σύγκριση κειμένου με έναν μετασχηματισμό του
- Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης
- Συλλογικός ρόλος
- Συνδέω/ Προεκτείνω/ Πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Συνέδριο
- Συνέντευξη
- Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw)
- Tableau vivant
- «Τι σε κάνει να το λες αυτό;» (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάξε μια πρωτότυπη ιστορία ή αλληγορία (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή - Μέση - Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)
- Χάρτης στον τοίχο
- Χιονοστιβάδα

Τεχνικές Διαλόγου

- Ανακριτική καρέκλα ή καρέκλα των αποκαλύψεων
- Ανάλογη σκέψη
- Ανίχνευση σκέψης
- Αντιλαμβάνομαι/ Γνωρίζω/ Φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Αντιλογίες
- Βλέπω/ Ισχυρίζομαι/ Αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Βρες τον τίτλο που ταιριάζει (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (Building E-Bridges Project)
- Γνωρίζω/ Προβληματίζομαι/ Εξερευνώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Δάσκαλος σε ρόλο
- Δελτίο καιρού
- Διάδρομος συνείδησης
- Διλήμματα
- Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats)- De Bono
- Ερωτήσεις προς ειδικούς
- Εσωτερικός και εξωτερικός κύκλος
- Θετικό – Αρνητικό
- Κουτί Εξερεύνησης
- Ρόλος στον τοίχο
- Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο
- Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Write, Pair, Share/TWPS)
- Συζήτηση ανοιχτής γυάλας
- Συνέντευξη
- Συνδέω/ Προεκτείνω/ Πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Παίρνοντας απόσταση

- Παιχνίδι ρόλων
- Πρωτότυπες ερωτήσεις/ Ιδεοθύελλα ερωτήσεων (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο
- Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Pair, Share /TPS)
- Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (Think, Pair, Square, Share-TPSS)
- Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης
- Χιονοστιβάδα

Τεχνικές Επίλυσης προβλημάτων

- Ειδικοί ανάμεσά μας
- Εμπειρική εκπαίδευση
- Επίλυση προβλήματος
- Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats)- De Bono
- Επιτόπια μελέτη ζητήματος
- Ερωτήσεις προς ειδικούς
- Ιστοεξερεύνηση
- Κουτί Εξερεύνησης
- Μελέτη περίπτωσης
- Πέντε π και ένα γ
- Πρότζεκτ
- Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (Think, Pair, Square, Share-TPSS)
- Συλλογικός
- Συνέδριο
- Συνέντευξη
- Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw)
- Σταθμοί μάθησης/ Τροχιά μάθησης
- Χιονοστιβάδα

Τεχνικές Παιχνιδιού/ Δράσης

- Αινίγματα (κουίζ)
- Ανακριτική καρτέλα ή καρτέλα των αποκαλύψεων
- Ανάλογη σκέψη
- Ανίχνευση σκέψης
- Αντιλαμβάνομαι/ Γνωρίζω/ Φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Αφήγηση ιστοριών
- Βρίσκω τα κομμάτια
- Βλέπω/ Ισχυρίζομαι/ Αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Βρες τον τίτλο που ταιριάζει (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Graffiti
- Γνωρίζω/ Προβληματίζομαι/ Εξερευνώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Δάσκαλος σε ρόλο
- Διάδρομος συνείδησης
- Διήγηση κειμένου από άλλη προοπτική
- Εμπειρική εκπαίδευση

- Επιτόπια μελέτη ζητήματος
- Εργασία με πηλό
- Εσωτερικός και εξωτερικός κύκλος
- Εφημερίδα τοίχου
- Ημερολόγιο
- Θετικό – Αρνητικό
- Ιστορία με εικόνες
- Κάρτες
- Κοιτάζω/ Βρίσκω 10 λέξεις/ Επαναλαμβάνω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Κολάζ
- Κουτί Εξερεύνησης
- Λέξεις – γρίφοι
- Λέξεις, σκέψεις στη σειρά
- Μάσκες, προσωπίδες, προσωπεία ή κούκλες
- Μετατροπή κειμένου σε τέχνη
- Ομαδικό γλυπτό
- Οπτικοποίηση
- Παίρνοντας απόσταση
- Παγωμένη εικόνα/Δυναμικές εικόνες
- Παιχνίδι ρόλων
- Πίνακας αλληλεπίδρασης
- Πορτρέτο
- Πρωτότυπες ερωτήσεις/ Ιδεοθύελλα ερωτήσεων (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Ρόλος στον τοίχο
- Σταθμοί μάθησης/ Τροχιά μάθησης
- Συλλογικός ρόλος
- Συνδέω/ Προεκτείνω/ Πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Συνέντευξη
- Tableau vivant
- Ταξίδι στον χρόνο
- «Τι σε κάνει να το λες αυτό;» (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή – Μέση - Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάξε μια πρωτότυπη ιστορία ή αλληγορία (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάξε τη δική σου ζωγραφιά
- Χάρτης στον τοίχο

Τεχνικές Πρότζεκτ

- Πρότζεκτ - Ερευνητική εργασία
- Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (Building E-Bridges Project)
- Δημιουργία ταινίας
- Ημερολόγιο
- Μετατροπή κειμένου σε τέχνη
- Χάρτης στον τοίχο

- Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης
- Συνέδριο
- Χιονοστιβάδα

Τεχνικές Αξιολόγησης

- ΑΒΓ
- Ανάλογη σκέψη
- Αινίγματα (κουίζ)
- Graffiti
- Δελτίο εξόδου...(Ερωτήσεις αναστοχασμού/ Μαθησιακό ημερολόγιο)
- Δελτίο καιρού
- Δημιουργία ταινίας
- Διήγηση κειμένου από άλλη προοπτική
- Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες
- Επικαιροποίηση κειμένων
- Επιλογή και υπομνηματιμός αποφθεγμάτων
- Επιτόπια μελέτη ζητήματος
- Εργασία με πηλό
- Επιστολές
- Εφαρμογές, Ψηφιακές πλατφόρμες
- Εφημερίδα τοίχου
- Ημερολόγιο αναστοχασμού
- Θα σου πω μια ιστορία...
- Θετικό – Αρνητικό
- Ιδεοθύελλα (Brainstorming)/ Συννεφόλεξο
- Ιστορία με εικόνες
- Κάρτες
- Κολάζ
- Λέξεις – γρίφοι
- Λέξεις, σκέψεις στη σειρά
- Μεταγνωστική Διαπίστωση
- Μετασχηματισμός κειμένου
- Μετατροπή κειμένου σε τέχνη
- Ξεφυλλίζοντας τη Βίβλο
- Ομαδικό γλυπτό
- Οπτικοποίηση
- Παγωμένη εικόνα/ Δυναμικές εικόνες
- Πίνακας αλληλεπίδρασης
- Πρότζεκτ
- Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο
- Στόχος
- Συζήτηση της ανοιχτής γυάλας
- Σύγκριση κειμένων
- Σύγκριση κειμένου με έναν μετασχηματισμό του

- Τέσσερις γωνίες
- Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο
- Φτιάξε μια πρωτότυπη ιστορία ή αλληγορία (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή - Μέση -Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)

A.5. Αξιολόγηση

1. Εισαγωγή

Η έννοια της αξιολόγησης στο μάθημα των Θρησκευτικών αποτελεί σημαντικό μέρος της εκπαιδευτικής πράξης, αφού εφαρμόζεται σε όλα τα επίπεδα της όλης διαδικασίας του σχεδιασμού της διδασκαλίας. Η αξιολόγηση πρέπει να είναι συνεχής και συστηματική και να χρησιμοποιείται ως εργαλείο για ανατροφοδότηση, επανασχεδιασμό, ώστε να εξασφαλίζει την επιτυχία του αποτελέσματος. Κατά τη διάρκεια των τετραμήνων ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να συλλέγει δεδομένα σχετικά με τους δείκτες επιτυχίας και επάρκειας του μαθήματος, με τη χρήση ποικίλων μεθόδων και εργαλείων, όπως:

- Συνθετικές, δημιουργικές εργασίες/ κατασκευές
- Βιβλίο εργασιών (Φύλλα Εργασίας, portfolio μαθητή)
- Σύντομες γραπτές ασκήσεις
- Συστηματική παρατήρηση στο περιβάλλον μάθησης (τήρηση εκπαιδευτικού ημερολογίου - ανατροφοδότηση)
- Κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων (rubrics)
- Κλίμακες ελέγχου (checklists-κατάλογος αξιολόγησης συμπεριφορών, δεξιοτήτων, στάσεων, διαθέσεων, γνώσεων)

Επιπρόσθετα, αναμένεται ότι ο/η εκπαιδευτικός εφαρμόζει διαφοροποιημένη διδασκαλία για την επίτευξη των δεικτών επιτυχίας του μαθήματος. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι τρόπος σκέψης-μέθοδος για τη διδασκαλία και τη μάθηση που ξεκινά από τη θέση ότι η διδασκαλία πρέπει να αρχίζει από το σημείο στο οποίο βρίσκονται οι μαθητές/-τριες, παρά να στηρίζεται σε ένα προκαθορισμένο σχέδιο δράσης, το οποίο αγνοεί την ετοιμότητα, το ενδιαφέρον και το μαθησιακό προφίλ του/της μαθητή/-τριας (Tomlinson, 2003). Η διαφοροποιημένη διδασκαλία θα πρέπει να γίνει αντιληπτή ως μέθοδος διδασκαλίας, η οποία αντιμετωπίζει τους/ τις μαθητές/-τριες ως βιογραφίες και όχι ως κόπιες της ίδιας εικόνας (Κουτσελίνη, 2006).

Ο/Η εκπαιδευτικός πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλία, ώστε να ανταποκριθεί στις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών/-τριών. Υιοθετεί αρχές και διαδικασίες, όπως:

- Περιορισμός του λόγου του/της εκπαιδευτικού. Αναλαμβάνει σημαντικότερο ρόλο, αυτόν του/της εμπνευστή/-τριας της μαθησιακής διαδικασίας.
- Αύξηση του χρόνου εργασίας των μαθητών/-τριών και της καλλιέργειας της αυτενέργειάς τους.
- Διαφορετικός τρόπος οργάνωσης της τάξης: Εξατομίκευση και ομαδοσυνεργατική μάθηση.
- Εξατομικευμένη ποιοτική ανατροφοδότηση.

2. Αξιολόγηση μαθητών/-τριών

Η αξιολόγηση των μαθητών/-τριών δεν έχει μοναδικό σκοπό τη γνωστοποίηση στους/στις μαθητές/-τριες του βαθμού επιτυχίας τους στο μάθημα, αλλά βοηθά και τον/την εκπαιδευτικό να αντιληφθεί κατά πόσο έχουν επιτευχθεί οι δείκτες επιτυχίας που έθεσε για το μάθημά του/της, κατά πόσο δηλαδή οι μαθητές/-τριες έχουν αφομοιώσει την προσφερθείσα ύλη και μπορούν να την εφαρμόσουν.

Σύμφωνα με τις νέες τάσεις αξιολόγησης θα πρέπει να δίνεται έμφαση στην ερευνητική ικανότητα, στη δεξιότητα ταξινόμησης, αξιολόγησης και χρήσης πληροφοριών, στην αναλυτική και συνθετική ικανότητα και στις ειδικές δεξιότητες κάθε ατόμου (σύμφωνα και με την παραδοχή των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης) στοιχεία που μπορούν καλύτερα να φανούν μέσα από μικρές εργασίες (projects). Έτσι, για την αξιολόγηση της σχολικής επίδοσης, εκτός από το βαθμό του γραπτού πρέπει να συνεκτιμούνται και τα εξής χαρακτηριστικά του/της μαθητή/τριας, κάποια από τα οποία είναι δυνατόν να φαίνονται μέσα από τις γραπτές εξετάσεις, κάποια όμως όχι:

- Ικανότητα για κατανόηση πληροφοριών
- Ικανότητα για εφαρμογή της αποκτηθείσας γνώσης στην επίλυση προβλημάτων
- Ικανότητα για εντοπισμό και ανάλυση προβλημάτων
- Συνθετική ικανότητα
- Κριτική σκέψη
- Προσωπικότητα
- Ωριμότητα
- Παρατηρητικότητα
- Φαντασία
- Εφευρετικότητα
- Καινοτομία
- Δημιουργικότητα
- Άλλες ειδικές ικανότητες που μπορεί να έχει

Ιδιαίτερα προσεκτική πρέπει να είναι η αξιολόγηση στο μάθημα με βάση τη θεωρία των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης. Στο μάθημα αυτό δεν ζητείται μόνο η γνώση ή η αποστήθιση πληροφοριακών στοιχείων, αλλά αξιολογείται ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων στην ανάπτυξη των οποίων στοχεύει η διδακτική πράξη. Στις δεξιότητες αυτές, εκτός όσων έχουν αναφερθεί πιο πάνω, συμπεριλαμβάνονται και η δεξιότητα στη χρήση εργαλείων, η καλαισθησία και η ικανότητα επικοινωνίας και συνεργασίας.

Για μια σωστή και αποτελεσματική αξιολόγηση ο/η εκπαιδευτικός καλείται να αποφασίσει:

- Τι θα επιδιώξει να γνωρίσουν και να κατανοήσουν οι μαθητές/-τριες.
- Τι θα επιδιώξει να κρίνουν ή να συζητήσουν οι μαθητές/-τριες.
- Τι θα προτείνει να επιλύσουν ω πρόβλημα, αφού αναλύσουν και συνθέσουν δημιουργικά οι μαθητές/-τριες.
- Πώς θα προκαλέσει το ενδιαφέρον και τον ενθουσιασμό των μαθητών/-τριών.

Επίσης, οφείλει:

- Να λαμβάνει υπόψη του όσα προβλέπει το Πρόγραμμα Σπουδών και οι διάφορες οδηγίες για τη διδασκαλία και την επίτευξη των δεικτών επιτυχίας.

- Να γνωρίζει πολύ καλά τους δείκτες επιτυχίας και επάρκειας στους οποίους αναφέρονται οι ερωτήσεις, τα δοκίμια και οι εργασίες που δίνει στους/στις μαθητές/-τριες.
- Να είναι ενήμερος/-η των ικανοτήτων των μαθητών/-τριών του και να έχει καλή γνώση των αναγκών και των ενδιαφερόντων τους.
- Να καθορίζει τους στόχους της αξιολόγησης και να προσχεδιάζει τους τρόπους που θα αξιολογήσει.
- Να υποβάλλει ερωτήσεις που προάγουν την επικοινωνία και επιτρέπουν την καλλιέργεια των ανώτερων νοητικών επιπέδων σκέψης των μαθητών/-τριών.

3. Τεχνικές Αξιολόγησης

Η συλλογή πληροφοριών που αποσκοπούν στην αξιολόγηση των μαθητών/-τριών μπορεί να γίνει με:

- α. Προφορική αξιολόγηση
- β. Γραπτή αξιολόγηση
- γ. Συνεχή παρατήρηση
- δ. Αξιολόγηση δεξιοτήτων

Επίσης, εφαρμόζονται και οι πιο κάτω μορφές αξιολόγησης:

α. Αρχική ή Διαγνωστική αξιολόγηση

Η αξιολόγηση αυτή βασίζεται στη:

- Διάγνωση και επισήμανση των διδακτικών αναγκών των μαθητών/-τριών. Η παροχή υποστηρικτικού διδακτικού υλικού γίνεται ανάλογα με τις ανάγκες και ιδιαιτερότητες των μαθητών/-τριών.
- Δυνατότητα εξατομικευμένης στήριξης στους/στις μαθητές/-τριες (Διαφοροποιημένη διδασκαλία).

β. Σταδιακή ή Διαμορφωτική αξιολόγηση

Η αξιολόγηση αυτή γίνεται παράλληλα με την εκπαιδευτική διαδικασία, διευκολύνοντας και ανατροφοδοτώντας τη διαμόρφωσή της. Στη διαμορφωτική αξιολόγηση έχουμε τον έλεγχο της πορείας των μαθητών/-τριών προς την κατάκτηση των δεικτών επιτυχίας και ταυτόχρονα έχουμε συνεχή ανατροφοδότηση και αξιολόγηση της πορείας αυτής. Η συνεχή αξιολόγηση πραγματοποιείται παράλληλα με τη διδακτική διαδικασία και ενσωματώνεται σ' αυτή.

γ. Τελική ή Συνολική αξιολόγηση

Η αξιολόγηση αυτή συνήθως πραγματοποιείται στο τέλος μιας ενότητας/ μαθήματος και αποσκοπεί στην αξιολόγηση της συνολικής επίδοσης των μαθητών/-τριών (γνώσεις, δεξιότητες κ.λπ.). Επιδιώκεται η διαπίστωση του βαθμού υλοποίησης των δεικτών επιτυχίας. Σημειώνεται ότι η συνεισφορά της γραπτής αξιολόγησης στη συνολική αξιολόγηση του/της μαθητή/-τριας είναι δυνατόν να περιοριστεί σε μια ολιγόλεπτη εξέταση. Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι συχνά πρέπει να πραγματοποιείται αξιολόγηση της εκτέλεσης μιας δραστηριότητας αλλά και αξιολόγηση της συνεργασίας, επικοινωνίας, δημιουργικότητας και αποτελεσματικότητας της ομάδας, όπως αυτά αναλύονται πιο κάτω:

4. Αξιολόγηση της εκτέλεσης δραστηριότητας

Συνθετικές εργασίες

Οι συνθετικές εργασίες μπορούν να είναι:

- Γραπτή ανάπτυξη ενός θέματος.
- Συλλογή και ταξινόμηση κειμενικού υλικού.
- Μελέτη που αναφέρεται σε συγκεκριμένο θέμα
- Επίλυση προβλήματος.

Τα κριτήρια αξιολόγησης για τις συνθετικές εργασίες πρέπει να είναι τα ακόλουθα:

- Επίτευξη των στόχων που τέθηκαν.
- Διαδικασία σχεδιασμού που ακολουθήθηκε.
- Η πρωτοτυπία στον τρόπο ανάπτυξης και παρουσίασης του θέματος.
- Ο βαθμός δυσκολίας του θέματος.
- Η τεκμηρίωση όσων αναφέρονται και παρουσιάζονται στην εργασία.
- Η καλαισθησία στην παρουσίαση της εργασίας.
- Η καινοτομία και δημιουργικότητα.

5. Η αξιολόγηση της ομάδας

Μια ομαδική δουλειά, όπως είναι μια συνθετική εργασία, πρέπει να αξιολογείται ως ένα σύνολο. Και αυτό γιατί ένα σχέδιο έργου δεν είναι απλώς το άθροισμα των εργασιών του κάθε μέλους της ομάδας, αλλά η σύνθεση των προσπαθειών όλων των μελών της ομάδας. Η σύνθεση αυτή δεν προκύπτει πάντοτε εύκολα, αλλά προβάλλει ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των γνώσεων, των ικανοτήτων, των ενδιαφερόντων και των προσωπικών ποιοτήτων των μελών της. Πολλές φορές, προκύπτει μέσα από έντονο προβληματισμό, ως συγκερασμός διαφορετικών απόψεων, επιχειρηματολογίας και συστήματος ηθικών αξιών και στάσεων. Ο τρόπος διαχείρισης των αντιθέσεων, των γνώσεων και των προσπαθειών των μελών της ομάδας, αντανακλάται στο τελικό προϊόν. Ως εκ τούτου, πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να αξιολογήσει και ομαδικά τη συνθετική εργασία και η αξιολόγηση αυτή να επισυνάπτεται ισότιμα στην αξιολόγηση του/της κάθε μαθητή/τριας.

Ο/Η εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει ετοιμάσει ένα έντυπο με σαφή κριτήρια αξιολόγησης της ομαδικής δουλειάς (rubric), το οποίο θα μπορούν να συμβουλευούνται τα μέλη της ομάδας, προκειμένου να αξιολογούν την πορεία της εργασίας τους.

6. Πρότυπα κριτήρια αξιολόγησης εργασίας

Ο/Η κάθε μαθητής/-τρια ή ομάδα αξιολογείται ως προς τα πιο κάτω κριτήρια, που αποτελούν τις συνιστώσες της συνολικής αξιολόγησης της εργασίας:

- Κατανόηση της κατάστασης επίλυσης προβλήματος (η σχέση ανάμεσα στην τελική λύση και στο πρόβλημα, όπως είχε διατυπωθεί αρχικά).
- Αναζήτηση πληροφοριών (έρευνα).
- Η δημιουργική αξιοποίηση της πληροφορίας (η δυνατότητα ανάπτυξης πολλών ιδεών από τις πληροφορίες και τις προδιαγραφές που έχουν τεθεί).

- Η ποιότητα του τελικού προϊόντος (οι πρακτικές δεξιότητες –ικανότητα για κατασκευές, η ολοκλήρωση του τελικού προϊόντος, η εντύπωση που προκαλεί η παρουσία του τελικού προϊόντος).
- Η παρουσίαση των σχεδίων, μοντέλων και του σχεδιασμού εξέλιξης της όλης εργασίας (η ικανότητα σχεδιασμού, η αποτελεσματικότητα των οπτικών παραστάσεων, η ποιότητα στην ακρίβεια).
- Η αποτελεσματικότητα των εργασιακών πρακτικών που υιοθετήθηκαν (η σωστή χρήση και προστασία των εργαλείων, η ασφάλεια, η πρακτική του εργαστηρίου).

Β' Μέρος (πρακτικό μέρος δομημένο ανά τάξη)

- Διδακτική αξιοποίηση θεματικών πεδίων/θεματικών ενοτήτων και επισήμανση διδακτικών ιδιαιτεροτήτων.

B1. Εισαγωγικά στη διδακτική αξιοποίηση των Θ.Π./ Θ.Ε.

Ο προβληματισμός, οι θεωρητικές συζητήσεις και η έρευνα γύρω από το περιεχόμενο της θρησκευτικής γνώσης, έχουν ενταθεί τις τελευταίες δεκαετίες. Το ευρύ φάσμα αυτών των αναζητήσεων, εκτός όλων των άλλων, αφορά και στις διεργασίες οικείωσης της θρησκευτικής γνώσης στο σχολείο, δηλαδή τα ζητήματα εκείνα που σχετίζονται με το διδακτικό σχεδιασμό ή την λειτουργία των Θεματικών Αξόνων/ Πεδίων τα οποία επιλέγονται για να συναποτελέσουν τον καμβά πάνω στον οποίο θα οικοδομηθεί, με θρησκευοπαιδαγωγικούς όρους, η διδασκαλία των Θεματικών Ενοτήτων.

Στο επίκεντρο αυτού του προβληματισμού βρίσκεται και το θέμα της επιλογής των κυρίαρχων ιδεών – αξόνων, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο θα αξιοποιηθούν στην τάξη. Αυτό που απασχολεί κυρίως είναι πώς μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να γνωρίζει το σκεπτικό που διαπερνά τις μεγάλες ιδέες, τους κεντρικούς άξονες του ΠΣ, δηλαδή και τη διαδικασία που ακολουθήθηκε προκειμένου να μεταστοιχειωθούν σε μικρά υποσύνολα τους οι θεματικές ενότητες. Συνεπώς, εκείνο που φαίνεται να έχει μεγάλη σημασία, εκτός της θεωρητικής τεκμηρίωσης, είναι να δοθούν σαφείς κατευθύνσεις και παραδείγματα που θα λειτουργήσουν ως σημεία αναφοράς στη διδακτική πρακτική.

B2. Οι κεντρικοί άξονες των Θεματικών Πεδίων ως πυλώνες ανάπτυξης των ΚΘ.

Οι Κεντρικοί Άξονες που διατρέχουν το ΠΣ, αναπτύχθηκαν στη βάση που έθεσε η Επιστημονική Ομάδα Έργου των Προγραμμάτων Σπουδών, και οριοθετείται από μια βασική θρησκευτική έννοια την οποία καλούνται οι μαθητές και οι μαθήτριες να διαπραγματευτούν και να ανακαλύψουν όλες τις παραμέτρους της. Στο ΠΣ αυτό κατανοούνται ουσιαστικά ως Θεματικά Πεδία (ΘΠ), που αναλύονται σε Θεματικές Ενότητες (ΘΕ). Ουσιαστικά το μάθημα υλοποιείται με βάση τα ερωτήματα που προκύπτουν και αναδύονται από τη μελέτη της έννοιας καθεαυτή. Σε κάθε στάδιο του μαθήματος, διατυπώνεται ένα ανάλογο με την καθορισμένη διαδικασία ερώτημα το οποίο θα απαντηθεί από τους μαθητές/-τριες και ασφαλώς όχι από τον/την εκπαιδευτικό. Η επιλογή της έννοιας και η διατύπωση των ερωτημάτων γίνεται με κριτήρια την προσληπτική ικανότητα των μαθητών και μαθητριών, δηλαδή ποιοι είναι και τι ξέρουν, το περιεχόμενο της προσλαμβανόμενης γνώσης, δηλαδή τι θα μάθουν και αυτό καθορίζει και το στάδιο από το οποίο εκκινεί το μάθημα. Αναλυτικά στα διαφορετικά στάδια του μαθήματος οι μαθητές/-τριες εμπλέκονται ενεργά σε δραστηριότητες προκειμένου να επικοινωνήσουν μεταξύ τους διαλεγόμενοι/-ες, να ανταλλάξουν θέσεις και απόψεις (πιθανώς αντικρουόμενες), να κατανοήσουν μέσα από βιωματικές δράσεις τις έννοιες που απαρτίζουν το κάθε θεματικό πεδίο του ΠΣ. Βασική προτεραιότητα αποτελεί η διερεύνηση της έννοιας και η θρησκευτική νοηματοδότησή της στο θρησκευτικό πλαίσιο στο οποίο κατανοείται. Η δομή κάθε Θεματικού Πεδίου και Ενότητας είναι σχεδιασμένη έτσι ώστε να:

α) προσφέρει στους/στις μαθητές/-τριες εννοιολογικά εργαλεία για κάθε είδους μελέτη,
β) προσφέρει στους/στις μαθητές/-τριες ευρείες δυνατότητες ερμηνείας και κατανόησης, συνδυάζοντας διάφορα ζητήματα, δεξιότητες και εμπειρίες,
γ) επικεντρώνεται στην καρδιά ενός θέματος και να οδηγεί στην ειδική κατανόησή του,
δ) απαιτεί αποσαφήνιση για τους/τις μαθητές/-τριες, γιατί το νόημα, η έννοια ή η αξία της είναι για αυτούς/-ές σπάνια προφανής, είναι αντιφατική ή επιδέχεται παρερμηνείες και
ε) η μετάδοσή της έχει μεγάλη αξία, γιατί σχετίζεται με άλλες έρευνες και θέματα, οριζοντίως και διαθεματικά σε σχέση με άλλα μαθήματα και καθέτως σε σχέση με τους σκοπούς του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών και γενικότερα τη ζωή έξω από το σχολείο.

B3. Ανάπτυξη των ΘΠ και ΘΕ

Τα ΘΠ, επαναλαμβάνονται σπειροειδώς ανά Κύκλο. Οι μαθητές/-τριες στο πλαίσιο της σπειροειδούς ανάπτυξης έχουν την ευκαιρία να συνδέσουν στοιχεία που έχουν ήδη επεξεργαστεί εμπλουτίζοντάς τα. Τα ΘΠ αναπτύσσονται με βάση 3 βασικούς άξονες, οι οποίοι βοηθούν στην υπηρέτηση των Ειδικών Στόχων των ΠΣ όλων των Κύκλων. Αυτοί είναι:

- Τι σημαίνει να είμαι Ορθόδοξος Χριστιανός και πώς η επιλογή μου αυτή διαμορφώνει τη ζωή μου.
- Ποιο είναι το πολιτισμικό μου πλαίσιο και πώς η Ορθόδοξη χριστιανική μου ταυτότητα επιδρά στις θέσεις μου στην ευρύτερη κοινωνία.
- Πώς διαμορφώνεται η λειτουργία μου ως πολίτη του ελληνικού Κράτους, της Ευρώπης και του κόσμου όλου χάρη σε αυτή την Ορθόδοξη χριστιανική μου ταυτότητα.

Τα Θεματικά Πεδία (ΘΠ) θα αναπτύσσονται σε κάθε Κύκλο επί τη βάσει των τριών (3) αυτών αξόνων και θα «μεταγλωττίζονται» με βάση τον βαθμό προληπτικής ικανότητας των μαθητών/-τριών κάθε κύκλου. Οι άξονες αυτοί σε συνδυασμό με τα ΚΘ αποτελούν τον Οδηγό ανάπτυξης των Θεματικών Ενοτήτων κάθε κύκλου.

B4. Διδακτική αξιοποίηση Θεματικών Πεδίων/ Θεματικών Ενοτήτων

-Οι Διδακτικές Ενότητες προτείνεται να διδαχθούν σε μία ή δύο ή και τρεις διδακτικές ώρες. Η διάρκεια της διδασκαλίας υπολογίζεται με βάση τα ΠΜΑ. Ζητούμενο των νέων ΠΣ είναι να δοθούν ερεθίσματα, κατευθύνσεις και αρχές, κίνητρα και μεθοδολογικά εργαλεία για την επίτευξη της αποτελεσματικής διδασκαλίας μέσω της δημιουργίας δυναμικών κοινοτήτων μάθησης.

-Στο πλαίσιο του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου και δεδομένου ότι η θεματολογία των διδακτικών ενοτήτων λειτουργεί ως το πεδίο για την ανάπτυξη κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων, είναι στη διακριτική ευχέρεια των εκπαιδευτικών, να συνεξεταστούν κάποιες από αυτές τις ενότητες στο πλαίσιο ευρύτερων σχεδίων μαθήματος. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί προτρέπονται να υιοθετούν στρατηγικές διαφοροποιημένης διδασκαλίας, βιωματικής μάθησης και αξιοποιούν εναλλακτικές πρακτικές, ποικίλα διδακτικά εργαλεία και δημιουργικές δραστηριότητες.

Α΄ Λυκείου

- **Τα Θεματικά Πεδία (ΘΠ) και οι Θεματικές ενότητες της Α΄ Λυκείου**

Η Α΄ τάξη του Λυκείου βασίζεται στα παρακάτω τέσσερα (4) Κεντρικά Θέματα (ΚΘ) ή αλλιώς Θεματικά Πεδία (ΘΠ), όπως αναφέρονται στο ΠΣ:

Κεντρικά Θέματα για την Α΄ Λυκείου

- 1) Θεός
- 2) Δημιουργία-Πτώση
- 3) Άνθρωποι του Θεού (προφήτες-άγιοι)
- 4) Ενανθρώπιση-Χριστός

Η επιλογή τους από την Επιστημονική Ομάδα Έργου των Προγραμμάτων Σπουδών δικαιολογείται επαρκώς καθώς η ανάλυσή τους θα αποτελέσει τα βασικό κορμό μαθημάτων και πρωτίστως προσιδιάζει στην ηλικιακή ανάπτυξη των μαθητών και μαθητριών.

-Μέσα από την ανάπτυξη των ΘΕ. της Α΄ Λυκείου και μέσα από τη βιωματική, διαθεματική, διεπιστημονική και διερευνητική επιχειρείται οι μαθητές/-τριες:

- Να κατανοήσουν τη Δογματική διδασκαλία της Ορθόδοξης Χριστιανικής Διδασκαλίας για τον Τριαδικό Θεό, τον Χριστό, την Εκκλησία, τον κόσμο και τον άνθρωπο και τη σύνδεσή της με τον κοινωνικό βίο, την Εκκλησία, τον κόσμο και τον άνθρωπο,
- Να αναγνωρίσουν τον αγιολογικό και εκκλησιαστικό πλούτο της Ορθόδοξης χριστιανικής ζωής ως δομικά στοιχεία νοηματοδότησης του βίου και της ελληνορθόδοξης ταυτότητας,
- Να εκτιμήσουν το χριστιανικό ήθος και τη χριστιανική πίστη και ζωή.

Μέσα από τη σπειροειδή ανάπτυξη των ενοτήτων **επιδιώκεται οι μαθητές/-τριες να διασυνδέσουν και να ενσωματώσουν τη νέα γνώση** με τις προϋπάρχουσες γνώσεις μέσω πολλαπλών προσεγγίσεων ανάλογα με τις ανάγκες, την γνωστική ωρίμανση και τα ενδιαφέροντά τους και να οικειοποιηθούν βασικές γνώσεις σε όλα τα Θ.Π. Αναλυτικότερα, το 1^ο Θ.Π. έχει κεντρικό πυλώνα τον Θεό και τη Δογματική διδασκαλία της Ορθόδοξης Χριστιανικής Διδασκαλίας. Ακολουθεί το 2^ο Θ.Π. με κεντρικό πυλώνα τη Δημιουργία και Πτώση, το 3^ο με κεντρικό θέμα την Αγιότητα και τέλος το 4ο Θ.Π. με κεντρικό πυλώνα την Ενανθρώπιση σε συνάφεια με τη θεολογική ερμηνεία γεγονότων από την ιστορίας της ανθρωπότητας και του κόσμου, αλλά και σύγχρονων ζητημάτων.

Με αυτόν τον τρόπο η προτεινόμενη σειρά των Θ.Π. βοηθάει στην ανάπτυξη εννοιών και δεξιοτήτων με μία συνέχεια για τη διευκόλυνση της ομαλής μετάβασης μεταξύ διαφορετικών βασικών σταδίων μάθησης/επιπέδων και την επισήμανση των συνδέσεων μεταξύ σχετικών θεμάτων ή εννοιών ακολουθώντας μία επαγωγική πορεία. Τέλος, σε κάθε Διδακτική Ενότητα προτάσσεται προοργανωτής που προσδιορίζει τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και διευκολύνει τη μαθησιακή διαδικασία.

Τέλος, προτείνεται η κατάλληλη χρήση των νέων τεχνολογιών στην καθημερινή διδακτική πρακτική, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα της ηλεκτρονικής μάθησης και τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία. Οι τεχνολογίες αποτελούν μέσα και εργαλεία που αξιοποιούνται για την υποστήριξη και της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η έμφαση θα πρέπει πάντα να δίνεται στην εκπαιδευτική διαδικασία και στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ με όρους ποιότητας και αποτελεσματικότητας. Για τον λόγο αυτό είναι απαραίτητος ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός που αφορά σε σαφείς διδακτικούς και

μαθησιακούς στόχους, τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, δραστηριότητες αλληλεπίδρασης, δυναμική εμπλοκή των μαθητών, ελευθερία έκφρασής τους κ.ά. Ειδικότερα, προτείνεται η παράλληλη διδακτική αξιοποίηση του ψηφιακού υλικού των Μαθησιακών Αντικειμένων (ΜΑ) του Φωτόδεντρου, τα οποία αναφέρονται στις αντίστοιχες θεματικές, ενώ μπορεί να αξιοποιηθεί και άλλο ψηφιοποιημένο υλικό, που μπορεί να δημιουργεί και ο/η διδάσκων/-ουσα.

- **Επισήμανση διδακτικών ιδιαιτεροτήτων στην Α΄ Λυκείου.**

Καλό είναι από την αρχή της σχολικής χρονιάς να γίνει προγραμματισμός για τη διδασκαλία των εξεταζόμενων ενοτήτων, με σκοπό την επιτυχή διαχείριση της ύλης και την αποτελεσματικότητα στη διδασκαλία της. Η διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών δεν αποκλείει την αφήγηση, δεν μπορεί όμως να περιορίζεται μόνο σε αυτή, απαραίτητο είναι όμως να εφαρμόζονται και άλλες διδακτικές μέθοδοι, όπως ο διάλογος, η βιωματική, η ομαδοσυνεργατική.

Λόγω της ιδιαιτερότητας που παρουσιάζει η Α΄ Λυκείου ως τάξη μετάβασης από τη μια βαθμίδα εκπαίδευσης στην άλλη επιβάλλει τη διεύρυνση της στοχοθεσίας και με παιδαγωγικούς, κοινωνικούς και συναισθηματικούς στόχους. Έτσι, στο μάθημα των Θρησκευτικών ενσωματώνονται αρχές της βιωματικής μάθησης με τις οποίες υποστηρίζονται οι μαθητές και οι μαθήτριες σε αυτή τη φάση της προσαρμογής τους στο νέο περιβάλλον.

Επιπλέον, το εκπαιδευτικό υλικό και οι δραστηριότητες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στη γνωστική ετοιμότητα των μαθητών και μαθητριών. Οι έννοιες αποδίδονται με ακρίβεια, είναι συνεκτικές και πλαισιώνονται με εικονιστικό υλικό και παραδείγματα που είναι ενδιαφέροντα και σχετίζονται με την εμπειρία των μαθητών/τριών, προάγουν την αποδοχή και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, δεν αναπαράγουν στερεότυπα και δεν εγείρουν ζητήματα μονομέρειας ή μεροληψίας.

Καθώς η Α΄ Λυκείου κλείνει ουσιαστικά τον κύκλο με την ενασχόληση κάποιων κεντρικών θεμάτων που αφορούν τη Δογματική διδασκαλία της Ορθόδοξης Χριστιανικής Διδασκαλίας για τον Τριαδικό Θεό, τη Δημιουργία και την Πτώση, την Αγιότητα και την Ενανθρώπηση είναι απαραίτητο να πραγματευτούν τα θέματα αυτά με επάρκεια και με αντίστοιχο ικανό χρόνο ώστε να μην υπάρχουν κενά. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να ανταποκρίνονται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα σε σχέση πάντα και με την ηλικία και το γνωστικό επίπεδο των μαθητών/-τριών και χωρίς να απομακρύνονται από την καθημερινή κοινή εμπειρία. Τέλος, η διδασκαλία των παραπάνω θεματικών θα πρέπει να ενισχύει την εμπέδωση της διδασκαλίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας ως έγκυρης πρότασης για τη συγκρότηση ελεύθερων συνειδήσεων.

Επισημαίνεται η σπουδαιότητα της ανάπτυξης της γλώσσας στο μάθημα των Θρησκευτικών, καθώς έχει σημασία στη διαμόρφωση του επιστημονικού λόγου, ως βασική διάσταση του θρησκευτικού γραμματισμού σε κάθε Θ.Π. στην Α΄ Λυκείου. Όπως σε κάθε γνωστικό αντικείμενο υπάρχει μια γλωσσική συνισταμένη, που σχετίζεται με την ορολογία κάθε επιστήμης, τις γλωσσικές πράξεις που επιτελούνται μέσω αυτής, καθώς και την προφορική και γραπτή έκφραση η οποία επιτρέπει τόσο την κατανόηση όσο και την παραγωγή λόγου σε κάθε γνωστικό αντικείμενο ή ευρύτερο επιστημονικό πεδίο. Σε αυτήν την ηλικία ο/η μαθητής/-τρια αρχίζει να αποκτά την καθαυτό θρησκευτική σκέψη με την

οποία μπορεί να διεισδύει στο βαθύτερο νόημα και τη συμβολική ερμηνεία της θρησκευτικής διδασκαλίας.

Β΄ Λυκείου

- Τα Θεματικά Πεδία (ΘΠ) ή Κεντρικά Θέματα (ΚΘ) και οι Θεματικές ενότητες της Β΄ Λυκείου.

Η Θρησκευτική Εκπαίδευση στη Β΄ Τάξη του Λυκείου βασίζεται στα παρακάτω τρία (3) Κεντρικά Θέματα (ΚΘ) ή αλλιώς Θεματικά Πεδία (ΘΠ), όπως αναφέρονται στο ΠΣ. Η επιλογή των Θεματικών Πεδίων και η συνακόλουθη διάταξη των Θεματικών Ενοτήτων που προκύπτουν από την ανάλυση τους στοχεύουν στη ολόπλευρη αποτύπωση, κατά το δυνατόν, όλων των πτυχών της θρησκευτικής εκπαίδευσης στην τάξη αυτή. Συνεπώς τα

Κεντρικά Θέματα ή Θεματικά Πεδία για τη Β΄ Λυκείου είναι τα εξής:

- 1) Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή
- 2) Βασιλεία του Θεού (μεταμόρφωση, εσχατολογία)
- 3) Θρησκεία/-ες – Κοσμοθεωρίες

Έχει σημασία να αναφερθεί προκαταβολικά, πως το ΠΣ ακολουθεί σπειροειδή διάταξη δόμησης και λειτουργίας, καθώς αυτό κρίθηκε πως εξυπηρετεί καλύτερα τους σκοπούς της εκπαίδευσης σήμερα. Όλες οι τάξεις, από το Δημοτικό έως το Λύκειο, ακολουθούν αυτή τη μορφή διάρθρωσης και ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, η Β΄ Λυκείου έχει το σπειροειδές της αντίστοιχο στη Β΄ Γυμνασίου και ένα μέρος της Γ΄ Γυμνασίου.

Τα ανωτέρω τρία (3) Θεματικά Πεδία αναπτύσσονται σε ικανό αριθμό Θεματικών Ενοτήτων, ώστε να διερευνηθούν σε όλο το βάθος και πλάτος και να καλυφθεί ουσιαστικά ένα ευρύ φάσμα θρησκευτικής γνώσης, ταυτόχρονα οριοθετημένο από την Ορθόδοξη Παράδοση και τη Βιβλική διδασκαλία. Οι επιμέρους θεματικές ενότητες, ως υποσύνολα των ΘΠ, παρουσιάζουν ολοκληρωμένα τα απαραίτητα στοιχεία δίνοντας έτσι σαφή εικόνα, πλήρως αναλυμένη σε θεολογικό επίπεδο, ενώ συγχρόνως οδηγούν στα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα. Η οριζόντια διασύνδεση του ΠΣ (ΘΠ – ΘΕ – ΠΜΑ – Δραστηριότητες) συνεισφέρει στη διδακτική αξιοποίηση από τον/την εκπαιδευτικό, αφού οι μαθησιακοί στόχοι επιτυγχάνονται ακολουθώντας κανείς αυτήν την πορεία.

Έτσι τα Θεματικά Πεδία (ΘΠ) της Β΄ Λυκείου διαρθρώνονται και αναπτύσσονται σε κάθε Κύκλο επί τη βάση των τριών (3) αξόνων (βλ. ανωτέρω) και «μεταγλωττίζονται» με βάση τον βαθμό προσληπτικής ικανότητας των μαθητών/-τριών κάθε κύκλου. Οι άξονες αυτοί σε συνδυασμό με τα ΚΘ αποτελούν τον Οδηγό ανάπτυξης των Θεματικών Ενοτήτων κάθε κύκλου. Στις στήλες του ΠΣ αποτυπώνονται τα Θεματικά Πεδία (1^η στήλη), ακολουθούν στη 2^η στήλη, οι Θεματικές Ενότητες (με άξονα γενικό και περιγραφικό), και στην 3^η στήλη τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα της Θεματικής Ενότητας (ενέργειες και περιεχόμενο- επιγραμματική αναφορά ώστε να αναπτυχθεί από τους συγγραφείς των σχολικών εγχειριδίων). Ουσιαστική κρίνεται η συμβολή των Ενδεικτικών Δραστηριοτήτων (διδασκαλίας και αξιολόγησης), στην 4^η στήλη μέσα από επιλεγμένες και κατάλληλες στοχευμένες δράσεις διδακτικής αξιοποίησης. Κρίνουμε περιττό να αναφέρουμε πως η αξιοποίηση των δραστηριοτήτων από τον/τη διδάσκοντα/-ουσα αλλά κυρίως από τους μαθητές και τις μαθήτριες είναι η αποτύπωση των ΠΜΑ και έτσι πρέπει να εκληφθούν. Ασφαλώς και η προσωπική πινελιά του/της εκπαιδευτικού διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο,

δημιουργώντας το ζητούμενο θετικό κλίμα τάξης, με τις ιδιαιτερότητές της, προκειμένου να μετασχηματιστούν όλοι σε «κοινότητα μάθησης».

- Βασικές παραδοχές διδακτικής αξιοποίησης ΘΠ και ΘΕ. Ιδιαιτερότητες και επισημάνσεις για τη Β΄ Λυκείου.

Η σπειροειδής διάρθρωση με την οποία δομείται το ΠΣ δημιουργεί συνθήκες που είναι ικανές να προάγουν το μάθημα των Θρησκευτικών, η Β΄ Λυκείου, δηλαδή, έχει το σπειροειδές της αντίστοιχο στη Β΄ Γυμνασίου και ένα μέρος της Γ΄ Γυμνασίου και ως εκ τούτου οι Θεματικές Ενότητες έχουν συναφείς θεολογικές αφετηρίες και νοηματικές συγγένειες.

Παράλληλα, ορθώνεται απειλητική η δυσχέρεια ανάλυσης των κεντρικών εννοιών με όρους θεολογικούς, οι οποίοι να εφάπτονται πρώτον στην ηλικία των παιδιών, δεύτερον στις προϋπάρχουσες γνώσεις τους και τρίτο και κυριότερο να ανταποκρίνονται στις θρησκευτικές τους αναζητήσεις και τα ποικίλα ενδιαφέροντα της εφηβείας. Η δυσκολία αυτή πάντοτε βρίσκεται ενώπιον όλων όσοι/-ες διακονούν ως «μάχιμοι/-ες» εκπαιδευτικοί.

Χρειάζεται να επισημανθεί εμφατικά πως στο ηλικιακό επίπεδο των μαθητών και μαθητριών της Β΄ τάξης του Λυκείου συνιστά στασιμότητα η επιμονή στο περιεχόμενο των εννοιών και των κύριων όρων, η παρακολούθηση της ιστορικής διαδρομής τους, η θεωρητική γνώση ως αυτοσκοπός. Η ψυχική και διανοητική ωρίμανση των παιδιών αυτών, τους επιτρέπει να προχωρούν πέρα από το επίπεδο της γνωστικής κατάκτησης στην καλλιέργεια και κατάκτηση της δεξιότητας να λαμβάνουν κριτική στάση απέναντι στη γνώση, να προβαίνουν σε διεισδυτικές αναλύσεις, να ερμηνεύουν αίτια και να διαπιστώνουν νομοτέλειες, να είναι σε θέση να συγκρίνουν και να εξάγουν συμπεράσματα.

Η ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας ούτε εύκολη είναι ούτε ευοδώνεται με ευχέρεια από τον παραδοσιακό τύπο διδασκαλίας. Η αξιοποίηση των σύγχρονων διδακτικών πρακτικών διανοίγει προοπτικές ενεργητικότερης συμμετοχής μαθητών και μαθητριών, κινητοποιεί την αυτενέργεια και επιτρέπει τη διεύρυνση των πνευματικών δυνατοτήτων μέσω της εμπλοκής των ίδιων των παιδιών στη διερεύνηση και οικοδόμηση της γνώσης σε συνθήκες συνεργασίας και αλληλεπίδρασης με συνομήλικους και συνομήλικες. Σε συνθήκες ισότιμης συνεισφοράς στη μαθησιακή διαδικασία καλλιεργείται πνεύμα κριτικό, ικανό να αξιολογεί, να προβαίνει σε προσωπικές εκτιμήσεις, να μετασχηματίζει προϋπάρχουσες γνώσεις, να αποτιμά κριτικά την πραγματικότητα.

Στη Β΄ Λυκείου συνεπώς η μετωπική διδασκαλία, οι εκτεταμένες χρονικά εισηγήσεις του/της εκπαιδευτικού προφανώς δεν μπορούν να βρουν ανταπόκριση σε δέκτες που διοχετεύουν μεγάλο μέρος του χρόνου τους στην περιήγηση με προσωπική επιλογή διαδρομών στη γνώση, την πληροφορία, την επικοινωνία στις υψηλές ταχύτητες του παγκόσμιου ιστού. Αναντίλεκτα η πρόσβαση στη γνώση καθεαυτή είναι πλέον ανεμπόδιση, αλλά χαοτική λόγω της κρουνηδόν ροής της.

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού κατά λογική συνέπεια μετατοπίζεται και από πομπός και μεταδότης της γνώσης γίνεται διευκολυντής και καθοδηγητής στην έρευνα για την οικοδόμησή της. Αυτό σημαίνει πως οι πρακτικές που ο/η εκπαιδευτικός ακολουθεί χρειάζεται να αλλάξουν. Δεν μπορεί για παράδειγμα να εμμένει εξαντλητικά στη συγκρότηση και στην καταγραφή των όρων και αποφάσεων των Οικουμενικών Συνόδων στην ιστορική τους διάσταση ή αποκλειστικά στις χρονικές τους συνισταμένες. Αυτό θα μπορούσε να αποτελεί γνωστικό ζητούμενο σε γυμνασιακό επίπεδο. Οφείλει να διασφαλίζει πως οι

μαθητές και οι μαθήτριές του κατανοούν το νόημα των Συνοδικών Αποφάσεων και είναι σε θέση να τις αναπλαισιώνουν. Αναπλαισίωση σημαίνει τοποθέτησή τους στο σήμερα, αντίληψη δηλαδή του Θεσμού και των Αποφάσεων των Συνόδων και νοσηματοδότησή τους στο σήμερα. Στη Β΄ Λυκείου δηλαδή έχει νόημα η μεταφορά στο εδώ και το τώρα και οι κριτικοί συνειρμοί που θα προκύψουν για το πνεύμα των Συνόδων -είναι αυτό που διαμόρφωσε την ταυτότητα του σύγχρονου ορθόδοξου πολίτη- την πάνδημη συμμετοχική διαδικασία που ακολουθήθηκε, τη δημοκρατική λειτουργία τους, την εμβέλεια και ισχύ των αποφάσεών τους.

Προς επίρρωση των ανωτέρω ακολουθεί ακόμη ένα παράδειγμα εκδίπλωσης της διδασκαλίας με επίκεντρο π.χ την Εικονομαχία. Η εκτενής ανάλυση από τον/την εκπαιδευτικό των χρονικών ορίων, των πρωταγωνιστών, των ιδιαίτερων συνθηκών που την προκάλεσαν, των αιτιών και αφορμών θα μπορούσε να εμπεριέχεται στο γνωστικό αντικείμενο του γυμνασίου. Στη Β΄ Λυκείου οι μαθητές και οι μαθήτριες προτιμάται να διερευνήσουν κριτικά το ζήτημα και τα αποτελέσματα που θα είχε η ενδεχόμενη επικράτηση των εικονοκλαστών. Προφανώς θα είχε ενδιαφέρον να «πάρουν θέση» οι μαθητές/-τριες στο ζήτημα αυτό και να τοποθετηθούν, εάν θεωρούν πως αυτή η επικράτηση τότε θα διαμόρφωνε την ταυτότητά τους στο σύγχρονο πολιτισμικό περιβάλλον σήμερα. Δεδομένου μάλιστα του ανεικονικού χαρακτήρα της εκκλησίας-θρησκείας που θα είχε προκύψει, θα είχε ουσιαδώς ενδιαφέρον να εκφραστούν οι μαθητές/-τριες με κριτικό λόγο για τις συνέπειες στην εκκλησιαστική-θρησκευτική-κοινωνική-πολιτιστική πραγματικότητα, από τότε μέχρι τώρα, εάν είχε κυριαρχήσει η εικονομαχική αντίληψη. Σημειώνεται ότι εάν κρίνεται από τον/την εκπαιδευτικό πως οι προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών/-τριών δεν επαρκούν ώστε αυτοί/-ές να διαμορφώσουν κριτική στάση, δεν μπορεί να αναλωθεί η διδασκαλία στη μετάδοση πληροφοριών. Στην ενδεχόμενη διαπίστωση τέτοιων αδυναμιών προτείνεται να προηγηθεί η προσωπική διερεύνηση του θέματος από τους μαθητές/-τριες, με κατευθυντήριες οδηγίες από τον/την εκπαιδευτικό (π.χ προτάσεις επιλεγμένων ιστοτόπων ή βιβλιογραφίας). Ακόμα μπορεί να ανατεθεί η σύντομη παρουσίαση του θέματος σε ομάδα μαθητών/-τριών ή να επιλεγεί η σύντομη προοργανωτική εισήγηση περί του θέματος ή δημιουργία εννοιολογικού χάρτη στον πίνακα ή οποιαδήποτε άλλη πρακτική κρίνεται πρόσφορη και δεν απορροφά χρόνο από την κύρια μαθησιακή διαδικασία που προβλέπεται για τη Β΄ Λυκείου.

Με τα παραπάνω ενδεικτικά παραδείγματα επιχειρείται να καταδειχθεί πως η διδασκαλία μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στη διαμόρφωση των συνειδήσεων των μαθητών/-τριών και να τους/τις καταστήσει ικανούς και ικανές να αντιλαμβάνονται τη σύγχρονη ευρωπαϊκή και παγκόσμια θρησκευτική πραγματικότητα. Η υιοθέτηση των δεξιοτήτων και των στάσεων που προκύπτουν, αποτελεί ενσυνείδητη διαμόρφωση ταυτότητας του προσώπου, καθώς οι μαθητές και οι μαθήτριες ως πρόσωπα, αξιοποιώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις εμπειρίες τους, διαμορφώνουν ενεργή θέση σχετικά με τον θρησκευτικά «άλλον» συμβιώνοντας αρμονικά στο πλουραλιστικό περιβάλλον που αναδύεται σήμερα.

Με άλλα λόγια, μαθαίνουν τι σημαίνει να είναι κάποιος Ορθόδοξος Χριστιανός, πώς η επιλογή αυτή διαμορφώνει τη ζωή του, το πολιτισμικό του πλαίσιο, τις θέσεις του στην ευρύτερη κοινωνία αλλά και τη δράση του ως αυριανού πολίτη και ως ισότιμου συνομιλητή στον δημόσιο χώρο του Ελληνικού Κράτους, της Ευρώπης και του κόσμου όλου.

Επιπρόσθετα, με βάση τους επιλεγμένους Γενικούς και Ειδικούς σκοπούς συντάχθηκε το υπόλοιπο Πρόγραμμα Σπουδών της Β΄ Λυκείου. Το τμήμα αυτό του Προγράμματος ακολουθεί την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας (Απόφαση, 926/2018). Η αναφορά στη διδασκαλία της Ορθοδοξίας γίνεται με σαφή και διακριτό τρόπο σε σχέση με τις άλλες θρησκευτικές διδασκαλίες.

Το συγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών βασίζεται κυρίως στις αρχές της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης. Έτσι λοιπόν επιδιώκεται η οργανωμένη διδασκαλία, η οποία θα προσανατολίσει τους μαθητές/τις μαθήτριες στην ανάλυση, ερμηνεία και νοηματοδότηση του θρησκευτικού φαινομένου καθώς και στην εφαρμογή της θρησκευτικής γνώσης. Στον σχεδιασμό του Προγράμματος βασική αρχή αποτελεί η εκπαιδευτική παρέμβαση να οδηγήσει σε αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών/μαθητριών αλλά και με τον/την εκπαιδευτικό. Στη διαδικασία αυτή η θρησκευτική γνώση θα προέλθει μέσα από δραστηριότητες διερεύνησης και πραγμάτευσης των θρησκευτικών περιεχομένων (κείμενα, εικόνες, βίντεο). Η έμφαση λοιπόν δίδεται στο να μάθουν οι μαθητές/μαθήτριες «πώς να μαθαίνουν» (learning by doing). Επομένως, προτάσσεται ο τρόπος μάθησης, δηλαδή η διαδικασία και η μέθοδος αντί του περιεχομένου διδασκαλίας. Σημαντικός παράμετρος αποτελεί οι διεργασίες και οι δραστηριότητες που απορρέουν από τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα να προσφέρουν ευκαιρίες μάθησης και να οδηγήσουν στον αναστοχασμό.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα προσανατολίζουν όλη τη διδακτική διεργασία σύμφωνα με το συγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών της Β΄ Λυκείου. Έτσι λοιπόν τα συγκεκριμένα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα καθορίζουν όσα αναμένεται να έχουν πετύχει οι μαθητές/-τριες στη διάρκεια και στο τέλος της διδασκαλίας μιας διδακτικής ώρας. Το ζητούμενο είναι οι μαθητές/-τριες με βάση τα περιεχόμενα που θα επιλεγθούν να ερευνούν, να κρίνουν, να συνεργάζονται, να υποβάλλουν ερωτήσεις, να αξιολογούν, να εφαρμόζουν και να αναστοχάζονται.

Η εκπόνηση του υπόλοιπου Προγράμματος Σπουδών έχει ως κεντρικούς άξονες την παρουσία και το διάλογο της Ορθόδοξης Εκκλησίας, των άλλων Χριστιανικών Εκκλησιών-Ομολογιών και Θρησκειών με τον δημόσιο χώρο.

Η επιλογή αυτή είναι σύμφωνη με τη σπειροειδή ανάπτυξη των θεμάτων στο Γυμνάσιο και ειδικά στη Γ΄ Γυμνασίου. Συγχρόνως, όμως, αποτελεί κατ' αναλογία ανάπτυξη και επέκταση των θεματικών εννοιών της Α΄ Λυκείου, οι οποίες αναφέρονται στην πίστη, τη δογματική διδασκαλία και την παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας καθώς και των πρώτων θεματικών πεδίων της Β΄ Λυκείου που επεκτείνονται σε εκκλησιολογικά, λειτουργικά αλλά και κοινωνικά θέματα με βάση την Ορθόδοξη παράδοση.

Στην Β΄ Λυκείου η θρησκευτική διερεύνηση επιδιώκει την ερμηνεία της σύγχρονης θρησκευτικής πραγματικότητας σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο μέσα από βιωματικές δράσεις. Στο σημείο αυτό απαιτείται να τονισθεί ότι το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών σε καμία περίπτωση δεν αποβλέπει στην κατήχηση ή στη μύηση των μαθητών/-τριών σε καμία θρησκεία. Επίσης, όπως αναφέρθηκε, ακολουθεί τη διακριτή διερεύνηση της Ορθόδοξης διδασκαλίας από τις αντίστοιχες των υπόλοιπων Χριστιανικών Εκκλησιών-Ομολογιών και θρησκειών σύμφωνα με τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας για το Λύκειο

(Απόφαση, 926/2018). Η συνολική διδακτική δραστηριότητα θεμελιώνεται στην αξιοποίηση της εμπειρίας των μαθητών/-τριών και οπωσδήποτε επιθυμεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση της προσωπικής ταυτότητας των μαθητών/-τριών.

Τα περιεχόμενα που θα επιλεγθούν, προκύπτουν από τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Σε κάθε περίπτωση απαιτείται να είναι σε άμεση σχέση με την γνωστική και ηλικιακή ανάπτυξη αλλά και την εμπειρία των μαθητών/-τριών της Β΄ Λυκείου. Βασική επιδίωξη αποτελεί οι μαθητές/-τριες να συνομιλήσουν με τη θρησκευτική γνώση αλλά και να ανακαλύψουν και να αποτιμήσουν την παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, των άλλων Χριστιανικών Εκκλησιών-Ομολογιών και των θρησκειών στο δημόσιο χώρο. Η σφαιρική ή ενδελεχής πληροφόρηση για τη διδασκαλία και τις παραδόσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας ή των άλλων Χριστιανικών Εκκλησιών-Ομολογιών και θρησκειών είναι εκτός των ορίων της στοχοθεσίας του Προγράμματος. Γι' αυτό, λοιπόν, η έμφαση δίδεται στον διάλογο που προκύπτει με βάση τις θρησκευτικές διδασκαλίες στον εκκοσμικευμένο δημοκρατικό κόσμο. Επομένως, τα περιεχόμενα που θα επιλεγθούν χρειάζεται να παρουσιάσουν τις προκλήσεις, τα εμπόδια, τους προβληματισμούς, αλλά και τις προοπτικές της θρησκευτικής παρουσίας στις εκκοσμικευμένες δυτικές κοινωνίες.

Η επίτευξη αυτού του στόχου μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από τη βιωματική διερεύνηση των ενοτήτων με έμφαση σε σύγχρονες τεχνικές διδασκαλίας και την οικοδομή της γνώσης από τους/τις μαθητές/-τριες. Κρίνεται ως σκόπιμο η μεθοδολογική ανάπτυξη να βασισθεί στις αρχές του κονστρουκτιβισμού, ώστε η νέα θρησκευτική γνώση να πηγάζει από την εμπειρία των μαθητών/-τριών και οικοδομείται σε συνεργατικά πλαίσια. Ο/Η εκπαιδευτικός καλείται με βάση τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα να χρησιμοποιήσει κατά την πορεία μάθησης διερευνητικές, βιωματικές μεθόδους σε συνδυασμό με συμμετοχικές, ομαδοσυνεργατικές, project και διαλογικές μορφές και στρατηγικές διδασκαλίας. Η επιλογή αυτών των μεθόδων ωθεί τους/τις μαθητές/-τριες στην αυτενέργεια και την ανάπτυξη της δημιουργικότητά τους. Συγχρόνως ευνοεί την ανακάλυψη της γνώσης και διευκολύνει τον αναστοχασμό.

Στις μεθόδους αυτές απαιτείται να ενσωματωθούν ποικίλες διδακτικές και μαθησιακές δραστηριότητες, με εναλλαγή τεχνικών σε ένα πολυτροπικό περιβάλλον. Τα κλειστού τύπου ερωτήματα μπορούν να εναλλάσσονται με τα ανοιχτού τύπου. Οι μεικτές μορφές διδασκαλίας (διαλογικές, ομαδοσυνεργατικές), τα μοτίβα έντεχνου συλλογισμού, οι τεχνικές του εκπαιδευτικού δράματος, η αξιοποίηση ΤΠΕ και άλλες σύγχρονες τεχνικές μπορούν να χρησιμοποιηθούν εναλλακτικά, ώστε να δοθεί έμφαση στη συμμετοχική, διερευνητική και ανακαλυπτική μάθηση. Στόχος είναι οι μαθητές/-τριες να ανακαλύψουν με δημιουργικό τρόπο τη νέα γνώση και στη συνέχεια να την αξιολογήσουν με βάση τις δικές τους εμπειρίες. Με βάση αυτή τη βιωματική διεργασία τα περιεχόμενα αντλούν την αξία τους. Επιπρόσθετα αυτές οι τεχνικές είναι εφικτές στη διαζώσης και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Όσον αφορά το παιδαγωγικό και επιστημονικό πλαίσιο, ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού κατά τη διδακτική διαδικασία είναι εκείνος του εμπυχωτή/της εμπυχωτριάς και του συντονιστή/συντονίστριας των δράσεων των μαθητών/-τριών. Αυτό σημαίνει ότι λειτουργεί ως ο ενθουσιώδης και δημιουργικός συντονιστής της μαθησιακής διαδικασίας και όχι ως τυπικός πομπός της γνώσης. Επίσης, ο/η εκπαιδευτικός αναδεικνύει και αξιοποιεί

τις ικανότητες και δεξιότητές των μαθητών/-τριών και ενδιαφέρεται για την καλλιέργεια της κριτικής ικανότητάς τους.

Διδακτική αξιοποίηση

Με βάση όλα τα παραπάνω στη Β' Λυκείου υπάρχουν 3 θεματικά πεδία:

1. Εκκλησία – Λατρεία – Αγία Γραφή
2. Βασιλεία του Θεού (Μεταμόρφωση, Εσχατολογία)
3. Θρησκεία/-ες – Κοσμοθεωρίες

Το τελευταίο θεματικό πεδίο αποτελείται από τα τέσσερα υποθέματα, τα οποία είναι:

- Ορθόδοξη Εκκλησία και δημόσιος χώρος
- Η Χριστιανισμός ανά τον κόσμο και δημόσιος χώρος
- Θρησκείες και δημόσιος χώρος - : Προσεγγίζοντας την ποικιλομορφία του θρησκευτικού φαινομένου στις κοινωνίες του μοντέρνου κόσμου
- Θρησκείες και δημόσιος χώρος - : Το θρησκευτικό φαινόμενο ως δομικό στοιχείο του σύγχρονου πολιτισμού

Το πρώτο υποθέμα έχει τίτλο «Ορθόδοξη Εκκλησία και δημόσιος χώρος». Βασικός σκοπός είναι οι μαθητές/-τριες να διερευνήσουν την παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον σύγχρονο δημόσιο χώρο. Με τον όρο αυτό εννοείται ο χώρος ελεύθερης επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης των ανθρώπων που είναι φορείς πλουραλιστικών ιδεών. Έτσι, λοιπόν, οι άξονες διερεύνησης αναφέρονται στον διάλογο της Ορθοδοξίας με τις ετερότητες. Σε αυτά τα πλαίσια εξετάζεται η ολιστική διάσταση της μαρτυρίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο ως ευαγγελισμός των εθνών και ως επανευαγγελισμός των ήδη Ορθοδόξων. Συγχρόνως, αναδεικνύονται οι ανθρωπολογικές διαστάσεις της Ορθόδοξης διδασκαλίας. Η σωτηρία του ανθρώπου αποτελεί τη βάση της Ορθόδοξης Εκκλησίας και αυτό φανερώνεται με την συμβολή της στην προαγωγή του πολιτισμού σε κάθε τόπο, στην κοινωνική προσφορά και διακονία της καθώς και στη διαμόρφωση της πολιτικής θεολογίας. Η συγκεκριμένη θεματολογία αποτελεί τη βάση για να ανακαλύψουν και να αξιολογήσουν οι μαθητές/-τριες τη ζωντανή παρουσία της Ορθοδοξίας στον σύγχρονο κόσμο.

Στο υποθέμα αυτό μπορεί να διεξαχθεί και ένα σύντομο project με θέμα την ευρύτερη διακονική προσφορά της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον οικουμένη. Αυτό το project μπορεί να είναι δώρο και να πραγματοποιηθεί στο τέλος της ενότητας. Τα περιεχόμενά του μπορούν να αποτελούν επέκταση όσων έχουν διερευνήσει οι μαθητές/-τριες στις προηγούμενες διδακτικές ενότητες.

Το επόμενο υποθέμα με τίτλο «Η Χριστιανισμός ανά τον κόσμο και δημόσιος χώρος» περιλαμβάνει τη διερεύνηση της παρουσίας της Καθολικής, των Προτεσταντικών και των Αρχαίων Ανατολικών Χριστιανικών Εκκλησιών στον σύγχρονο κόσμο. Η κατανόηση της δογματικής διδασκαλίας τους ή οι διαφορές με την Ορθόδοξη διδασκαλία είναι εκτός των ορίων του παρόντος Προγράμματος Σπουδών. Ο βασικός στόχος είναι το υλικό που θα επιλεγεί να αναφέρεται στη σύγχρονη δράση τους, τον τρόπο νοηματοδότησης του κόσμου μέσα από πολιτιστικές παρεμβάσεις καθώς και στα πεδία διαλόγου που αναπτύσσει η παρουσία τους στον σύγχρονο κόσμο.

Στο τρίτο υποθέμα με τίτλο «Θρησκείες και δημόσιος χώρος-Α΄: Προσεγγίζοντας την ποικιλομορφία του θρησκευτικού φαινομένου στις κοινωνίες του μοντέρνου κόσμου», οι διδακτικές ενότητες περιλαμβάνουν την ενασχόληση με τις Μεγάλες και Ζωντανές Θρησκείες (Ιουδαϊσμός, Ισλάμ, Ινδουισμός, Βουδισμός, Κινεζική και Ιαπωνική φιλοσοφία και θρησκεία), τα νέα θρησκευτικά κινήματα, καθώς και το φαινόμενο της αθεΐας. Ζητούμενο και εδώ είναι η κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/μαθητριών μέσα από την επιλογή σύγχρονων θεμάτων, τα οποία αποτυπώνουν την παρουσία των κοινοτήτων αυτών των θρησκειών στο σύγχρονο κόσμο. Τέτοια θέματα συνδέονται με τον πολιτισμό και τις κοινωνικές και ανθρωπολογικές διαστάσεις της διδασκαλίας αυτών των θρησκειών. Ωστόσο, οι αναζητήσεις επεκτείνονται με ρεαλιστικό τρόπο στα προβλήματα και τις προκλήσεις που προκύπτουν από την τήρηση των θρησκευτικών διδασκαλιών ή ακόμη και τις απαιτήσεις και αξιώσεις των θρησκευτικών κοινοτήτων στον εκκοσμημένο και δημοκρατικό ευρωπαϊκό χώρο. Συγχρόνως όμως, αναφέρονται και στη συμβολή των θρησκειών στη δημιουργία πνευματικών και υλικών επιτευγμάτων, την ευρύτερη θρησκευτική αναζήτηση και τον σύγχρονο τρόπο θρησκευτικής νοηματοδότησης του κόσμου.

«Θρησκείες και δημόσιος χώρος-Β΄: Το θρησκευτικό φαινόμενο ως δομικό στοιχείο του σύγχρονου πολιτισμού» αποτελεί το τελευταίο θέμα. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να ανακαλύψουν τις ανθρωπολογικές διαστάσεις του θρησκευτικού κόσμου. Με τη διεργασία αυτή διερευνάται η σχέση της θρησκείας με τα ανθρώπινα δικαιώματα, ενώ εξετάζεται και η βία με θρησκευτικό υπόβαθρο, όπως και επίσης και η αντιμετώπιση της βίας από τον θρησκευτικό κόσμο. Οι δύο τελευταίες διδακτικές ενότητες επεκτείνονται στη συμβολή του θρησκευτικού κόσμου στις τέχνες καθώς και στις θρησκευτικές θέσεις που αναδεικνύουν την ιερότητα της φύσης και την προστασία του περιβάλλοντος.

Σε όλη αυτή τη διαδικασία σε καμία περίπτωση ο/η εκπαιδευτικός δεν πρέπει να εισάγει τους μαθητές/τις μαθήτριες σε ένα πλαίσιο συγκριτικής αποτίμησης των θρησκειών. Πολύ περισσότερο, οφείλει να επιλέξει θέματα και τεχνικές, όπου δεν οδηγούν σε σύγχυση μεταξύ της διδασκαλίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας με τις άλλες θρησκείες. Η διερεύνηση μπορεί να βασισθεί στις Ορθόδοξες θεολογικές προϋποθέσεις για το πρώτο υποθέμα και στα μεθοδολογικά εργαλεία της θρησκευτολογίας, της φαινομενολογίας της θρησκείας καθώς και στις αρχές της κοινωνιολογίας της θρησκείας για τα άλλα τρία υποθέματα. Η όλη εξέταση και διερεύνηση απαιτείται να γίνει με αντικειμενικό και κριτικό τρόπο, δίχως καμία προσβολή στις θρησκευτικές κοινότητες και τις ιδιαιτερότητές τους. Τα περιεχόμενα χρειάζεται να περιλαμβάνουν θέματα που συνδέονται με τις γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών/-τριών αλλά και επεκτείνονται σε γόνιμους προβληματισμούς που ενδεχομένως ο μαθητής/η μαθήτρια της Β΄ Λυκείου θα αντιμετωπίσει ως πολίτης του σύγχρονου κόσμου.

Η πραγμάτευση του διδακτικού υλικού απαιτεί τη διερεύνηση μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα και την εφαρμογή τους στην καθημερινή ζωή. Στην αρχή της πορείας μάθησης οι μαθητές/μαθήτριες τοποθετούνται σχετικά με το κάθε θέμα, εφόσον κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον τους μέσα από συγκεκριμένο υλικό. Ουσιαστικά απαντάνε στο ερώτημα «*Ποια είναι η σημασία του συγκεκριμένου ζητήματος για μένα προσωπικά;*».

Στη συνέχεια οι μαθητές/μαθήτριες μέσα από διερευνητικές δραστηριότητες μελετούν το κάθε θέμα στη βασική του θεολογική ή θρησκευτική διάσταση. Τα ερωτήματα που βοηθούν σε αυτή τη διεργασία μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα : «*Πώς*

πιστεύετε ότι αυτές οι εικόνες, ήχοι, κείμενα, σχετίζονται με το θέμα; Ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα χαρακτηριστικά αυτού του θέματος;».

Στη συνέχεια το υπό εξέταση θέμα τίθεται σε διερεύνηση. Πιο συγκεκριμένα αναπλαισιώνεται θεολογικά με την αξιοποίηση συγκεκριμένου υλικού και τεχνικών που ευνοούν την ενεργό μάθηση. Ουσιαστικά οι μαθητές/μαθήτριες μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες και υλικό διδασκαλίας κατανοούν το όλο ζήτημα στη βαθύτερη θεολογική - θρησκευτική του διάσταση και ανακαλύπτουν σχετικά ζητήματα που εγείρονται. Ο άξονας των ερωτήσεων σε αυτό το θέμα είναι: «Ποια ζητήματα σχετικά με το θέμα εγείρονται στο υπό διερεύνηση πλαίσιο; Σε τι ταυτίζονται και σε τι διαφέρουν οι ποικίλες απόψεις που εξετάσατε; Ποια είναι η δική σας τοποθέτηση;». Τα ερωτήματα αυτά κρίνεται σκόπιμο να απαντώνται μέσα από παραδείγματα, όπου οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να τα εξετάσουν με γνώμονα τη θρησκευτική όψη.

Βασικός στόχος αποτελεί η αποτίμηση των ποικίλων διαστάσεων του κάθε θέματος και η σύνδεση του με τη ζωή των μαθητών/μαθητριών. Σε αυτή τη διαδικασία στοχεύει το τέλος κάθε ενότητας. Τα ερωτήματα που αναδεικνύονται είναι «Ποια είναι η προσωπική μας θέση;», «Ποια απαιτείται να είναι η ευθύνη των θρησκευόμενων;». Κατά αυτόν τον τρόπο και σε συνδυασμό με τα περιεχόμενα και τις δραστηριότητες γίνεται η τελική αξιολόγηση όλης της πορείας μάθησης.

Με λίγα λόγια, το συγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών της Β' Λυκείου αναφέρεται με διακριτό τρόπο στις θρησκείες. Ειδικότερα, επιδιώκει να ωθήσει τους μαθητές/τις μαθήτριες να διερευνήσουν την παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας και του θρησκευτικού κόσμου στον σύγχρονο δημόσιο χώρο. Συγχρόνως, γίνεται προσπάθεια να εντοπίσουν τα προβλήματα που προκύπτουν από την παρουσία των θρησκειών αλλά να διαπιστώσουν τη συμβολή του θρησκευτικού στοιχείου στη διαμόρφωση των ανθρωπιστικών ιδεών και την προαγωγή του πολιτισμού αλλά και τον διάλογο με τις ετερότητες. Έτσι, λοιπόν, αυτή η νέα γνώση που θα αποκτηθεί με την αξιοποίηση σύγχρονων τεχνικών διδασκαλιών και θα οικοδομηθεί στα πλαίσια της αλληλεπίδρασης των μαθητών/μαθητριών μεταξύ τους αλλά και με τον/την εκπαιδευτικό θα αποτελέσει ένα χρήσιμο εφόδιο για τη ζωή τους μετά το σχολείο.

Γ' Λυκείου

Διδακτική αξιοποίηση θεματικών πεδίων/θεματικών ενοτήτων και επισήμανση διδακτικών ιδιαιτεροτήτων – Γ' Λυκείου

Γενικές αρχές του Προγράμματος Σπουδών της Γ' Λυκείου

Το προφίλ των μαθητών/μαθητριών της Γ' Λυκείου

Το παραπάνω πλαίσιο του Προγράμματος Σπουδών είναι σύμφωνο με τη μαθησιακή ταυτότητα των μαθητών/μαθητριών της Γ' Λυκείου. Οι μαθητές/-τριες της Γ' Λυκείου στην Ελλάδα είναι στο τελευταίο έτος του σχολείου και ολοκληρώνουν την εγκύκλιο παιδεία. Οι περισσότεροι προετοιμάζονται για τις πανελλήνιες εξετάσεις. Επομένως, ο ελεύθερος χρόνος τους είναι ελάχιστος και η έμφαση δίδεται στη μελέτη των εξεταζομένων πανελλαδικά μαθημάτων. Επίσης, το όλο σύστημα είναι εξεταστικοκεντρικό, ενώ το μάθημα

των Θρησκευτικών ανήκει στα μαθήματα Γενικής Παιδείας. Στην αξιολόγησή του στο τέλος της χρονιάς δεν περιλαμβάνονται εξετάσεις.

Αυτές οι συνθήκες οδηγούν αναπόφευκτα το Μάθημα των Θρησκευτικών στο περιθώριο. Η επιλογή της αποστήθισης ως τρόπου εξέτασης οδηγεί επιπρόσθετα στην εγκατάλειψη κάθε ενδιαφέροντος για το μάθημα. Γι' αυτό λοιπόν προτάσσονται οι μέθοδοι και οι τεχνικές που αναφέρθηκαν και επιδιώκουν την ενεργό συμμετοχή και την ανακαλυπτική μάθηση σε ένα κοστρουκτιβιστικό πλαίσιο. Συγχρόνως, απαιτείται η επιλογή των θεμάτων να έλκει το ενδιαφέρον των μαθητών/μαθητριών και να είναι σχετική με τη ζωή τους. Κατά αυτόν τον τρόπο τους βοηθάει να κατανοήσουν και να αποτιμήσουν τη σύγχρονη παρουσία και δυναμική του θρησκευτικού κόσμου στον δημόσιο χώρο. Το ζητούμενο είναι το μάθημα να έχει ως αφετηρία τη ζωή τους και να καταλήγει μέσα από τη διερεύνηση και την ανακάλυψη της νέας θρησκευτικής γνώσης και πάλι στη ζωή τους.

Διδακτική αξιοποίηση

Η βασική διδακτική προϋπόθεση είναι η σύνδεση των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων με τις δραστηριότητες προκειμένου να καταστούν ξεκάθαροι οι επιδιωκόμενοι στόχοι κάθε ενότητας. Προς την κατεύθυνση αυτή αξιοποιούνται οι βιωματικές και συνεργατικές ομάδες δραστηριοτήτων. Η άμεση διδασκαλία, η ομαδοσυνεργατική και ο διάλογος συνιστούν τις προσφορότερες τεχνικές, χωρίς να παραγνωρίζονται οι υπόλοιπες τεχνικές, όπου αρμόζουν. Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν ανακαλύπτοντας την γνώση με την αξιοποίηση επισκέψεων και δράσεων που εμπλέκουν την εξωτερική αισθητηριακή πρόσληψη του νέου. Έτσι διδακτικές επισκέψεις, παιχνίδια δράσης και ενεργητικές πρακτικές που διοργανώνονται λειτουργούν ως αφετηρία της κοινότητας μάθησης. Η Θεματική Ενότητα της χριστιανικής ζωής ως προτάγματος της καθημερινότητας των μαθητών και των μαθητριών, ξεδιπλώνει τον συνεχή αγώνα που καταβάλουν οι χριστιανοί προκειμένου να συμμετάσχουν με αξιώσεις στην Βασιλεία του Θεού. Κάθε φορά που επιχειρείται η βιωματική σύνδεση με το ζητούμενο της ελπίδας της Ορθόδοξης Εκκλησίας καταξιώνεται και η δική τους επιδίωξη για συμμετοχή στην επερχόμενη Βασιλεία. Η επίτευξη του στόχου αυτού στην τάξη συνιστά τη βάση της διδασκαλίας και την συνακόλουθη ειρηνική συνύπαρξη ως πράξη στην καθημερινή συμβίωση. Όσο πιο ενδελεχώς αξιοποιηθεί η κατεύθυνση αυτή διδακτικά τόσο μεγαλύτερη θα είναι η διείδυση στην κατά Χριστόν Ζωή που θα βιώσουν ως παράδειγμα οι μαθητές και οι μαθήτριες.

Η διδακτική αξιοποίηση ουσιαστικά αποτελεί την εφαρμογή όλων των παραπάνω σε κάθε διδακτική ενότητα. Το Μάθημα Θρησκευτικών της Γ' Λυκείου είναι μονώρο. Το Πρόγραμμα Σπουδών της Γ' Λυκείου έχει ως γενικό θέμα τη Χριστιανική ζωή (ζωή και θάνατος) καθώς και τον διάλογο της θρησκείας με την επιστήμη και την τεχνολογία. Η έμφαση δίδεται αρχικά στην παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον δημόσιο χώρο. Στη συνέχεια, η θεματολογία επεκτείνεται στην παρουσία του θρησκευτικού κόσμου και ειδικά των Μεγάλων και Ζωντανών Θρησκειών στον δημόσιο χώρο, με έμφαση στις ανθρωπολογικές διαστάσεις του θρησκευτικού κόσμου, στο διάλογο με την εκκοσμηκευμένη κοινωνία, τις προκλήσεις και τον διάλογο του θρησκευτικού κόσμου με το σύγχρονο πλουραλιστικό και τεχνοκρατούμενο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Η πραγμάτευση αυτού του ζητήματος γίνεται μέσα από 4 υποθέματα και 22 διδακτικές ενότητες. Επομένως κάθε διδακτική ενότητα διαρκεί μία διδακτική ώρα, με

εξαίρεση 3 θεματικές ενότητες που διαρκούν από 2 ώρες. Όλα τα υποθέματα και οι διδακτικές ενότητες έχουν μια συνοχή μεταξύ τους. Επομένως, προτείνεται ο/η εκπαιδευτικός να ακολουθήσει κατά τη διδασκαλία του/της αυτή τη σειρά. Το υλικό και οι δραστηριότητες που θα επιλεγθούν είναι σε άμεση σχέση με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.

Αναφορές

- Βασιλόπουλου Χρήστου, *Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών*, εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2003.
- Γιούλτση Βασιλείου, *Κοινωνιολογία της θρησκείας*, εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1996.
- Heathcote, D., *Drama as a Learning Medium*. Heinemann Portsmouth, NH 2004.
- Kalantzis, M., και B. Cope, *Νέα Μάθηση. Βασικές αρχές για της επιστήμη της εκπαίδευσης*, μτφρ. Χ. Γιώργος, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2013.
- Καραμούζη Πολύκαρπου, *Πολιτισμός και Διαθρησκευτική Αγωγή*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2007.
- Π. Καραμούζη & Ηλ. Αθανασιάδη, *Θρησκεία, εκπαίδευση, μετανεωτερικότητα. Η θρησκευτική αγωγή στο σύγχρονο σχολείο*, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2011
- Καραμούζης, Π. (2015). *Η Κοινωνιολογία της Θρησκείας μεταξύ Εκπαίδευσης και Κοινωνίας*. Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.
- Καραμούζης, Π. & Τσιρέβελος, Ν. «Εκπαίδευση και κατάρτιση εκπαιδευτικών στη θρησκευτική αγωγή: Το παρόν και το μέλλον για το όραμα του Νέου Σχολείου», στο Λ.Σοφός, Μ. Δάρρα, Ας. Τσιμπιδάκη, Μ. Κλαδάκη, Απ. Κώστας (επιμ.), *Παιδαγωγικά Τμήματα και το μέλλον τους. Εκπαίδευση εκπαιδευτικών: Προκλήσεις και προοπτικές σε έναν κόσμο που αλλάζει*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2020.
- Κουκουνάρα Λιάγκη Μάριου, *Επιστήμες της Παιδαγωγικής και πρώτη εφηβεία. Συμβολή στη διδακτική μεθοδολογία της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2015.
- Κουκουνάρα-Λιάγκη Μάριου, *Τι θρησκευτικά χρειάζεται η εκπαίδευση σήμερα; Μια πολυδιάστατη έρευνα σε ελληνικό περιβάλλον*, εκδ. Gutenberg 2019.
- Μητροπούλου, Β. (2015). *Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών στη διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: OstraconPublishing.
- Περσελή Εμμανουήλ, *Θεωρίες Θρησκευτικής ανάπτυξης και αγωγής*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2000.
- Τσιρέβελος, Ν. (Νοεμ. 2019). «Θρησκευτική εκπαίδευση και Θρησκευτικές ετερότητες. Το πέρασμα από την εθνικιστική κατανόηση της θρησκείας στην οικουμενικότητα της Ορθοδοξίας και τον θρησκευτικό πλουραλισμό», *ΣΥΜ-ΒΟΛΗ*, τεύχ. 6-7, σελ. 65-84.
- Τσιρέβελος, Ν. (2015) *Θεολογική θεμελίωση της Ορθόδοξης μαρτυρίας. Σπουδή στο έργο του Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστασίου*, εκδόσεις Ostracon Publishing, Θεσσαλονίκη.
- Vygotsky, L. S., *Νους στην κοινωνία. Η ανάπτυξη των ανώτερων ψυχολογικών διαδικασιών*, μτφρ. Α. Μπίμπου, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1998.

Β' Υποενότητα: Έργα αρχικής, διαμορφωτικής, τελική αξιολόγησης μέσω αξιοποίησης ποικίλων στρατηγικών ανά τάξη

(π.χ. μέσω δραστηριοτήτων και εργαλείων, όπως οι εννοιολογικός χάρτες, μέσω επίλυσης προβλήματος αυτοαξιολόγηση, ετεροαξιολόγηση, portfolio)». Θα περιλαμβάνει δραστηριότητες και ενδεικτικά κριτήρια αξιολόγησης που βοηθούν τον Εκπαιδευτικό στην αξιολόγηση της διδασκαλίας του και των μαθητών/-τριών του.

Εισαγωγικά

Σύμφωνα με το κείμενο του ΙΕΠ με τίτλο «Το εγχείρημα αναμόρφωσης των Προγραμμάτων Σπουδών», για τη συγγραφή του Τμήματος Δ' του Οδηγού Εκπαιδευτικού θα πρέπει να ισχύουν τα ακόλουθα:

«Η αξιολόγηση δεν μπορεί να είναι μια αποπλαισιωμένη δραστηριότητα, που λειτουργεί ανεξάρτητα από τη μαθησιακή διαδικασία. Στα νέα ΠΣ πέρα από την αρχική και την τελική αξιολόγηση δίνεται έμφαση στην αξιοποίηση της διαμορφωτικής αξιολόγησης, ως μιας παιδαγωγικής λειτουργίας ενσωματωμένης δυναμικά στη διδακτική πράξη, η οποία αποβλέπει στο συνεχή έλεγχο της επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων (μετακίνηση από την αξιολόγηση της μάθησης στην αξιολόγηση για τη μάθηση). Υπηρετεί, δηλαδή, την ανάγκη της πληροφόρησης του/της εκπαιδευτικού για την αποτελεσματικότητα των επιλεγόμενων από αυτόν/-ήν παρεμβάσεων, επινοήσεων και ενεργειών κατά την εξέλιξη του εκπαιδευτικού έργου. Ως παιδαγωγικό, μάλιστα, εργαλείο συναρτάται με την αξιοποίηση των λαθών των μαθητών/-τριών που ανατροφοδοτεί τη διδακτική πορεία».

Η ποιότητα άλλωστε στην εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια έχει εξελιχθεί σε ζητούμενο και αυτό είναι ρητό σε διακηρύξεις διεθνών οργανισμών, όπως στους 17 στόχους για τη βιώσιμη ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών (<http://hellenicplatform.org/oi-17-stoxoi/>) ή σε επίσημα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2013).

- **Τύποι αξιολόγησης**

Η αξιολόγηση δεν μπορεί να είναι μια αποπλαισιωμένη δραστηριότητα, που λειτουργεί ανεξάρτητα από τη μαθησιακή διαδικασία :

A) **Η αρχική αξιολόγηση:** Σκοπός είναι να εφαρμόζεται στην αρχή της μαθησιακής διαδικασίας, αλλά όταν κρίνεται απαραίτητος ο επαναπροσδιορισμός του επιπέδου των εμπειριών και των επαρκειών των μαθητών/-τριών. Αποτελεί τη βάση σχεδιασμού των δραστηριοτήτων μάθησης ανάλογα με τις δυνατότητες και ιδιαιτερότητες των μαθητών/-τριών και τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.

B) **Η διαμορφωτική αξιολόγηση:** με στόχευση τη βελτίωση ως μια παιδαγωγική λειτουργία ενσωματωμένης δυναμικά στη διδακτική πράξη, η οποία αποβλέπει στο συνεχή έλεγχο της επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων (μετακίνηση από την αξιολόγηση της μάθησης στην αξιολόγηση για τη μάθηση). Υπηρετεί, δηλαδή, την ανάγκη της πληροφόρησης του/της εκπαιδευτικού για την αποτελεσματικότητα των επιλεγόμενων από αυτόν/-ήν παρεμβάσεων, επινοήσεων και ενεργειών κατά την εξέλιξη του εκπαιδευτικού έργου. Ως παιδαγωγικό, μάλιστα, εργαλείο συναρτάται με την αξιοποίηση των λαθών των μαθητών/-τριών που ανατροφοδοτεί τη διδακτική πορεία. Είναι το

αποτέλεσμα μιας συνεχούς διαδικασίας αποτίμησης της προόδου του και μπορεί να βασιστεί: στη συμμετοχή στα μαθήματα, στις εργασίες που θα εκπονήσουν στο πλαίσιο των μαθημάτων, τα οποία θα παρακολουθήσουν, στην ποιότητα της συμμετοχής στα μαθήματα.

Γ) **Η τελική αξιολόγηση:** με στόχευση το τελικό παραγόμενο προϊόν και μελλοντικές βελτιώσεις. Σκοπός της είναι η αξιολόγηση του βαθμού επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων με βάση τη σύγκριση μεταξύ του μαθησιακού επιπέδου κάθε μαθητή/-τριας με αυτό που κατείχε προηγουμένως και η ανατροφοδότηση του ίδιου/της ίδιας.

- **Περιστάσεις ανατροφοδότησης/αξιολόγησης**

Η συλλογή των αξιολογικών στοιχείων/ τεκμηρίων είναι μέρος της καθημερινής μας πρακτικής στην τάξη και αξιοποιείται τόσο κατά τον σχεδιασμό της διδασκαλίας όσο και κατά την επιλογή των διδακτικών πρακτικών που υιοθετούμε στην τάξη, όπως:

- γραπτά με διορθώσεις του εκπαιδευτικού προς κάθε μαθητή/-τρια
- με βαθμολογία ή περιγραφικά,
- με προφορικά σχόλια κι επεξηγήσεις,
- στο τέλος της εκπαιδευτικής δραστηριότητας ή στο τέλος ενός φύλλου εργασίας,
- αυτόματα σε ψηφιακό υλικό (π.χ. παιχνίδια γνώσεων τύπου quiz, σταυρόλεξα, διαδραστικά βίντεο, αντιστοιχίσεις κ.ά.)

Η ποιοτική ανατροφοδότηση διαθέτει χαρακτηριστικά, όπως:

- διατυπώνεται με φιλικό ενθαρρυντικό ύφος και ειλικρινή σχόλια επισημαίνοντας πρώτα τα θετικά στοιχεία μιας προσπάθειας,
- παρέχεται άμεσα, δηλαδή σε σύντομο χρονικό διάστημα από υλοποίηση των δραστηριοτήτων, την κατάλληλη χρονική στιγμή, όταν κρίνει ο/η εκπαιδευτικός ότι μπορεί να βοηθήσει τη μαθησιακή διαδικασία, και συστηματικά,
- εμπεριέχει επαρκείς επεξηγήσεις και πληροφορίες τόσο για το μαθησιακό αντικείμενο όσο και για τη μαθησιακή διαδικασία, εστιάζοντας όμως κυρίως σε μεταγνωστικές δεξιότητες,
- εστιάζει σε ενέργειες που μπορεί να ελέγξει και να διαχειριστεί ο/η μαθητής/-τρια,
- επισημαίνει όσα οι μαθητές/-τριες μπορούν ή/και όσα έχουν επιτυχώς κάνει προκειμένου να εξελίσσονται,
- προωθεί τον αναστοχασμό,
- ενθαρρύνει τον **διάλογο** ανάμεσα στον/στην μαθητή/-τρια και τον/την εκπαιδευτικό ή την ομάδα,
- υποστηρίζει συναισθηματικά και συμβάλει στην καλλιέργεια της **αυτοεκτίμησης** και της **αυτοπεποίθησης** του/της μαθητή/-τριας ή των μαθητών/-τριών.

Μέθοδοι αξιολόγησης

Με τον όρο «Μέθοδοι αξιολόγησης» εννοούμε το σύνολο των στρατηγικών (διαδικασιών, τεχνικών, υλικών, μέσων, εργαλείων κ.λπ.) με τα οποία υλοποιείται η αξιολόγηση στην τάξη. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να συνδυάζει διαφορετικές μεθόδους προκειμένου να συλλέξει, κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου, τεκμήρια σχετικά με την πρόοδο, τα επιτεύγματα, αλλά και τις δυσκολίες των μαθητών και των μαθητριών.

Μπορεί η κάθε μέθοδος να παρουσιάζεται αυτόνομα, αλλά στην πράξη μπορεί να γίνει συνδυασμός μεθόδων, ώστε ο/η εκπαιδευτικός να συλλέγει ποικίλα στοιχεία για να μπορεί

να κατανοήσει τη μαθησιακή και την αναπτυξιακή πορεία του μαθητή και της μαθήτριας και να συνθέσει με μεγαλύτερη αξιοπιστία και εγκυρότητα το προφίλ του/της μαθητή/-τριας.

Περιγραφική αξιολόγηση

Η περιγραφική αξιολόγηση έχει την έννοια της «ποιοτικής έκφρασης» της επίδοσης του/της μαθητή/-τριας, αλλά και της διαδικασίας της μάθησης που ακολούθησε προκειμένου να φτάσει στη συγκεκριμένη επίδοση. Περιγράφει, δηλαδή, την εξέλιξη της μάθησης και της ατομικής προόδου κάθε μαθητή και κάθε μαθήτριας. Στο επίκεντρο της αξιολογικής διαδικασίας βρίσκεται η ατομική πορεία μάθησης κάθε μαθητή και κάθε μαθήτριας, από την οποία αναδεικνύονται τόσο τα ενδιαφέροντα, οι ανάγκες και οι προσωπικές ιδιαιτερότητες του/της όσο και οι ποικίλες εκφάνσεις της μαθησιακής διαδικασίας και η επίδραση των παραγόντων που εμπλέκονται στην οργάνωση και την υλοποίησή της. Η περιγραφική αξιολόγηση δεν περιορίζεται, λοιπόν, στις γνώσεις που αποκτά ο/η μαθητής/-τρια, αλλά λαμβάνει υπόψη τις δεξιότητες και τις ικανότητες που αναπτύσσει.

Η αυτοαξιολόγηση

Η αυτοαξιολόγηση, εμπλέκει ενεργά τον/την μαθητή/-τρια στην εκπαιδευτική διαδικασία όπου αναλαμβάνει την ευθύνη της μαθησιακής διεργασίας και αξιολογεί την ποιότητά της, παρέχει ανατροφοδότηση στον/στην μαθητή/-τρια και οδηγεί στην αυτορρυθμιζόμενη μάθηση. Έτσι οι μαθητές/-τριες αναπτύσσουν κριτική στάση απέναντι στο αποτέλεσμα της δουλειάς τους αλλά και τη διαδικασία που τους οδήγησε σε αυτό προκειμένου να είναι σε θέση να το βελτιώσουν. Τα κριτήρια με βάση τα οποία αξιολογείται η δουλειά των μαθητών/-τριών θα πρέπει να κατανοητά και να προσφέρονται ευκαιρίες ανάδειξης του βαθμού επίτευξής τους. Στο σχολείο ευκαιρίες για αυτοαξιολόγηση δίνονται στους/στις μαθητές/-τριες, όταν καλούνται για παράδειγμα να αποτιμήσουν μια ατομική εργασία τόσο ως προς το αποτέλεσμα, όσο και ως προς τη διαδικασία που ακολούθησαν, τους τρόπους που εργάστηκαν, την προσοχή που έδειξαν, την προετοιμασία τους, τις γνώσεις που αξιοποίησαν κ.ά., να ορίσουν κριτήρια και να επιλέξουν εργασίες για τον ατομικό τους φάκελο κ.α.

Ετεροαξιολόγηση

Η ετεροαξιολόγηση ή αλλιώς η αξιολόγηση μαθητή από μαθητή αναφέρεται στη διαδικασία κατά την οποία οι μαθητές και οι μαθήτριες αξιολογούν την εργασία των συμμαθητών και των συμμαθητριών τους, ενώ η δική τους εργασία αξιολογείται από τους συμμαθητές και από τις συμμαθήτριές τους. Αποτελεί τεχνική αξιολόγησης η οποία θεμελιώνεται στις θεωρίες της ενεργητικής μάθησης και του κοινωνικού εποικοδομητισμού, υποστηρίζοντας τη μάθηση που αναπτύσσεται σε ένα δημοκρατικό περιβάλλον, μέσα από την ενεργό συμμετοχή και την αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων.

Η διαδικασία της ετεροαξιολόγησης, όπως και η αυτοαξιολόγηση, εξοικονομεί χρόνο για τον/την εκπαιδευτικό και ενισχύει τη δυνατότητα παροχής επίκαιρης και λεπτομερούς ανατροφοδότησης στους μαθητές και τις μαθήτριες (π.χ αμέσως μετά την ολοκλήρωση μιας εργασίας, ενός τεστ κ.ά.).

Ο φάκελος αξιολόγησης

Ο φάκελος αξιολόγησης του/της μαθητή/-τριας ή αλλιώς «portfolio» αποτελεί ουσιαστικά την πιο διαδεδομένη μορφή αυθεντικής αξιολόγησης. Ταυτόχρονα, χαρακτηρίζεται ως μία ενεργητική και αμφίδρομη διαδικασία, εφόσον συμμετέχουν μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικοί και το αποτέλεσμα είναι μία «συλλογή έργων ενός μαθητή, τα οποία έχουν επιλεγεί με τη συναίνεσή του μαθητή και με βάση συγκεκριμένο στόχο». Αποτελούν συλλογές εργασιών που έχουν συγκεντρωθεί από κάποιο άτομο, διατηρούνται και εμπλουτίζονται από αυτό, γιατί τα αντικείμενα που περιλαμβάνονται στην συλλογή αυτή αποδεικνύουν ή πιστοποιούν τους ισχυρισμούς που μπορεί να κάνει το άτομο για τον εαυτό του ή την ζωή του. Οι Φάκελοι μπορούν να διακριθούν σε Αξιολόγησης (Assessment Portfolios), Παρουσίασης (Showcase or Presentation Portfolios) και Ανάπτυξης (Development or Working Portfolios) (Regis, 2003).

Ο φάκελος του/της μαθητή/-ήτριας, με βάση τους στόχους για τους οποίους υιοθετήθηκε, μπορεί να αξιοποιείται κατά τη διάρκεια όλης της σχολικής χρονιάς, για ένα τετράμηνο ή και μια μικρότερη περίοδο.

Υπάρχουν έντυποι αλλά και ηλεκτρονικοί φάκελοι (e-portfolios) που επίσης δίνουν τη δυνατότητα παροχής διαφόρων πληροφοριών που σχετίζονται με ενδείξεις ως προς τη μαθησιακή πορεία και εξέλιξη του μαθητή, την επίτευξη των γνωστικών αλλά και συναισθηματικών/ψυχοκοινωνικών στόχων που τέθηκαν συνολικά.

Γραπτές δοκιμασίες

Οι γραπτές δοκιμασίες είναι ένα σύνολο από ερωτήσεις ανοιχτού ή/και κλειστού τύπου που θέτει ο/η εκπαιδευτικός για την αξιολόγηση της μάθησης των μαθητών και μαθητριών και τον προσδιορισμό του βαθμού επίτευξης ενός ή περισσότερων διδακτικών/ μαθησιακών στόχων. Μπορούν να χρησιμοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους ως βάση για συνεχή αξιολόγηση για τη μάθηση ή στο τέλος μιας διδακτικής ενότητας ή μιας χρονικής περιόδου με σκοπό την τελική αξιολόγηση της μάθησης. Επομένως, μπορούν να εξυπηρετούν τόσο τους σκοπούς της διαμορφωτικής όσο και της τελικής αξιολόγησης. Οι ερωτήσεις σε μια γραπτή δοκιμασία μπορούν να ποικίλουν σε:

- ✓ Κλειστές και ανοικτές ερωτήσεις
- ✓ Ερωτήσεις πολλαπλής απάντησης
- ✓ Ερωτήσεις ελεύθερης απάντησης
- ✓ Ερωτήσεις διόρθωσης ή συμπλήρωσης
- ✓ Ερωτήσεις αντιστοίχισης
- ✓ Ερωτήσεις του τύπου «σωστό ή λάθος»
- ✓ Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

Τεχνικές αξιολόγησης

Μπορούν επιπλέον να αξιοποιηθούν από τον/την εκπαιδευτικό ποικίλες δραστηριότητες και εργαλεία. Ενδεικτικά, αναφέρονται τα παρακάτω:

- ✓ Εννοιολογικοί χάρτες
- ✓ (ημι) δομημένες συζητήσεις
- ✓ Μέσω επίλυσης προβλήματος
- ✓ Επιστολές
- ✓ Ψηφιακές πλατφόρμες

- ✓ Εφημερίδα τοίχου
- ✓ Ημερολόγιο αναστοχασμού
- ✓ Θετικό–Αρνητικό
- ✓ Ιδεοθύελλα(Brainstorming)/ Συννεφόλεξο
- ✓ Ιστορία με εικόνες/ Κάρτες/ Κολάζ
- ✓ Μαθησιακά ημερολόγια
- ✓ Οπτικοποίηση
- ✓ Σύγκριση κειμένου με έναν μετασχηματισμό του
- ✓ Τεχνικές Έντεχνου Συλλογισμού
- ✓ Τέσσερις γωνίες

- **Αξιολόγηση και ανατροφοδότηση/ Ιδιαίτερες επισημάνσεις**

-Η αξιολόγηση και η ανατροφοδότηση είναι στενά συνδεδεμένες. Στην ουσία προκειμένου να δοθεί ανατροφοδότηση απαραίτητα έχει προϋπάρξει κάποιου τύπου αξιολογική διεργασία στο πλαίσιο της μαθησιακής διαδικασίας.

Αξίζει να τονισθεί εδώ **η σημασία της αρχικής αξιολόγησης** όχι μόνο στην αρχή της χρονιάς αλλά και στην αρχή κάθε μαθησιακής διαδικασίας (π.χ. στην αρχή κάθε ενότητας ή και υποενότητας με σκοπό τη διερεύνηση του βαθμού επικοινωνιακής ετοιμότητας των μαθητών/τριών σε συνάρτηση με το επίπεδο των γνώσεων τους για τη γλώσσα. Στη διαδικασία αρχικής αξιολόγησης συμπεριλαμβάνονται οι (ημι) δομημένες συζητήσεις, ο καταιγισμός ιδεών, οι νοητικοί χάρτες κ.λπ.

- **Η διαχείριση του χρόνου κομβικής σημασίας.** Είναι σημαντικό οι μαθητές/-τριες να γνωρίζουν πότε θα λάβουν ανατροφοδότηση. Χρειάζεται άμεση ανατροφοδότηση, αφού όσο πιο κοντινή είναι η ανατροφοδότηση στην αξιοποίηση μιας δραστηριότητας από τους/τις μαθητές/-τριες τόσο πιο αποτελεσματική θα είναι.

- **Οι δραστηριότητες που υλοποιούνται είναι ποικίλες, διαβαθμισμένες δυσκολίας,** προάγουν τη διαφοροποιημένη διδασκαλία, συμβάλλουν στη δημιουργική και όχι στη μηχανιστική εργασία των μαθητών και μαθητριών, ενθαρρύνουν την ομαδοκεντρική εργασία και προβλέπουν εκτιμώμενο χρόνο υλοποίησης από τους μαθητές και τις μαθήτριες.

-Η ανατροφοδότηση και η αυτοαξιολόγηση σε συνθήκες εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, έχουν κομβικό ρόλο και είναι άμεσα συνδεδεμένες με τη μαθησιακή διαδικασία άρα και το εκπαιδευτικό υλικό. Στην ουσία η ανατροφοδότηση έρχεται να υποστηρίξει και να καλύψει την απόσταση ανάμεσα σε όσα οι μαθητές/-τριες έχουν κατανοήσει και οικοδομήσει με όσα προσδοκούνται να κατακτήσουν με κάποιες παρεμβάσεις να είναι λιγότερο ή περισσότερο αποτελεσματικές. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας προσφέρει σειρά νέων εργαλείων που υποστηρίζουν τη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία, τις ψηφιακές σφραγίδες ποιότητας (badges) κυρίως για την πιστοποίηση τη συμμετοχή σε διαδικασίες ανάπτυξης δεξιοτήτων, το e-portfolio (προσωπικό ή ομαδικό αποθετήριο των πιο αντιπροσωπευτικών εργασιών) για την ανάδειξη ανάπτυξης της μαθησιακής πορείας. Τέλος, οι πλατφόρμες e-class και e-me του Πανελληνίου σχολικού Δικτύου του Υπουργείου Παιδείας, όπως και το Φωτόδεντρο, προσφέρουν αντίστοιχες δυνατότητες είτε σε ατομικό επίπεδο είτε σε επίπεδο τάξης.

Ενδεικτικά παραδείγματα δραστηριοτήτων αξιολόγησης

1. Αρχικής αξιολόγησης

Α΄ Λυκείου

Θ.Π4: Ενανθρώπιση-Χριστός [ΘΕ17] Από τις προφητείες στο πρόσωπο του Χριστού Εννοιολογικός χάρτης

Οι μαθητές/-τριες μπορούν να συμπληρώσουν έναν ημιτελή εννοιολογικό χάρτη για το «Σχέδιο της Θείας Οικονομίας». Καλούνται να σκεφτούν λέξεις-κλειδιά για να συμπληρώσουν τον νοητικό χάρτη, ο οποίος μπορεί να δημιουργηθεί είτε στον πίνακα είτε με κάποιο λογισμικό. Ο χάρτης μπορεί να συμπληρώνεται και σταδιακά με επιπλέον στοιχεία, καθώς οι μαθητές/-τριες θα επεξεργάζονται την ενότητα.

2. Διαμορφωτικής αξιολόγησης

Β΄ Λυκείου

ΘΠ 6: Βασιλεία του Θεού (Μεταμόρφωση, Εσχατολογία). [ΘΕ 3]: Η Μεταμόρφωση του Χριστού ως φανέρωση της Βασιλείας του Θεού.

Συνδέω/ Προεκτείνω/ Πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)

Οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται σταδιακά την εικόνα της Μεταμόρφωσης (Διεύθυνση αναφοράς: <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-9357>) με την τεχνική: Συνδέω/ Προεκτείνω/ Πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού). Δημιουργούνται στον πίνακα τρεις στήλες στις οποίες καταγράφονται οι απαντήσεις των μαθητών/-τριών για τα παρακάτω ερωτήματα:

- Με ποιον τρόπο συνδέονται οι πληροφορίες που παρουσιάζονται με ό,τι ήδη γνωρίζεις;
- Με ποιο τρόπο μπορείς να προεκτείνεις αυτή την ιδέα;
- Σκέψου μια πρωτότυπη σύνδεση.

Ακολουθεί συζήτηση και επεξεργασία από την ολομέλεια της τάξης.

3. Τελικής αξιολόγησης

ΘΠ6: Βασιλεία του Θεού (Μεταμόρφωση, Εσχατολογία)

Θεματική Ενότητα: [ΘΕ 1]: Από τη Δημιουργία στην Αναδημιουργία του ανθρώπου και του κόσμου

«Αναδημιουργία και ανακαίνιση του ανθρώπου στη Βασιλεία του Θεού». Μέσω του βιντεοπροβολέα ο εκπαιδευτικός προβάλλει μαζί δύο φορητές εικόνες (βλ. παρακάτω Εικόνα 1 και Εικόνα 2) από την Ι.Μ. Σταυρονικήτα, οι οποίες αναφέρονται στην «Εις Άδου Κάθοδο» και στους «Αγίους Πάντες». Έχοντας προηγηθεί μία 10' παρουσίαση-ερμηνεία των εικόνων από τον εκπαιδευτικό ζητείται από κάθε μαθητή να γράψει σε ένα χαρτάκι post it το συμπέρασμά του από το μάθημα των δύο αυτών διδακτικών ωρών για την Ανακαίνιση και Αποκατάσταση του ανθρώπου μέσα στην Εκκλησία. Το μικρό κείμενο ξεκινά με τη φράση: «Κατά τη γνώμη μου, σύμφωνα με όσα είδαμε στο μάθημα αλλά και σύμφωνα με τις δύο τελευταίες εικόνες, η ζωή κοντά στο Θεό με αφορά (ή δεν με αφορά) διότι...» και να το κολλήσει στον πίνακα κατά την επιστροφή του στο σχολείο.

Βιβλιογραφία

- CETIS, (2007). Centre for Educational Technology Interoperability Standards: Portfolio., Available on: <http://jisc.cetis.ac.uk/domain/portfolio>, retrieved on 24/5/2014.
- Costello, J. & Crane, D. (2013). Technologies for Learner-Centered Feedback. *Open Praxis*, Vol 5(3), 217-225. Retrieved on 18 April, 2020 from <https://openpraxis.org/index.php/OpenPraxis/article/view/63/44>.
- Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112. Retrieved on 19 April, 2020 from <https://journals-sagepub-com.proxy.eap.gr/doi/pdf/10.3102/003465430298487>.
- Ιωακειμίδου, Β. & Λιοναράκης, Α. (2017). Η διαρκής βελτίωση της ποιότητας στη εξ αποστάσεως πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Τάσεις και προσανατολισμοί. *Open Education: The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, Τόμ. 13 (2), 124-139. Ανακτήθηκε στις 18 Απριλίου, 2020 από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/15541/14047>.
- Κατσαρού, Ε. & Δεδούλη, Μ. (2008). *Επιμόρφωση και αξιολόγηση στο χώρο της εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΥΠΕΠΑΙΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Κουλουμπαρίτη, Α. (2018). Η Ανατροφοδότηση κατά την Περιγραφική – Διαμορφωτική Αξιολόγηση. Στο Α. Κουλουμπαρίτη (Επιμ.), *Αξιολογώ και Μαθαίνω. Πρακτικός Οδηγός για τη Διαμορφωτική Αξιολόγηση του Μαθητή στην Τάξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Κουλουμπαρίτη, Α., & Ματσαγγούρας, Η. (2004). Φάκελος εργασιών του μαθητή (Portfolio): Η αυθεντική αξιολόγηση στη διαθεματική διδασκαλία, στο Π. Αγγελίδης και Γ. Μαυροειδής (επιμ.), *Εκπαιδευτικές Καινοτομίες για το Σχολείο του Μέλλοντος*. Αθήνα: Τυπωθείω, 2004.
- MacBeath, J. and Mortimore, P. (2001). *Improving School Effectiveness*, Buckingham, Open University Press.
- Οδηγός Εκπαιδευτικού για την Περιγραφική Αξιολόγηση στο Αξιολόγηση, Τεύχος Α', Περιγραφική Αξιολόγηση: Θεωρητικό Πλαίσιο και Μεθοδολογία. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Αθήνα, Κείμενο Εργασίας 2017.
- Piaget J. 1971. *The Psychology of Intelligence: Sixth Impression*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Regis, (2003). Regis University Electronic Portfolio Project. EPortfolio Basics. http://academic.regis.edu/LAAP/eportfolio/basics_types.htm, retrieved on 24/5/2014.
- Σταμέλος, Γ. & Βασιλόπουλος, Α. (2013). *Πολιτικές Δια Βίου Μάθησης στο Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Διακυβέρνησης*. Η Ελληνική περίπτωση. Αθήνας: Διόνικος.
- Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in society*. Cambridge: Harvard University Press.

Ενδεικτικές δραστηριότητες ανά τάξη και ανά Θεματικό Πεδίο/ Θεματικές Ενότητες.

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Τάξη	Α΄ Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	Θεός		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ1] Ο Θεός αποκαλύπτεται μέσα στην ιστορία		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Παιχνίδι ρόλων		
Τίτλος δραστηριότητας	Αναπαράσταση σκηνών Θεοφάνειας		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Εντοπίζουν στις σχετικές βιβλικές διηγήσεις την ποικιλία των τρόπων αποκάλυψης του Θεού στην κτίση και στην ιστορία.		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> να βιώσουν μία εμπειρία της πραγματικότητας σε ένα ασφαλές μαθησιακό περιβάλλον, να ενεργοποιηθούν ατομικά αλλά και να αλληλεπιδράσουν, να συνειδητοποιήσουν την πολυπλοκότητα των ζητημάτων. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1. Ο/η εκπαιδευτικός αναθέτει σε μαθητές/-τριες τους ρόλους του αφηγητή, του Μωϋσή, της φωνής του Θεού	Οι μαθητές/-τριες που έχουν αναλάβει ρόλους, μελετούν τους ρόλους τους και προετοιμάζονται για να τους υποδυθούν.	Κομμάτι χαρτόνι, όπου είναι γραμμένες οι Δέκα Εντολές. Χαρτί, μολύβι.	Οι μαθητές/-τριες κινητοποιούνται και συμμετέχουν σωματικά, συναισθηματικά και νοητικά. Η ολιστική συμμετοχή ενισχύει την αφομοίωση νέων πληροφοριών μέσα από την άμεση εμπειρία, στην οποία συμμετέχουν.

<p>και ζητά από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να μελετήσουν το σενάριο. Παράλληλα, δίνει οδηγίες στους παρατηρητές, προκειμένου να κρατήσουν σημειώσεις, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν για μια κατά το δυνατόν πληρέστερη ανατροφοδότηση και συζήτηση στην ολομέλεια. Χρόνος: 3΄</p>	<p>Οι παρατηρητές προετοιμάζονται, προκειμένου να καταγράψουν, γεγονότα, συναισθήματα και ιδέες.</p>		<p>Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και την μοιράζονται, ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους. Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση. Η ομαδοσυνεργασία βοηθά σημαντικά τους/τις μαθητές/-τριες στη διαχείριση του θέματος της δραστηριότητας.</p>
<p>2. Ο/Η εκπαιδευτικός φροντίζει για τη δημιουργία κατάλληλου κλίματος, διερευνά τυχόν δισταγμούς των συμμετεχόντων/-ουσών και ζητά τη δραματοποίηση της σκηνής. Χρόνος: 2΄</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες δραματοποιούν τη συγκεκριμένη σκηνή, ενώ οι παρατηρητές την παρακολουθούν και σημειώνουν.</p>		<p>Οι μαθητές/-τριες ευαισθητοποιούνται στην κατανόηση των συναισθημάτων και των σκέψεων όσων συμμετέχουν στη σκηνή που προσομοιώνεται. Αποκτούν δεξιότητες εναλλαγής ρόλων.</p>
<p>3. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους συμμετέχοντες/-ουσες να βγουν</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες βγαίνουν από τους ρόλους τους και εκφράζουν συναισθήματα,</p>		<p>Οι μαθητές/-τριες διαπιστώνουν τη σημασία που έχει για την ερμηνεία ενός γεγονότος η διαφορετική οπτική από την οποία το μελετούν ή/και το επεξεργάζονται.</p>

<p>από τους ρόλους τους και να εκφράσουν πρώτοι/-ες τα συναισθήματα που βίωσαν, τις σκέψεις και τα συμπεράσματά τους. Ακολουθεί ο σχολιασμός από τους παρατηρητές. Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με σχόλια, ανατροφοδότηση από τον/την εκπαιδευτικό και σύνοψη των συμπερασμάτων που προέκυψαν.</p> <p>Χρόνος: 5΄</p>	<p>σκέψεις και τα συμπεράσματά τους. Ακολουθεί ο σχολιασμός από τους παρατηρητές.</p>		
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Επιλογή σκηνής Θεοφάνειας και στοχοθεσία, ανάπτυξη σεναρίου, καθορισμός ρόλων, Παλαιά Διαθήκη (σχετικό απόσπασμα).</p>		
<p>Ενέργειες του/της μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>			

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τάξη	A΄ Λυκείου
Θεματικό Πεδίο	Θεός
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ4] Η δικαιοσύνη του Θεού
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Πρότζεκτ
Γενικός τίτλος	Ερευνητική εργασία (μικρό πρότζεκτ)
Τίτλος δραστηριότητας	Η μέριμνα της Εκκλησίας για ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης στον σύγχρονο κόσμο.

ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	- Αξιολογούν τη θέση της Εκκλησίας για το πρόβλημα της αδικίας στον σύγχρονο κόσμο, καθώς και τον αγώνα της για μεταμόρφωσή του σύμφωνα με την ευαγγελική διδασκαλία.		
Χρονική διάρκεια	45 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να συνεργαστούν, • να ενεργοποιήσουν προϋπάρχουσα γνώση, • να αξιοποιήσουν το διαδίκτυο και τα ψηφιακά αποθετήρια. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Παρουσιάζεται και σχολιάζεται το θέμα της έρευνας από τον/την εκπαιδευτικό, παρέχοντας υποστηρικτικό/πολυμεσικό υλικό, πληροφορίες, συλλογή εικόνων κ.ά.	Οι μαθητές και μαθήτριες καταγράφουν σε χαρτί βασικά στοιχεία του προς διερεύνηση θέματος.	Χαρτί, μολύβι/στιλό	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους. Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση. Η ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να χωριστούν σε ομάδες με συγκεκριμένες αρμοδιότητες. Οι μαθητές/-	Οι μαθητές/τριες οργανώνονται σε 4 ομάδες των 6 ατόμων με βάση τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα και κλίσεις και εργάζονται σε ομάδες.	Π.Δ., Κ.Δ., Σχολικό βιβλίο, Εικόνες και πληροφορίες, υπολογιστές	Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα

<p>τρεις χωρίζονται στις εξής ομάδες :</p> <p>Η 1^η ομάδα είναι η ομάδα των ερευνητών. Θα συλλέξει πληροφορίες για δράσεις και πρωτοβουλίες της Εκκλησίας για ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης στη χώρα τους και θα δημιουργήσει μία σύντομη ψηφιακή παρουσίαση.</p> <p>Η 2^η ομάδα είναι των ερευνητών που θα συλλέξει πληροφορίες για δράσεις και πρωτοβουλίες της Εκκλησίας για ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης σε άλλες χώρες. Θα δημιουργήσει μία σύντομη ψηφιακή παρουσίαση.</p> <p>Η 3^η ομάδα είναι η ομάδα των δημοσιογράφων. Θα συντάξει ένα άρθρο για να δημοσιευθεί στη σχολική εφημερίδα ή ιστολόγιο της τάξης εμπνευσμένο από τις πρωτοβουλίες και τις δράσεις της Εκκλησίας</p> <p>Η 4^η ομάδα, των εικαστικών θα συλλέξει εικαστικά έργα και υλικό εμπνευσμένα από δράσεις και πρωτοβουλίες της Εκκλησίας για ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης και θα δημιουργήσει μία ψηφιακή παρουσίαση.</p>		<p>και διαδίκτυο (ενδεικτικά: αναζήτηση στο αποθετήριο του Φωτόδεντρου, http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/p-hotodentro-lor-8521-4532, τη Μυριόβιβλο (http://www.myriobiblos.gr/library%20home.htm), Artbible, http://www.artbible.net/first-estament-en.html).</p>	<p>Θρησκευτική γνώση. Η ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται.</p>
<p>3) Ο/η εκπαιδευτικός συντονίζει την εργασία των ομάδων και την παρουσίαση. Ακολουθεί συζήτηση/ ανατροφοδότηση στην ολομέλεια της τάξης.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες παρουσιάζουν στην τάξη το παραγόμενο υλικό τους (άρθρο, παρουσίαση κ.ά.).</p>	<p>Βιντεοπροβολέας, Υπολογιστής και διαδίκτυο.</p>	
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Δημιουργία παρουσίασης PPT, ή με όποιο άλλο λογισμικό επιλεγεί. Η πρόταση μπορεί να υλοποιηθεί δια ζώσης στην τάξη με ύπαρξη υπολογιστή, βιντεοπροβολέα και διαδικτύου είτε στο εργαστήριο πληροφορικής αλλά και εξ αποστάσεως σύγχρονα και ασύγχρονα.</p>		

Ο/η εκπαιδευτικός δεν βρίσκεται στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας, αλλά σχεδιάζει τις δράσεις και καθοδηγεί τους/τις μαθητές/-τριες, ώστε να τις υλοποιήσουν σε όλες τις φάσεις.	
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Κατοχή του σχολικού εγχειριδίου, βασικές γνώσεις χειρισμού υπολογιστή και λογισμικών παρουσίασης.

Τάξη	Α΄ Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	Δημιουργία-πτώση		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ5] Ο Θεός ως Δημιουργός του κόσμου και του ανθρώπου		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Άμεσης Διδασκαλίας		
Γενικός τίτλος	Χάρτης Εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)		
Τίτλος δραστηριότητας	Πίστη και Επιστήμη		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Ορίζουν τα διαφοροποιά χαρακτηριστικά μεταξύ πίστης και επιστήμης και τα βασικά σημεία της διαλεκτικής σχέσης τους.		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> να αποκτήσουν μία γενική ολιστική θεώρηση των εννοιών πίστη και γνώση και των σχέσεων μεταξύ τους, να αξιολογούν δεξιότητες εξαγωγής και κριτικής θεώρησης συμπερασμάτων, να αποκτήσουν επίγνωση των διαδικασιών μάθησης. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1. Ο/η εκπαιδευτικός	Οι μαθητές/-τριες ανακοινώνουν ανά	(Διαδραστικός) πίνακας,	Οι μαθητές/-τριες με την κατασκευή ενός

<p>γράφει στον (διαδραστικό) πίνακα τους όρους <i>πίστη</i> και <i>επιστήμη</i>. Ζητά από τους μαθητές/-τριες να στοχαστούν σιωπηρά και να προτείνουν σημεία σύγκλησης και διαφορές. Χρόνος: 3΄</p>	<p>δύο τις σκέψεις τους και ο/η εκπαιδευτικός σημειώνει τις απαντήσεις τους στον (διαδραστικό) πίνακα σε δύο κατηγορίες: σημεία σύγκλησης και διαφορές.</p>	<p>μαρκαδόροι, διαδίκτυο.</p>	<p>εννοιολογικού χάρτη, εμβαθύνουν ποιοτικά και αποτελεσματικά στο θέμα των σχέσεων μεταξύ πίστης και επιστήμης, κατανοούν τις σχετικές έννοιες και τις μεταξύ τους σχέσεις. Ανακαλύπτουν τις ποικίλες αναπαραστάσεις που μπορεί να έχει το θέμα μελέτης.</p>
<p>2. Ο/η εκπαιδευτικός ζητά ο κάθε ένας και η κάθε μία να μοιραστεί και να συζητήσει με τον διπλανό/την διπλανή του τα αποτελέσματα. Χρόνος: 2΄</p>			<p>Οι μαθητές/-τριες επιτυγχάνουν μάθηση με συσχέτιση και ενσωμάτωση νέων γνώσεων, αφομοιώνοντας νέες έννοιες στις ήδη υπάρχουσες γνωστικές δομές.</p>
<p>3. Ο/η εκπαιδευτικός συζητά και αναλύει με τους μαθητές/ -τριες τον χάρτη εννοιών, όπως διαμορφώθηκε. Χρόνος: 5΄</p>			<p>Οι μαθητές/-τριες οργανώνουν σχηματικά τη σκέψη τους αναφορικά με τη σχέση πίστης και επιστήμης, αποκτούν μία ολιστική αντίληψη του θέματος, αναπτύσσουν δεξιότητες ανάλυσης και σύνθεσης εννοιών.</p>

Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Προετοιμασία για τη χρήση λογισμικού σχεδιασμού χάρτη εννοιών, εφόσον υπάρχει διαθέσιμος υπολογιστής, διαδίκτυο και βιντεοπροβολέας, στην αίθουσα διδασκαλίας.
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	

Τάξη	Α΄ Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ-ΠΤΩΣΗ		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ10] Η πτώση του ανθρώπου		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Επίλυσης προβλήματος		
Γενικός τίτλος	Πέντε π και ένα γ		
Τίτλος δραστηριότητας	Προπατορικό αμάρτημα		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	- ερμηνεύουν την πτώση των Πρωτοπλάστων που περιγράφεται στη σχετική βιβλική διήγηση, ως διάρρηξη της σχέσης του ανθρώπου με τον Θεό, τον συνάνθρωπο και την κτίση.		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, • να αναδείξουν τη σχέση αιτίας - και αποτελέσματος, • να διερευνήσουν το θέμα/πρόβλημα ολόπλευρα, • να συνεργαστούν. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
Δίνεται θεολογικό κείμενο όπου περιγράφεται το	Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε ομάδες των έξι ατόμων.	Χαρτί, μολύβι/στιλό	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και την μοιράζονται ώστε να

<p>γεγονός της πτώσης. Σε κάθε μέλος των ομάδων ανατίθεται μία εκ των παραπάνω 6 ερωτήσεων. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα σε κάθε μαθητή/-τρια να ασχοληθεί με ένα στοιχείο-πλευρά του υπό διερεύνηση προβλήματος.</p>	<p>Επεξεργάζονται το κείμενο ομαδοσυνεργατικά ακολουθώντας τις ερωτήσεις του μοτίβου: -Ποιο είναι το πρόβλημα; -Πού διαδραματίζεται; -Ποιος ευθύνεται;/ Ποιοι εμπλέκονται; -Ποιες είναι οι συνέπειες; -Πώς μπορεί να ξεπεραστεί; - Γιατί συνέβη; Κάθε μέλος των ομάδων ασχολείται με μία εκ των παραπάνω 6 ερωτήσεων.</p>		<p>ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες. Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση. Η ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται. Δίνεται η δυνατότητα σε κάθε μαθητή/-τρια να ασχοληθεί με ένα στοιχείο-πλευρά του υπό διερεύνηση προβλήματος.</p>
<p>2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά ο κάθε ένας και η κάθε μία να μοιραστεί και να συζητήσει με την ομάδα του για 3 λεπτά (3') τα αποτελέσματα και στη συνέχεια ένας από κάθε ομάδα να τα ανακοινώσει στην τάξη. Ανατροφοδότηση και σύγκριση διαφορετικών απόψεων και προτάσεων.</p>	<p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες κοινοποιούν τα ευρήματά τους στα άλλα μέλη της ομάδας τους και στη συνέχεια στην ολομέλεια της τάξης.</p>		<p>Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση. Οι μαθητές/-τριες έχουν τη δυνατότητα να μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο, ενώ καλλιεργούν την ατομική ευθύνη.</p>
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Επιλογή κειμένου και ερωτήσεων.</p>		
<p>Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>			

Τάξη	Α΄ Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ15] Άγιοι στην παιδεία και στον πολιτισμό		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου		
Τίτλος δραστηριότητας	Άγιοι και Παιδεία. Ποιος και γιατί.		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	- Διαπιστώνουν, μέσα από τα παραδείγματα των Τριών Ιεραρχών, του Μ.Φωτίου κ.ά., ότι η θύραθεν παιδεία αποτελεί έναν ακόμη δρόμο που μπορεί να οδηγήσει στην κατανόηση και αποδοχή του ευαγγελικού μηνύματος.		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να οργανώσουν και να αναπαραστήσουν τη γνώση τους, • να πάρουν μέρος σε μία συλλογική διαδικασία δράσεων και αλληλεπιδράσεων, • να συνεργαστούν. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1)Ο/Η εκπαιδευτικός ανακοινώνει το θέμα: Άγιοι και	-Κάθε μαθητής και μαθήτρια στοχάζεται ατομικά το θέμα. -Οι μαθητές και μαθήτριες καταγράφουν τις προσωπικές τους ιδέες.	Χαρτί, μολύβι/στιλό, αυτοκόλλητα χαρτάκια	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην

<p>Παιδεία. Ποιος και γιατί.</p> <p>Ακολουθούν τα παρακάτω βήματα:</p> <p>-Σκέψου</p> <p>-Γράψε:</p> <p>Καταγραφή των προσωπικών ιδεών.</p>			<p>ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία,</p> <p>ακολουθώντας οδηγίες.</p> <p>Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση.</p> <p>Η ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται.</p>
<p>-Συζήτησε: Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές και τις μαθήτριες να συζητήσουν σε ζευγάρια αυτά που κατέγραψαν.</p>	<p>Σε дуάδες οι μαθητές και οι μαθήτριες συζητούν τις ατομικές τους απόψεις και, αν χρειαστεί, τις αναθεωρούν και διαμορφώνουν μια βέλτιστη λύση, υιοθετώντας μια περιεκτική και εμπειριστατωμένη κοινή άποψη που εκφράζει τη дуάδα.</p>	<p>Χαρτί, μολύβι/στιλό, αυτοκόλλητα χαρτάκια.</p>	<p>Η γνώση οικοδομείται πάνω σε έννοιες τις οποίες το άτομο ήδη γνωρίζει και την προϋπάρχουσα θρησκευτική γνώση.</p>
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>			
<p>Ενέργειες του/της μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>			

<p>Τάξη</p>	<p>Α΄ Λυκείου</p>
<p>Θεματικό Πεδίο</p>	<p>ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΗ-ΧΡΙΣΤΟΣ</p>

Θεματική Ενότητα	[ΘΕ17] Από τις προφητείες στο πρόσωπο του Χριστού		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Διαλόγου		
Γενικός τίτλος	Αντιλογίες		
Τίτλος δραστηριότητας	Κήρυγμα του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου « <i>Μετανοείτε. Ήγγικεν γαρ...</i> ».		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Συνδέουν το κήρυγμα των Προφητών για τον Μεσσία με το πρόσωπο του Χριστού		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να σκεφτούν για τρία λεπτά (3΄) το κήρυγμα του Αγίου Ι. του Προδρόμου με αφετηρία τη φράση « <i>Μετανοείτε. Ήγγικεν γαρ...</i> ».	Οι μαθητές και οι μαθήτριες επιλέγουν ομάδα για να αναπτύξουν συγκεκριμένη επιχειρηματολογία.	Κείμενο	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και τη μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ενεργή ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους. Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση.
2) Δημιουργούνται δύο ομάδες, η ομάδα του λόγου που υποστηρίζει τη θέση και η ομάδα του αντιλόγου που υποστηρίζει την αντίθεση. Συντάσσουν τα επιχειρήματά τους, τα παρουσιάζουν με συγκεκριμένο χρόνο και	Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους στην αντιπαράθεση απόψεων, στην ανεύρεση επιχειρηματολογίας, θα συνειδητοποιήσουν		Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση. Οι μαθητές και οι μαθήτριες συνδέουν το κήρυγμα των Προφητών για τον Μεσσία με το πρόσωπο του Χριστού, συγκεκριμενοποιούν τις συναισθηματικές καταστάσεις των προσώπων και να αναλύουν τις μεταξύ τους σχέσεις.

μπορούν να θέσουν ερωτήματα στην άλλη ομάδα.	ότι η διαφωνία και η διαφορετική άποψη εκφράζονται με σεβασμό προς τον συνομιλητή.		
3)Ακολουθούν συμπεράσματα και συζήτηση την τάξη.	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να αναστοχαστούν και να τοποθετηθούν αιτιολογημένα.		Οι μαθητές και οι μαθήτριες συνδέουν το κήρυγμα των Προφητών για τον Μεσσία με το πρόσωπο του Χριστού, συγκεκριμενοποιούν τις συναισθηματικές καταστάσεις των προσώπων και να αναλύουν τις μεταξύ τους σχέσεις.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.			
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Σχολικό εγχειρίδιο		

Τάξη	A' Λυκείου
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπιση-Χριστός
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ19] Χριστός: Αληθινός Θεός και αληθινός άνθρωπος
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Project
Τίτλος δραστηριότητας	Το πρόσωπο του Χριστού σε μεγάλους λογοτέχνες
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Αναδεικνύουν τη σημασία της ένωσης των δύο τέλει φύσεων στο πρόσωπο του Χριστού για τη σωτηρία του ανθρώπου.
Χρονική διάρκεια	45 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να καλλιεργήσουν δεξιότητες διερεύνησης, επικοινωνίας και συνεργασίας, • να ασκηθούν στην κριτική αποτίμηση και αξιοποίηση των πληροφορικών, • να βιώσουν την ικανοποίηση των προσωπικών τους ενδιαφερόντων.

<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)</p>	<p>Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)</p>	<p>Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)</p>	<p>Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)</p>
<p>1. Ο/η εκπαιδευτικός προτείνει τον βασικό θεματικό άξονα «Χριστός στη Λογοτεχνία» και οι μαθητές/-τριες συζητούν για τις επιμέρους πτυχές που θα επιθυμούσαν να ερευνήσουν στο πλαίσιο της ερευνητικής εργασίας. Διαμορφώνεται η τελική διατύπωση του τίτλου. Χρόνος: 5΄</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες συζητούν, προκειμένου να επιλέξουν τον λογοτέχνη και το λογοτεχνικό έργο με το οποίο θα ασχοληθούν από τα προτεινόμενα: α. Α. Παπαδιαμάντης, <i>Το άνθος του γιαλού</i> β. Α. Καρκαβίτσας, <i>Θείον όραμα</i></p>	<p>Χαρτί, μολύβι/στιλό, προτεινόμενα λογοτεχνικά κείμενα</p>	<p>Πρόκειται για μία διαθεματική προσέγγιση του θεολογικού ζητήματος των δύο φύσεων του Χριστού.</p>
<p>2. Ο/η εκπαιδευτικός παρεμβαίνει υποστηρικτικά και καθοδηγητικά στη διαδικασία. Χρόνος: 10΄</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε τέσσερις (4) ομάδες, σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους και σχεδιάζουν στρατηγικές εντοπισμού των απαντήσεων στο βασικό ερώτημα που αφορά στον τρόπο περιγραφής της θείας και της ανθρώπινης φύσης του Χριστού στο λογοτεχνικό κείμενο.</p>		<p>Οι μαθητές/-τριες έχουν την ευκαιρία να εμπλακούν σε μία μαθησιακή διαδικασία που έχει ως αφετηρία της τα προσωπικά τους ερωτήματα αναφορικά με τον βασικό θεματικό άξονα του project και να οικοδομήσουν τη νέα γνώση με βιωματικές-ανακαλυπτικές μεθόδους.</p>

3. Ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί τις ερευνητικές και ανακαλυπτικές δραστηριότητες των μαθητών των επιμέρους ομάδων, έχοντας συμμετοχικό και υποστηρικτικό ρόλο. Χρόνος: 15'	Οι μαθητές/-τριες συνεργάζονται στις ομάδες, διεκπεραιώνουν τις εργασίες που έχει αναλάβει ο καθένας.		Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν ενεργητικά και αναπτύσσουν δεξιότητες επικοινωνίας, συνεργασίας και διαλόγου.
4) Ο/η εκπαιδευτικός στη φάση της συζήτησης των αποτελεσμάτων λειτουργεί ως συντονιστής-διευκολυντής, βοηθώντας τους/τις μαθητές/-τριες να λάβουν ανατροφοδότηση από τη μαθησιακή διαδικασία. Χρόνος: 15'	Οι μαθητές/-τριες ανακοινώνουν, συζητούν και σχολιάζουν τα αποτελέσματα της ερευνητικής τους προσπάθειας.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές (λογοτεχνικά κείμενα).		
Ενέργειες του/της μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Σχολικό εγχειρίδιο του μαθήματος των Θρησκευτικών, διδακτικό υλικό της θεματικής ενότητας: «Χριστός: Τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος».		

Τάξη	A' Λυκείου
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπηση-Χριστός
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ20] «Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;»
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού/Δράσης
Γενικός τίτλος	Αντιλαμπάνομαι/Γνωρίζω/Φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)

Τίτλος δραστηριότητας	Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Διακρίνουν τα αίτια της αμφισβήτησης του Χριστού κατά την εποχή της επίγειας δράσης του		
Χρονική διάρκεια	14 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, • να ακούσουν ενεργητικά, • να συνεργαστούν. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1. Ο/η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα το ερώτημα: Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι; Και το αποδίδει στη Νέα Ελληνική γλώσσα. Μοιράζει στους μαθητές/-τριες φύλλο εργασίας με τις παρακάτω ερωτήσεις: α. Τι αισθάνεται ο Χριστός, όταν διατυπώνει το συγκεκριμένο ερώτημα; β. Τι νομίζετε ότι γνωρίζει ο Χριστός, προκειμένου να διατυπώσει το συγκεκριμένο ερώτημα;	Οι μαθητές/-τριες, ακολουθώντας τις οδηγίες του/της εκπαιδευτικού, λαμβάνουν και μελετούν με προσοχή τα ερωτήματα.	Ηλεκτρονικός υπολογιστής, βιντεοπροβολέας, σύνδεση στο διαδίκτυο	

<p>γ. Ποιος είναι ο λόγος που διατυπώνει ο Χριστός το συγκεκριμένο ερώτημα προς τους μαθητές του; Ζητά από τους μαθητές/-τριες να διαβάσουν σιωπηρά τα ερωτήματα.</p> <p>Χρόνος: 3'</p>			
<p>2. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά ο κάθε ένας και η κάθε μία να μοιραστεί και να συζητήσει με τον διπλανό/την διπλανή τις απαντήσεις των ερωτημάτων.</p> <p>Χρόνος: 7'</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες συζητούν και προβληματίζονται με βάση τις απαντήσεις.</p>		<p>Οι μαθητές/-τριες αναπτύσσουν δεξιότητες συνεργατικότητας, κριτικής σκέψης. Καλλιεργούν τη διερευνητική – δημιουργική τους ικανότητα και τη γλώσσα μέσα από τη διαδικασία κατανόησης και παραγωγής λόγου.</p>
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Π.χ. Φύλλο εργασίας, Καινή Διαθήκη ή/και φωτοαντίγραφα της περικοπής Μρκ, 8, 27-30, ηλεκτρονικό αρχείο, εάν δεν υπάρχει σύνδεση στο διαδίκτυο.</p>		
<p>Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>			

Τάξη	Α' Λυκείου
Θεματικό Πεδίο	ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΗ-ΧΡΙΣΤΟΣ
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ24] Ανάσταση: Η ζωή νικά τον θάνατο
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα παιχνιδιού δράσης
Γενικός τίτλος	Παιχνίδι επεξεργασίας Εικόνας
Τίτλος δραστηριότητας	Η Ανάσταση του Χριστού

ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	- Ανακεφαλαιώνουν τα βασικά σημεία της ορθόδοξης διδασκαλίας για την Ανάσταση του Χριστού.		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, • να βλέπουν προσεκτικά και σε βάθος τις λεπτομέρειες, • να διακρίνουν μεταξύ παρατηρήσεων και ερμηνειών. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
1)Ο/Η εκπαιδευτικός επιλέγει την εικόνα της Αναστάσεως και τη χωρίζει σε επιμέρους ενότητες. Στη συνέχεια μοιράζει την τάξη σε ομάδες και αναθέτει σε κάθε μία από αυτές να παρατηρήσει και να περιγράψει τα συγκεκριμένα μέρη μιας ενότητας του έργου. Προτρέπει τους παρατηρητές να περιγράψουν μόνον ό,τι βλέπουν και όχι τις απόψεις τους ή τις ερμηνείες τους (για το θέμα, τη σημασία, το μήνυμα, το ύφος ή την αξία του έργου) 1ο Στάδιο: «Παρατηρώ» (περιγράφω κάτι όπως φαίνεται). 2ο Στάδιο: «Επεξεργάζομαι»	Ένας/Μία μαθητής/μαθήτρια από την πρώτη ομάδα επιχειρεί να περιγράψει και να προσδιορίσει τι βλέπει και τι παρατηρεί στη συγκεκριμένη ενότητα του έργου. Κάποιος-α άλλος-η επεξεργάζεται τις παρατηρήσεις του προηγούμενου προσθέτοντας περισσότερες λεπτομέρειες. Ένας τρίτος επεξεργάζεται ακόμη περισσότερο προσθέτοντας κι άλλες λεπτομέρειες και ένας τέταρτος συμπληρώνει με ό,τι άλλο νομίζει. Μετά τη λεπτομερειακή παρατήρηση της πρώτης ομάδας, κάποια άλλη επιχειρεί το ίδιο σε μια άλλη ενότητα του έργου και η διαδικασία ξαναρχίζει. Τέσσερις ακόμη μαθητές συνεχίζουν, κάνοντας όλο και περισσότερο λεπτομερειακές παρατηρήσεις. Έτσι η διαδικασία ξαναρχίζει και πάλι, ώσπου το κάθε μέλος της ομάδας να έχει κάνει ένα γύρο ή έως ότου όλες οι	Πλαστικοποιημένη εικόνα της Αναστάσεως χωρισμένη σε ενότητες είτε προβολή σε προτζέκτορα.	Οι μαθητές και μαθήτριες βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων λεκτικών περιγραφών και να διακρίνουν μεταξύ παρατηρήσεων και ερμηνειών, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους. Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση.

(επεκτείνονται στις λεπτομέρειές του)	ενότητες του έργου να έχουν περιγραφεί.		
<p>3ο Στάδιο: «Ερμηνεύω» (εξηγώ τι σημαίνει για μένα, ποια είναι η σημασία του και το νόημά του). 2) Ο/Η εκπαιδευτικός μετά την πλήρη περιγραφή του έργου ζητά από όλες τις ομάδες, κάθε μία από αυτές, να συζητήσει και να επεξεργαστεί το σύνολο των παρατηρήσεων προσπαθώντας να διατυπώσει κάποιες ιδέες ή ερμηνείες της για αυτό το έργο μέσα από απλές ερωτήσεις, όπως: «Τι νομίζουμε πως συμβαίνει;» «Τι παρατηρήσαμε και σας κάνει να το ισχυριζόμαστε;».</p>	<p>Κάθε ομάδα συζητά και επεξεργάζεται το σύνολο των παρατηρήσεων προσπαθώντας να διατυπώσει κάποιες ιδέες ή ερμηνείες της μέσα από απλές ερωτήσεις. Οι ομάδες ανταλλάσσουν τις ερμηνείες τους και συζητούν τεκμηριωμένα - με βάση τις παρατηρήσεις και επεξεργασίες που έχουν κάνει- για τη σημασία και το νόημα του έργου.</p>		<p>Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση.</p>
<p>Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>	<p>-Προτζέκτορας και υπολογιστής. Εναλλακτικά πλαστικοποιημένες εικόνες -Επιλογή εικόνας και χωρισμός σε ενότητες</p>		
<p>Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>			

Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Τάξη	Β΄ Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία- Λατρεία- Αγία Γραφή		
Θεματική Ενότητα	(Έναρξη) Πεντηκοστή και Εκκλησία		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Άμεσης Διδασκαλίας		
Γενικός τίτλος	Δάσκαλος/Δασκάλα σε ρόλο		
Τίτλος δραστηριότητας	Ο Απόστολος Παύλος περιγράφει την Εκκλησία ως Σώμα Χριστού.		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τα χαρακτηριστικά της Εκκλησίας ως Σώματος του Χριστού, με βάση άρθρο του Συμβόλου της Πίστεως: «Εις Μίαν, Αγίαν....» τις ιδιότητες της Εκκλησίας. 		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να καταγράψουν αυθόρμητα και συνειρμικά, • να ακούσουν ενεργητικά κάνοντας διαχωρισμό των σημείων που ταιριάζουν στην έννοια «σώμα», • να συνεργαστούν, • να εξηγήσουν την επιλογή τους. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός αφηγείται παραστατικά όσα λέει ο Απ. Παύλος για την Εκκλησία ως Σώμα Χριστού σχεδιάζοντας και γράφοντας στον πίνακα.	Οι μαθητές και μαθήτριες υποβάλλουν ερωτήσεις στο δάσκαλο/δασκάλα σχετικά με την αλληγορία του σώματος στην Εκκλησία.	Χαρτί, μολύβι/στιλό	Βιωματικά προσεγγίζουν θέμα που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους (εύκολη ανάκληση ερωτήσεων και στοιχείων ενότητας) και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους. Η εμπειρία υποστηρίζει την δημιουργία συνειρμών μεταξύ σώματος και πνευματικού σώματος. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση. Η Ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται.
2) Ο εκπαιδευτικός/η ζητά να κάνουν ομαδοποίηση των χαρακτηριστικών του σώματος επιλέγοντας αυτά που αποτυπώνουν καλύτερα την ενοποιητική διάσταση	2) Οι μαθητές/-τριες ομαδοποιούν τις έννοιες, λέξεις και φράσεις που φανερώνουν τη συνεργασία των μελών του σώματος		γ) Αντιλαμβάνονται τη σύζευξη που υπάρχει ανάμεσα στα μέλη του σώματος και στα μέλη της Εκκλησίας ως οργανικά συνδεδεμένα μεταξύ τους και προεκτείνουν τις προϋποθέσεις αλληλοβοήθειας, εξάρτησης, καταλλαγής κλπ.

μεταξύ των μελών (π.χ χέρια και πόδια σε συνεργασία για αθλητικές δράσεις)	και τη αρμονική τους συνύπαρξη.		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να συνταιριάξουν τα χαρακτηριστικά του σώματος που καταγράφουν με αυτά των πιστών στην Εκκλησία και να βρουν ομοιότητες και διαφορές	3)Οι μαθητές/-τριες προβαίνουν σε αντιστοιχίσεις των καταγραμμένων εννοιών και κάνουν τις απαραίτητες συνδέσεις, ανακαλύπτοντας την οργανική ενότητα του ανθρώπινου σώματος και την ενότητα της Εκκλησίας.		3) Οι μαθητές/-τριες συνδυάζοντας τα χαρακτηριστικά προβαίνουν σε γενικεύσεις δηλαδή από το μέρος στο όλο, στοιχειοθετώντας έτσι τις διασυνδέσεις της ενότητας σώματος και Εκκλησίας
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Δημιουργία φακέλου ομάδων, μεταφορά χαρτιών στην τάξη, μεταφορά κειμένων σε προβολή Η/Υ.		
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Δημιουργία ομάδων, ονόματα, διαμόρφωση αίθουσας.		

Τάξη	Β΄ Λυκείου
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία- Λατρεία- Αγία Γραφή
Θεματική Ενότητα	ΘΕ9]: Ορθόδοξη Εικονογραφία και Μουσική: καρποί της λειτουργικής ζωής.
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Επίλυσης Προβλημάτων
Γενικός τίτλος	Στρογγυλή Τράπεζα – Εικόνες και Μουσική: Βήματα Πολιτισμού - Σύνδεση Λατρείας με την Τέχνη.
Τίτλος δραστηριότητας	Βλέπω μια εικόνα/ ακούω έναν βυζαντινό ύμνο.
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναδεικνύουν τη σχέση της εικονογραφικής και μουσικής έκφρασης της Εκκλησίας με τον πολιτισμό και την κοινωνική ζωή. <p>Να εξετάζουν τη δυναμική της εκκλησιαστικής εικονογραφίας και μουσικής με βάση τις αναπαραστάσεις της σύγχρονης ζωής.</p>
Χρονική διάρκεια	20 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να δουν διερευνητικά μια εικόνα/ακούσουν προσεκτικά έναν ύμνο, • να καταγράψουν στοιχεία της ορθόδοξης τέχνης στην καθημερινότητά τους, • να συνεργαστούν στη σύνδεση εκκλησιαστικής τέχνης με σύγχρονες μορφές της, • να εμβαθύνουν συνδέοντας βαθύτερες πτυχές των έργων και να ανακαλύψουν τις ερμηνείες τους όχι ορατές με την πρώτη ματιά, • να συνδέσουν την Εκκλησιαστική Τέχνη με τον Πολιτισμό της και την κληρονομιά του τόπου,

		<ul style="list-style-type: none"> να ερμηνεύσουν τους λόγους για τους οποίους η Τέχνη κατέχει πρωτεύουσα θέση στην αποτίμηση της πολιτισμικής διάστασης της Εκκλησίας διαχρονικά. 	
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
4) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να παρατηρήσουν προσεκτικά με την ομάδα τους μια ορθόδοξη εικόνα (3' λεπτά) και να ακούσουν ενεργητικά έναν βυζαντινό ύμνο (3-4 λεπτά) .	Οι μαθητές και οι μαθήτριες παρατηρούν μια ορθόδοξη εικόνα 3 λεπτά (π.χ. Μονή Αγ. Αικατερίνης Σινά: Εικόνα του Χριστού - Παντοκράτορα. Πρώτο μισό του 6ου αιώνα.) και ακούν για 4 λεπτά έναν ορθόδοξο βυζαντινό ύμνο (Όρθριοι ύμνοι των ΑΙΝΩΝ του Γενεσίου της Θεοτόκου. Εναλλακτικά: Έλεήσόν με... Τὰ πλήθη... Ἦχ. πλ. β' Κουκουζέλης Μ.).	Η/Υ, ηχεία, χαρτί, μολύβι ή στυλό, εικόνες έντυπες ή διαδικτυακές.	Βιωματικά προσεγγίζουν θέμα που στηρίζεται στη θρησκευτική τέχνη και προάγει την περαιτέρω γνώση μέσω οπτικοποιήσεων και ακουσμάτων γνωστών (πολλοί μαθητές εκκλησιάζονται). Ο μετασχηματισμός της εικόνας και του ύμνου σε θεολογία και το συναφές πλαίσιο ερμηνείας ορθόδοξης ταυτότητας τους καθιστά μετόχους στη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας με παιδαγωγικά μέσα (ερμηνεία εικόνων, κειμένων, κατηγοριοποίηση σημείων κ.λπ.).
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να καταγράψουν τα σημεία που βλέπουν/ ακούν σε πρώτη φάση χωρίς ερμηνείες. Καταγραφές σε στήλη.	2) Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν τι βλέπουν και παρατηρούν και τι ακούν γράφοντας τα κύρια σημεία.		5) Αντιλαμβάνονται τη σύνδεση μεταξύ αιογραφίας και λειτουργικής τέχνης, υμνογραφίας και πρακτικής στην εκκλησιαστική ζωή.
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να μεταφέρουν την άποψη τους για το τι θεωρούν πως παρουσιάζει το εργο/ ύμνος. Καταγραφές σε 2 ^η στήλη.	3) Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν τι νομίζουν πως βλέπουν ή/και ακούν κάνοντας διασυνδέσεις με θέματα που τους είναι γνωστά.		6) Εκφράζουν τις θέσεις τους για τις πιθανές σημασίες των έργων, τι μπορεί να συμβολίζεται ως κρυμμένη έννοια/ες.
4) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να αναφέρουν τα πιθανά ζητήματα που εντοπίζουν, τις υποκρυπτόμενες σημασίες, τι αντιλαμβάνονται ως σημαντικό, τι τους προβληματίζει, πως	4) Οι μαθητές/-τριες εκφράζουν τις απορίες, τους προβληματισμούς, τις ανησυχίες, την αξιολόγηση τους για τα έργα καθώς και τις		7) Οδηγούνται σταδιακά σε θεολογικά συμπεράσματα (ο δάσκαλος τα ομαδοποιεί και τα εκφράζει ορθά) και συνάγουν συνδέσεις μεταξύ της τέχνης και καθημερινής ζωής μέσα από τα έργα που μελέτησαν. Κυρίως

αξιολογούν τα έργα κ.λπ. Καταγραφές σε 3 ^η στήλη.	πιθανές προεκτάσεις που διαβλέπουν. Κάνουν τους απαραίτητους συνειρμούς σχετικά με τις λειτουργικές – παραστατικές τέχνες στην Εκκλησία και τις συνάπτουν με τον πολιτισμική κληρονομιά του τόπου.		αποτιμούν τη συμβολή της Τέχνης στη διαμόρφωση του κοινωνικού γίνεσθαι μέσω της πολιτισμικής κληρονομιάς του τόπου.
--	--	--	---

Τελικό βήμα: Οι καταγραφές των ομάδων ανακοινώνονται στην ολομέλεια της τάξης και εξάγονται συμπεράσματα. Η ανακοίνωση λειτουργεί ως προ-οργανωτής για το επόμενο βήμα, δημιουργώντας τις απαραίτητες συνάψεις και εμπεδώνοντας τη νέα γνώση. Παράλληλα, λειτουργεί μετα-γνωστικά καθώς οι μαθητές/τριες επιλέγουν τα κυριότερα σημεία να μοιραστούν στην ολομέλεια.

Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Δημιουργία φακέλου ομάδων, μεταφορά χαρτιών στην τάξη, μεταφορά κειμένων σε προβολή Η/Υ, ηχεία
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Δημιουργία ομάδων, ονόματα, διαμόρφωση αίθουσας.

Τάξη	Β΄ Λυκείου
Θεματικό Πεδίο	[ΘΠ5]: Εκκλησία – Λατρεία – Αγία Γραφή
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ10]: Το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η αποστολή του.
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας
Γενικός τίτλος	Εφημερίδα Τοίχου
Τίτλος δραστηριότητας	Η δράση του Οικουμενικού Πατριαρχείου για την προστασία του περιβάλλοντος.
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Να αναφέρουν παραδείγματα με τα οποία φανερώνεται η πολυδιάστατη αποστολή του Οικουμενικού Πατριαρχείου, καθώς και το στίγμα της παρουσίας του στα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο σύγχρονος άνθρωπος.
Χρονική διάρκεια	20 λεπτά

Αναλυτική Περιγραφή

Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να δουν διερευνητικά μια εικόνα, • να ανακαλύπτουν τη σύνδεση της διδασκαλίας της Εκκλησίας με την προστασία του περιβάλλοντος, • να γνωρίσουν συγκεκριμένες δραστηριότητες και δράσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου προς την κατεύθυνση αυτή, • να αντιληφθούν τη διδασκαλία της Εκκλησίας για το φυσικό περιβάλλον ως ένα πολύτιμο δώρο του Θεού που μοιράζεται με άλλους ανθρώπους είτε σύγχρονους είτε των επερχόμενων γενεών. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά (Όσα απαιτούνται για	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά

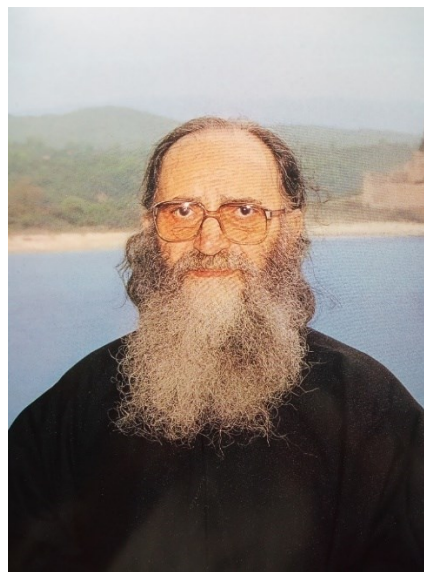
ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	(Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	τη δραστηριότητα)	επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να παρατηρήσουν προσεκτικά με την ομάδα τους τις εικόνες του φύλλου εργασίας που συνδέονται με τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον.	Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν τις εικόνες προσεκτικά. Ζητούν διευκρινίσεις σχετικά με το θέμα και τον τρόπο αξιοποίησης των εικόνων.	Έντυπες εικόνες, Χαρτί μέτρου, μαρκαδόρους, κόλλα, μολύβι ή στυλό.	Προσεγγίζουν με διερευνητικό τρόπο τη διδασκαλία της Ορθόδοξης Εκκλησίας για τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε ομάδα το κείμενο που σχετίζεται με την κάθε φωτογραφία. Ζητά από τους μαθητές να το μελετήσουν και να το συζητήσουν.	2) Οι μαθητές/-τριες διαβάζουν το κείμενο που τους έχει δοθεί μαζί με την φωτογραφία και το συζητούν συσχετίζοντάς το με τη διδασκαλία της Εκκλησίας για την προστασία του περιβάλλοντος.		2) Πληροφορούνται για συγκεκριμένες ενέργειες του Πατριαρχείου και της μοναστικής ζωής που έχουν σχέση με τον σεβασμό και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά α) να σκεφτούν και να γράψουν έναν τίτλο για κάθε φωτογραφία β) να συντάξουν ένα μικρό κείμενο με το οποίο θα σχολιάζουν τη φωτογραφία και το κείμενο που τους είχε δοθεί ως συνοδευτικό.	3) Οι μαθητές/-τριες εργάζονται ως δημοσιογράφοι αξιοποιώντας τις πηγές που τους έχουν δοθεί και εκφράζονται δημιουργικά.		3) Αξιοποιούν τις γνώσεις τους για τη διδασκαλία της Εκκλησίας για το φυσικό περιβάλλον και τις εντάσσουν με δημιουργικό τρόπο στη συζήτηση και στη σύνταξη του κειμένου που τους έχει ζητηθεί.
4) Ο/Η εκπαιδευτικός αναρτά σε εμφανή σημείο της τάξης το χαρτί του μέτρου και ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να δημιουργήσουν μία εφημερίδα τοίχου με θέμα: «Οικουμενικό Πατριαρχείο και περιβάλλον».	4) Οι μαθητές/-τριες ανά ομάδα κολλούν κατά χρονολογική σειρά τις φωτογραφίες, τους τίτλους και τα κείμενα που έχουν συντάξει στην εφημερίδα τοίχου της τάξης τους.		4) Αναγνωρίζουν το διαρκές ενδιαφέρον του Πατριαρχείου για το περιβάλλον αλλά και τη διδασκαλία της Εκκλησίας για τον άνθρωπο ως επιστάτη και οικονόμο της δημιουργίας.
Τελικό βήμα: Οι μαθητές και οι μαθήτριες περνούν διαδοχικά και παρατηρούν την ολοκληρωμένη εφημερίδα τοίχου που έχουν δημιουργήσει. Συζητούν τα συμπεράσματά τους στην ολομέλεια και επιχειρηματολογούν για τις πρωτοβουλίες του Οικουμενικού Πατριαρχείου για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και τη δική τους ευθύνη όχι ως απλοί θεατές και καταναλωτές αλλά ως κοινωνοί και αλληλέγγυοι σε ολόκληρη την κτιστή δημιουργία.			
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη	Χωρισμός των μαθητών/τριών σε ομάδες, φωτοτυπίες, μεταφορά χαρτιού σε μέτρο στην αίθουσα, διάθεση μαρκαδόρων και υπόλοιπων υλικών.		

δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Δημιουργία ομάδων, διαμόρφωση αίθουσας.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Ο οικουμενικός πατριάρχης Βαρθολομαίος φυτεύει ένα κυπαρίσσι στον περίβολο της Θεολογικής Σχολής Χάλκης, όπως κάθε χρόνο, κατά τη διάρκεια των Οικολογικών Σεμιναρίων που πραγματοποιούνται εκεί από το 1994. (Φωτογραφία Ν. Μαγγίνα, Η Καθημερινή, Επτά Ημέρες τ. ΛΓ΄, Αθήνα 2000, σ. 187)

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος σε επίσκεψή του στο Άγιον Όρος

Το Σεπτέμβριο του 1989 ο αείμνηστος οικουμενικός πατριάρχης Δημήτριος αποστέλλει ένα εγκύκλιο Μήνυμα σε όλο τον κόσμο. Με αυτό, ύστερα από απόφαση της Αγίας και Ιεράς Συνόδου, καθιερώνεται η 1^η του μήνα Σεπτεμβρίου κάθε έτους, ημέρα δηλαδή που αρχίζει το εκκλησιαστικό έτος (εκκλησιαστική Πρωτοχρονιά ή «εορτή της Ινδίκτου»), σαν ημέρα προσευχής και ικεσίας υπέρ της δημιουργίας, σαν ημέρα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. (Φωτογραφία Στ. Χαριτόπουλου, Άγιον Όρος, Οι Άγιοι Τόποι της Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1995, σ. 180-181)

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης και η μεγάλη του αγάπη για τα ζώα.

(<https://ec-patr.org/wp-content/uploads/2019/09/%CE%A0%CE%91%CE%A4%CE%A1%CE%99%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%97%CE%A3-%CE%95%CE%A0%CE%99%CE%A3%CE%97%CE%9C%CE%95%CE%A3-%CE%A6%CE%A9%CE%A4%CE%9F%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%A6%CE%99%CE%95%CE%A3-6.jpg>)

Ο οικουμενικός πατριάρχης Βαρθολομαίος σε ομιλία του στην ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο στις 19 Απριλίου 1994 υπογραμμίζει ότι «το οικολογικό πρόβλημα της εποχής μας απαιτεί ριζική αναθεώρηση της κοσμολογίας μας» και θέτει το Οικουμενικό Πατριαρχείο στη διάθεση της Ευρωβουλής για οποιαδήποτε συνεργασία και συμβολή στο θέμα.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο διοργανώνει εν πλω οικολογικά συνέδρια όπως το 1995 προς Πάτμο με θέμα: «Αποκάλυψη και Περιβάλλον» και το 1997 σε όλα τα λιμάνια του Εύξεινου Πόντου με θέμα την προστασία της Μαύρης Θάλασσας. (<https://www.vimaorthodoxias.gr/wp-content/uploads/2017/07/vartholomeos-226x300.jpg>)

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 4

Ιερά Μονή Χιλανδαρίου, συγκομιδή σταφυλιών

(Φωτογραφία Στ. Χαριτόπουλου, Άγιον Όρος, Οι Άγιοι Τόποι της Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1995, σ.)

Οι μοναχοί του Αγίου Όρους ως αλιείς

(Φωτογραφία Στ. Χαριτόπουλου, Άγιον Όρος, Οι Άγιοι Τόποι της Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1995, σ. 194)

Ο μοναχισμός σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ως αντιφυσικός ή αντιυλικός, αλλά απεναντίας, μέχρι σήμερα προβάλλει ένα παράδειγμα ζωής απόλυτα συμβατό με το φυσικό περιβάλλον, στο οποίο αναπτύχθηκε, και επίσης σέβεται τη φύση και τα υλικά πράγματα και δεν τα κακοποιεί.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 5

Ιερά Μονή Κουτλουμουσίου, Άγιον Όρος.

(Φωτογραφία Στ. Χαριτόπουλου, Άγιον Όρος, Οι Άγιοι Τόποι της Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1995, σ. 58)

Το Άγιο Όρος, «το θαυμαστό βουνό», το περιβόλι της Παναγιάς, βρίσκεται κάτω από τη σκέπη του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Το 90,25% της έκτασης της μοναστικής πολιτείας του Αγίου Όρους καλύπτεται από δάση. Αν κοιτάξει κανείς την ιστορία του μοναχισμού θα βρει εκατοντάδες παραδείγματα μοναχών οι οποίοι έχουν μια βαθιά και στενή σχέση με τη φύση, συμπάσχουν με αυτή και ζουν ειρηνικά ακόμα και με τα άγρια ζώα.

Τάξη	Β΄ Λυκείου
Θεματικό Πεδίο	ΘΠ 6: Βασιλεία του Θεού (μεταμόρφωση, εσχατολογία).
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ 13]: Η Βασιλεία του Θεού
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Διαλόγου
Γενικός τίτλος	Σκέψου - Συζήτησε - Μοιράσου
Τίτλος δραστηριότητας	Τα πρότυπα των ανθρώπων της Βασιλείας του Θεού στους Μακαρισμούς
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Περιγράφουν, με βάση το βιβλικό κείμενο της επί του Όρους Ομιλίας, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα εκείνων που καθίστανται ικανοί να βιώσουν τη Βασιλεία του Θεού.
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	

Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να μελετούν τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται από το Χριστό για τα πρότυπα των ανθρώπων, • να αναγνωρίσουν βασικά στοιχεία μορφών από την καθημερινότητα και την εκκλησιαστική ζωή, • να απαριθμούν με απλά λόγια ποιοι ανταποκρίνονται στους «μακάριους τύπους», • να εμβαθύνουν συνδέοντας την καθημερινότητα και τα προβλήματα της με την υπόσχεση της κληρονομιάς της επερχόμενης Βασιλείας. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτικοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει τις εικόνες του Φύλλου Εργασία προκειμένου αυτό να λειτουργήσει ως προ-οργανωτής και να εισαγάγει στους τύπους των ανθρώπων (συνδυασμός σύγχρονων φωτογραφιών και αγιογραφιών), (3-5 λεπτά). 2) Κατόπιν δίνει φωτοτυπία της «Επί του Όρους Ομιλίας» για να διαβάσουν το σημείο από τους «Μακαρισμούς» (Ματθ. 5,3-12) (3-4 λεπτά).	Οι μαθητές και οι μαθήτριες μελετούν τις εικόνες του Φύλλου Εργασίας (βλ. παράρτημα) για 3-5 λεπτά και μετά διαβάζουν το χωρίο της «Επί του Όρους Ομιλίας» σχετικά με τους Μακάριους ανθρώπους για 3 λεπτά. Καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους για τις εικόνες και υπογραμμίζουν στο κείμενο τα χαρακτηριστικά που πιστεύουν πως ταιριάζουν σε αυτά που βλέπουν και διαβάζουν.	Χαρτί του μέτρου, χαρτί Β4 με περίγραμμα τυπωμένο ή όχι. μαρκαδόροι μαύροι και πολύχρωμοι, ψαλίδι, χαρτοταινία, εικόνες έντυπες ή διαδικτυακές των προτύπων. (Φύλλο εργασίας με εικόνες κοινό για όλες τις ομάδες).	Ο συνδυασμός εικόνας και κειμένου λειτουργεί ως ερέθισμα μάθησης καθώς η πολυτροπικότητα προσφέρει υπόβαθρο ετοιμότητας για διερεύνηση του θέματος. Η μετάβαση από το κείμενο στη δημιουργία σκίτσου με λέξεις συνιστά νοηματοδότηση και σαφή αντίληψη του «νέου» καθώς η παιδαγωγική της ανακάλυψης και αναπλαισίωσης στο σήμερα αποτελεί ενδεδειγμένη μέθοδο μάθησης για την ηλικία αυτή.
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να καταγράψουν τα στοιχεία που θεωρούν πως αποτυπώνουν τους «μακάριους» ανθρώπους σήμερα σύμφωνα με την Ομιλία.	2) Οι μαθητές/-τριες αναλύουν τους χαρακτήρες που βλέπουν στο κείμενο και επιχειρούν να τους συνταιριάξουν στην σημερινή εποχή με σύγχρονες μορφές ανθρώπων (Αγίων αλλά και προσώπων		4) Παίρνουν πρωτοβουλία στην καταγραφή των κυριότερων χαρακτηριστικών πάνω στα οποία θα στηριχθούν για να περιγράψουν τα πρότυπα της Βασιλείας.

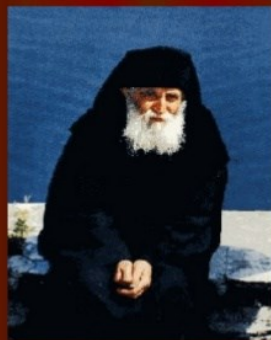
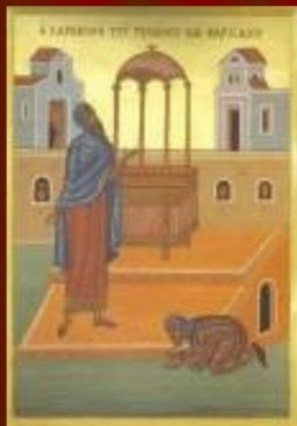
	από την καθημερινή ζωή).		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να μεταφέρουν χαρακτηριστικά των ανθρώπων στη σημερινή εποχή αναπλαισιώνοντας την καθημερινότητα και εξάγοντας συμπεράσματα.	3) Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν τι βλέπουν ή/ και διαβάζουν στο κείμενο κάνοντας διασυνδέσεις με τα χαρακτηριστικά που θεωρούν πιο κοντά στην Ομιλία δημιουργώντας μεταφορές προσώπων στη σύγχρονη πραγματικότητα.		5) Λειτουργούν δημιουργικά χρησιμοποιώντας εικόνες και παραλληλίζοντας πρόσωπα της καθημερινότητας και χαρακτήρες της κοινωνικής πραγματικότητας στη σύγχρονη εποχή. Αυτό τους βοηθά να συνδιαλεχθούν με την εποχή και να επιτύχουν συνειρμούς και διασυνδέσεις.
4) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να καταγράψουν σε χαρτί ποιοι πιστεύουν, πώς ανταποκρίνονται σήμερα και πώς περιγράφονται στην καθημερινή ζωή τους.	4) Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν τους χαρακτήρες που θεωρούν πως θα κληρονομήσουν τη Βασιλεία του Θεού μεταφέροντας στη συγχρονία τους τύπους τους.		6) Οδηγούνται σταδιακά σε συγκεκριμένα παραδείγματα προτύπων που η ζωή τους συνάδει στη σύγχρονη εποχή καθώς μεταστοιχειώνουν τον μακάριο της σημερινής εποχής δημιουργώντας σύγχρονα παραδείγματα με θεολογικές προϋποθέσεις.
Τελικό βήμα: Η τεχνική «Σκέψου - Συζήτησε - Μοιράσου», ως διαλογική διαδικασία ολοκληρώνεται όταν όλες οι ομάδες/μαθητές/μαθήτριες αναλύουν πως σκέφτηκαν και έκαναν τις περιγραφές και τι εννοούν σε κάθε χαρακτήρα. Κυρίως αποτιμάται η αναπλαισίωση στην συγχρονία. Οι καταγραφές των μαθητών συγκεντρώνονται στο φάκελο της τάξης και παραμένει εκεί για αναστοχασμό . Παράλληλα, μπορεί να δημιουργηθεί ένα κολλάζ ως απόρροια των καταγραφών ή να φτιαχτεί σε χαρτί του μέτρου ο χαρακτήρας του «σήμερα» και να αναρτηθεί στην τάξη. Η ανάρτηση συντελεί στην εποπτικότητα και στη διάρκεια, δημιουργώντας τις απαραίτητες συνάψεις και εμπεδώνοντας τη νέα γνώση σε βάθος χρόνου. Παράλληλα, λειτουργεί μετα-γνωστικά καθώς οι μαθητές/τριες συνεχίζουν να παρατηρούν τις επόμενες ημέρες και να αναστοχάζονται πάνω στις καταγραφές τους στο χαρτί.			
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Δημιουργία φακέλου ομάδων. Φωτοτυπίες των βιβλικών κειμένων (Επί του Όρους Ομιλία κλπ.). Προετοιμασία των μαθητών και μαθητριών για την ερμηνεία και μεταφορά στη σύγχρονη εποχή βιβλικών κειμένων καθώς θα χρειαστεί να εξοικειωθούν με τους χαρακτηρισμούς και την καταγραφή τους στο σήμερα.		
Ενέργειες του/της μαθητή/-τριας πριν τη	Δημιουργία ομάδων, ονόματα, διαμόρφωση αίθουσας.		

δραστηριότητα, αν απαιτούνται.

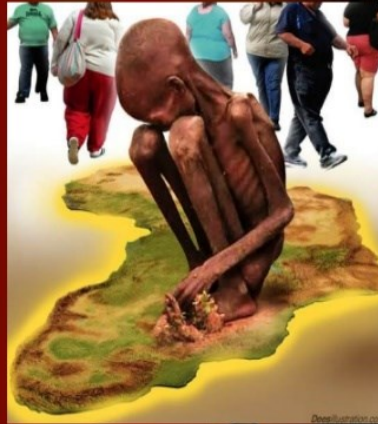
ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΑΠΟ ΜΑΚΑΡΙΣΜΟΥΣ

Μελετήστε τις παρακάτω εικόνες και καταγράψτε τα συμπεράσματά σας σχετικά με τους μακάριους των «Μακαρισμών»

1. Τους ταπεινούς (νιώθουν τον εαυτό τους μικρό μπροστά στο Θεό).

5. Τους ελεήμονες (δείχνουν συμπόνια και κατανόηση στους συνανθρώπους τους).

7. Τους ειρηνοποιούς (εργάζονται για την επικράτηση της ειρήνης).

4. Αυτούς που αγωνίζονται για να επικρατήσει το θέλημα του Θεού (δικαιοσύνη) στον κόσμο.

7. Αυτοί που θα διωχθούν για την πίστη τους.

2. Αυτούς που θλίνονται για το κακό που υπάρχει στον κόσμο.

Τάξη	Β΄ Λυκείου
Θεματικό Πεδίο	ΘΠ 6: Βασιλεία του Θεού (μεταμόρφωση, εσχατολογία).
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ 14]: Η Μεταμόρφωση του Χριστού ως φανέρωση της Βασιλείας του Θεού.
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Αξιολόγησης
Γενικός τίτλος	Θα σου πω μια ιστορία
Τίτλος δραστηριότητας	Ας μιλήσουμε ως μαθητές προς μαθητές.
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποτιμούν τη διδασκαλία της Εκκλησίας σχετικά με το ότι η αδικία που υπάρχει στον κόσμο πηγάζει από τον εγωισμό του ανθρώπου και ότι το πρώτο βήμα για μια ουσιαστική μεταμόρφωση του ανθρώπου είναι η επανάσταση εναντίον του εαυτού του.
Χρονική διάρκεια	20 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να μελετούν τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται από το Χριστό για τα πρότυπα των ανθρώπων, • να μαθαίνουν από «πρώτο χέρι» τα γεγονότα της Μεταμόρφωσης, • να εμβαθύνουν στα «άρρητα» της Μεταμόρφωσης, μεταφέροντας τα στην καθημερινή πρακτική, • να συνδέουν την καθημερινότητα και τα προβλήματά της με την υπόσχεση της κληρονομιάς της επερχόμενης Βασιλείας,

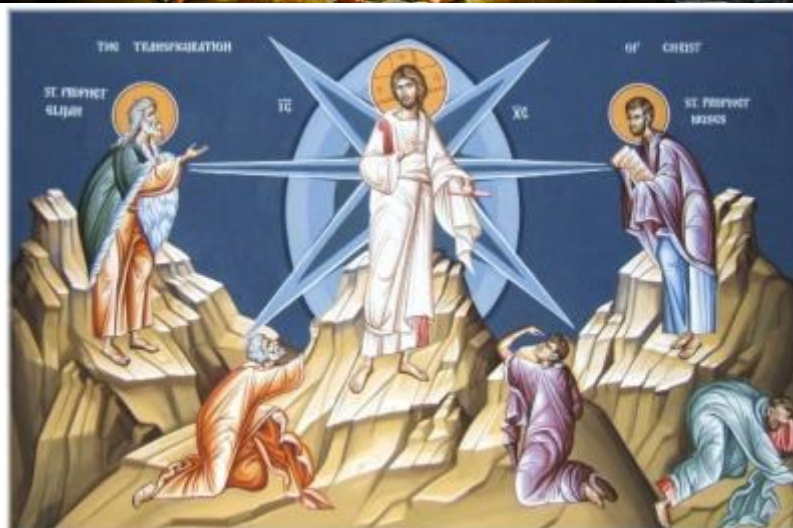
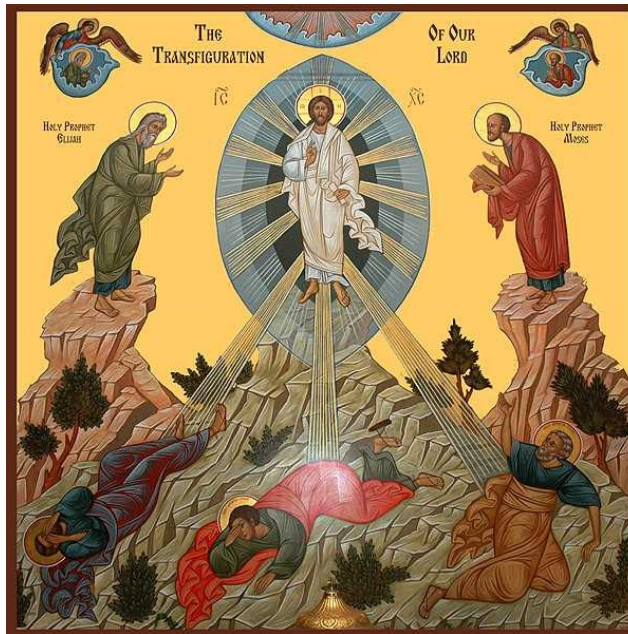
	<ul style="list-style-type: none"> • να αναπλαισιώνουν με παραδείγματα ανθρώπων (αγίων, οσίων) που βίωσαν και βιώνουν την μεταμορφωτική δύναμη της Χάριτος και της Ζωοποιών Ενεργειών του Θεού στη ζωή τους, • να παίρνουν αφορμή και στήριγμα για να «μεταμορφώσουν» τον κόσμο. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
<p>8) Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει το Φύλλο Εργασίας με τις εικόνες προκειμένου αυτό να λειτουργήσει ως προ-οργανωτής και να εισαγάγει στο γεγονός της Μεταμόρφωσης (2-3 λεπτά).</p> <p>9) Κατόπιν δίνει φωτοτυπία τα βιβλικά χωρία που περιγράφουν το γεγονός της Μεταμόρφωσης αλλά και άλλες πληροφορίες σχετικές (νεότερα κείμενα κλπ).</p> <p>Α) (Ματθ. 17,1-12) . Β) (Β' Πέτρ. α', 16-20). Γ) (Α' Ιω. α', 1-2) Δ) Οσίου Εφραίμ του Σύρου, Λόγος στη Θεία Μεταμόρφωση του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού. Ε) Αγίου Ιωάννου Δαμασκηνού, «Εις την Μεταμόρφωσιν» 12, PG 96, 564c ΣΤ) Αγίου Λουκά αρχιεπισκόπου Συμφερουπόλεως,</p>	<p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες μελετούν τις εικόνες του Φύλλου Εργασίας (βλ. παράρτημα) για 2-3 λεπτά και μετά διαβάζουν τα σχετικά χωρία και κείμενα της Μεταμόρφωσης για 5 λεπτά. Καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους για τις εικόνες και υπογραμμίζουν στο κείμενο τα χαρακτηριστικά που πιστεύουν πως ταιριάζουν σε αυτά που βλέπουν και διαβάζουν. Καταγράφουν τις απορίες τους και τις πιθανές ερωτήσεις που θα έθεταν στους/στις μαθητές/-τριες για το γεγονός.</p>	<p>Χαρτί Α4, μολύβια, στυλό εικόνες έντυπες ή διαδικτυακές από τη Μεταμόρφωση (βλ. παρακάτω παράρτημα με Φύλλο εργασίας με εικόνες κοινό για όλες τις ομάδες).</p>	<p>Ο συνδυασμός εικόνας και κειμένου λειτουργεί ως ερέθισμα μάθησης καθώς η πολυτροπικότητα προσφέρει υπόβαθρο ετοιμότητας για διερεύνηση του θέματος. Η μετάβαση από το κείμενο στη δημιουργία σκίτσου με λέξεις συνιστά νοηματοδότηση και σαφή αντίληψη του «νέου» καθώς η παιδαγωγική της ανακάλυψης και αναπλαισίωσης στο σήμερα αποτελεί ενδεδειγμένη μέθοδο μάθησης για την ηλικία αυτή.</p>

<p>Λόγος στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος</p> <p>Δίνονται αναλυτικές οδηγίες της δράσης.</p>			
<p>10) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να καταγράψουν ποιοι είναι οι παρόντες Μαθητές στο γεγονός και από ποιους θα ζητήσουν τις πληροφορίες.</p>	<p>2) Οι μαθητές/-τριες αφού καταγράψουν σε χαρτί τις πιθανές ερωτήσεις, συστήνουν τους Μαθητές με λίγα λόγια για τον καθένα (ο Πέτρος, ο Ιάκωβος και ο Ιωάννης).</p>		<p>11) Επεκτείνουν τις παρεχόμενες πληροφορίες δημιουργώντας ασφαλές παιδαγωγικό υπόβαθρο γνώσης και κατανόησης.</p>
<p>4) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να απευθύνουν τις ερωτήσεις και ο ίδιος δίνει τις απαντήσεις σε όσα σημεία κρίνει πως αυτό θα συνδράμει στην αποτύπωση ολοκληρωμένης εικόνας για το θέμα.</p>	<p>3) Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν τις απαντήσεις και κάνουν τους δικούς τους συνειρμούς και συμπεράσματα.</p>		<p>12) Λειτουργούν δημιουργικά δημιουργώντας κείμενο με τις απαντήσεις στηριγμένο στη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού το οποίο φανερώνει τη διαδρομή της σκέψης τους.</p>
<p>5) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να καταγράψουν σε συνεχόμενο κείμενο αυτά που έχουν αντιληφθεί μεταφέροντας τα στην ολομέλεια της τάξης.</p>	<p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες δημιουργούν το κείμενο για το γεγονός της Μεταμόρφωσης. Προεκτείνουν τις απαντήσεις των Μαθητών σχετικά με όσα είδαν και βίωσαν και τα μετασηματίζουν στην καθημερινή πρακτική. Τι νόημα βγαίνει; Τι αξία έχουν; Ποιο είναι το μήνυμα σήμερα; Γιατί έχει τόση σημασία για εμένα αυτό το γεγονός της Θέας του Θεού;</p>		<p>13)</p>
<p>Τελικό βήμα: Οι μαθητές/-τριες ανακοινώνουν στην ολομέλεια της τάξης τα συμπεράσματά τους και τις περιγραφές των Μαθητών (επιλεγμένων ή όλων). Από τις ερωτήσεις και τις απαντήσεις φανερώνεται η αγωνία, οι απορίες, η ελπίδα και το διαφαινόμενο φως της Βασιλείας του Θεού. Τα επιμέρους κείμενα μπορούν να συνδεθούν σε ενιαίο κείμενο και αυτό να αναρτηθεί ή/και δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου ή στη σχολική εφημερίδα.</p>			

<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Δημιουργία φακέλου ομάδων, μεταφορά χαρτιού του μέτρου και ψαλιδιού στην τάξη, απαραίτητοι μαρκαδόροι, χαρτοταινία για κόλλημα. Προετοιμασία των μαθητών και μαθητριών για το ρόλο στον τοίχο καθώς θα χρειαστεί να εξοικειωθούν με τους χαρακτηρισμούς και την καταγραφή τους</p>
<p>Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Δημιουργία ομάδων, ονόματα, διαμόρφωση αίθουσας, δημιουργία χώρου για τις ομάδες.</p>

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΑΠΟ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ.

1. Μελετήστε τις παρακάτω εικόνες και καταγράψτε τα συμπεράσματά σας σχετικά με τις εικόνες από το γεγονός της Μεταμόρφωσης στο Όρος Θαβώρ.
2. Προκειμένου να έχετε ολοκληρωμένη εικόνα της Ορθόδοξης αλλά και της Δυτικής τεχνολογίας, παρακαλώ επισκεφθείτε το αποθετήριο του Φωτόδεντρου.
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7342>

Τάξη	Β΄ Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	[ΘΠ6]: Βασιλεία του Θεού (μεταμόρφωση, εσχατολογία)		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ15]: Η θέωση και το πλήρωμα της Βασιλείας		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Άμεσης Διδασκαλίας		
Γενικός τίτλος	Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο		
Τίτλος δραστηριότητας	Ο Κύριος είναι το κάτοπτρό μας		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	<ul style="list-style-type: none"> • Να ερμηνεύουν τον όρο «θέωση» ως πλήρωση του «καθ' ομοίωση», ως τελείωση της κοινωνίας με τον Θεό διά του Ιησού Χριστού εν Αγίω Πνεύματι. 		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να συνδέσουν το παράδειγμα του καθρέπτη με την αναζήτηση του Θεού, • να καταγράψουν έννοιες – «κλειδιά» σχετικά με τη θέα του Θεού, • να εκφραστούν κριτικά σε θέματα αναζήτησης του Θεού, αυτογνωσίας και σχέσης με τον συνάνθρωπο. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός προβάλλει στο βιντεοπροβολέα το ποίημα με τίτλο: Ο Κύριος είναι το κάτοπτρό μας. Δίνει πληροφορίες για το ποίημα (συγγραφέας, χρόνος συγγραφής κ.λπ.) και ζητάει από τους μαθητές/τριες να το διαβάσουν προσεκτικά.	Οι μαθητές και οι μαθήτριες διαβάζουν προσεκτικά το ποίημα που προβάλλεται και εκφράζουν απορίες και ερωτήματα.	Βιντεοπροβολέας Χαρτί, μολύβι/σιλινό	Βιωματικά προσεγγίζουν την θρησκευτική ποίηση, καλούνται να ανακαλύψουν έννοιες που σχετίζονται με θεμελιώδη υπαρξιακά ερωτήματα και ανασύρουν από την ήδη υπάρχουσα γνώση απαντήσεις που δίνει ο Χριστιανισμός.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά σημειώσουν σε χαρτί τις λέξεις ή	2) Οι μαθητές/-τριες σημειώνουν τις λέξεις ή φράσεις του ποιήματος που συνδέονται με τη		2) Αντιλαμβάνονται την κάθετη και οριζόντια σύνδεση Θεού - ανθρώπου και

φράσεις του ποιήματος που τους κάνουν εντύπωση και συνδέονται με τον τίτλο της Θεματικής Ενότητας.	«Θέα του Θεού». Στη συνέχεια αναγνωρίζουν ότι η αναζήτηση του προσώπου του Θεού σχετίζεται με την αναζήτηση του αληθινού εαυτού μας αλλά και του συνανθρώπου μας.		συνανθρώπου, την αξία της αυτογνωσίας, αλλά και την ανάγκη θεραπείας της ανθρωπίνης φύσης.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Μεταφορά βιντεοπροβολέα και προβολή κειμένου.		
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	-		

«ΩΔΕΣ ΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΤΑ»¹

(απόσπασμα)

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΑΤΟΠΤΡΟ ΜΑΣ

Ιδού, ο Κύριος είναι το κάτοπτρό μας.

Ανοίχτε τα μάτια

και κοιταχτείτε μέσα Του,

μάθετε πώς είναι το πρόσωπό σας.

Δοξάστε μεγαλόφωνα το πνεύμα Του.

Σβήστε το ρύπο από την όψη σας.

Αγαπήστε του Κυρίου την αγιότητα και ντυθείτε την,

σταθείτε άμωμοι μπροστά Του.

Αλληλούϊα!

¹(Οι «Ωδές του Σολομώντα» είναι Συλλογή από σαράντα δύο παλαιοχριστιανικά ποιήματα συνθεμένα στις αρχές του 2^{ου} αι. μ.Χ. Κατά τον J. Danielou, είναι έργο εβραίων Χριστιανών επηρεασμένων πολύ από τη διδασκαλία των Εσσαίων. Βρέθηκαν το 1909 σε κοπτική μετάφραση – το ελληνικό πρωτότυπο έχει χαθεί – και από εκεί πρωτομεταφράστηκαν στα γαλλικά από τον J. Labourt το 1911. Με μικρές μεταφραστικές αλλοιώσεις ξαναδημοσιεύτηκαν από τον Adalbert Hamman στο “Naissance des Lettres Chretiennes – Textes des Peres de l’ Eglise», Editions de Paris, 1957. Απόδοση: Ε. Ν. Πλατή).

Τάξη	Β΄ Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	[ΘΠ6]: Βασιλεία του Θεού (μεταμόρφωση, εσχατολογία)		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ16]: Η ζωή στην Εκκλησία ως πραγμάτωση της Βασιλείας του Θεού στον κόσμο.		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου – (Think, Pair, Square, Share-TPSS)		
Τίτλος δραστηριότητας	Λάβετε εξ αυτού πάντες...Η θέση του ψωμιού στη χριστιανική λατρεία.		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Αναγνωρίζουν τη μεταμορφωτική δύναμη της μυστηριακής ζωής της Εκκλησίας ως εικόνα της Βασιλείας του Θεού.		
Χρονική διάρκεια	40 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να μελετήσουν τα εδάφια από την Καινή Διαθήκη που αναφέρονται στον άρτο, • να συνδέσουν το ψωμί που είναι απαραίτητη τροφή και δωρεά του Θεού με το πρόσωπο του θυσιαζόμενου Σωτήρα, • να εμβαθύνουν στα λόγια του Κυρίου στο Μυστικό Δείπνο και να τα συνδέσουν με το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, • να αναγνωρίσουν την πραγματική σημασία του τεμαχισμού του ψωμιού και εν συνεχεία της προσφοράς του στους πιστούς ως Σώμα Χριστού, • να γνωρίσουν άλλες περιπτώσεις χρήσης του ψωμιού στη χριστιανική λατρεία. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ανακοινώνει το ερώτημα που θα εξετασθεί: Ποια είναι η σημασία και η θέση του ψωμιού στη χριστιανική λατρεία και ποι οι συμβολισμοί του στα αγιογραφικά και πατερικά κείμενα;	Οι μαθητές και οι μαθήτριες στοχάζονται ατομικά το υπό διερεύνηση ερώτημα.	Φύλλα Εργασίας, χαρτί, μολύβι ή στίλδο.	2) Καλούνται να αναλογιστούν τη σημασία που έχει το ψωμί για τη συντήρηση του ανθρώπου και να το συνδέσουν άμεσα με τη χριστιανική λατρεία.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει τους/τις	2) Οι μαθητές/-τριες ανταλλάσσουν απόψεις και τυχόν εμπειρίες		2) Συζητούν – εκφράζουν – αναθεωρούν απόψεις και αντιλήψεις, έτσι ώστε

<p>μαθητές/-τριες σε δυάδες και ζητάει να συζητήσουν το ερώτημα και να καταγράψουν κοινές απόψεις που τους εκφράζουν ως ζευγάρι.</p>	<p>από τη χριστιανική λατρεία και καταγράφουν τις κοινές τους απόψεις επιγραμματικά.</p>		<p>να καταλήξουν σε αυτές που τους εκφράζουν ως ζευγάρι.</p>
<p>3) Ο/Η εκπαιδευτικός σχηματίζει τετράδες με τις ήδη υπάρχουσες δυάδες και τους ζητάει να συνθέσουν τις απόψεις που είχαν καταγράψει ως ζευγάρια και να επιλέξουν αυτές που θεωρούν πιο εμπεριστατωμένες.</p>	<p>3) Οι μαθητές/-τριες καταλήγουν μετά από συζήτηση στις απόψεις που τους εκφράζουν περισσότερο.</p>		<p>3) Συνεργάζονται σε ευρύτερο κύκλο, μοιράζονται τις εμπειρίες τους και υποστηρίζουν με επιχειρήματα τις απόψεις τους.</p>
<p>4) Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει τα Φύλλα Εργασίας σε κάθε τετράδα και τους ζητάει να διαβάσουν προσεκτικά τα κείμενα και να παρατηρήσουν τις σχετικές εικόνες που τα συνοδεύουν.</p>	<p>4) Οι μαθητές/-τριες διαβάζουν τα κείμενα και παρατηρούν τις εικόνες που τους δόθηκαν. Εκφράζουν τις απορίες τους και συζητούν για τη σχέση των κειμένων και των εικόνων με το αρχικό ερώτημα.</p>		<p>4) Οδηγούνται σταδιακά σε θεολογικά συμπεράσματα και εμβαθύνουν στη ζωτική σημασία που έχει το ψωμί στη ζωή του ανθρώπου, αλλά και στη λατρεία της Εκκλησίας.</p>
<p>5) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές/τριες ανά ομάδα να δημιουργήσουν ένα κείμενο με το οποίο θα απαντούν στο αρχικό ερώτημα βασιζόμενοι στις απόψεις, εμπειρίες και στα κείμενα – εικόνες που μελέτησαν στα Φύλλα Εργασίας.</p>	<p>5) Οι μαθητές/-τριες δρουν δημιουργικά και συνεργατικά, συνθέτοντας ένα δικό τους κείμενο με απαντήσεις στο υπό διερεύνηση θέμα. Παρουσιάζουν το κείμενό τους στην ολομέλεια της τάξης.</p>		<p>5) Καλούνται να τοποθετηθούν με θεολογικά κριτήρια απέναντι στα κείμενα και τις εικόνες που περιλαμβάνονται στα Φύλλα Εργασίας.</p>
<p>Τελικό βήμα: Τα κείμενα των ομάδων ανακοινώνονται στην ολομέλεια της τάξης και εξάγονται συμπεράσματα. Οι ανακοινώσεις και η συζήτηση, που ακολουθεί, βοηθούν στην πολύπλευρη προσέγγιση του θέματος και στην εμπέδωση της νέας γνώσης.</p>			

Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Χωρισμός των μαθητών/τριών α) σε δυάδες και β) σε τετράδες, Φύλλα Εργασίας.
Ενέργειες του/της μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Δημιουργία ομάδων, ονόματα, διαμόρφωση αίθουσας.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Ο Μυστικός Δείπνος (ekklisiaonline.gr)

1. Μτθ 26, 26: Ενώ δε έτρωγαν, ο Ιησούς επήρε τον άρτον και αφού τον ευλόγησε, τον έκοψε και τον έδωσε εις τους μαθητάς και ειπε, «Λάβετε, φάγετε, τούτο είναι το σώμα μου».
2. Μκ 14,22: Και ενώ έτρωγαν, έλαβε ο Ιησούς άρτον, ευλόγησε, τον έκοψε και έδωσε εις αυτούς και ειπε «Λάβετε φάγετε' αυτό είναι το σώμα μου».
3. Λκ 22, 19: Και επήρεάρτον και αφού ευχαρίστησε τον Θεόν, τον έκοψε σε τεμάχια, τους τον έδωσε και ειπε, «Τούτο είναι το σώμα μου, το οποίον δίδεται προς χάριν σας' τούτο κάνετε εις ανάμνησίν μου».

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Τοιχογραφία από την Ι.Μ.Μ.Βατοπαιδίου
(<http://www.diakonima.gr/2011/04/21/%CE%BF-%CE%BC%CF%85%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%B4%CE%B5%CE%AF%CF%80%CE%BD%CE%BF%CF%82/>)

- 1) Α΄ Κορ. 10, 16-17: Ο άρτος, τον οποίον κόπτομεν, δεν είναι κοινωνία του σώματος του Χριστού; Επειδή ένας είναι ο άρτος, και εμείς οι πολλοί είμεθα ένα σώμα, διότι όλοι από τον ένα άρτονμετέχομεν.
- 2) Α΄ Κορ. 11, 23-24: Ότι ο Κύριος Ιησούς κατά την νύχτα που θα παρεδίδeto, έλαβε άρτον και αφού ανέπεμψε ευχαριστίας, τον έκοψε και είπε: «Λάβete φάγετε, τούτο είναι το σώμα μου, το οποίον τεμαχίζεται για σας. Τούτο κάνete εις την ανάμνησίν μου».

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3

Η Προσκομιδή

<https://www.askitikon.eu/wp-content/uploads/2020/10/Kiriaki-paralitou-4.jpg>

Ιω 6, 32-36: Είπε εις αυτούς ο Ιησούς, «Αλήθεια, αλήθεια σας λέγω, δεν σας έδωκε ο Μωυσής τον άρτον από τον ουρανόν, αλλ’ ο Πατέρας μου σας δίνει άρτον τον αληθινόν από τον ουρανόν. Διότι ο άρτος του Θεού είναι εκείνος που κατεβαίνει από τον ουρανόν και δίνει ζωήν εις τον κόσμον». Εκείνοι του είπαν, «Κύριε, δος μας πάντοτε τον άρτον τούτον». Ο δε Ιησούς τους είπε, «Εγώ είμαι ο άρτος της ζωής’ εκείνος που έρχεται σ’ εμέ δεν θα πεινάση και εκείνος που πιστεύει σ’ εμέ δεν θα διψάση ποτέ.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 4

Το θαύμα του πολλαπλασιασμού των πέντε άρτων. (<https://poimin.gr/to-thayma-toy-pollaplasiasmoy-ton-pente-arton/>)

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-aggregatedcontent-8526-2994>

Ιω. 6, 9-13: Λέγει εις αυτόν ένας από τους μαθητάς του, ο Ανδρέας, ο αδελφός του Σίμωνος Πέτρου, «Υπάρχει εδώ ένα παιδί που έχει πέντε κριθαρένια ψωμιά και δύο ψάρια' αλλά τι να κάνουν αυτά σε τόσους πολλούς;». Ο Ιησούς είπε, «Βάλτε τους ανθρώπους να ξαπλώσουν». Υπήρχε εκεί πολύ χορτάρι. Εξαπλώθηκαν λοιπόν οι άνδρες, οι οποίοι ήσαν περίπου πέντε χιλιάδες. Επήρε τότε ο Ιησούς τα ψωμιά και αφού ευχαρίστησε τον Θεόν, εμοίρασε εις τους μαθητάς, οι δε μαθηταί εις τους ξαπλωμένους' επίσης και από τα ψάρια, όσο ήθελαν. Όταν εχώρτασαν όλοι, λέγει εις τους μαθητάς του, «Μαζέψετε τα κομμάτια που περίσσεψαν δια να μη χαθή τίποτε».

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 5

Προσφορά άρτων. Μικρογραφία σε χειρόγραφο 14^{ου} αι. (Μονή Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος)

- 1) Πρ 2, 46: Και κάθε ημέραν προσήρχοντο όλοι με μια ψυχή εις τον ναόν, έκοβαν τον άρτον εις τα σπίτια τους, και έτρωγαν με αγαλλίασιν και απλότητα καρδιάς, δοξολογούντες τον Θεόν και αγαπώμενοι από όλον τον λαόν.
- 2) Αντίδωρο: είναι το μικρό τεμάχιο από το πρόσφορο που αγιάστηκε κατά τη Θεία Λειτουργία. Η λέξη σημαίνει ότι δίνεται στους πιστούς που δεν μετέλαβαν («αντί του Δώρου», όπου «Δώρο» είναι η μετάληψη του Σώματος και Αίματος του Χριστού).
- 3) Αρτοκλασία: είναι μία αγιαστική πράξη ευλογίας των βασικών προϊόντων της γης (του σίτου, του οίνου και του ελαίου) σε ανάμνηση του θαύματος του πολλαπλασιασμού των άρτων. Προσφέροντας τους «άρτους», οι πιστοί δέχονται την ευλογία της Εκκλησίας που εύχεται στον Θεόν να έχουν πλούσια καρποφορία. Στην τελετή αυτή, με αφορμή την αναφορά της ευχής στον Θεό που «ευλογεί, αγιάζει και τρέφει τα σύμπαντα», η λειτουργική μας παράδοση θέλει να μας υπενθυμίσει ότι το ψωμί είναι η ευλογία του Θεού για τον άνθρωπο και το βασικό συστατικό της διατροφής του.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 6

Η φιλοξενία του Αβραάμ. 14^{ος} αι. Κωνσταντινούπολη (Αθήνα, Μουσείο Μπενάκη)

«Σ' ευχαριστούμε Πατέρα μας για τη ζωή και τη γνώση που μας έδωσες με τον Υιό Σου τον Ιησού. Σ' εσένα η δόξα στους αιώνες. Όπως αυτός ο τεμαχισμένος άρτος ήταν διασκορπισμένος πάνω στα όρη και συνάχθηκε και έγινε ένα, έτσι ας συναχθεί και η Εκκλησία σου από τα πέρατα της γης στη βασιλεία σου». «Διδαχή 9, 3-4» εκδ. J. P. Audet, Paris, Gabalda, 1958, σ. 234 (14-19).

Τάξη	Β' Λυκείου
Θεματικό Πεδίο	Ορθόδοξη Εκκλησία και δημόσιος χώρος
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ 2] Ιεραποστολή στα πέρατα του κόσμου
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Επίλυσης προβλημάτων
Γενικός τίτλος	Σύγχρονοι ιεραπόστολοι στην οικουμένη
Τίτλος δραστηριότητας	5Π+1Γ
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αναλύουν τη σημασία της Ορθόδοξης χριστιανικής μαρτυρίας ως γεγονός ευαγγελισμού των εθνών και επανευαγγελισμού των Χριστιανών.
Χρονική διάρκεια	30 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους,

	<ul style="list-style-type: none"> • να ακούσουν ενεργητικά, • να συνεργαστούν. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
Ο/Η εκπαιδευτικός αναφέρεται στην αναβίωση της Ορθόδοξης μαρτυρίας στον σύγχρονο κόσμο (1'). Στη συνέχεια μοιράζει σε κάθε ομάδα φύλλο εργασίας (1'). Το θέμα είναι: «Η Ορθόδοξη ιεραποστολή στον σύγχρονο κόσμο. Οι πρώτες προσπάθειες και η σημερινή εικόνα». Η κάθε ομάδα έχει να μελετήσει κείμενο που αναφέρεται στο έργο των ιεραποστόλων (ενδεικτικά): Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστασίου (Γιαννουλάτου), Ηλία Βουλγαράκη, ιερομόναχου Κοσμά Γρηγοριάτη, μοναχής Νεκταρίας (Παραδείσης).	Οι μαθητές και οι μαθήτριες σε ομάδες μελετούν κείμενο που τους έχει δοθεί.	Χαρτί, μολύβι/στιλό, φύλλα εργασίας, Η/Υ, προτζέκτορας	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα θρησκευτική γνώση τους και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους. Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Η ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός επισκέπτεται κάθε	Οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται με την		

<p>ομάδα, επιλύει απορίες και βοηθάει στην ανεύρεση των πληροφοριών και την επισήμανση των κυριότερων σημείων (10').</p>	<p>τεχνική 5Π+1Γ τα κείμενα.</p>		
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός συντονίζει την παρουσίαση της εργασίας των ομάδων καθώς και τη συζήτηση που ακολουθεί την ολομέλεια. Όλοι μαζί προσπαθούν να διαμορφώσουν μια εικόνα για την Ορθόδοξη ιεραποστολή σήμερα (17'). Η δραστηριότητα μπορεί να συνδυαστεί με εφημερίδα τοίχου ή κολάζ ή ιστοριογραμμή.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες παρουσιάζουν τις εργασίες τους και συμμετέχουν στη συζήτηση με θέμα: «Η Ορθόδοξη ιεραποστολή στον σύγχρονο κόσμο. Οι πρώτες προσπάθειες και η σημερινή εικόνα».</p>		
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Δημιουργία φύλλων εργασίας, , μεταφορά χαρτιών στην τάξη, προετοιμασία ppt ή ανάρτησης σε ιστολόγιο με σχετικές φωτογραφίες.</p>		
<p>Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Κατοχή του σχολικού εγχειριδίου, ένταξη σε ομάδες</p>		

Φύλλα εργασίας:

Α Ομάδα – Μελέτη του βίου του Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστασίου

«Το θεολογικό έργο του Αρχιεπισκόπου Αναστασίου σχετικά με την εν Χριστώ μαρτυρία στον κόσμο δύναται να διακριθεί σε τρεις θεματικές περιόδους. Αυτές συμπορεύονται με την εκκλησιαστική του διακονία και την ταυτόχρονη ιεραποστολική του εργασία στην οικουμένη.

Στην πρώτη περίοδο περιλαμβάνονται τα θεολογικά του δημοσιεύματα και η εκκλησιαστική του προσφορά από το 1958 μέχρι το 1969. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από τις προσπάθειές του για την ιεραποστολική αφύπνιση των μελών της Εκκλησίας και θα της ταίριαζε η ονομασία «*Πορευθέντες: Η ιεραποστολική αφύπνιση των Ορθοδόξων*».

Ειδικότερα, το 1958 ο τότε λαϊκός θεολόγος Αναστάσιος Γιαννουλάτος εκλέχτηκε Γενικός Γραμματέας της Εκτελεστικής Επιτροπής δια την Εξωτερική Ιεραποστολή του «Συνδέσμου». Το επόμενο έτος ίδρυσε και διέυθνε το πρώτο ιεραποστολικό περιοδικό στην Ελλάδα με τίτλο *Πορευθέντες*.

Το πρώτο άρθρο του περιοδικού υπογράφεται από τον ιδρυτή του Αναστάσιο Γιαννουλάτο και έχει τον τίτλο «Η λησμονημένη εντολή». Το κείμενο αυτό αποτέλεσε την πρώτη θεολογική διακήρυξη για την αναβίωση της ορθόδοξης ιεραποστολής και λειτούργησε ως οδοδείκτης για τη μετέπειτα αρθρογραφία του περιοδικού. Σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσαν τη θεολογική θεμελίωση της μαρτυρίας και ενέπνευσαν την ιεραποστολική επανεργοποίηση στον ορθόδοξο κόσμο.

[...] Η δεύτερη περίοδος ιεραποστολικής εργασίας του νυν Αρχιεπισκόπου Αλβανίας αναφέρεται στα έτη 1970 μέχρι και το 1991. Για τα κείμενα που δημοσιεύτηκαν τότε και την εκκλησιαστική του δράση θα μπορούσε να δοθεί ο τίτλος «*Πάντα τα Έθνη: Η οικουμενικότητα της Ορθόδοξης Εκκλησίας*». Κατά την περίοδο αυτή ο νυν Αρχιεπίσκοπος Τιράνων πρότεινε στον θεολογικό χώρο τον αγιογραφικό όρο «μαρτυρία» ως εναλλακτική λέξη για τον αντίστοιχο «ιεραποστολή». Επίσης, προέβαλε την οικουμενικότητα-καθολικότητα της Ορθόδοξης Εκκλησίας και εν πολλοίς συντόνισε τις προσπάθειες για την εδραίωση του ιεραποστολικού έργου σε νέες περιοχές του πλανήτη.

Το έτος 1981, ο τότε Πατριάρχης Αλεξανδρείας Νικόλαος Στ΄ του ζήτησε να συμβάλει στην καταλλαγή του σχίσματος των Αφρικανών Ορθοδόξων στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Κένυας. Έτσι, ορίστηκε με συγκατάθεση της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδας τοποτηρητής της Ιεράς Μητρόπολης Ειρηνουπόλεως (Ανατολικής Αφρικής), όπου συγκρότησε την Πατριαρχική Σχολή «Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος Γ΄» και οργάνωσε την εκείθεν ιεραποστολή.

Επίσης, από το 1984-1991 είχε εκλεγεί Συντονιστής-Πρόεδρος (Moderator) της «Επιτροπής Παγκοσμίου Ιεραποστολής και Ευαγγελισμού» του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών (Π.Σ.Ε.). Από τη θέση του αυτή πρόβαλε την ορθόδοξη θεολογία σε διαχριστιανικές συναντήσεις και πανεπιστήμια όλου του κόσμου και του δόθηκε η δυνατότητα να μετέχει «στην αναζήτηση και τη δράση της χριστιανικής μαρτυρίας», προβάλλοντας καθοριστικά τη σημασία της διαχριστιανικής συνεργασίας και του οικουμενικού διαλόγου. Από όλες αυτές τις θέσεις, διαρκής προσπάθειά του υπήρξε η ενδυνάμωση της ορθόδοξης μαρτυρίας. [...]

Η τρίτη περίοδος ξεκινά από το 1991 και φθάνει μέχρι τις μέρες μας. Εκείνο το έτος το Οικουμενικό Πατριαρχείο τον απέστειλε ως Πατριαρχικό Έξαρχο στην Αλβανία με σκοπό να εξετάσει αν υπήρχε η δυνατότητα ανασύστασης της Εκκλησίας της Αλβανίας, ύστερα «από τον ολοκληρωτικό αθεϊστικό διωγμό». Στις 24 Ιουνίου του 1992, ύστερα από αίτημα των Ορθόδοξων της Αλβανίας, εξελέγη από την Ιερά Σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου σε Αρχιεπίσκοπο Τιράνων, Δυρραχίου και πάσης Αλβανίας.

Η εκλογή του στην εκ θεμελίων κατεστραμμένη Εκκλησία της Αλβανίας αποτελεί την κορύφωση της ιεραποστολικής του διακονίας. Μέχρι σήμερα κατόρθωσε μέσα από τεράστιες δυσκολίες «να ανασυστήσει και να συγκροτήσει την επί 23 έτη διαλυμένη Ορθόδοξη Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Αλβανίας», με σύνθημα το «Χριστός Ανέστη». Συγχρόνως, συντόνισε όλες τις προσπάθειες για την ανάπτυξη του εκκλησιαστικού, του κατηχητικού, του εκπαιδευτικού, του οικοδομικού και του υγειονομικού έργου της Εκκλησίας της Αλβανίας και προχώρησε στην έκδοση έντυπων μέσων στην αλβανική γλώσσα, ώστε να μεταφέρει και να εδραιώσει το μήνυμα του Ευαγγελίου στην Αλβανία.

Επιπροσθέτως, εκλέχτηκε Πρόεδρος του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών (2006-2013), Αντιπρόεδρος της Συνελεύσεως των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών και Επίτιμος Πρόεδρος της «Παγκοσμίου Διασκέψεως των Θρησκειών για την Ειρήνη» (2006 κ.ε.). Επίσης, το 2000 υπήρξε υποψήφιος για το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης.

Στο συγγραφικό και εκκλησιαστικό του έργο ανέδειξε ότι η εν Χριστώ μαρτυρία εκτείνεται προς κάθε άνθρωπο σε κάθε τόπο. Ωστόσο, οι εσχατιές της γης μπορεί να είναι πολύ κοντά στον παραδοσιακό ορθόδοξο γεωγραφικό χώρο, όπως στην Αλβανία. Η περίοδος, λοιπόν, εκείνη δύναται να ονομασθεί «*Έως εσχάτου: Η μετάδοση του Ευαγγελίου στον σύγχρονο κόσμο*».

Η οικουμενική του προσφορά αποτυπώνεται με ενάργεια στα λόγια του ίδιου του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου: «Ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος είναι δώρο του ουρανού. Δώρο για την ανθρωπότητα. Είναι άνδρας σπάνιος, δυσεύρετος, πολυτάλαντος, πολύγλωσσος, πολυαγαπητός. Διεθνούς κύρους και αναγνωρίσεως».

Πηγή: Ν. Τσιρέβελου, *Θεολογική θεμελίωση της Ορθόδοξης μαρτυρίας. Σπουδή στο έργο του Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστασίου*, εκδόσεις Ostrakon Publishing, Θεσσαλονίκη 2015, σελ. 18-28.

Ερωτήσεις:

Σε ποιον αναφέρεται το κείμενο;

Ποιο είναι το βασικό θέμα;

Πού συνέβη;

Πότε συνέβη;

Πώς συνέβη;

Γιατί θεωρείς ότι ο συγκεκριμένος άνθρωπος συνέβαλε στην αναβίωση της Ορθόδοξης ιεραποστολής;

B Ομάδα – Ηλίας Βουλγαράκης

«Ο Ηλίας Βουλγαράκης υπήρξε ένας από τους στυλοβάτες της ιεραποστολικής θεολογίας στον ελληνόφωνο χώρο. Από το 1964 δίδαξε ως βοηθός στην Ιστορία των Θρησκευμάτων, ενώ το 1977 εκλέχτηκε πρώτος καθηγητής της νεοσύστατης έδρας της Ιεραποστολικής στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας. Συνέγραψε 13 βιβλία και δημοσίευσε 300 και πλέον ελληνόγλωσσα ή ξενόγλωσσα θεολογικά άρθρα, τα περισσότερα με ιεραποστολικό περιεχόμενο.

Η συνεργασία του με το περιοδικό *Πορευθέντες* ξεκίνησε το 1961 (τεύχος 10). Από τότε και μέχρι τη διακοπή της κυκλοφορίας του συμμετείχε σε κάθε τεύχος δημοσιεύοντας διάφορα μελετήματα, χρονικά από τα διαχριστιανικά συνέδρια και κείμενα οικουμενικού προβληματισμού. Συνάμα, ενδιαφέρθηκε για τη σχέση της λογοτεχνίας με την ιεραποστολή δημοσιεύοντας την περίληψη και σχολιάζοντας θεολογικά το πρώτο ιεραποστολικό μυθιστόρημα με τίτλο *Ο Ορθόδοξος και Έλλην Ιεραπόστολος Φιλόθεος* του λόγιου θεολόγου Νικόλαου Χ. Αμβράζη. Κατά τη μαρτυρία από τις αναμνήσεις εκείνης της εποχής του Αρχιεπισκόπου Τιράνων Αναστασίου σχετικά με τον Ηλία Βουλγαράκη, αποκαλύπτεται ότι «με τις ειδικές γνώσεις και τα οργανωτικά του προσόντα συνέβαλε στην ανάπτυξη του Διορθόδοξου Ιεραποστολικού Κέντρου 'Πορευθέντες' [...] το οποίο προετοίμασε την οδό για τη νεότερη ιεραποστολική εξόρμηση της Ορθοδόξου Εκκλησίας εκτός των συνόρων της».

Κατά την περίοδο της συνεργασίας του με το περιοδικό *Πάντα τα Έθνη* διετέλεσε διευθυντής σύνταξης για 16 συναπτά έτη (1981-1997). Δημοσίευσε πολλά υπογεγραμμένα εισαγωγικά άρθρα του περιοδικού, ενώ πολλές φορές χρησιμοποίησε το ψευδώνυμο «Ιστορικός» για τα δημοσιεύματά του. Όλη αυτήν την περίοδο διατήρησε τη μόνιμη στήλη «Από τη θεωρία της ιεραποστολής», όπου πραγματεύτηκε διάφορα ιεραποστολικά ζητήματα και συνέβαλε μοναδικά στην προαγωγή της θεολογίας της αποστολής της Εκκλησίας.

Ο Βουλγαράκης διακρίθηκε για την προσεκτική και πλήρη τεκμηρίωση του θεολογικού μηνύματός του στη βιβλική και πατερική παράδοση, καθώς και την επιμελή παρουσίαση της ιεραποστολικής φύσης της Εκκλησίας σε κάθε έκφασή της. Ειδικότερα, ασχολήθηκε με την αγιογραφική, ιστορική, οικουμενική και εσχατολογική θεμελίωση της Ορθόδοξης μαρτυρίας, καθώς και με την ανάδειξη του πρωταγωνιστικού ρόλου των λαϊκών και ειδικά της γυναίκας στη ζωή της Εκκλησίας και κατά συνέπεια στην ιεραποστολή. Κοινό στοιχείο του θεολογικού του στοχασμού υπήρξε η υπογράμμιση του θεματικού πυρήνα της ιωάννειας γραμματείας ότι ο Θεός είναι αγάπη.

Σε γενικές γραμμές, τα κείμενα του χαρακτηρίζονται από την έντονη διάθεση για διάλογο με τη σύγχρονη κοινωνία και τη μέριμνα για τη μεταφορά των διαχρονικών αληθειών της πίστης σε γλώσσα κατανοητή από το μέσο αναγνώστη. Σύμφωνα με το μαθητή του Θανάση Παπαθανασίου, «το ειδικό βάρος της θεολογίας 'του', που ως πρώτιστο αίτημα έθετε την ικάνωση της Εκκλησίας να διαλέγεται με το σήμερα κι όχι να παραληρεί σε μια γλώσσα κατανοητή μόνον από την ίδια». Εξάλλου, το ενδιαφέρον του δεν παρέμεινε μόνον στη θεωρητική συγγραφή σχετικά με την αποστολή της Εκκλησίας. «Η μεγάλη έγνοια του ήταν η διάδοση της ιδέας της ιεραποστολής και η διαμόρφωση της ιεραποστολικής συνείδησης στα μέλη της Εκκλησίας»¹. Επομένως, το έργο του, όπως και του Αναστάσιου Γιαννουλάτου, χαρακτηρίζεται από μία διαρκή μέριμνα και αγωνία για συνδυασμό θεωρίας

¹ Εύη Βουλγαράκη-Πισίνα, «Η ιεραποστολή στα μετόπισθεν», *Πάντα τα Έθνη*, τεύχ. 72 (1999), σελ. 9.

και πράξης. Η επιστημονική εργασία του Βουλγαράκη δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την επιστημονική προαγωγή της ιεραποστολής, όπως επίσης και για τη διάδοσή της στον Ορθόδοξο κόσμο.»

Πηγή: Ν. Τσιρέβελου, *Τα ιεραποστολικά περιοδικά και η αποτύπωση της Ορθόδοξης μαρτυρίας κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Επικοινωνιακή προσέγγιση*, διδακτορική εργασία υποβληθείσα και εγκριθείσα από το Τμήμα Θεολογίας, Θεολογική Σχολή, Α.Π.Θ, 2014, σελ. 62-64.

Ερωτήσεις:

Σε ποιον αναφέρεται το κείμενο;

Ποιο είναι το βασικό θέμα;

Πού συνέβη;

Πότε συνέβη;

Πώς συνέβη;

Γιατί θεωρείς ότι ο συγκεκριμένος άνθρωπος συνέβαλε στην αναβίωση της Ορθόδοξης ιεραποστολής;

Γ' Ομάδα – Ιερομόναχος Κοσμάς Γρηγοριάτης

«Γεννήθηκε στο χωριό Θεοδόσια του Κιλκίς το 1942. Μικρός ήλθε με τους γονείς του στη Θεσσαλονίκη, όπου ζούσαν πολύ φτωχικά. Δεύτερο σπίτι του ήταν η εκκλησία και δεύτερος πατέρας του ο εφημέριος της ενορίας του. Χαιρόταν να μελετά την Αγία Γραφή και να πηγαίνει στο κατηχητικό σχολείο. Από μικρός μπήκε στη βιοπάλη σπουδάζοντας συγχρόνως. Συνδέθηκε πνευματικά με τον μακαριστό Αυγουστίνο Καντιώτη (+2010) κι άρχισε αλληλογραφία με τον π. Χρυσόστομο Παπασαραντόπουλο (+1972), που ήταν στην Αφρική. Ο πόθος της Ιεραποστολής φούντωνε συνέχεια μέσα του. Είχε επαφές και με τον Γέροντα Φιλόθεο Ζερβάκο (+1980) της μονής Λογγοβάρδας της Πάρου. Ήξερε τεχνικά, μηχανικά, ηλεκτρολογικά, ηλεκτρονικά, νοσηλευτικά, ναυαγοσωστικά και οικοδομικά πράγματα. Παρακολούθησε το Φροντιστήριο Κατηχητών και μαθήματα εξωτερικής ιεραποστολής στην Αποστολική Διακονία, νοσηλευτική στον Ερυθρό Σταυρό. Πήρε ακόμη και πτυχίο κολύμβησης. Αργότερα έσωσε από βέβαιο πνιγμό ένα παιδάκι σε μία λίμνη στο Κολουέζι. Ήθελε να σπουδάσει και ιατρική, μα δεν τα κατάφερε. Πήγε όμως στο Ανώτερο Φροντιστήριο της Ριζαρείου Σχολής.

Το 1975 πρωτοπήγε στην ιεραποστολή της Αφρικής πλησίον του π. Αμφιλοχίου Τσούκου στο Κολουέζι του Ζαΐρ. Άρχισε την ανοικοδόμηση ναών μ' ενθουσιασμό, γνώση, επιμέλεια και τόλμη, δίχως να γνωρίζει την τοπική γλώσσα, τη σουαχίλι. Ξάπλωνε με τα παπούτσια, δεν προλάβαινε να τα βγάλει. Κόντευε να πάθει υπερκόπωση. Κάποτε έπαθε ηλίαση και επί χρόνια τον ταλαιπωρούσαν πονοκέφαλοι. Σε 15 μήνες έκτισε 9 ναούς.

Το 1977 με τον π. Νικόδημο Μπιλάλη έκτισε τον ναό του οσίου Νικοδήμου του Αγιορείτου στις Καρυές. Τότε γνώρισε τον Γέροντα Παΐσιο, ο οποίος του είπε να μονάσει στη μονή Γρηγορίου, να χειροτονηθεί εκεί και μετά να πάει στην ιεραποστολή. Το επόμενο έτος εκάρη μοναχός από τον ηγούμενο Γεώργιο και χειροτονήθηκε από τον επίσκοπο Ροδοστόλο Χρυσόστομο. Με τις ευχές των πατέρων και με ιερό ενθουσιασμό ξεκίνησε το μεγάλο έργο της ιεραποστολής στην Αφρική.

Στην αρχή πήγε στην Κανάγκα στον π. Χαρίτωνα Πνευματικάκη και την αδελφή Όλγα. Με τις ευλογίες του μητροπολίτη Κεντρίας Αφρικής Τιμοθέου πήγε κατόπιν στο Κολουέζι. Έλεγε στον πατέρα του: «Εμένα με έταξε ο Θεός ιεραπόστολο σ' αυτή την περιοχή. Όπου και να πηγαίνω, θα βοηθώ όποιον συναντήσω που έχει την ανάγκη μου». Με πολλούς πειρασμούς, δυσκολίες και μεγάλα προβλήματα άρχισε ένα υπεράνθρωπο, σπουδαίο και σημαντικό Ιεραποστολικό έργο. Η ανιδιοτέλειά του και η εργατικότητα του ενέπνεε πολλούς να τον συνδράμουν με διάφορους τρόπους. Ο π. Κοσμάς εκτός από λειτουργός, Πνευματικός και κατηχητής, έγινε πατέρας και αδελφός πολλών δυστυχισμένων μαύρων αδελφών μας. Έγινε φιλόστοργος ποιμένας, φιλάνθρωπος πατέρας, δίκαιος δικαστής, χρήσιμος ιατρός, καλός οικοδόμος, τέλειος μηχανικός, ευαγγελικός ιεραπόστολος. Ζούσε για ν' αγαπά και να προσεύχεται, να προσφέρει και να θυσιάζεται.

Σαν κάτι να προμηνυόταν τις τελευταίες του ημέρες. Είχε ένα έκτακτο ενθουσιασμό, λειτουργούσε, κήρυττε περί μετανοίας, αποχαιρετούσε. Το βράδυ της 27.1.1989 ένα αυτοκίνητο έπεσε πάνω στο δικό του κι έμεινε νεκρός. Πριν τρεις μήνες είχε πει στον Γέροντά του π. Γεώργιο: «Η ιεραποστολή δεν είναι για λίγους μήνες και όποιος θέλει να είναι ιεραπόστολος πρέπει ν' αφήσει τα κόκαλά του στο αφρικανικό χώμα». Έτσι κι έγινε. Ο τάφος του έγινε λαϊκό προσκύνημα. Οι ιθαγενείς αφήνουν λουλούδια ευγνωμοσύνης και ευχαριστίας. Σε μία δεκαετία βάπτισε 15.000 Αφρικανούς.

Έλεγε ο μακαριστός ιεραπόστολος, τον οποίο εμείς λίγο γνωρίσαμε και πολύ ζηλέψαμε: «Οι αδελφοί Αφρικανοί είναι άνθρωποι με εσωτερικότητα' οι Ευρωπαίοι συνήθως τους υποτιμούν, αλλά σφάλλουν πολύ. Η ψυχή των Αφρικανών κλίνει στον μυστικισμό και γι' αυτό η Ορθοδοξία έχει τί να τους ειπεί και προτείνει, αλλά μόνο η αυθεντική Ορθοδοξία, εκείνη η μοναχική, αγιορείτικη. Διότι μεταξύ των αδελφών της Αφρικής μεγάλη δύναμη έχει η μαγεία, πραγματική δαιμονοκρατία. Οι μάγοι τους είναι πολύ ισχυροί και έχουν μεγάλη επιρροή, αλλά τελικά ο σατανάς και αυτούς τους εξολοθρεύει. Γι' αυτό συχνά και εκείνοι προσφεύγουν στον Χριστό, τον νικητή όλων των μαγικών, δαιμονικών δεσμών και βασκανιών. Στην Αφρική είδα πόσο αληθινό είναι το Ευαγγέλιο του Χριστού».

Πηγές – Βιβλιογραφία

Ιεράς Μονής Γρηγορίου, Μνήμη Ιερομονάχου Κοσμά Γρηγοριάτου, Ο Όσιος Γρηγόριος 14/1989, σσ. 54-73. Δημητρίου Ασλανίδη, Ο ιεραπόστολος του Ζαΐρ π. Κοσμάς Γρηγοριάτης, Άγιον Όρος 1991. Κοσμά Γρηγοριάτου ιερομ., Το Ιεραποστολικό μου έργο, Θεσσαλονίκη 2009.

Πηγή: Μοναχού Μωυσέως Αγιορείτου, Μέγα Γεροντικό, τ. Γ', εκδ. Μυγδονία σ.1233-1236

Ανακτήθηκε στις 5/7/2021 από <https://www.pemptousia.gr/2019/01/ieromonachos-kosmas-grigoriatis-1942-27-ianouariou-1989/>

Ερωτήσεις:

Σε ποιον αναφέρεται το κείμενο;

Ποιο είναι το βασικό θέμα;

Πού συνέβη;

Πότε συνέβη;

Πώς συνέβη;

Γιατί θεωρείς ότι ο συγκεκριμένος άνθρωπος συνέβαλε στην διάδοση της χριστιανικής πίστης και των ανθρωπιστικών της στοιχείων;

Δ΄ Ομάδα: μοναχή Νεκταρία Παραδείση

«Η αδελφή Νεκταρία Παραδείση είναι η στοργική μητέρα χιλιάδων παιδιών, στα οποία προσφέρει μια νέα και καλύτερη ζωή με αρχές και αξίες, σε ένα περιβάλλον αγάπης και φροντίδας αλλά και μοναδικής ομορφιάς σε ωραία κτίρια, με πανύψηλα δένδρα, με ανθισμένα παρτέρια και πλακόστρωτους διαδρόμους. Εκεί στη νότια περιοχή Baleswar της Καλκούτας στεγάζονται, φροντίζονται και μαθαίνουν γράμματα εκατοντάδες ορφανά, κυρίως εγκαταλελειμμένα και άστεγα, και βρίσκουν αγάπη, φροντίδα και ζεστασιά και κάνουν όνειρα για το μέλλον τους. Η ιεραποστολή της Καλκούτας είναι η κατάληξη μιας μακράς πορείας που περιλαμβάνει τη συμμετοχή της σε Ιεραποστολικά κλιμάκια σε χώρες της Ασίας και της Αφρικής, όπως Νότια Κορέα, Ταιβάν, Καμερούν, Τανζανία, Ζιμπάμπουε και Μαδαγασκάρη.

Το κύριο έργο στην Καλκούτα άρχισε το 1991 όταν ο Αγιορείτης Ιερομόναχος Π. Ιγνάτιος της μονής Σταυρονικήτα του Αγίου Όρους, κατά κόσμο Σενής από την Κόρινθο μαζί με τη μοναχή Νεκταρία ήλθαν από τη Νότια Κορέα και άρχισαν να οργανώνουν το Ιεραποστολικό και φιλανθρωπικό έργο στα χνάρια του πατρός Αθανασίου Ανθίδη, ο οποίος από το 1980 είχε ζωντανή παρουσία και δραστηριότητα.

Ο κοινός αγώνας του πατρός Ιγνατίου και της μοναχής Νεκταρίας συνεχίστηκε μέχρι τον Ιούνιο του 2004, όταν ο πατήρ Ιγνάτιος εξελέγη Μητροπολίτης Μαδαγασκάρης από το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, ως αναγνώριση του σπουδαίου επί σειρά ετών ιεραποστολικού έργου, το οποίο συνεχίζει με ιδιαίτερη επιτυχία στη νέα του πατρίδα Μαδαγασκάρη.

Από αυτό το χρόνο η μοναχή Νεκταρία έχει τη διαχείριση του τεράστιου φιλανθρωπικού και κοινωνικού έργου της Ιεραποστολής το οποίο περιλαμβάνει:

- 1) Λειτουργία ενός ορφανοτροφείου θηλέων 165 κοριτσιών.
- 2) Λειτουργία ενός ορφανοτροφείου αρρένων 50 αγοριών.
- 3) Λειτουργία Τεχνικής Σχολής.
- 4) Λειτουργία 8 Ιατρείων και ενός οδοντιατρείου με δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.
- 5) Λειτουργία Οικοτροφείου και Σχολής για τυφλά παιδιά.
- 6) Διανομή καθημερινού πρωινού συσσιτίου σε περισσότερα από 250 άστεγα και υποσιτισμένα παιδιά.
- 7) Τα τελευταία χρόνια ιδρύθηκε και λειτουργεί το St. Ignatius High School (Σχολείο Άγιος Ιγνάτιος), ένα αγγλικό σχολείο που το διέπουν οι χριστιανικές αρχές. Τα παιδιά του ορφανοτροφείου έχουν τη δυνατότητα να φοιτούν στο σχολείο αυτό δωρεάν και να έχουν πρόσβαση σε υψηλού επιπέδου αγγλική παιδεία. Επόμενος στόχος είναι η κατασκευή ενός νέου κτιρίου που θα στεγάσει το σχολείο.
- 8) Εβδομαδιαία διανομή τροφίμων σε 2000 άπορες οικογένειες και ανήμπορους ανθρώπους.
- 9) Κατασκευή μικρών οικιών για αστέγους, πολύτεκνες οικογένειες και πολλά άλλα.
- 10) Ιατρικές ανάγκες καλύπτονται από 10 ναούς και ισάριθμα πνευματικά κέντρα.

Ένα τιτάνιο έργο το οποίο δεν περιορίζεται μόνο σε προσφορά υπηρεσιών ,στη δημιουργία υποδομών, για παροχή νερού, ηλεκτρικού ρεύματος, στις ιατρικές υπηρεσίες, στη λειτουργία ορφανοτροφείων και σχολείων, στη χορήγηση υποτροφιών για σπουδές, αλλά απευθύνεται σε όλους τους ανθρώπους και διαμορφώνει συνείδηση και κοινή στάση έναντι του κόσμου, των ανθρωπίνων σχέσεων και της σχέσεως μας με τον Θεό.

Να σημειωθεί ότι η περιοχή της Καλκούτας ήταν μια ιστορική περιοχή για τους Έλληνες, όπου υπήρχε ζωηρή Ελληνική παροικία, Ελληνικά νεκροταφεία από το 1760 και ο Ιερός Ναός της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, ηλικίας πάνω από 100 χρόνια, αλλά με την επανάσταση στα μέσα του 20ου αιώνα εκδιώχθηκαν όλοι οι Έλληνες. Ήταν σε κομμάτι του Ελληνισμού που ξεριζώθηκε.

Συγχρόνως γίνεται γνωστή η Παρουσία και η μαρτυρία Χριστού εκεί που δεν ακούστηκε το όνομα Του, χωρίς όμως την αλλοίωση του εθνικού χαρακτήρα και της τοπικής εθνικής παραδόσεως των κατοίκων.

Εις πάντα τα έθνη μεταφέρεται το μήνυμα του Ευαγγελίου και διαδίδεται ο Ευαγγελικός λόγος της δικής μας Αλήθειας, που απελευθερώνει και προσφέρει διέξοδο σε πολλά αδιέξοδα που υπάρχουν.

Αυτόν τον λόγο ως περιεχόμενο της ιεραποστολικής μαρτυρίας μεταφέρει και διαδίδει το Ορθόδοξο Ιεραποστολικό και φιλανθρωπικό κέντρο “Θεοτόκος” της Καλκούτα δια της σεβαστής και σεβάσμιας μοναχής Νεκταρίας Παραδείση και των άξιων συνεργατών της, ως “φάος των Εθνών αγνόν” εφαρμόζοντας το: Έρχεσθε και Ιδέτε... (Ιωανν.α΄,40), που είναι η λυτρωτική πρόσκληση του Ιησού προς όλους μας» (Πηγή: αβακτήθηκε στις 5/7/21 από: <https://klife.gr/news/community/6240/>)

Ερωτήσεις:

Σε ποιον αναφέρεται το κείμενο;

Ποιο είναι το βασικό θέμα;

Πού συνέβη;

Πότε συνέβη;

Πώς συνέβη;

Γιατί θεωρείς ότι ο συγκεκριμένος άνθρωπος συνέβαλε στην διάδοση της χριστιανικής πίστης και των ανθρωπιστικών της στοιχείων;

Τάξη	Β΄ Λυκείου
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανισμός και δημόσιος χώρος Β΄
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ 5] Η Καθολική Εκκλησία
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Διαλόγου
Γενικός τίτλος	Αντιλαμβάνομαι/ Γνωρίζω/ Φροντίζω
Τίτλος δραστηριότητας	«Η σημασία της Β΄ Βατικανής Συνόδου»
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση: <ul style="list-style-type: none">να αποτιμούν τον ρόλο σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο σύγχρονων θεολογικών κινημάτων που αναπτύχθηκαν μέσα στους κόλπους της Καθολικής Εκκλησίας.

Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, • να ακούσουν ενεργητικά, • -να συνεργαστούν. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να μελετήσουν κείμενα που συνδέονται με τις βασικές θέσεις της Καθολικής Εκκλησίας, όπως αυτές διατυπώθηκαν στη Β' Σύνοδο του Βατικανού, και να αναγνωρίζουν τη σπουδαιότητά τους στη σύγχρονη εποχή. Χρόνος: 105 λεπτά	Οι μαθητές/-τριες, ακολουθώντας τις οδηγίες του/της εκπαιδευτικού, λαμβάνουν και μελετούν με προσοχή τα ερωτήματα.	Ηλεκτρονικός υπολογιστής, βιντεοπροβολέας, σύνδεση στο διαδίκτυο	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους.
2. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά ο κάθε ένας και η κάθε μία να μοιραστεί και να συζητήσει με τον διπλανό/την διπλανή τις απαντήσεις των ερωτημάτων. Χρόνος: 5 λεπτά	Οι μαθητές/-τριες συζητούν και προβληματίζονται με βάση τις απαντήσεις.		Οι μαθητές/-τριες συμμετέχουν βιωματικά, ενεργοποιούνται πολυαισθητηριακά, οικοδομώντας νέα γνώση στην ήδη υπάρχουσα. βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.			
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.			

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Δραστηριότητα 1

Παρατηρώντας τη φωτογραφία από τη Β΄ Βατικανή Σύνοδο, απαντήστε για τον τόπο διεξαγωγής και τα μέλη που συμμετέχουν. Βρείτε πληροφορίες στο παρακάτω κείμενο.

Β΄ ΒΑΤΙΚΑΝΗ ΣΥΝΟΔΟΣ

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/1107>

Παρατηρώντας τη φωτογραφία από τη Β΄ Βατικανή Σύνοδο, απαντήστε για τον τόπο διεξαγωγής και τα μέλη που συμμετέχουν. Βρείτε πληροφορίες στο παρακάτω κείμενο.

Η αιφνιδιαστική ανακοίνωση από τον πάπα Ιωάννη ΚΓ΄ (1958-63) της αποφάσεώς του να συγκαλέσει μια «Γενική σύνοδο για την Οικουμενική Εκκλησία» (25 Ιαν. 1959), τρεις μήνες μετά την εκλογή του, δεν ήταν βεβαίως αναμενομένη, αφού η Α' Βατικανή σύνοδος (1870) είχε ήδη επιβάλλει την απόλυτη αυθεντία του πάπα να αποφαινεται αλαθήτως (ex sese) για όλα τα ζητήματα πίστεως, τα οποία ανήκαν στην κανονική αρμοδιότητα των «Γενικών συνόδων» της Δύσεως. Ωστόσο, η Α' Βατικανή σύνοδος δεν είχε ολοκληρώσει το έργο της για τη ρύθμιση του ζητήματος της σχέσεως του πάπα προς το σώμα των επισκόπων, το οποίο παρέμενε ανοικτό ήδη από τη σύνοδο του Τριδέντου (1545-63)[...] Τα νέα σχέδια κειμένων ετοιμάστηκαν υπό την εποπτεία μιας Συντονιστικής επιτροπής και απεστάλησαν στα μέλη της συνόδου (Μάιος 1963), αλλ' ο αιφνίδιος θάνατος του πάπα (3 Ιουν. 1963) και η εκλογή

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Δραστηριότητα 1

Πότε ξεκίνησε και πότε τελείωσε τις εργασίες της η Σύνοδος; Γιατί πιστεύετε ότι διήρκεσαν τόσο; Ποιοι ήταν οι λόγοι που οδήγησαν στη σύγκλησή της;

<https://www.gettyimages.com/photos/second-vatican-council>

Η ραγδαία λοιπόν κατάρρευση του αποικιοκρατικού συστήματος κατά τον ΙΘ΄ αι., η επιβολή μετά το τέλος του Α΄ παγκοσμίου πολέμου (1918) και η επικίνδυνη επέκταση του Κομμουνιστικού καθεστώτος της Σοβιετικής Ενώσεως στους λαούς της ανατολικής και της κεντρικής Ευρώπης, στην Κίνα και στη νοτιοανατολική Ασία μετά το τέλος του Β΄ παγκοσμίου πολέμου (1945), η δυναμική εμφάνιση στη διεθνή σκηνή των λαών του λεγομένου τρίτου κόσμου, η εντυπωσιακή βιομηχανική και οικονομική ανάπτυξη του χριστιανικού κυρίως κόσμου, με την άκριτη μάλιστα εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγών πηγών των παλαιών αποικιών, και η ιδεολογική διάσπαση των λαών σε δύο ανταγωνιστικούς ιδεολογικούς σχηματισμούς, τον δυτικό και τον σοβιετικό, διαμόρφωσαν ένα νέο επαχθές πλαίσιο όχι μόνο για τη συνεπή λειτουργία των διεθνών σχέσεων, αλλά και για την άσκηση της αποστολής της Εκκλησίας στη νέα πραγματικότητα του κόσμου. Συνεπώς, η νέα αυτή πραγματικότητα επέβαλλε αφ΄ ενός μεν την ανανέωση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας (aggiornamento), αφ΄ ετέρου δε την ένταξή της ή μη στην Οικουμενική κίνηση για την ενότητα των χριστιανών. Άλλωστε, η Ορθόδοξη Εκκλησία είχε ήδη λάβει πρώτη τα μηνύματα των καιρών, ιδιαίτερα δε μετά την επιβολή του Σοβιετικού καθεστώτος στη Ρωσία (1917), γι' αυτό το Οικουμενικό πατριαρχείο προέτεινε την άμεση συνεργασία των χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών με την περίφημη Πατριαρχική εγκύκλιο του 1920 για την κοινή

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3

Δραστηριότητα 1

Αφού μελετήσετε το παρακάτω κείμενο, να βρείτε και να γράψετε τα βασικά θέματα της Συνόδου.

Β΄ ΒΑΤΙΚΑΝΗ ΣΥΝΟΔΟΣ

<https://www.gettyimages.com/photos/second-vatican-council>

Αφού μελετήσετε το παρακάτω κείμενο, να βρείτε και να γράψετε τα βασικά θέματα της Συνόδου.

Οι σημαντικότερες από τις νέες εκκλησιολογικές συνοδικές προτάσεις προς αξιολόγηση υπό μία ορθόδοξη προοπτική είναι οι ακόλουθες:

Πρώτον, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία δεν ταυτίζεται πλέον αποκλειστικά με τη μία, αγία, καθολική και αποστολική Εκκλησία, η οποία βεβαίως «υπόκειται σε αυτή» (*subsistit in*), αλλά προφανώς και σε άλλες χριστιανικές Εκκλησίες (*Lumen gentium*, 8), ήτοι τελείως μεν στην Ορθόδοξη Εκκλησία, ατελώς δε στις προτεσταντικές εκκλησιαστικές κοινότητες (*Unitatis redintegratio*, 3-4).

Δεύτερον, εισάγεται μια άκριτη Θεολογική αποσύνδεση του έργου του αγίου Πνεύματος από το έργο του Χριστού στην εποχή της Εκκλησίας, με βάση τη σχολαστική εκκλησιολογία του «μυστικού σώματος Χριστού» (*corpus Christi mysticum*), αφ' ενός μεν για να αποκλεισθή η χριστοκεντρική οντολογία της Εκκλησίας της κοινής μέχρι τον ΙΑ' αιώνα παραδόσεως, η οποία δεν ήταν συμβατή με την εικονική τυπολογία της σχολαστικής θεολογίας (*corpus Christi mysticum*), αφ' ετέρου δε για να υποστηριχθή μια πλασματική διάκριση των

.....
.....
.....
.....

Ιστοσελίδες:

1. Επίσημη ιστοσελίδα του Βατικανού:
<https://www.vatican.va/content/vatican/it.html>
2. Όλα τα κείμενα της Β' Βατικανής Συνόδου:
https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/index.htm
3. Φωτογραφίες από τη Β' Βατικανή Σύνοδο:
<https://www.gettyimages.com/photos/second-vatican-council>
4. Κείμενα Φύλλων Εργασίας:
Φειδά Βλασίου, Εκκλησιαστική Ιστορία, «Η σύγχρονη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Η Β' Σύνοδος του Βατικανού 1962-1965. Ορθόδοξη θεώρηση», τόμος Γ', σσ. 753-763.
<https://www.sostis.gr/blog/item/1561-i-sigxroni-rwmaiokatholiki-ekklisia-i-b-synodos-tou-vatikanou>

Τάξη	Β' Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανισμός και Δημόσιος χώρος β'		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ 6] Προτεσταντικές Εκκλησίες/Ομολογίες		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Χάρτης εννοιών		
Τίτλος δραστηριότητας	«Προτεσταντικές Εκκλησίες/ Ομολογίες»		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση: <ul style="list-style-type: none">• να αξιολογούν το περιεχόμενο βασικών θεολογικών αρχών με τις οποίες επίδρασε ο Προτεσταντισμός στη σύγχρονη πολιτική και οικονομική σκέψη της Ευρώπης και επηρεάζουν τη ζωή ενός Προτεστάντη σήμερα.		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none">• να αποκτήσουν μία γενική θεώρηση των εννοιών της Διαμαρτυρόμενης Εκκλησίας/ Ομολογίας και των απόψεών τους.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)

<p>Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά με την αξιοποίηση κειμένων και φωτογραφιών σχετικά με τα ιστορικά πρόσωπα που συνέβαλαν στη διαμόρφωση του Προτεσταντισμού, καθώς και τις κυριότερες Προτεσταντικές Εκκλησίες/ Ομολογίες. Χρόνος: 3΄</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες ανακοινώνουν ανά δύο τις σκέψεις τους και ο/η εκπαιδευτικός σημειώνει τις απαντήσεις τους στον (διαδραστικό) πίνακα σε δύο κατηγορίες: σημεία σύγκλησης και διαφορές.</p>	<p>Χαρτί, μολύβι/στιλό πίνακας, μαρκαδόροι, διαδίκτυο.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες με την κατασκευή ενός εννοιολογικού χάρτη, εμβαθύνουν ποιοτικά και αποτελεσματικά στο θέμα των σχέσεων μεταξύ πίστης και επιστήμης, κατανοούν τις σχετικές έννοιες και τις μεταξύ τους σχέσεις. Ανακαλύπτουν τις ποικίλες αναπαραστάσεις που μπορεί να έχει το θέμα μελέτης.</p>
<p>2. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά ο κάθε ένας και η κάθε μία να μοιραστεί και να συζητήσει με τον διπλανό/την διπλανή τα αποτελέσματα. Χρόνος: 2΄</p>			<p>Οι μαθητές/-τριες επιτυγχάνουν μάθηση με συσχέτιση και ενσωμάτωση νέων γνώσεων, αφομοιώνοντας νέες έννοιες στις ήδη υπάρχουσες γνωστικές δομές.</p>
<p>3. Ο/Η εκπαιδευτικός συζητά και αναλύει με τους/τις μαθητές/-τριες τον χάρτη εννοιών, όπως διαμορφώθηκε. Χρόνος: 5΄</p>			<p>Οι μαθητές/-τριες οργανώνουν σχηματικά τη σκέψη τους αναφορικά με τη σχέση πίστης και επιστήμης, αποκτούν μία ολιστική αντίληψη του θέματος, αναπτύσσουν δεξιότητες ανάλυσης και σύνθεσης εννοιών.</p>
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Προετοιμασία για τη χρήση λογισμικού σχεδιασμού χάρτη εννοιών, εφόσον υπάρχει διαθέσιμος υπολογιστής, διαδίκτυο και βιντεοπροβολέας, στην αίθουσα διδασκαλίας.</p>		
<p>Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Αναζήτηση σε ιστότοπο Wikipedia για τον Προτεσταντισμό.</p>		

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Τάξη	Γ' Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	Η Χριστιανοσύνη ανά τον κόσμο και δημόσιος χώρος		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ 7] Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Ιστοεξερεύνηση		
Τίτλος δραστηριότητας	« Η Αρμένικη Εκκλησία της Ελλάδος »		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	<p>Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να αναδεικνύουν τον πολιτισμό και τον τρόπο ζωής των Αρχαίων Ανατολικών Εκκλησιών σε περιβάλλοντα μη χριστιανικά, • να προσδιορίζουν το ιστορικό πλαίσιο της γενοκτονίας των Αρμενίων και των διώξεων που υπέστησαν οι αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες στα νεότερα χρόνια. 		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, • να ακούσουν ενεργητικά, • να συνεργαστούν. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
<p>1. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να εξερευνήσουν την Αρμένικη Εκκλησία/κοινότητα της Θεσσαλονίκης (ή του τόπου μου) στο διαδίκτυο.</p> <p>Χρόνος: 5 λεπτά</p>	<p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναζητούν στο διαδίκτυο πληροφορίες για την Αρμενική Εκκλησία της Ελλάδος.</p>	<p>Χαρτί, μολύβι/στιλό, Διαδίκτυο, Βιντεοπροβολέας.</p>	<p>Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους. Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήν θα</p>

			οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση. Η ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται.
2. ΟΗ εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να συζητήσουν τα αποτελέσματα της ιστοεξερεύνησης. Χρόνος: 5 λεπτά	Οι μαθητές και οι μαθήτριες γράφουν σε χαρτί τις πληροφορίες για την Αρμενική Εκκλησία της Ελλάδος και συζητούν για τα αποτελέσματα της έρευνάς τους.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Αναζήτηση στον ιστότοπο: https://armenianprelacy.gr/i-armeniki-ekklisia/		
Ενέργειες του/της μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Αναζήτηση στον ιστότοπο : https://armenianprelacy.gr/i-armeniki-ekklisia/		

Τάξη	Γ΄ Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	Θρησκείες και δημόσιος χώρος		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ 10] Ισλάμ		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δράσης παιχνιδιού		
Γενικός τίτλος	Τροχιά της μάθησης / Σταθμοί μάθησης		
Τίτλος δραστηριότητας	Το Ισλάμ στον ευρωπαϊκό χώρο		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Αποτιμούν την παρουσία των Μουσουλμάνων στην Ευρώπη και τις ευκαιρίες, αλλά και δυσκολίες που προκύπτουν από τη συνάντησή τους με ένα πλουραλιστικό κόσμο.		
Χρονική διάρκεια	35 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να διερευνήσουν την ποικιλία των θέσεων των ισλαμικών κοινοτήτων στην Ευρώπη, • να ακούσουν ενεργητικά, • να συνεργαστούν και να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά (Όσα απαιτούνται)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα)

<p>(Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)</p>	<p>(Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)</p>	<p>για τη δραστηριότητα)</p>	<p>α επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)</p>
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές/τις μαθήτριες σε 5 ανομοιογενείς ομάδες των 4-5 ατόμων. Εισαγωγικά ο/η εκπαιδευτικός αναφέρεται στην παρουσία μουσουλμάνων στην Ευρώπη και καλεί τους μαθητές/ -τριες να ανακαλύψουν τις ποικίλες όψεις αυτής της παρουσίας. Έπειτα τους μοιράζει τα φύλλα εργασίας και τους δίνει οδηγίες πώς θα ξεκινήσουν τη διερεύνησή τους.</p>	<p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες χωρίζονται σε 5 ομάδες των 4-5 ατόμων. Η κάθε ομάδα πηγαίνει σε έναν σταθμό. Έχει στη διάθεσή της 3' να μελετήσει το υλικό και να απαντήσει σύντομα στην ερώτηση στο φύλλο εργασίας.</p> <p>1ος σταθμός: Διαβάζουν κείμενα σχετικά με το γάμο και τη θέση των γυναικών στο Κοράνιο και απαντούν στο ερώτημα: Τι αναφέρει το Κοράνιο σχετικά με τη θέση της γυναίκας και τον γάμο.</p> <p>2ος σταθμός: Μουσουλμάνοι της Ευρώπης και σαρία. Ερώτηση: Αφού διαβάσετε το κείμενο, να καταγράψετε ένα επιχείρημα υπέρ της εφαρμογής της σαρίας και ένα κατά της εφαρμογής της σαρία στην Ευρώπη.</p>	<p>Χαρτί, μολύβι/στιλό, Φύλλο εργασίας, προβολικό και Η/Υ, υλικά που αναφέρονται στους σταθμούς μάθησης: 1 φάκελος, 1 κουτί, 1 καπέλο, ο Η/Υ, το Κοράνιο</p>	<p>Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους. Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση. Η ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται.</p>

	<p>Ποια είναι η δική σας άποψη;</p> <p>3^{ος} Σταθμός: Μουσουλμάνοι διαμαρτύρονται για την ισλαμική τρομοκρατία (φωτογραφία). Τι τίτλο θα έβαζες σε αυτές τις φωτογραφίες και γιατί;</p> <p>4^{ος} Σταθμός: Μουσουλμάνες στη Γαλλία αναφέρουν ότι η χρήση της μαντίλας έγκειται στα ανθρώπινα δικαιώματά τους και οφείλει το κράτος να σεβαστεί αυτό το δικαίωμά τους. Ερώτηση: Ποιο είναι το βασικό επιχειρήμα αυτών των γυναικών; Συμφωνείτε ή διαφωνείτε και γιατί;</p> <p>5. Μουσουλμάνοι και Ευρωπαίοι πολίτες σε διάλογο. Επιχειρήματα για έναν γόνιμο διάλογο.</p>		
<p>2)Ο/Η εκπαιδευτικός χρονομετρεί /η ζητά ο κάθε ένας και η κάθε μία να μοιραστεί και να συζητήσει με τον διπλανό/την διπλανή για 3 λεπτά (3΄) τα αποτελέσματα και να σημειώσουν σύντομα την απάντηση.</p>	<p>Οι ομάδες επισκέπτονται κάθε σταθμό και προσπαθούν να απαντήσουν σε κάθε ερώτηση στο καθορισμένο χρονικό πλαίσιο. .</p>		

<p>3) Μόλις όλες οι ομάδες περάσουν από τους σταθμούς, ο/η εκπαιδευτικός καλεί να απαντήσουν τα ερωτήματα του φύλλου εργασίας και να συζητήσουν σχετικά με τις προϋποθέσεις της διαβίωσης των μουσουλμάνων στον Ευρωπαϊκό χώρο.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες, αφού περάσουν όλους τους σταθμούς, απαντούν στις ερωτήσεις του φύλλου εργασίας σε ολομέλεια. Έπειτα συμμετέχουν σε συζήτηση σχετικά με τις προϋποθέσεις της διαβίωσης των μουσουλμάνων στον Ευρωπαϊκό χώρο.</p>		
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Αναζήτηση και δημιουργία υλικού διερεύνησης των μαθητών/μαθητριών, προετοιμασία φύλλων εργασίας, προετοιμασία της τάξης και δημιουργία 5 σταθμών, όπου υπάρχει κειμενικό και εποπτικό υλικό.</p>		
<p>Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Κατοχή του σχολικού εγχειριδίου, ένταξη σε ομάδες.</p>		

Φύλλο εργασίας

4 Λεπτά **Η τροχιά του Ισλάμ στον ευρωπαϊκό χώρο**

Πρώτος Υποχρεωτικός Σταθμός: Πρώτος Υποχρεωτικός Σταθμός: Ο γάμο στο Ισλάμ
Διαβάστε τα κείμενα και απαντήστε στην ερώτηση:
Ποια η θέση του Ισλάμ σχετικά με τη θέση της γυναίκας και τον γάμο.

4 Λεπτά

Τρίτος Υποχρεωτικός Σταθμός Τρομοκρατία και Ισλάμ
Μουσουλμάνοι διαμαρτύρονται για την ισλαμική τρομοκρατία (φωτογραφία).
Τι τίτλο θα έβαζες σε αυτές τις φωτογραφίες και γιατί;

4 Λεπτά

Τέταρτος Υποχρεωτικός Σταθμός Γυναίκα και Ισλάμ
Μουσουλμάνες στη Γαλλία αναφέρουν ότι η χρήση της μαντίλας έγκκειται στα ανθρώπινα δικαιώματά τους και οφείλει το κράτος να σεβαστεί αυτό το δικαίωμά τους.
Ερώτηση: Ποιο είναι το βασικό επιχείρημα αυτών των γυναικών; Συμφωνείτε ή διαφωνείτε και γιατί;

4 Λεπτά

Δεύτερος Υποχρεωτικός Σταθμός: Η Σαρία στην Ευρώπη
Αφού διαβάσετε το κείμενο, να καταγράψετε ένα επιχείρημα υπέρ της εφαρμογής της σαρίας και ένα κατά της εφαρμογής της σαρία στην Ευρώπη. Ποια είναι η δική σας άποψη;

4 Λεπτά

Ονόματα μελών πληρώματος

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΛΕΥΣΗΣ: Κάθε πλήρωμα σε 1 λεπτό ας ορίσει:
α) αναγνώστη για να διαβάξει σε κάθε σταθμό
β) συντονιστή συζήτησης για να συντονίζει γρήγορα τη συζήτηση
γ) γραμματέα για να γράφει τα συμπεράσματα
δ) εκπρόσωπο για να μεταβαίνει στο σταθμό τροφοδοσίας και βοήθειας
ε) ερευνητές για να βοηθούν στην καλή έρευνα των σταθμών.
Σκοπός είναι να μεταβείτε σε κάθε σταθμό και στον χρόνο που διαθέτετε να συμπληρώσετε το φύλλο εργασίας του πληρώματός σας.

4 Λεπτά

Πέμπτος Υποχρεωτικός Σταθμός: Μουσουλμάνοι και Ευρωπαίοι πολίτες σε διάλογο.
Μουσουλμάνοι και Ευρωπαίοι πολίτες σε διάλογο. Ποια στοιχεία θεωρείτε ότι μπορούν να χαρακτηρίζουν έναν γόνιμο διάλογο. Να απαντήσετε με βάση όσα διαβάσατε και τις γνώσεις σας.

Λαμβάνετε βοήθεια (απαντήσεις σε απορίες, διευκρινήσεις, πληροφορίες κ.ά.). Σε αυτόν μπορεί να μεταβαίνει ο εκπρόσωπος του πληρώματος οποιαδήποτε στιγμή.

Σταθμός τροφοδοσίας και βοήθειας

Κείμενα τροχιάς της μάθησης

1^{ος} Σταθμός

«Οί άνδρες είναι ανώτεροι των γυναικών ένεκα της ιδιότητος δι΄ ης ο Θεός ύψ'ωσε τους μέν επί των δέ, και διότι οι άνδρες προικίζουσι τὰς γυναίκας εκ του πλούτου αυτών... Ονειδίζετε εκείνας, ων την απείθειαν πτοεισθε. Θέλετε ορίσει εις αυτάς χωριστήν κοίτην, τύπτοντες

αυτάς. Εάν όμως υπακούωσιν υμῶν, έστε προς αυτάς ευμενείς» (Κοράνιο, Αι γυναίκες, 4:38)

Οι Προϋποθέσεις που Θέτει το Ισλάμ Αναφορικά με τη Σύζυγο

1. Η γυναίκα πρέπει να είναι Μουσουλμάνα, Εβραία ή Χριστιανή, όντας πιστή στη θρησκεία της (δηλ. Δεν είναι άθρησκη). Ωστόσο, το Ισλάμ ενθαρρύνει τους Μουσουλμάνους άντρες να επιλέγουν ευσεβείς Μουσουλμάνες γυναίκες, επειδή μια ευσεβής Μουσουλμάνα θα είναι μια καλή μητέρα που θα δώσει στα παιδιά την καλύτερη δυνατή ανατροφή και θα βοηθήσει το σύζυγό της να τηρεί τις διδασκαλίες του Ισλάμ. Όπως είπε ο Προφήτης (r), «Παντρέψου μια κατανυκτική Μουσουλμάνα γυναίκα και θα ευημερήσεις.» (Σαχίχ Αλ-Μπουχάρι: 4802 • Σαχίχ Μόσλεμ: 1466)

2^{ος} Σταθμός

«Υπό την επίδραση ευρωπαϊκών αντιλήψεων περί δικαίου και οργάνων δικαιοσύνης, σε όλες σχεδόν τις μουσουλμανικές πολιτείες σημειώνονται σοβαρές τροποποιήσεις στην παραδοσιακή ισλαμική νομοθεσία και αναδιαρθρώνονται οι νομικές δομές και η οργάνωση των δικαστηρίων, με προσανατολισμό τους αστικούς κώδικες των χριστιανικών κρατών της χριστιανικής Δύσεως. Σε πολλές μουσουλμανικές χώρες έχουν συντελεσθεί νομικές μεταρρυθμίσεις αδιανόητες για την κλασική μουσουλμανική νομοθεσία και νομολογία. [...] Και άλλες ισλαμικές πολιτείες καταβάλλουν προσπάθειες για να συνδυάσουν τους κλασικούς νομικούς κανόνες που καθορίζει η sharia με τη σύγχρονη δυτική νομοθεσία [...] Από τα λεπτότερα θέματα παραμένει το πρόβλημα της θέσεως των γυναικών στην ισλαμική κοινωνία και ειδικότερα τα ζητήματα γάμου, διαζυγίου, κληρονομιάς, τα οποία η sharia ουσιαστικώς ρυθμίζει υπέρ του άνδρα. Οι γυναίκες πάντως σήμερα σπουδάζουν και αρχίζουν να καταλαμβάνουν υπεύθυνες κοινωνικές θέσεις» (Αρχιεπισκόπου Αλανίας Αναστασίου (Γιαννουλάτου), Ισλάμ. Θρησκευολογική επισκόπηση, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2006, σελ. 389-390.

3^{ος} Σταθμός

4^{ος} Σταθμός

«Στη Γαλλία, η ολομέλεια του Cour de cassation (αναιρετικό δικαστήριο) κλήθηκε προσφάτως, στο πλαίσιο υποθέσεως που αφορούσε ιδιωτικό βρεφονηπιακό σταθμό σε υποβαθμισμένη περιοχή του διαμερίσματος Yvelines, να εξετάσει τον ενδυματολογικό κώδικα εργοδότη που απαγόρευε στους εργαζομένους να φέρουν στην ενδυμασία τους θρησκευτικά σύμβολα. Η αναπληρώτρια διευθύντρια παραβίασε τον συγκεκριμένο κώδικα αρνούμενη να αφαιρέσει τη μουσουλμανική μαντίλα της και απολύθηκε. [...] Μερικοί αντιλαμβάνονται τη χρήση της μαντίλας ως φεμινιστικού ενδιαφέροντος δήλωση, δεδομένου ότι αντιπροσωπεύει το δικαίωμα της γυναίκας να διεκδικήσει την επιλογή της και τη θρησκευτική της ελευθερία να είναι μουσουλμάνα η οποία επιθυμεί να εκδηλώνει την πίστη

της με αυτόν τον συγκεκριμένο τρόπο. Άλλοι, πάλι, βλέπουν τη μαντίλα ως σύμβολο της καταπίεσεως που υφίστανται οι γυναίκες. Αναμφίβολα, αμφότερες οι απόψεις μπορούν να υποστηριχθούν σε εξατομικευμένες περιπτώσεις και συγκεκριμένο πλαίσιο» (Συμβούλιο της Ευρώπης, *Συλλογή της Νομολογίας*, Προτάσεις της Γενικής Εισαγγελέα Eleanor Sharpston, σελ. 12 & 20).

5^{ος} Σταθμός

Εδώ γράφετε τα επιχειρήματά σας.

Τάξη	Γ' Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	Θρησκεία και δημόσιος χώρος-Α': Προσεγγίζοντας την ποικιλομορφία του θρησκευτικού φαινομένου στις κοινωνίες του μοντέρνου κόσμου		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ 13] Κινέζικα - Ιαπωνικά Θρησκευάματα		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Άμεσης διδασκαλίας		
Γενικός τίτλος	Συννεφόμελο		
Τίτλος δραστηριότητας	Βασικά στοιχεία των ανατολικών θρησκευμάτων		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Διακρίνουν τα κύρια χαρακτηριστικά της κοινής και της λαϊκής κινεζικής θρησκείας (Κομφουκιανισμός, Ταοϊσμός κινεζικός Βουδισμός) στον σύγχρονο κόσμο.		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να συνδέσουν τη νέα γνώση με μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, • να ακούσουν ενεργητικά, • να συνεργαστούν και να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους, • να χρησιμοποιήσουν ψηφιακά εργαλεία. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο /Η εκπαιδευτικός ζητά να σκεφτούν για ένα λεπτό (1') και να γράψουν στο sli-do από μία λέξη για τι σημασία/νόημα των λέξεων "φενγκσούι" ή "γινγκιανγκ".	Οι μαθητές και οι μαθήτριες γράφουν σε Η/Υ και στο περιβάλλον sli-do μία λέξη για το τι θεωρούν ότι σημαίνουν οι λέξεις "φενγκσούι" ή "γινγκιανγκ"	Η/Υ, Sli-do, πίνακας, Χαρτί, μολύβι/στιλό	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους. Η εμπειρία υποστηρίζει την ανάπτυξη της

			θρησκευτικής γνώσης. Σε αυτήνθαοικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση. Η ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται.
2)Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/ τις μαθητές/-τριες να συζητήσουν ανά 4-5 τα αποτελέσματα και να διατυπώσουν την άποψή τους.	2) Οι μαθητές/-τριες συζητούν ανά 4-5 τα αποτελέσματα του sli-do και σύντομα διατυπώνουν την άποψή τους.		
Ο/Η εκπαιδευτικός εκτυπώνει και σε εμφανές σημείο τοποθετεί το συννεφόλεξο.			
Ο/Η εκπαιδευτικός περιγράφει τους τον όρο με τις λέξεις που υπάρχουν στο συννεφόλεξο, αναφέροντας τη σημασία του στην κινεζική θρησκεία	Οι μαθητές/-τριες σημειώνουν τη βασική σημασία του όρου.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Προετοιμασία του εργαστηρίου πληροφορικής (άνοιγμα Η/Υ), προετοιμασία της ερώτησης στο sli-do.		
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Αναζήτηση στον ιστότοπο το sli-do και Προσθήκη του κωδικού που τους έχει δώσει ο/η εκπαιδευτικός στο sli-do.		

Τάξη	Γ΄ Λυκείου
Θεματικό Πεδίο	Θρησκεία και δημόσιος χώρος-Α΄: Προσεγγίζοντας την ποικιλομορφία του θρησκευτικού φαινομένου στις κοινωνίες του μοντέρνου κόσμου
Θεματική Ενότητα	Κινέζικα - Ιαπωνικά Θρησκευάματα
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Διαλόγου
Γενικός τίτλος	Η ιαπωνική θρησκευτικότητα
Τίτλος δραστηριότητας	Βρες τον τίτλο που ταιριάζει
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Να αναγνωρίζουν επιρροές των ιαπωνικών θρησκευμάτων και του πολυθεϊσμού στο ελληνικό και στον ευρωπαϊκό πολιτισμικό και κοινωνικό πεδίο.
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους,

	<ul style="list-style-type: none"> • να ακούσουν ενεργητικά, • να συνεργαστούν. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει σε κάθε ομάδα κείμενα σχετικά με την ιαπωνική θρησκευτικότητα (π.χ. από Αρχιεπίσκοπο Αλβανίας Αναστάσιο Γιαννουλάτο, Στ. Παπαλεξανδρόπουλο, Μ. Μπέγζο) και ζητάει να τα μελετήσουν για 5'.	Οι μαθητές και μαθήτριες μελετούν κείμενα σχετικά με τις θεότητες Σίντο, τη θεά Αματεράσου, τον κοινωνικό προσδιορισμό του Κάμι, τις γιορτές, την ιαπωνική προγονολατρία και άλλα σχετικά έθιμα.	Χαρτί, μολύβι/σιλό, φύλλα εργασίας, Η/Υ, προβολέας.	Διερευνούν με ομαδικό τρόπο τη νέα γνώση και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία. Οι φωτογραφίες διευκολύνουν την αναγνώριση της νέας θρησκευτικής γνώσης. Η απόδοση τίτλων τους βοηθάει να κατανοήσουν καλύτερα τα στοιχεία που γνώρισαν, ενώ η συζήτηση αποσκοπεί στην αλληλεπίδραση και την ανταλλαγή των απόψεων. Η ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει σε κάθε μία ομάδα μία φωτογραφία σχετική με την ιαπωνική θρησκευτικότητα και ζητάει να τις παρατηρήσουν για 1'.	Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν τις εικόνες που στα φύλλα εργασίας.		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τις ομάδες να δώσουν έναν τίτλο στη φωτογραφία/εικόνα που τους δόθηκε (4')	Οι μαθητές/-τριες συνεργάζονται και συζητούν για τον τίτλο που θα δώσουν σε κάθε φωτογραφία.		
4) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τις ομάδες να ανακοινώσουν τον τίτλο τους και ακολουθεί σύντομη συζήτηση (10').	Οι μαθητές/-τριες ανακοινώνουν τους τίτλους και οι υπόλοιπες ομάδες σχολιάζουν σχετικά		

	με τον κάθε τίτλο. Μετά από κάθε ανακοίνωση ακολουθεί σχετική συζήτηση σχετικά με την ιαπωνική θρησκευτικότητα.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Δημιουργία παρουσίασης PPT / ανάρτησης σε ιστολόγιο, προετοιμασία φύλλων εργασίας, μεταφορά χαρτιών στην τάξη.		
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Κατοχή του σχολικού εγχειριδίου, ένταξη σε ομάδες.		

Φύλλα εργασίας

Διαβάστε τα παρακάτω κείμενα και προσπαθήστε να δώσετε τίτλους στις φωτογραφίες σύμφωνα με τα κείμενα που διαβάσατε.

1^ο Κείμενο

«Όταν πρόκειται για θέματα προστασίας ή προαγωγής της ζωής ο Ιάπωνας θα απευθυνθεί στις θεότητες του Σίντο, τα κάμι. [...]Τα στοιχεία τα οποία είπαμε ότι ο μέσος θρησκευόμενος Ιάπωνας χρησιμοποιεί από αυτές τις θρησκείες είναι κυρίως θεία όντα, αποτελούμενα στην πλειονότητά τους από τα κάμι του Σίντο, από τους Βούδες και μπουτισιάτβες του Βουδισμού και από τα προγονικά, οικογενειακά πνεύματα». Πηγή: Στ. Παπαλεξανδρόπουλου, *Ανατολικές Θρησκείες*, εκδ. Gutendberg, Αθήνα2016, σελ. 513 και 515.

2^ο Κείμενο

«Μικούτζι. Αφού διαβάσει την τύχη της, η κοπέλα θα δέσει το χαρτάκι μπροστά της στα πλαίσια, ανάμεσα στα άλλα. Τα ο-μικούτζι είναι λωρίδες χαρτιού που γράφουν επάνω κάτι σχετικά με την παρούσα κατάσταση ή με το μέλλον, με την τύχη. Οι λωρίδες χαρτιού είναι συνήθως λευκές, αλλά ανάλογα με το ιερό, μπορεί να είναι και διαφόρων χρωμάτων ή διακοσμημένες με διάφορα μοτίβα» (Πηγή: Στ. Παπαλεξανδρόπουλου, *Ανατολικές Θρησκείες*, εκδ. Gutendberg, Αθήνα2016, σελ. 621).

3^ο Κείμενο

«Σχεδόν όλα τα μεγάλα σιντοϊστικά ιερά της χώρας έχουν έναν ετήσιο κύκλο εορταστικών εκδηλώσεων. (...) Ωστόσο η μεγαλύτερη γιορτή είναι το λεγόμενο «ματσούρι». Είναι ο εορτασμός του κάμι από το σύνολο της κοινότητας που το θεωρεί προστάτη της. (...) Το ματσούρι περιλαμβάνει πολύ περισσότερα πράγματα από τις άλλες γιορτές του ετήσιου κύκλου. Συνεγείρει σε εορταστικό πνεύμα και εκδηλώσεις την περιοχή όπου υπάρχει ο ναός. Όλα, από το σχεδιασμό του μέχρι το τέλος, γίνονται μέσα σε μια ατμόσφαιρα χαράς. (...) Σε κάποια, χοροί (καγκουρά), θεατρικά έργα που παριστάνουν επεισόδια παό τη μυθολογία, έφιππες τοξοβολίες (γιαμπουσάμε), πάλη (σουμό) κ.λ.π. διανθίζουν τη γιορτή για ευχαρίστηση της θεότητας, αλλά και του κοινού. [...] Ωστόσο, η κύρια δραστηριότητα μιας γιορτής είναι η περιφορά ενός ή και περισσότερων (κατά κανόνα ξύλινων) ομοιωμάτων του ναού, του μικόσι, ή ακόμη, όπως στο Γκι όν ματσούρι, μεγάλων αρμάτων». (Πηγή: Στ. Παπαλεξανδρόπουλου, *Ανατολικές Θρησκείες*, εκδ. Gutendberg, Αθήνα2016, σελ. 588-590).

Φωτογραφία Στέλιος Παπαλεξανδρόπουλος, σελ. 621

Τάξη	Β΄ Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	Θρησκεία και δημόσιος χώρος-Α΄: Προσεγγίζοντας την ποικιλομορφία του θρησκευτικού φαινομένου στις κοινωνίες του μοντέρνου κόσμου		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ 15] Νέα θρησκευτικά κινήματα		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Νέα θρησκευτικά κινήματα		
Τίτλος δραστηριότητας	Ιστοεξερεύνηση		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Διερευνούν διαστάσεις του θρησκευτικού χαρακτήρα των νέων θρησκευτικών κινήματων.		
Χρονική διάρκεια	45 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> • να διερευνήσουν σε ομάδες τη νέα γνώση, • να ανταλλάξουν ιδέες, • να συνεργαστούν. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές/-τριες να καθίσουν σε ένα Η/Υ στο εργαστήριο της πληροφορικής	Οι μαθητές και οι μαθήτριες προσέρχονται στο εργαστήριο Η/Υ και κάθονται ανά ομάδες σε έναν Η/Υ. Λαμβάνουν το φύλλο εργασίας.	Χαρτί, μολύβι/σιλό, φύλλα εργασίας, 6 Η/Υ, προτζέκτορας	Διερευνούν και ανακαλύπτουν σε ομάδες τη νέα γνώση. Ασκούνται στην ακρόαση, τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες, την ανταλλαγή ιδεών και τη διαδραστικότητα. Η δραστηριότητα υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης και

<p>και τους μοιράζει ένα φύλλο εργασίας. Η κάθε ομάδα καλείται να εξερευνήσει την παρουσία ενός σύγχρονου θρησκευτικού κειμένου στο διαδίκτυο κι να το παρουσιάσουν σε PowerPoint(3')</p>	<p>Η 1^η ομάδα θα ασχοληθεί με την «Εκκλησία των Μαύρων», η 2^η ομάδα με τη θρησκεία «Bahai», η 3^η με την κίνηση της «Θεοσοφίας», η 4^η με την «Εκκλησία της Σαϊεντολογίας» και η 5^η με το κίνημα θρησκευτικής παρωδίας «The Reformed Church of Google».</p>		<p>την αναζήτηση και αποτίμηση νέων θρησκευτικών κινήσεων. Η ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται.</p>
<p>2) Ο/Η εκπαιδευτικός επισκέπτεται κάθε ομάδα, επιλύει απορίες και βοηθάει στην ανεύρεση των πληροφοριών και την επισήμανση των κυριότερων σημείων (17').</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες αναζητούν στοιχεία στο διαδίκτυο, καταγράφουν τα βασικά στοιχεία κάθε κινήματος και αποφασίζουν ποια θα παρουσιάσουν.</p>		
<p>3) Ο/Η εκπαιδευτικός επισκέπτεται κάθε ομάδα και βοηθάει στη διαμόρφωση του PowerPoint (8').</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες ετοιμάζουν το PowerPoint, το οποίο εμπλουτίζουν με φωτογραφίες.</p>		
<p>4) Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει τον λόγο σε κάθε ομάδα που παρουσιάζει και κατευθύνει τη συζήτηση, με σκοπό να αναδειχθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές (15').</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες παρουσιάζουν την έρευνά τους και ακολουθεί σύντομη τοποθέτηση από τις άλλες ομάδες για κάθε παρουσίαση. Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με μια σύντομη συζήτηση σχετικά με τις ομοιότητες και τις διαφορές αυτών των κινήσεων.</p>		
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Προετοιμασία φύλλων εργασίας, μεταφορά χαρτιών στην τάξη, προετοιμασία εργαστηρίου Η/Υ.</p>		

Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Κατοχή του σχολικού εγχειριδίου, ένταξη σε ομάδες, αναζήτηση στον ιστότοπο συγκεκριμένων ιστοσελίδων που αναφέρονται στο φύλλο εργασίας.
--	--

Τάξη	Γ΄ Λυκείου
Εκπονητής	Χριστόπουλος Νικόλαος
Θεματικό Πεδίο	[ΘΠ8]:Χριστιανική ζωή (Ζωή και θάνατος)
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ7]: Η νίκη πάνω στη φθορά και στον θάνατο.
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας
Γενικός τίτλος	Κοιτάζω/ Βρίσκω 10 λέξεις/ Επαναλαμβάνω
Τίτλος δραστηριότητας	Ο τριήμερος φίλος του Χριστού, Λάζαρος.
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Δίνουν παραδείγματα σχετικά με τη διδασκαλία της Εκκλησίας, πως το τέλος της επίγειας ζωής δεν είναι το τέλος της ζωής, δεν είναι θάνατος.
Χρονική διάρκεια	25 λεπτά

Αναλυτική Περιγραφή

Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: να δουν διερευνητικά μια εικόνα/διαβάσουν προσεκτικά ένα βιβλικό χωρίο, να αποτυπώσουν τον θάνατο στη θεολογική και θρησκευτική γλώσσα, να συνεργαστούν στην αντίθεση θανάτου και Ανάστασης στα βιβλικά και πατερικά κείμενα, να εμβαθύνουν συνδέοντας βαθύτερες πτυχές των κειμένων - εικόνων και να ανακαλύψουν τις ερμηνείες τους όχι ορατές με την πρώτη ματιά, να αντιληφθούν τη θρησκευτική και ιδιαίτερα την ορθόδοξη χριστιανική οπτική για την Ανάσταση και την ερμηνεία αυτή ως προϋπόθεση ελπίδας στη ζωή τους.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να παρατηρήσουν προσεκτικά με την ομάδα τους εικόνες της Ανάστασης του Λαζάρου (4΄ λεπτά) και να μελετήσουν το κείμενο (Η Ανάσταση	Οι μαθητές και μαθήτριες παρατηρούν τις εικόνες στις οποίες παραπέμπουν οι σύνδεσμοι του Φωτόδεντρου (βλ. Φύλλο εργασίας). Κατόπιν μελετούν προσεκτικά το βιβλικό χωρίο της Ανάστασης	Η/Υ, Βιντεοπροβολέας, χαρτί, μολύβι ή στίλο, εικόνες έντυπες ή διαδικτυακές.	Βιωματικά προσεγγίζουν τον προβληματισμό για το θάνατο και την Ανάσταση ως βασικό πυλώνα της Ορθόδοξης διδασκαλίας με παιδαγωγικά κριτήρια (ερμηνεία εικόνων, κειμένων,

του Λαζάρου (Ιω. 11, 1-54) (3-4 λεπτά) .	του Λαζάρου. Ζητούν διευκρινίσεις για το θέμα και τον τρόπο αξιοποίησης των εικόνων – κειμένων.		κατηγοριοποίηση σημείων κ.λπ.).
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να καταγράψουν 10 σημεία που βλέπουν/διαβάζουν σε πρώτη φάση χωρίς ερμηνείες. Καταγραφές σε στήλη.	2) Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν τι βλέπουν και παρατηρούν και τι διαβάζουν στο βιβλικό χωρίο γράφοντας τα 10 σημεία που βλέπουν πρώτα.		Αντιλαμβάνονται την προβληματική της συζήτησης για την επίγεια κυριαρχία του θανάτου και τη νίκη της Ανάστασης όπως φαίνεται στις εικόνες και τα κείμενα
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να παρατηρήσουν προσεκτικότερα και να ανακαλύψουν άλλα 10 σημεία Καταγραφές σε 2 ^η στήλη.	3) Οι μαθητές/-τριες επαναλαμβάνουν τη διαδικασία 10Χ2 καταγράφοντας όσα σημεία δεν είχαν προσέξει με την πρώτη ματιά.		Εμβαθύνουν τις θέσεις τους για τις πιθανές ερμηνείες των έργων, τι μπορεί να συμβολίζεται ως κρυμμένη έννοια/-ες στα κείμενα.
4) Ο εκπαιδευτικός/η ζητά να αναφέρουν τα πιθανά ζητήματα που εντοπίζουν, τις υποκρυπτόμενες σημασίες, τι αντιλαμβάνονται ως σημαντικό, τι τους προβληματίζει, πως αξιολογούν τα έργα και τα κείμενα κλπ. Καταγραφές σε χωριστή στήλη.	4) Οι μαθητές/-τριες εκφράζουν τις απορίες, τους προβληματισμούς, τις ανησυχίες, την αξιολόγηση τους για τα έργα και τις σημασίες που ανακάλυψαν σε δεύτερη ανάγνωση και οπτική καθώς και τις πιθανές προεκτάσεις που διαβλέπουν.		Οδηγούνται σταδιακά σε θεολογικά συμπεράσματα (ο δάσκαλος τα ομαδοποιεί και τα εκφράζει ορθά) και συνάγουν συνδέσεις μεταξύ Ζωής και Ανάστασης ως βασική προϋπόθεση στην Ορθόδοξη διδασκαλία.
Τελικό βήμα: Όλα όσα έχουν καταχωρήσει οι μαθητές και μαθήτριες στο χαρτί αποτελούν τα αποτελέσματα της πρώτης και δεύτερης ματιάς και ανάγνωσης. Τα συμπεράσματα τους προβάλλονται σε ολομέλεια επιβεβαιώνοντας θεολογικά την Ανάσταση ως πραγματικό γεγονός το οποίο οδηγεί στη βεβαιότητα της νίκης επάνω στο θάνατο μέσω της κοινής Ανάστασης όλων. Η φθορά ως συνέπεια καταργείται με τη νίκη επάνω στο θάνατο. Οι μαθητές και μαθήτριες επιχειρηματολογούν με βάση την εικονογραφία και τα βιβλικά χωρία που δόθηκαν και επεξεργάστηκαν.			
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Δημιουργία φακέλου ομάδων, μεταφορά χαρτιών στην τάξη, μεταφορά κειμένων σε προβολή Η/Υ, σύνδεση στο διαδίκτυο, συσκότιση αίθουσας.		
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Δημιουργία ομάδων, ονόματα, διαμόρφωση αίθουσας.		

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΟΙΝΟ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ

1. Μελετήστε τις εικόνες στους παρακάτω συνδέσμους:

Ανάσταση Λαζάρου:

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7193?locale=el>

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7194?locale=el>

Καταγράψτε 10 σημεία που σας προξενούν εντύπωση. Τι βλέπετε; Κοιτάξτε προσεκτικότερα.

2. Διαβάστε προσεκτικά το παρακάτω βιβλικό κείμενο της Ανάστασης του τριήμερου φίλου του Ιησού Χριστού, Λαζάρου:

Η Ανάσταση του Λαζάρου (Ιω. 11, 1-54)

1 Κάποιος που λεγόταν Λάζαρος, αρρώστησε. Ήταν από τη Βηθανία...

3 Έστειλαν... οι αδερφές του μήνυμα στον Ιησού, και του έλεγαν: "Κύριε, ο αγαπημένος σου φίλος είναι άρρωστος"...

5 Ο Ιησούς αγαπούσε τη Μάρθα και την αδερφή της, καθώς και τον Λάζαρο...

17 Όταν... έφτασε ο Ιησούς, ο Λάζαρος βρισκόταν κιόλας τέσσερις μέρες στο μνήμα.

18 Η Βηθανία ήταν κοντά στα Ιεροσόλυμα...

19 Πολλοί από τους Ιουδαίους της πόλης είχαν έρθει στη Μάρθα και στη Μαρία, να τις παρηγορήσουν

για τον θάνατο του αδερφού τους.

20 Όταν όμως η Μάρθα έμαθε ότι έρχεται ο Ιησούς, πήγε να τον προϋπαντήσει, ενώ η Μαρία έμεινε

στο σπίτι.

21 Είπε τότε η Μάρθα στον Ιησού: "Κύριε, αν ήσουν εδώ, ο αδερφός μου δεν θα πέθαινε.

22 Ξέρω όμως πως και τώρα, ό,τι κι αν ζητήσεις από τον Θεό, ο Θεός θα σου το δώσει".

23 "Ο αδερφός σου θα αναστηθεί", της λέει ο Ιησούς.

24 "Ξέρω πως θα αναστηθεί, όταν θα γίνει η ανάσταση στην έσχατη ημέρα", του απάντησε η Μάρθα.

25 Τότε ο Ιησούς της είπε: "Εγώ είμαι η ανάσταση και η ζωή! Εκείνος που πιστεύει σ' εμένα, κι αν

πεθάνει, θα ζήσει!

26 και καθένας που ζει και εμπιστεύεται σ' εμένα δεν θα πεθάνει ποτέ. Το πιστεύεις αυτό;"

27 "Ναι, Κύριε", του λέει, "εγώ το έχω πιστέψει πως εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού, που

περιμέναμε να 'ρθεί στον κόσμο".

28 Αφού τα είπε αυτά, έφυγε και ειδοποίησε κρυφά την αδερφή της τη Μαρία, λέγοντας: "Ο

Διδάσκαλος έφτασε και σε ζητάει".

29 Εκείνη, μόλις το άκουσε, σηκώθηκε γρήγορα και έτρεχε να πάει κοντά του...

31 Οι Ιουδαίοι που ήταν στο σπίτι και την παρηγορούσαν... την ακολούθησαν...

32 Η Μαρία όμως, όταν ήρθε εκεί που ήταν ο Ιησούς, καθώς τον αντίκρισε, έπεσε στα πόδια

33 του... Ο Ιησούς, όταν την είδε να κλαίει, να κλαίνε και οι Ιουδαίοι που είχαν έρθει μαζί της, λυπήθηκε βαθιά και ταράχτηκε.

34 "Πού τον έχετε βάλει;" τους ρώτησε. Του λένε: "Κύριε, έλα και δες".

35 Ο Ιησούς δάκρυσε.

36 "Δες πόσο τον αγαπούσε!" έλεγαν οι Ιουδαίοι...

38 Ο Ιησούς, ταραγμένος πάλι και θλιμμένος μέσα του, έρχεται στο μνήμα. Αυτό ήταν μια σπηλιά που την είσοδό της την έφραζε μια μεγάλη πέτρα.

39 Λέει ο Ιησούς: "Βγάλτε την πέτρα". Του λέει η Μάρθα...: "Κύριε, τώρα πια θα μυρίζει άσχημα, γιατί είναι τέσσερις μέρες στο μνήμα".

40 Της λέει ο Ιησούς: "Δεν σου είπα πως, αν πιστέψεις, θα δεις τη δύναμη του Θεού;"

41 Έβγαλαν λοιπόν την πέτρα από το μνήμα του νεκρού. Τότε ο Ιησούς σήκωσε τα μάτια ψηλά και προσευχήθηκε.

43 (Υστερα) κραύγασε με φωνή δυνατή: "Λάζαρε, έλα έξω!"

44 Βγήκε ο νεκρός με δεμένα τα πόδια και τα χέρια ... και το πρόσωπό του ήταν περιτυλιγμένο ... Τους λέει τότε ο Ιησούς: "Λύστε τον και αφήστε τον να περπατήσει".

45 Πολλοί από τους Ιουδαίους, αυτοί που είχαν έρθει να επισκεφτούν τη Μαρία και είχαν δει τι έκανε ο Ιησούς, πίστεψαν σ' αυτόν.

46 Μερικοί όμως από αυτούς... πήγαν στους Φαρισαίους και τους είπαν αυτά που έκανε ο Ιησούς.

47 Συγκάλεσαν τότε οι Αρχιερείς και οι Φαρισαίοι συμβούλιο και έλεγαν: "Τι θα κάνουμε; Πολλά σημεία κάνει αυτός ο άνθρωπος.

48 Αν τον αφήσουμε να συνεχίσει έτσι, όλοι θα πιστέψουν σε αυτόν και τότε θα επέμβουν οι Ρωμαίοι και θα καταστρέψουν και τον Ναό μας και το έθνος μας".

53 Από εκείνη λοιπόν την ημέρα αποφάσισαν να τον θανατώσουν.

54 Γι' αυτό ο Ιησούς... έφυγε από κει και πήγε στην περιοχή κοντά στην έρημο, σε μια πόλη που την έλεγαν Εφραΐμ. Εκεί έμεινε μαζί με τους μαθητές του.

Αφού διαβάσετε το περιστατικό της Ανάστασης του Λαζάρου, απαντήστε στις ερωτήσεις:

- Υπογραμμίστε 10x2 λέξεις ή/και φράσεις που φανερώνουν τα συναισθήματα των ανθρώπων για το θάνατο.

- Γιατί θεωρείτε πως δακρύζει ο Ιησούς;
- Ποια φράση του Χριστού κατά τη γνώμη σας παρηγόρησε περισσότερο τη Μάρθα και γιατί;
- Μπορείτε να ερμηνεύσετε το παράδοξο, πως ενώ κάποιοι βλέπουν μπροστά τους το γεγονός της Ανάστασης, εντούτοις δυσκολεύονται να το δεχθούν;
- Επεκτείνετε στο σήμερα τις απόψεις αυτές. Πώς θα αντιδρούσαν αντίστοιχα κάποιοι σήμερα;

Τάξη	Γ' Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	[ΘΠ7]: Χριστιανική ζωή (Ζωή και θάνατος)		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ19]: Το νόημα της αληθινής ζωής		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα παιχνιδιού/δράσης		
Γενικός τίτλος	Λέξεις, σκέψεις στη σειρά.		
Τίτλος δραστηριότητας	Η χριστιανική ζωή ως αγώνας.		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Διατυπώνουν ερωτήματα για το νόημα και το περιεχόμενο της ζωής του ανθρώπου στο σύγχρονο κόσμο.		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να προβληματιστούν σχετικά με τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα της χριστιανικής ζωής, • να εκφράσουν συναισθήματα και ερωτήματα σχετικά με τον χριστιανικό βίο, • να περιγράψουν τη δική τους προσωπική ευθύνη ως μέλη της κοινωνίας, • να ανιχνεύσουν την αξία της χριστιανικής ζωής ως πρόταση διεξόδου και υπέρβασης των προβλημάτων του σύγχρονου ανθρώπου. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
14) Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα τη φράση που οι μαθητές/-τριες καλούνται να συμπληρώσουν: «Η χριστιανική	1) Οι μαθητές και οι μαθήτριες διαβάζουν τη φράση και προβληματίζονται. Εκφράζουν απορίες και ερωτήματα	Σχοινί/κορδόνι, μανταλάκια, χαρτί Α4, μολύβι/στιλό.	1) Ανακαλούν την προϋπάρχουσα γνώση σχετικά με την έννοια και το περιεχόμενο της χριστιανικής ζωής.

ζωή είναι αγώνας γιατί...». Δίνει διευκρινίσεις και επιλύει τυχόν απορίες.	σχετικά με το θέμα.		
2) Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει σε κάθε μαθητή/-τρια ένα χαρτί Α4 κομμένο στη μέση και ζητάει να συμπληρώσουν τη φράση που είχε γράψει στον πίνακα.	2) Οι μαθητές/-τριες συμπληρώνουν τη φράση στο χαρτί που τους δίνεται σύμφωνα με τις εμπειρίες τους και την ήδη υπάρχουσα γνώση.		2) Αναδεικνύουν διαστάσεις του χριστιανικού βίου και συσχετίζουν τη χριστιανική ζωή με τον αγώνα ενάντια στο κακό και την αμαρτία.
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από κάθε μαθητή/-τρια να αναρτήσει στο τεντωμένο σχοινί που έχει κρεμαστεί στην τάξη το χαρτί με τη συμπληρωμένη φράση. Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία ζητάει από τους μαθητές να προσέλθουν και να διαβάσουν όλα τα κείμενα που έχουν αναρτηθεί.	3) Οι μαθητές/-τριες αναρτούν το χαρτί με το κείμενο που έχουν γράψει στο σχοινί. Αφού στερεώσουν όλοι οι μαθητές/-τριες το κείμενό τους περνούν διαδοχικά και διαβάζουν όλα τα κείμενα.		3) Ανακαλύπτουν και εντοπίζουν ιδιαίτερα γνωρίσματα του χριστιανικού βίου, αφού έρθουν σε επαφή με τα κείμενα που καταγράφουν τις αντιλήψεις των συμμαθητών/τριών τους.
Τελικό βήμα: Οι μαθητές και οι μαθήτριες προβληματίζονται για την έννοια και το περιεχόμενο της χριστιανικής ζωής, συζητούν στην ολομέλεια για τα διλήμματα και τις προκλήσεις που αυτή συνεπάγεται και τοποθετούνται προσωπικά σε σχέση με αυτά.			
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Στερέωση ενός σχοινογιού/ κορδονιού στην αίθουσα.		
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	-		

Τάξη	Γ΄ Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	[ΘΠ 7]: Χριστιανική Ζωή		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ 22]: Ο σεβασμός της ανθρώπινης ύπαρξης.		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Πέντε π και ένα γ.		
Τίτλος δραστηριότητας	Από την εμπειρία του «σήμερα».		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Ανιχνεύουν περιπτώσεις περιφρόνησης του ανθρώπου και της αξιοπρέπειάς του στο σύγχρονο κόσμο.		
Χρονική διάρκεια	25 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> να μελετήσουν μία συγκεκριμένη περίπτωση περιφρόνησης της αξιοπρέπειας του ανθρώπου από τη σύγχρονη κοινωνία, να εντάξουν περιπτώσεις περιφρόνησης και υποτίμησης του ανθρώπου μέσα στα πλαίσια ενός ευρύτερου φαινομένου κοινωνικού ρατσισμού, να εκφράσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους απέναντι σε προκαταλήψεις και στερεότυπα για τον «άλλον», τον «διαφορετικό», τον «ξένο». <p>Να αναζητήσουν τα αίτια περιθωριοποίησης και απαξίωσης συνανθρώπων μας.</p> <p>Να διακρίνουν τη θέση του Χριστιανισμού για την υπέρβαση φαινομένων ρατσισμού, ξενοφοβίας και υποτίμησης του ανθρώπου.</p>		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
15) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/-τριες να διαβάσουν προσεκτικά με την ομάδα τους την ιστορία που τους δίνεται.	1) Οι μαθητές και οι μαθήτριες διαβάζουν την ιστορία προσεκτικά. Ζητούν διευκρινίσεις για τον τρόπο μελέτης της ιστορίας.	Χαρτί Α4, μολύβια, στυλό Φύλλο εργασίας με την ιστορία και τα ερωτήματα (κοινό για όλες τις ομάδες).	1) Οι μαθητές/-τριες καλούνται μέσα από την μελέτη ενός συμβάντος να αναγνωρίσουν αρχικά το πρόβλημα έτσι ώστε στη συνέχεια να έχουν τη δυνατότητα να το διερευνήσουν.
16) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να καταγράψουν τα πρόσωπα που δρουν σε αυτήν την ιστορία και να σημειώσουν τις πληροφορίες που	2) Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν σε χαρτί όλα τα στοιχεία που τους δίνονται για το κάθε πρόσωπο που εμπλέκεται στην ιστορία, φτιάχνοντας το «προφίλ» του.		1) Προσεγγίζουν τα πρόσωπα της ιστορίας, «γνωρίζοντάς» τα έτσι καλύτερα και αντιλαμβάνονται τα προβλήματά τους.

δίνεται για το καθένα από αυτά.			
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να διερευνήσουν το συμβάν μέσα από μια σειρά ερωτημάτων: Ποιο; : Ποιο είναι το πρόβλημα; Πού; : Πού συμβαίνει; Πώς; : Πώς εκδηλώνεται; Γιατί; : Γιατί δεν επεμβαίνει κάποιος να υπερασπιστεί τους διωκόμενους; Ποιες; : Ποιες ιδέες παίρνουν οι μαθητές από την ενότητα για να επιχειρηματολογήσουν υπέρ των διωκόμενων;	3) Οι μαθητές/-τριες απαντούν στα συγκεκριμένα ερωτήματα, ανταλλάσσουν απόψεις και καταλήγουν στα συμπεράσματά τους ως ομάδα.		2) Δρουν συνεργατικά και δημιουργικά για τη διατύπωση των απαντήσεών τους συνδέοντας την ιστορία που τους δόθηκε με ανάλογα περιστατικά που συμβαίνουν στις μέρες μας.
4) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από κάθε ομάδα να παρουσιάσει τις απαντήσεις της στην ολομέλεια της τάξης και ακολουθεί συζήτηση.	4) Οι μαθητές/-τριες ανά ομάδα παρουσιάζουν τις απαντήσεις τους και συζητούν με επιχειρήματα πάνω στο ίδιο ή και σε ανάλογα περιστατικά.		3) Εκφράζονται κριτικά σε θέματα υποτίμησης της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, περιθωριοποίησης και κοινωνικού ρατσισμού.
Τελικό βήμα: Οι μαθητές/-τριες ανακοινώνουν στην ολομέλεια της τάξης τα συμπεράσματά τους, οδηγούνται στην αναγνώριση της προσωπικής τους ευθύνης απέναντι σε ανάλογα φαινόμενα και αναζητούν προτάσεις - πρωτοβουλίες για τον περιορισμό και τη σταδιακή εξάλειψη αυτών των φαινομένων.			
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Χωρισμός των μαθητών/-τριών σε ομάδες, δημιουργία φύλλων εργασίας, φωτοτυπίες, στίλο.		
Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Δημιουργία ομάδων, ονόματα, διαμόρφωση αίθουσας.		

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Μελετήστε την παρακάτω ιστορία

Τον Νοέμβριο του 2020 ο διαχειριστής μιας πολυκατοικίας σε επαρχιακή πόλη τηλεφώνει σε ιδιοκτήτη της πολυκατοικίας που πριν από λίγες μέρες είχε νοικιάσει την ημιυπόγεια

γκαρσονιέρα του σε τρεις Ινδούς. Διαμαρτύρεται επειδή ο ιδιοκτήτης επέλεξε τέτοιους ενοικιαστές, θεωρώντας ότι θα δημιουργήσουν πρόβλημα στην πολυκατοικία. Ένοικος της πολυκατοικίας συναντά στην είσοδό της έναν από τους τρεις Ινδούς που έχουν πρόσφατα νοικιάσει την ημιυπόγεια γκαρσονιέρα. Του επιτίθεται λεκτικά δείχνοντάς του να καταλάβει ότι είναι ανεπιθύμητοι και ότι πρέπει να φύγουν από την πολυκατοικία και από τη χώρα γενικά. Ο Ινδός προσπαθεί να εξηγήσει γιατί μετανάστευσαν και γιατί δεν μπορούν να φύγουν. Η κυρία που καθαρίζει τους κοινόχρηστους χώρους της πολυκατοικίας πιάνει την κουβέντα με μια από τις ενοίκους, την οποία συναντά στο ασανσέρ. Παραπονιέται για διάφορους λόγους για τους νέους ένοικους της γκαρσονιέρας, που είναι Ινδοί. Π.χ. σχολιάζει τις μυρωδιές φαγητού που βγαίνουν από εκεί, το γεγονός ότι δεν υπάρχει χαλάκι στην είσοδό τους, ότι αντιθέτως βρίσκονται μόνιμα έξω, στον διάδρομο, κούτες με αντικείμενα των ενοίκων. Η ένοικος συμφωνεί απολύτως με τα σχόλια αυτά, λέγοντας ότι και εκείνη έχει ενοχληθεί από την παρουσία των Ινδών ενοίκων.

2. Απαντήστε στα παρακάτω ερωτήματα

- A. Ποιο; : Ποιο είναι το πρόβλημα;
 B. Ποιος; : Ποιος εμπλέκεται στο πρόβλημα; (οι μαθητές/τριες έχουν ήδη καταγράψει τα πρόσωπα σε προηγούμενο στάδιο της δραστηριότητας).
 Γ. Πού; : Πού συμβαίνει;
 Δ. Πώς; : Πώς εκδηλώνεται;
 E. Γιατί; : Γιατί δεν επεμβαίνει κάποιος να υπερασπιστεί τους διωκόμενους;
 Στ. Ποιες; : Ποιες ιδέες παίρνουν οι μαθητές/-τριες από την ενότητα για να επιχειρηματολογήσουν υπέρ των διωκόμενων;

Τάξη	Γ' Λυκείου
Θεματικό Πεδίο	[ΘΠ7]:Χριστιανική ζωή (Ζωή και θάνατος)
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ24]: Η νίκη πάνω στη φθορά και στον θάνατο.
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας
Γενικός τίτλος	Κοιτάζω/ Βρίσκω 10 λέξεις/ Επαναλαμβάνω
Τίτλος δραστηριότητας	Η εικόνα της Ανάστασης
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Προσεγγίζουν το γεγονός της Ανάστασης ως νίκη της ζωής πάνω στο θάνατο.
Χρονική διάρκεια	20 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να δουν διερευνητικά μια εικόνα/διαβάσουν προσεκτικά ένα βιβλικό χωρίο, • να αποτυπώσουν τον θάνατο στη θεολογική και θρησκευτική γλώσσα, • να συνεργαστούν στην αντίθεση θανάτου και Ανάστασης στα βιβλικά και πατερικά κείμενα,

	<ul style="list-style-type: none"> να εμβαθύνουν συνδέοντας βαθύτερες πτυχές των κειμένων - εικόνων και να ανακαλύψουν τις ερμηνείες τους όχι ορατές με την πρώτη ματιά, να αντιληφθούν τη θρησκευτική και ιδιαίτερα την ορθόδοξη χριστιανική οπτική για την Ανάσταση και την ερμηνεία αυτή ως προϋπόθεση ελπίδας στη ζωή τους. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να παρατηρήσουν προσεκτικά με την ομάδα τους εικόνες της Ανάστασης του Χριστού (4' λεπτά) . Μελετούν το σχετικό χωρίο από την Καινή Διαθήκη.	Οι μαθητές και οι μαθήτριες παρατηρούν τις εικόνες στις οποίες παραπέμπουν οι σύνδεσμοι του Φωτόδεντρου (βλ. Φύλλο εργασίας). Κατόπιν μελετούν προσεκτικά το βιβλικό χωρίο της Ανάστασης του Χριστού. Ζητούν διευκρινίσεις για το θέμα και τον τρόπο αξιοποίησης των εικόνων – κειμένων. Μπορούν να δοθούν διαφορετικές εικόνες σε κάθε ομάδα μαθητών.	Η/Υ, Βιντεοπροβολέας, χαρτί, μολύβι ή στυλό, εικόνες έντυπες ή διαδικτυακές.	Βιωματικά προσεγγίζουν τον προβληματισμό για το θάνατο και την Ανάσταση ως βασικό πυλώνα της Ορθόδοξης διδασκαλίας με παιδαγωγικά κριτήρια (ερμηνεία εικόνων, κειμένων, κατηγοριοποίηση σημείων κλπ).
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να καταγράψουν 10 σημεία που βλέπουν/διαβάζουν σε πρώτη φάση χωρίς ερμηνείες. Καταγραφές σε στήλη.	2) Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν τι βλέπουν και παρατηρούν στις εικόνες γράφοντας τα 10 σημεία που βλέπουν πρώτα.		Αντιλαμβάνονται την προβληματική της συζήτησης για την επίγεια κυριαρχία του θανάτου και τη νίκη της Ανάστασης όπως φαίνεται στις εικόνες και τα κείμενα
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να παρατηρήσουν προσεκτικότερα και να ανακαλύψουν άλλα 10 σημεία. Καταγραφές σε 2^η στήλη.	3) Οι μαθητές/-τριες επαναλαμβάνουν τη διαδικασία 10Χ2 καταγράφοντας όσα σημεία δεν είχαν προσέξει με την πρώτη ματιά.		Εμβαθύνουν τις θέσεις τους για τις πιθανές ερμηνείες των έργων, τι μπορεί να συμβολίζεται ως κρυμμένη έννοια/ες στα κείμενα.

<p>4) Ο/η εκπαιδευτικός ζητά να αναφέρουν τα πιθανά ζητήματα που εντοπίζουν, τις υποκρυπτόμενες σημασίες, τι αντιλαμβάνονται ως σημαντικό, τι τους προβληματίζει, πως αξιολογούν τα έργα και τα κείμενα κ.λπ. Καταγραφές σε χωριστή στήλη.</p>	<p>4) Οι μαθητές/-τριες εκφράζουν τις απορίες, τους προβληματισμούς, τις ανησυχίες, την αξιολόγηση τους για τα έργα και τις σημασίες που ανακάλυψαν σε δεύτερη ανάγνωση και οπτική καθώς και τις πιθανές προεκτάσεις που διαβλέπουν.</p>		<p>Οδηγούνται σταδιακά σε θεολογικά συμπεράσματα (ο δάσκαλος τα ομαδοποιεί και τα εκφράζει ορθά) και συνάγουν συνδέσεις μεταξύ Ζωής και Ανάστασης ως βασική προϋπόθεση στην Ορθόδοξη διδασκαλία.</p>
<p>Τελικό βήμα: Όλα όσα έχουν καταχωρήσει οι μαθητές και μαθήτριες στο χαρτί αποτελούν τα αποτελέσματα της πρώτης και δεύτερης ματιάς και ανάγνωσης στην ορθόδοξη εικόνα της Ανάστασης του Χριστού. Τα συμπεράσματα τους προβάλλονται σε ολομέλεια επιβεβαιώνοντας θεολογικά την Ανάσταση ως πραγματικό γεγονός το οποίο οδηγεί στη βεβαιότητα της νίκης επάνω στο θάνατο μέσω της κοινής Ανάστασης όλων. Η φθορά ως συνέπεια καταργείται με τη νίκη επάνω στο θάνατο. Οι μαθητές και οι μαθήτριες επιχειρηματολογούν με βάση την εικονογραφία και βιβλικά χωρία που δόθηκαν και επεξεργάστηκαν.</p>			
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Δημιουργία φακέλου ομάδων, μεταφορά χαρτιών στην τάξη, μεταφορά κειμένων σε προβολή Η/Υ, σύνδεση στο διαδίκτυο, συσκότιση αίθουσας.</p>		
<p>Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Δημιουργία ομάδων, ονόματα, διαμόρφωση αίθουσας.</p>		

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΟΙΝΟ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ

3. Μελετήστε τις εικόνες στους παρακάτω συνδέσμους:

Καταγράψτε 10 σημεία που σας προξενούν εντύπωση. Τι βλέπετε; Κοιτάξτε προσεκτικότερα.

Ανάσταση του Χριστού

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7340>

Τάξη	Γ' Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	Θρησκείες και Δημόσιος χώρος Β'		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ 18] Θρησκεία και Επιστήμη Β'		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Άμεσης Διδασκαλίας		
Γενικός τίτλος	Σιωπηρό ερέθισμα		
Τίτλος δραστηριότητας	«Στην εποχή των ρόμποτ και της 4 ^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης»		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση : ΥΠΑΡΧΟΝ ΠΜΑ -Να αξιολογούν τον ρόλο που διαδραματίζουν οι θρησκευτικές αντιλήψεις στη διαμόρφωση προβληματισμών σχετικά με τα διλήμματα που προκύπτουν λόγω των επιτευγμάτων της Τεχνολογίας και της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης (Ρομποτική, Τεχνητή Νοημοσύνη).		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές/τριες καλούνται: - να οργανώσουν και να αναπαραστήσουν τη γνώση τους, - να συνεργαστούν.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός για 6' λεπτά προβάλλει μέρος από τα βίντεο για την Τεχνολογία των ρόμποτ.	Οι μαθητές και οι μαθήτριες παρακολουθούν τα βίντεο και αναφέρουν τα επιτεύγματα της Τεχνολογίας των ρόμποτ.	Υπολογιστής και ύπαρξη διαδικτύου.	Αποκτούν μία επιπλέον πληροφορία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και την μοιράζονται, ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά σε 4' λεπτά από τους/τις μαθητές/-τριες να αναφέρουν στην ολομέλεια της τάξης τα νέα επιτεύγματα της Τεχνολογίας.	Οι μαθητές/-τριες απαντούν και σχολιάζουν όσα είδαν και αναφέρουν κι άλλα σχετικά επιτεύγματα της Τεχνολογίας των ρόμποτ.	Υπολογιστής και ύπαρξη διαδικτύου.	

<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Η δραστηριότητα μπορεί να υλοποιηθεί και εξ αποστάσεως. Αναζήτηση στους ιστότοπους:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Το Ρομπότ δεν επιτίθεται https://www.sciencemag.org/news/2016/02/watch-when-humans-attack-robot-bounces-right-back 2. Η Σοφία, το κοινωνικό ρομπότ https://www.youtube.com/watch?v=Bg_tJvCA8zw
<p>Ενέργειες του/της μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>	

Ενδεικτικά διδακτικά σενάρια

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

1^ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Δομή Διδακτικού Σεναρίου

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου Άνδρας-Γυναίκα: Συνοδοιπόροι στον κόσμο

Δημιουργός/-οί Ξανθή Αλμπανάκη

Βαθμίδα - Τάξη Α΄ Λυκείου

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

- Γνωστικό αντικείμενο - Θεματικό πεδίο - Θεματική ενότητα

-Θρησκευτικά-Θ.Π.2 Δημιουργία και Πτώση-ΘΕ7 **Άνδρας και Γυναίκα: μοναδικοί και ισότιμοι**

- Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικειμένου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα

Από το ίδιο Θ.Π. της Α΄ Λυκείου οι ΘΕ6: Άνθρωπος: Η κατ' εικόνα Θεού δημιουργία και η προοπτική της ομοίωσης, ΘΕ8: Η ελευθερία του ανθρώπου, ΘΕ10: Η πτώση του ανθρώπου

Χρονική διάρκεια 2 διδακτικές ώρες

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/-τριών για το προς μελέτη θέμα) – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το σενάριο συνδέει τη βιβλική διήγηση της δημιουργίας του άνδρα και της γυναίκας με τη σημερινή εποχή μετασηματίζοντάς τη δυναμικά. Οι μαθητές και οι μαθήτριες πιθανόν να έχουν σχηματίσει εσφαλμένες απόψεις σε σχέση με την ερμηνεία της βιβλικής διήγησης για τη δημιουργία του άνδρα και της γυναίκας. Μέσα από την πραγμάτευση της θεματικής επέρχεται μία γνωστική σύγκρουση ανάμεσα σε αυτό που ήδη ξέρουν και σε αυτό που πράγματι ισχύει. Ιδιαίτερα στη σύγχρονη κοινωνία, με την έξαρση φαινομένων βίας κατά των γυναικών, είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι μαθητές/-τριες να ευαισθητοποιηθούν απέναντι σε περιστατικά μη ισότιμης μεταχείρισης και περιστατικά βίας. Το σενάριο στοχεύει επιπλέον να καλλιεργήσει στους/στις μαθητές-τριες την ικανότητα να λειτουργήσουν ως πολίτες του κόσμου συνειδητοποιώντας τι σημαίνει να είναι Ορθόδοξοι Χριστιανοί και πώς η επιλογή τους αυτή διαμορφώνει τη ζωή τους.

Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος που υιοθετείται ως παιδαγωγική και διδακτική διαδικασία λαμβάνει γνωστικές και κοινωνικές διαστάσεις, την ανάπτυξη των οποίων επιβάλλει η πολύμορφη κοινωνική συγκρότηση και πολιτισμική πολυπλοκότητα της σημερινής εποχής, δεδομένου ότι η εκπαίδευση είναι μικρογραφία της ανθρώπινης κοινωνίας.

Τέλος, αξιοποιεί το μοντέλο της ανεστραμμένης τάξης (*flipped classroom*) που ανταποκρίνεται στη μεθοδολογία της μικτής μάθησης και της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Το μοντέλο αυτό βασίζεται στην ιδέα ότι η παραδοσιακή διδασκαλία αντιστρέφεται. Ουσιαστικά αυτό που γίνεται συνήθως στην τάξη αναστρέφεται ή αλλάζει με αυτό που συνήθως γίνεται από τους μαθητές και τις μαθήτριες εκτός τάξης. Οι συμμετέχοντες αντί να παρακολουθούν μία παρουσίαση και μετά να εργάζονται στο σπίτι, τους ανατίθεται κάποια δραστηριότητα. Μελετούν υλικό μέσω βίντεο, ιστοσελίδων κ.ά. υπό την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού εξ αποστάσεως και με συχνή επανάληψη κεντρικών σημείων του μαθήματος και της οικείας φωνής του/της εκπαιδευτικού. Η δραστηριότητα που προτείνεται στο σενάριο είναι διαδραστική και έχει δημιουργηθεί μέσω του «voicethread», μίας δωρεάν «web-based» εφαρμογής, που εξυπηρετεί τις προδιαγραφές της «αντίστροφης τάξης» και περιλαμβάνει πολυμεσικό υλικό.

Για την ανάπτυξη του σεναρίου λήφθηκαν υπόψη η ηλικία των παιδιών, καθώς και οι πρότερες εμπειρίες τους. Λήφθηκε, επίσης, υπόψη η δυνατότητα το σενάριο να μπορεί να υλοποιηθεί και εξ αποστάσεως (σύγχρονα και ασύγχρονα).

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Απαιτείται εξοικείωση στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μία μικρή εξοικείωση του εκπαιδευτικού με τους υπολογιστές και διαδικτυακές εφαρμογές. Αξιοποιούνται επίσης οι γνώσεις που έχουν των μαθητών και μαθητριών από προηγούμενες σχολικές χρονιές στο μάθημα των Θρησκευτικών, της Κοινωνικής Πολιτικής Αγωγής, της Λογοτεχνίας και της Πληροφορικής. Σε σχέση με το μάθημα των Θρησκευτικών οι μαθητές και μαθήτριες έχουν διδαχθεί ήδη για τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

(σκοπός σεναρίου και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ως προς τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τις στάσεις, με βάση τη φυσιογνωμία του κάθε γνωστικού αντικειμένου)

Σκοπός του σεναρίου

Το σενάριο στοχεύει να φέρει τους μαθητές και τις μαθήτριες σε επαφή με το βιβλικό κείμενο της διήγησης της δημιουργίας του άνδρα και της γυναίκας ώστε να είναι σε θέση να ερμηνεύουν τους συμβολισμούς με θεολογικά κριτήρια. Επιπλέον στοχεύει να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες απέναντι σε φαινόμενα μη ισότιμης αντιμετώπισης της γυναίκας ώστε να πάρουν υπεύθυνη θέση απέναντι σε περιστατικά διακρίσεων.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ

- ερμηνεύουν τη βιβλική διήγηση και τους επιμέρους συμβολισμούς της για τη δημιουργία του Αδάμ και της Εύας.
- εκφράζουν το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά της χριστιανικής αγάπης ως ενωτικού παράγοντα μεταξύ των δύο φύλων.
- διατυπώνουν επιχειρήματα υπέρ της ισότιμης θέσης της γυναίκας στο κοινωνικό πλαίσιο, εντοπίζοντας στην ορθόδοξη διδασκαλία και παράδοση στοιχεία που αναδεικνύουν τη μοναδικότητα και την ισοτιμία της με τον άνδρα.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ως προς:

- **τις γνώσεις**

Οι μαθητές/τριες να:

- ερμηνεύουν τη βιβλική διήγηση και τους επιμέρους συμβολισμούς της για τη δημιουργία του Αδάμ και της Εύας.
- εντοπίζουν στην ορθόδοξη διδασκαλία στοιχεία που αναδεικνύουν τη μοναδικότητα και την ισοτιμία της
- εκφράζουν το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά της χριστιανικής αγάπης ως ενωτικού παράγοντα μεταξύ των δύο φύλων
- εξασκούνται στην παρατήρηση εποπτικού υλικού και κυρίως με την εικονογραφία της δημιουργίας του ανθρώπου τόσο στην ανατολική όσο και στη δυτική τέχνη

- **τις δεξιότητες/συνεργασίας/επικοινωνίας**

Οι μαθητές/τριες να:

- συνεργάζονται αποτελεσματικά στο πλαίσιο μίας ομάδας αλλά και σε νέα επικοινωνιακά πλαίσια (ψηφιακά) εντός/εκτός σχολείου
- συμβάλλουν στην ομαδική εργασία στον βαθμό που τους αναλογεί
- οικοδομούν θετικές σχέσεις με άλλα μέλη της ομάδας
- αλλάζουν τις απόψεις τους, εφόσον τους αποδείξουν με λογικά επιχειρήματα ότι κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο

-Ακούν προσεκτικά τους άλλους

- **τις δεξιότητες αυτόνομης μάθησης**

Οι μαθητές/τριες να:

- επιδεικνύουν την ικανότητά τους να αναζητούν πληροφορίες μόνοι τους
- διαχειρίζονται αποτελεσματικά τον χρόνο τους για να επιτυγχάνουν τους μαθησιακούς στόχους τους (αυτορρύθμιση)

- **τις δεξιότητες Κριτικής σκέψης**

Οι μαθητές/τριες να:

- αναστοχάζονται κριτικά την εξελισσόμενη φύση του πλαισίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Ψηφιακές δεξιότητες

Οι μαθητές/τριες να:

- χρησιμοποιούν εργαλεία για τη δημιουργία, επεξεργασία και συνδυασμό ψηφιακού περιεχομένου.
- καταγράφουν τις σκέψεις τους χρησιμοποιώντας διαφορετικά μέσα (κείμενο, εικόνες, ήχο, βίντεο).
- επιλέγουν τις πληροφορίες που θέλουν να κοινοποιήσουν σύμφωνα με τους στόχους τους
- εξοικειώνονται με πλατφόρμες εξ αποστάσεως διδασκαλίας

- **τις στάσεις**

Οι μαθητές/τριες να:

- τοποθετούνται υπεύθυνα υπέρ της ισότιμης θέσης της γυναίκας

5_ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

(ενδεικτικά: οργάνωση της τάξης, εκπαιδευτικό υλικό, αξιοποίηση εποπτικών μέσων, λογισμικών και υπηρεσιών των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών, ...)

Η διδασκαλία διεξάγεται στη σχολική αίθουσα. Οι μαθητές και μαθήτριες εργάζονται ομαδοσυνεργατικά άλλοτε σε δυάδες και άλλοτε σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Κατά τη διάρκεια ο/η εκπαιδευτικός υποστηρίζει και καθοδηγεί τους/τις μαθητές/τριες και ενθαρρύνει τη συμμετοχή τους δημιουργώντας καταστάσεις διερευνητικής και συνεργατικής μάθησης. Οι δραστηριότητες είναι ελεγχόμενες (controlled) με έμφαση σε συγκεκριμένα ζητήματα και θεολογικούς όρους, καθοδηγούμενες (guided), επικοινωνιακές (communicate) και πιο ελεύθερες δραστηριότητες.

Αξιοποιείται το σχολικό βιβλίο καθώς και άλλα θεολογικά κείμενα, ενώ απαιτείται η ύπαρξη ηλεκτρονικού υπολογιστή, προτζέκτορα και διαδικτύου. Επίσης, προτείνεται η αξιοποίηση λογισμικών παρουσίασης, όπως το mentimeter, <https://www.mentimeter.com/>.

Για τις ανάγκες του σεναρίου δημιουργήθηκαν: α) διαδικτυακή- διαδραστική άσκηση αξιολόγησης με το λογισμικό H5P, <https://h5p.org/> και β) διαδραστική παρουσίαση με το λογισμικό Voicethread, www.voicethread.com. Ένας βασικός πυλώνας ανάπτυξης του σεναρίου υπήρξε επίσης η δυνατότητα υλοποίησής του εξ αποστάσεως με τις απαραίτητες κάθε φορά προσαρμογές.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

(περιγραφή διδακτικής μεθοδολογίας π.χ. διερευνητική, ομαδοσυνεργατική, βιωματική, κ.λπ. προσέγγιση, διδακτικές τεχνικές και διδακτικά εργαλεία, πλαίσιο και τεχνικές αξιολόγησης των μαθητών)

Στο σενάριο υιοθετείται η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση και η διαφοροποιημένη διδασκαλία. Σχεδιάστηκε με τις αρχές της εποικοδομητικής θεωρίας της μάθησης (Constructivism) και σε κάποιες φάσεις του σεναρίου εφαρμόζεται το μοντέλο της αντίστροφης τάξης.

Κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων εφαρμόστηκε η επιτυχημένη εφαρμογή της αρχής του «προσιτού», της μετάβασης δηλαδή από το γνωστό στο άγνωστο, από το απλό στο πιο σύνθετο, από το εύκολο στο πιο δύσκολο, από το συγκεκριμένο στο γενικό. Υιοθετούνται επίσης οι αρχές: α) της εποπτείας, σύμφωνα με την οποία δίνεται η δυνατότητα πολλαπλής αναπαράστασης της πληροφορίας, β) της αυτενέργειας και γ) της βιωματικότητας. Αξιοποιείται επιπρόσθετα η ερωτηματικά εξελισσόμενη μέθοδος και μέθοδος των ερωτοαπαντήσεων (κυρίως στην αρχική φάση της διδασκαλίας μεταξύ

μαθητών/τριών και εκπαιδευτικού) και η διερευνητική μέθοδος μέσα από τεχνικές επίλυσης προβλημάτων.

Για την υλοποίηση του μοντέλου της ανεστραμμένης τάξης αξιοποιείται το διαδικτυακό εργαλείο «voicethread». Η παράδοση του μαθήματος γίνεται ουσιαστικά στο σπίτι εξ αποστάσεως με υλικό που έχει αναρτήσει ο/η εκπαιδευτικός για τους/τις μαθητές/τριές του με την καθοδήγηση πάντα του/της εκπαιδευτικού. Η τεχνική συγκεντρώνει όλα τα θετικά στοιχεία της ασύγχρονης και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (παρακολούθηση του νέου αντικειμένου από το σπίτι σύμφωνα με τους ρυθμούς των μαθητών/τριών, συμμετοχή στο μάθημα χωρίς χωροχρονικούς περιορισμούς, ανάπτυξη μεταξύ των εκπαιδευομένων διαδικτυακών συζητήσεων). Μέσα από τα σχόλια που μπορούν να καταθέσουν οι μαθητές και μαθήτριες στο περιβάλλον της διαδραστικής παρουσίασης αναπτύσσεται γόνιμος διάλογος, καταλήγουν σε συμπεράσματα και αυτοαξιολογούνται. Η ανατροφοδότηση είναι άμεση καθώς ο/η εκπαιδευτικός συμμετέχει και επιβλέπει την όλη διαδικασία. Οι μαθητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να επισκέπτονται όσες φορές θέλουν στη διαδραστική παρουσίαση, να σχολιάζουν ή να επεμβαίνουν δυναμικά.

Αξιοποιούνται οι εξής διδακτικές τεχνικές:

- ιδεοθύελλα
- επίλυσης προβλήματος
- άμεσης διδασκαλίας
- έντεχνος συλλογισμός
- συζήτηση ανοιχτής γυάλας
- συνεργατική συναρμολόγηση (jigsawclassroom). Στη συγκεκριμένη τεχνική, όπως ακριβώς συμβαίνει και στο «jigsawpuzzle», κάθε κομμάτι - κάθε μαθητής/τρια είναι αναγκαίο και απαραίτητο κομμάτι του «puzzle», για την επιτυχή συμπλήρωση και σχηματισμό της συνολικής εικόνας και της επίλυσης των προβλημάτων.
- Σε σχέση με την αξιολόγηση, υιοθετείται η διαμορφωτική αξιολόγηση, η οποία λαμβάνει υπόψη την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών/τριών, την εμπλοκή τους στις δραστηριότητες, και το συνεργατικό πνεύμα που επιδεικνύουν καθ' όλη τη διάρκεια, την οργάνωση δομημένων επιχειρημάτων γραπτού και προφορικού λόγου, την τεκμηρίωση και τέλος τη συνολική παρουσίαση των εργασιών κ.ά.

7.ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ

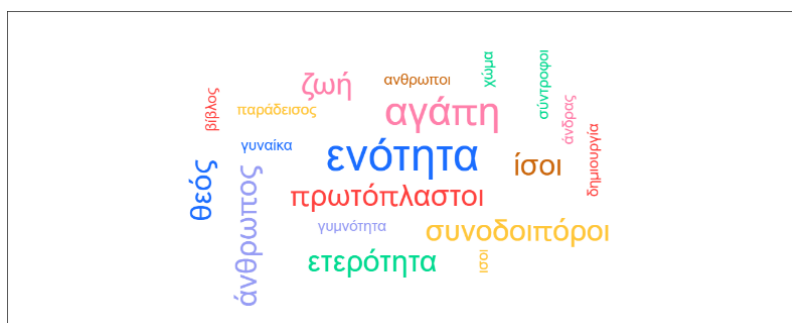
ΠΟΡΕΙΑΣ (ενδεικτικά: περιγραφή δραστηριοτήτων, σταδίων/φάσεων, ενεργειών εκπαιδευτικού και μαθητών)

1^η διδακτική ώρα

1^η δραστηριότητα (άμεσης διδασκαλίας) 5'

-Συννεφόμελο με τις λέξεις «Αδάμ και Εύα»

Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα τις λέξεις «Αδάμ» και «Εύα» και καλεί τους μαθητές και τις μαθήτριες να πουν ή να γράψουν από μία λέξη σχετική με τις παραπάνω λέξεις. Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει τις λέξεις στον πίνακα της τάξης είτε τις καταγράφει μέσω κάποιου λογισμικού στον υπολογιστή ώστε να οπτικοποιηθούν και να παρουσιαστούν στην ολομέλεια της τάξης οι καταγραφές τους. Στην ψηφιακή εκδοχή της δραστηριότητας, οι λέξεις που επαναλαμβάνονται περισσότερες φορές αποτυπώνονται με μεγαλύτερη γραμματοσειρά, όπως φαίνεται ενδεικτικά στην παρακάτω εικόνα 1:

Εικόνα 1: Στιγμιότυπο από συννεφόμελο μέσω του λογισμικού mentimeter

Στη συνέχεια με τη συνδρομή των μαθητών/τριών τα αποτελέσματα κατηγοριοποιούνται.

2^η δραστηριότητα (άμεσης διδασκαλίας)

-Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες 10'

Δίνεται στους μαθητές και μαθήτριες το βιβλικό κείμενο της δημιουργίας του άνδρα και της γυναίκας και ζητείται να απαντήσουν ομαδοσυνεργατικά σε ερωτήσεις (βλ. 1^ο Φύλλο εργασίας). Ακολουθεί ανακοίνωση στην ολομέλεια της τάξης, συζήτηση και ανατροφοδότηση.

3^η δραστηριότητα

-Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) 10'

Προβολή συλλογής εικόνων με θέμα τη δημιουργία του Αδάμ και της Εύας και την απόδοση των πρωτόπλαστων στην τέχνη από το Ψηφιακό αποθετήριο Μαθησιακού Περιχομένου για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Φωτόδεντρο) (Διεύθυνση αναφοράς: <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-877>). Στη συνέχεια οι μαθητές/τριες καλούνται να επεξεργαστούν μία από τις εικόνες.

Οι μαθητές/τριες ομαδοσυνεργατικά επεξεργάζονται σταδιακά την εικόνα που επέλεξαν σε τρία στάδια απαντώντας τις εξής ερωτήσεις: α) "τι βλέπω;" β) "τι νομίζω;" γ) "τι αναρωτιέμαι;". Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει όλες τις απαντήσεις δημιουργώντας τρεις στήλες, αντίστοιχες των τριών ερωτημάτων. Έτσι σταδιακά οι μαθητές/τριες εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές του έργου και ανακαλύπτουν τις ερμηνείες του, οι οποίες μέσω της απλής παρατήρησης δεν θα εντοπιζόνταν (Βλ. 2^ο Φύλλο εργασίας).

4^η δραστηριότητα

-Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας/επίλυσης προβλήματος 15'

Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw): «Τα χαρακτηριστικά της χριστιανικής αγάπης ως ενωτικού παράγοντα μεταξύ των δύο φύλων».

Οι μαθητές/τριες με βάση τη βιβλική διήγηση και άλλα κείμενα επεξεργάζονται τη θεματική. Χωρίζονται σε ομάδες ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών/τριών στην τάξη. Ο κάθε μαθητής/μαθήτρια είναι μέλος σε δύο ομάδες: στην αρχική ομάδα και στην ομάδα εμπειρογνομόνων (ειδικών).

Η προς διερεύνηση θεματική διαιρείται σε τόσες υποενότητες, όσες και τα μέλη της αρχικής ομάδας, όπως τα κομμάτια ενός παζλ. Σε κάθε μαθητή/μαθήτρια της αρχικής ομάδας ανατίθεται μία διαφορετική υποενότητα. Στη συνέχεια οι μαθητές/μαθήτριες μετακινούνται στις ομάδες εμπειρογνομόνων στους οποίους έχει ανατεθεί η ίδια θεματική. Μελετούν τις πηγές, διερευνούν και συγκεντρώνουν πληροφορίες/σκέψεις/υλικό και γίνονται "ειδικοί" στη συγκεκριμένη υποενότητα. Επιστρέφουν στην αρχική ομάδα και κοινοποιούν στα υπόλοιπα μέλη τις πληροφορίες που συνέλεξαν. Χαρακτηριστικό της τεχνικής είναι η αλληλεξάρτηση των ομάδων.

Οι ομάδες έχουν στη διάθεσή τους διάφορα κείμενα. Ενδεικτικά: το βιβλικό κείμενο της Γένεσης για τη δημιουργία του Αδάμ και της Εύας, Γένεσις 1, 27, Γεν. 2, 20-27, Ματθαίου 22, 30, τη διήγηση της Σαμαρείτιδας, Ιωάννου 4, 5-26, Λουκά 8, 1-3, Εφεσ. 5, 25-32. Από πατερικά έργα ενδεικτικά: Αγ. Ιωάννου Χρυσόστομου, Ομιλία 20 στην προς Εφεσίους, ΕΠΕ

21<Χρυσοστόμου έργα>, σ. 198-200. Επίσης αποσπάσματα από το Ελ. Κασελούρη-Χατζηβασιλειάδη (2003). *Φεμινιστική ερμηνευτική: Feminist hermeneutics: ο παράγοντας «Φύλο» στη σύγχρονη βιβλική ερμηνευτική*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς (ενδεικτικά: σσ. 22-27, 29-33 κ.ά.).

5^η Δραστηριότητα (προαιρετική)

Διαδραστική ψηφιακή παρουσίαση (εξ αποστάσεως ασύγχρονα)

Οι μαθητές/τριες προσκαλούνται μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου να μελετήσουν ασύγχρονα από το σπίτι μία διαδραστική ψηφιακή παρουσίαση με τίτλο: “Συνοδοιπόροι στον κόσμο-Σκηνές από τη Βίβλο” με τη μέθοδο της ανεστραμμένης τάξης (Διαθέσιμη στη διεύθυνση <https://voicethread.com/share/17093675/>), όπως φαίνεται στην παρακάτω εικόνα 2:

Εικόνα 2: Στιγμιότυπο από την ψηφιακή διαδραστική παρουσίαση μέσω του λογισμικού *voicethread*

Θα πρέπει επίσης οι μαθητές/τριες να καταγράψουν κάποιο σχόλιο σε τρία (3) τουλάχιστον έργα που υπάρχουν στη διαδραστική παρουσίαση είτε γραπτά είτε με ηχητικό μήνυμα.

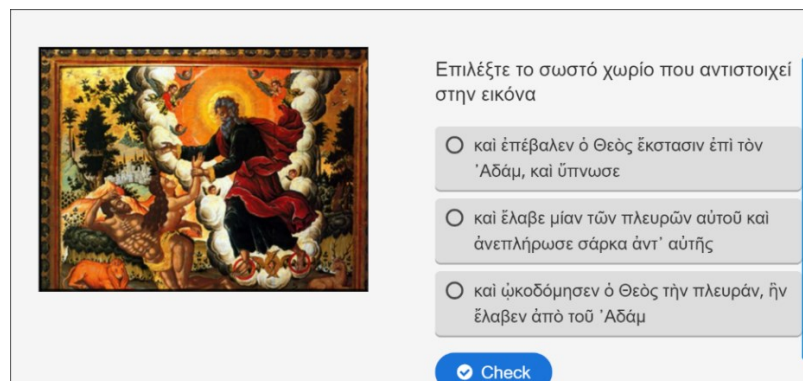
Στην παρουσίαση ο/η εκπαιδευτικός έχει καταγράψει γραπτό μήνυμα ή ηχητικό αρχείο με πληροφορίες, ενώ κάποιες φορές συνδυάζονται και τα δύο. Κάθε φορά που κάποιος/α μαθητής/τρια αφήνει σχόλιο έρχεται ειδοποίηση στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο του/της διδάσκοντα/ουσας από το περιβάλλον της εφαρμογής (π.χ. ποιος άφησε σχόλιο και σε ποιο σημείο της παρουσίασης, πότε και με ποια συχνότητα κ.ά). Με αυτόν τον τρόπο παρακολουθείται η πορεία της δραστηριότητας σε όλη τη διάρκεια κάτι που είναι

απαραίτητο ώστε ο/η εκπαιδευτικός να καταγράφει και να αξιολογεί τις δυσκολίες των μαθητών/τριών δίνοντας την ανάλογη ανατροφοδότηση.

Πριν τη διενέργεια της 2^{ης} διδακτικής ώρας της ίδιας θεματικής ενότητας, οι μαθητές και μαθήτριες θα πρέπει να έχουν επιλέξει ένα εικαστικό έργο της διαδραστικής παρουσίασης που παρακολούθησαν εξ αποστάσεως και να το παρουσιάσουν στην τάξη αφού έχουν εντοπίσει επιπλέον πληροφορίες (ερμηνεία, πληροφορίες για τον καλλιτέχνη κ.α).

6^η Δραστηριότητα –Αξιολόγησης 5΄

Οι μαθητές/τριες μπορούν να πάρουν μέρος και σε μία σύντομη διαδραστική δραστηριότητα ανατροφοδότησης/αξιολόγησης (Αντιστοίχισης και συμπλήρωσης κενών) που έχει δημιουργηθεί, όπως φαίνεται στην εικόνα 3. Διαθέσιμη στο: <https://h5p.org/node/1120606>.

Επιλέξτε το σωστό χωρίο που αντιστοιχεί στην εικόνα

και επέβαλεν ὁ Θεὸς ἕκστασιν ἐπὶ τὸν Ἄδამ, καὶ ὑπνωσε

καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς

καὶ ὤκοδόμησεν ὁ Θεὸς τὴν πλευρὰν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἄδამ

Check

Εικόνα 3: Στιγμιότυπο από τη διαδραστική δραστηριότητα αξιολόγησης μέσω του λογισμικού h5p.

2^η διδακτική ώρα

1^η δραστηριότητα

Δραστηριότητα (Παιχνιδιού/Δράσης) 5΄

- **Βρες τον τίτλο που ταιριάζει (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού):** Δίνονται διάφορες φωτογραφίες με περιστατικά διάκρισης και καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών και οι μαθητές/τριες καλούνται να βάλουν τίτλους δικαιολογώντας την επιλογή τους και να ανακοινώσουν στην ολομέλεια της τάξης (Βλ. 3^ο Φύλλο εργασίας).

2^η δραστηριότητα

-**Προβολή αποσπάσματος video και επεξεργασία με ερωτήσεις 10΄**

Προβάλλεται απόσπασμα 3΄ από το βίντεο: MCF - trailer | «ΤΩΡΑ ΜΙΛΑΩ!» - Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, <https://www.youtube.com/watch?v=AaATWp5mtSo>. Στο βίντεο 11 γνωστές Ελληνίδες ηθοποιοί αποκαλύπτουν αληθινές ιστορίες κακοποιημένων γυναικών και προτρέπουν κάθε γυναίκα που έχει υποστεί βία να μιλήσει. Οι μαθητές/τριες κατά τη διάρκεια της προβολής καταγράφουν τι είδους περιπτώσεις καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντόπισαν κατά των γυναικών. Στη συνέχεια παρουσιάζουν τα ευρήματά τους στην τάξη και τα κατηγοριοποιούν τα αποτελέσματα.

2^η δραστηριότητα (Δραστηριότητα Διαλόγου) 15΄

-Συζήτηση ανοιχτής γυάλας: «Η ισότιμη αντιμετώπιση του άνδρα και της γυναίκας στην Ορθόδοξη χριστιανική διδασκαλία και η άρση της σχετικής εις βάρος της γυναίκας αδικίας»

Με βάση όσα επεξεργάστηκαν στο μάθημα συνολικά και τα κείμενα που τους δόθηκαν οι μαθητές/τριες παίρνουν μέρος σε δραστηριότητα συζήτησης «ανοιχτής γυάλας» με θέμα: «Η ισότιμη αντιμετώπιση του άνδρα και της γυναίκας στην Ορθόδοξη χριστιανική διδασκαλία και η άρση της σχετικής εις βάρος της γυναίκας αδικίας».

Στο κέντρο της αίθουσας τοποθετείται η «γυάλα», δηλαδή 4-5 καρέκλες σε ένα εσωτερικό κύκλο, ενώ οι υπόλοιπες καρέκλες είναι τοποθετημένες σε ομόκεντρους κύκλους έξω από αυτήν. Κάποιοι/ες συμμετέχοντες και συμμετέχουσες κάθονται μέσα στη γυάλα, ορίζουν τον συντονιστή ή τη συντονίστρια και συζητούν για την ισότιμη αντιμετώπιση του άνδρα και της γυναίκας και την άρση της σχετικής εις βάρος της γυναίκας αδικίας. Τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας κάθονται στις καρέκλες έξω από αυτήν, παρακολουθούν τη συζήτηση και κρατούν σημειώσεις.

Μία καρέκλα είναι πάντα κενή και κάποιο μέλος του κοινού μπορεί, ανά πάσα στιγμή, να καθίσει σε αυτήν και να ενταχθεί στη συζήτηση της γυάλας ή ταυτόχρονα άλλο μέλος να εγκαταλείψει οικειοθελώς τη γυάλα και να λάβει τη θέση του ένα μέλος από το κοινό ή μέλος του κοινού να ζητήσει τη θέση κάποιου/ας μέσα στη «γυάλα». Η συζήτηση συνεχίζεται με την πλειονότητα των συμμετεχόντων και συμμετεχουσών να εισέρχονται και να εξέρχονται από τη γυάλα. Όταν τελειώσει ο χρόνος ο/η συντονιστής/στρια συνοψίζει τη συζήτηση. Η τεχνική της «Συζήτηση ανοιχτής γυάλας», μπορεί να λειτουργεί και ως ανατροφοδότηση.

3^η δραστηριότητα 10΄

Παρουσίαση στην ολομέλεια της διαδραστικής παρουσίασης (αντίστροφη τάξη)

Οι μαθητές/τριες σχολιάζουν και επισημαίνουν στοιχεία που εντόπισαν και τους έκαναν εντύπωση κατά την ενασχόλησή τους με τη μέθοδο της ανεστραμμένης τάξης στη διαδραστική παρουσίαση «Συνοδοιπόροι στον κόσμο-Σκηνές από τη Βίβλο» και παρουσιάζουν τα ευρήματά τους. Ακολουθεί συζήτηση/ανατροφοδότηση.

4^η δραστηριότητα (Αξιολόγησης) 5΄

-Βάζοντας τίτλους

Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/στις μαθητές/τριες να δώσουν έναν τίτλο που συμπεριλαμβάνει τα θεμελιώδη ζητήματα του μαθήματος. Καταγράφονται οι τίτλοι και επιλέγεται ένας ή δύο τίτλοι που θεωρούν οι μαθητές/τριες ότι συμπεριέλαβε τα θεμελιώδη στοιχεία.

Ενδεικτικά: «Σκεφτείτε όλα όσα είπαμε σήμερα στην τάξη. Αν επρόκειτο τώρα να γράψετε έναν τίτλο για το ζήτημα που επεξεργαστήκαμε και ο οποίος να συμπεριλαμβάνει την πιο σπουδαία πτυχή που θα έπρεπε να θυμάται κάποιος, ποιος θα ήταν αυτός ο τίτλος;». Έπειτα, ο/η εκπαιδευτικός προτρέπει τους/τις μαθητές/τριές του να μοιραστούν τον τίτλο με τον διπλανό τους.

-Προαιρετική δραστηριότητα υλοποίησης πρότζεκτ (μεσοπρόθεσμο) με τίτλο:«Η θέση της γυναίκας σύμφωνα με την Ορθόδοξη παράδοση σε επιμέρους μορφές της εκκλησιαστικής τέχνης».

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (π.χ. στην περίπτωση συνθηκών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης)

- Η θεματολογία του σεναρίου προσφέρεται για πολλές επεκτάσεις. Μπορεί, να τροποποιηθεί και ως προς την έκταση και ως προς τη στόχευσή του, αλλά και να αναπτυχθεί σε πλήρες διαθεματικό και διεπιστημονικό σχέδιο εργασίας (project). Το σενάριο μπορεί να συνδυαστεί και με την Παγκόσμια ημέρα της γυναίκας είτε και με κάποια άλλη παγκόσμια ημέρα (π.χ κατά της βίας των γυναικών κ.α).

- Οι περισσότερες δραστηριότητες, μετά από τροποποίηση είτε και αυτούσιες, μπορούν να αξιοποιηθούν και στο Δημοτικό, στο Γυμνάσιο, σε όλες τις τάξεις του Λυκείου αλλά και στα μαθήματα της Ιστορίας, των Εικαστικών, της Λογοτεχνίας, της Ερευνητικής Εργασίας και στα Εργαστήρια Δεξιοτήτων στο Γυμνάσιο. Μπορεί επίσης να υπάρξει συνεργασία με φορείς όπως με τη Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ.) για πιθανή υλοποίηση εκπαιδευτικού προγράμματος ενδυνάμωσης των μαθητών/τριών είτε για παροχή πληροφοριακού υλικού.
- Το σενάριο μπορεί να υλοποιηθεί εξ αποστάσεως σύγχρονα μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας αλλά και ασύγχρονα. Σύγχρονα, οι μαθητές/τριες εργάζονται και πάλι σε ομάδες στα δωμάτια εργασίας της διαδικτυακής εκπαιδευτικής πλατφόρμας. Στα δωμάτια εργασίας τα μέλη των ομάδων καλούνται να μεταφέρουν τις γνώσεις τους για το θέμα που επεξεργάστηκαν προκειμένου και τα υπόλοιπα μέλη να αποκτήσουν συνολική εικόνα, αλλά και να συνεργαστούν π.χ. για να προκύψει ένα ενιαίο κείμενο επιχειρηματολογίας κ.α. Τέλος, επιστρέφουν στην ολομέλεια για την παρουσίαση των δεδομένων τους και τη συστηματοποίηση αυτών. Σε αυτή την περίπτωση τα φύλλα εργασίας και το υλικό θα είναι αποθηκευμένα σε ηλεκτρονική μορφή π.χ. στον χώρο Google Docs ή θα διανεμηθούν μέσω της πλατφόρμας.
- Ασύγχρονα το υλικό είναι διαθέσιμο στην πλατφόρμα e-class σε μάθημα που έχει δημιουργηθεί ή σε κυψέλη της e-me. Αξιοποιείται επίσης η διαδραστικής παρουσίας της ανεστραμμένης τάξης που έχει δημιουργηθεί.

9 . ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Αλμπανάκη, Ξ. (2014). «Διδακτική αξιοποίηση της βυζαντινής τέχνης μέσα από εργαλεία Web2 στο μάθημα των θρησκευτικών», Πανελλήνιο συνέδριο «ΝΕΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ», 3-4 Μαΐου 2014, Επιστημονική Ένωση Εκπ/κών Πρωτοβάθμιας για τη διάδοση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (αρ. εγκυκλίου 118000/Γ2/28-8-2013).σσ. 456-461. ISBN:978-960-99435-5-0.

Βρύζας, Κ.& Τσιτουρίδου, Μ. (2005). Πληροφορική Κουλτούρα και Εκπαίδευση. Πρακτικά Εργασιών 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Διδακτική της Πληροφορικής»Α. Τζιμογιάννης (επιμ.) Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου Κόρινθος, 7-9 Οκτωβρίου 2005.

Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ.), <https://www.isotita.gr/>.

Harvard Project Zero, <http://www.pz.harvard.edu/>.

Κασελούρη-Χατζηβασιλειάδη, Ελ. (2003). *Φεμινιστική ερμηνευτική: Feminist hermeneutics: ο παράγοντας «Φύλο» στη σύγχρονη βιβλική ερμηνευτική*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.

Κουκουνάρας-Λιάγκης Μ. (2011). *Εκπαιδευτικοί εν δράσει*. Γρηγόρη ΟΕ, Αθήνα.

Κουκουνάρας-Λιάγκης Μ. (2019). *Τι θρησκευτικά χρειάζεται η εκπαίδευση σήμερα*. Γ. Δάρδανος - Κ. Δάρδανος Ο.Ε, Αθήνα.

Μητροπούλου, Β. (2012). «Το εκπαιδευτικό σενάριο με χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των Θρησκευτικών. Στο: Αγωγή αγάπης και ελευθερίας, Τιμητικό αφιέρωμα στον ομότιμο καθηγητή Χ. Βασιλόπουλο, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη.

Μητροπούλου. Β. (2011). *Ουσιαστική Μάθηση με την Τεχνολογία*. Ιωάννης Καραδέδος, Θεσσαλονίκη.

Nouri, J. (2016). The flipped classroom: for active, effective and increased learning – especially for low achievers. *International Journal of Educational Technology in Higher Education* volume 13, Article number: 33 (2016).

Rodley, Lyn. (2011). *Εισαγωγή στη Βυζαντινή τέχνη και αρχιτεκτονική*. Ψυχογιός Αθανάσιος & ΣΙΑ Ο.Ε.

Willis, D. & Willis, J. (2001). "Task-based language learning". Στο R. Carter και D. Nunan (επιμ.), *The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages*, 173-179. Cambridge University Press.

Willis, J. (1996) *A framework for Task Based Learning*. Longman Handbooks for Language Teachers.

Διαδικτυακές εφαρμογές/Πολυμεσικό υλικό

ArtResource, <https://www.artres.com/>, προσπελάστηκε στις 5/3/2021.

Διαδραστική ψηφιακή παρουσίαση: «Συνοδοιπόροι στον κόσμο-Σκηνές από τη Βίβλο» με τη μέθοδο της ανεστραμμένης τάξης. Διαθέσιμη στη διεύθυνση <https://voicethread.com/share/17093675/>.

Διαδραστική άσκηση αξιολόγησης για τη Δημιουργία του Αδάμ και της Εύας. Διαθέσιμη στη διεύθυνση <https://h5p.org/node/1120606>.

MCF - trailer | «ΤΩΡΑ ΜΙΛΑΩ!» - Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, <https://www.youtube.com/watch?v=AaATWp5mtSo>, προσπελάστηκε στις 5/3/2021.

Mentimeter, Ελεύθερο λογισμικό δημιουργίας συννεφόμενου, <https://www.mentimeter.com/>.

Ψηφιακό αποθετήριο Μαθησιακού Περιχομένου για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Φωτόδεντρο). Διεύθυνση αναφοράς: <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-877>.

Voicethread, www.voicethread.com.

10 . ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλα εργασίας

1^ο Φύλλο εργασίας

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο, το οποίο αναφέρεται στη δημιουργία του Αδάμ και της Εύας. Εργαστείτε σε δυάδες και προσπαθήστε να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις με συντομία. Κατόπιν ανακοινώστε στην ολομέλεια της τάξης.

- ⤴ Γιατί νομίζετε ότι η γυναίκα δημιουργήθηκε από την πλευρά του άνδρα;
.....
- ⤴ Ποια θα ήταν η διαφορά εάν η γυναίκα ήταν δημιουργημένη από διαφορετικό υλικό;
.....
- ⤴ Θα άλλαζε κάτι στις μεταξύ τους σχέσεις αν ο Αδάμ δεν χαρακτήριζε τη γυναίκα «σάρκα από τη σάρκα του»;
.....
.....
- ⤴ Αν υποθέσουμε ότι η λέξη «βοηθός» αναφέρεται στην ομοίωση (θέωση), και υποθέτοντας ότι η τότε ανδροκρατούμενη εποχή το σεβόταν αυτό, τότε τι συνέπειες θα μπορούσε να έχει κάτι τέτοιο για τη θέση της γυναίκας την εποχή εκείνη;
.....
.....
- ⤴ Για ποιο λόγο ο Αδάμ και η Εύα, αν και παρουσιάζονται γυμνοί, δεν ντρέπονται;
.....
.....

▲ Ποιες νέες ιδέες για το το θέμα έχουν αναδυθεί και οι οποίες δεν υπήρχαν προηγουμένως;

.....
.....

20 τῷ δὲ Ἀδάμ οὐχ εὐρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ. 21 καὶ ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἕκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδάμ, καὶ ὕπνωσε· καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς. 22 καὶ ὠκοδόμησεν ὁ Θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα καὶ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδάμ. 23 καὶ εἶπεν Ἀδάμ· τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· 24 ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. 25 καὶ ἦσαν οἱ δύο γυμνοί, ὃ τε Ἀδάμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠσχύνοντο.

Γεν. 2, 20-27

....δεν ευρέθη βοηθός όμοιος με τον Αδάμ. Τότε ο Θεός, δια να αναπληρώση την έλλειψιν αυτήν, έφερεν έκστασιν στον Αδάμ, ο οποίος και εκοιμήθη βαθύτατα. Ελαβε τότε μίαν από τας πλευράς του Αδάμ και συνεπλήρωσε δια σαρκός το κενόν της αναιρεθείσης αυτής πλευράς. Και κατεσκεύασε και εμορφοποίησε την πλευράν, την οποίαν έλαβεν από τον Αδάμ, εις γυναίκα, την οποίαν και έφερε προς αυτόν.

Όταν δε ο Αδάμ εξύπνησε και είδε την γυναίκα είπεν· “αυτό είναι πλέον οστούν από τα οστά μου και σαρξ από την σάρκα μου. Αυτή θα ονομασθή γυνή (ανδρίς), διότι έγινεν από τον άνδρα αυτής.

Ενεκα του στενού τούτου συνδέσμου του ανδρός προς την γυναίκα, στο μέλλον κάθε ανήρ θα αφήνη τον πατέρα και την μητέρα του και θα συνδέεται στενότατα με την γυναίκα του, ώστε οι δύο να γίνουν πλέον μία σαρξ δια της συζυγίας”.

2^ο Φύλλο εργασίας

-Βλέπω/Ισχυρίζομαι/Αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)

Αφού δείτε προσεκτικά την παρακάτω εικόνα να απαντήσετε με συντομία στις παρακάτω ερωτήσεις:

α) "τι βλέπω;"

β) "τι νομίζω;"

γ) "τι αναρωτιέμαι;"

Η δημιουργία της γυναίκας από την πλευρά του Αδάμ.

Ζωγράφος Θεόδωρος Πουλάκης, 17ος αιώνας.

Πηγή: Λογισμικό Θρησκευτικών Α', Β' και Γ' Γυμνασίου

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-4219>

Διεύθυνση Φυσικού πόρου: <http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/4219>

3^ο Φύλλο εργασίας

Βρες τον τίτλο που ταιριάζει

Επιλέξτε ανά δυάδες ένα από τα παρακάτω έργα και προσπαθήστε να βρείτε έναν τίτλο που ταιριάζει. Ανακοινώστε στην ολομέλεια της τάξης αιτιολογώντας την επιλογή σας.

[Modern Slavery: Are you letting the tide come in?](https://hrnetworkjobs.com/modern-slavery-are-you-letting-the-tide-come-in/)

<https://hrnetworkjobs.com/modern-slavery-are-you-letting-the-tide-come-in/>

Τίτλος:

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-aggregatedcontent-8526-5597>

Τίτλος:

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/p/photodentro-aggregatedcontent-8526-282>

<https://artsandculture.google.com/partner/prajawala>

Τίτλος:.....

Τίτλος:.....

[http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/p
hotodentro-lor-8521-7365](http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/p
hotodentro-lor-8521-7365)

[https://www.nationalgeographic.com/magazine/article
/child-brides](https://www.nationalgeographic.com/magazine/article
/child-brides)

https://en.wikipedia.org/wiki/File:Christ_and_the_Woman_Taken_in_Adultery_Bruegel.jpg

Τίτλος:.....

Τίτλος:.....

2^ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

α. Τίτλος διδακτικού σεναρίου: «Άγιοι και αγιότητα στον σύγχρονο κόσμο: Μία πρόταση ζωής»

β. Δημιουργός: Ευάγγελος Πεπές

γ. Βαθμίδα-τάξη: Α΄ Λυκείου

δ. Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με το ΠΣ

i. **Γνωστικό αντικείμενο:** Θρησκευτικά,

Θεματικό Πεδίο: [ΘΠ3] Άνθρωποι του Θεού,

Θεματική Ενότητα: [ΘΕ14] Μνήμη αγίων: Οι άγιοι ως πρότυπα της ζωής των Χριστιανών

ii. **Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα:**

- διαπιστώνουν μέσα από παραδείγματα νεοφανών αγίων ότι η Εκκλησία αναδεικνύει διαρκώς πρότυπα ανθρώπων που ανέδειξαν την πίστη μέσα από τα έργα τους,
- αναγνωρίζουν, μέσα από παραδείγματα νεοφανών αγίων, ότι αγιότητα σημαίνει καταλλαγή του ανθρώπου με τον Θεό, τον συνάνθρωπο και την κτίση (π.χ. σχέση αγίου Παϊσίου με τα ζώα),
- αποτιμούν τον ρόλο των αγίων με δημόσια δράση ως παράδειγμα συμμετοχής των πιστών στα κοινά.

iii. **Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα:**

Το Διδακτικό Σενάριο προϋποθέτει τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις στάσεις των μαθητών/-τριών των προηγούμενων θεματικών ενοτήτων του τρίτου Θεματικού Πεδίου, δηλαδή, της [ΘΕ11] «Προφήτες: θάρρος και αγώνας για ένα καλύτερο κόσμο», [ΘΕ12] «Άγιοι: Άνθρωποι κάθε εποχής» και [ΘΕ13] «Οι μορφές της αγιότητας». Παράλληλα, σχετίζεται και με τις θεματικές ενότητες του δεύτερου Θεματικού Πεδίου και ειδικότερα όσων αφορούν στη δημιουργία και την πτώση του ανθρώπου από τον παράδεισο.

Το Διδακτικό Σενάριο σχετίζεται με τα γνωστικά αντικείμενα της Ελληνικής Γλώσσας, της Ιστορίας και των Εφαρμογών Πληροφορικής.

ε. Χρονική διάρκεια: Δύο (2) διδακτικές ώρες.

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/-τριών για το προς μελέτη θέμα) – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Στις προηγούμενες Θεματικές Ενότητες οι μαθητές/-τριες έχουν ήδη εμβαθύνει στο θεολογικό περιεχόμενο της αγιότητας κατά την ορθόδοξη παράδοση, στον ορθό τρόπο απόδοσης τιμής στους αγίους, στη σχέση των χριστιανικών αρετών με την αγιότητα καθώς και στις ποικίλες μορφές της. Βασικός θεματικός άξονας του Διδακτικού Σεναρίου αποτελεί η διερεύνηση του. Στο πλαίσιο των διδακτικών και μαθησιακών διαδικασιών του συγκεκριμένου Σεναρίου οι μαθητές/-τριες έχουν την ευκαιρία να προσεγγίσουν συστηματικά, βιωματικά και ανακαλυπτικά το ζήτημα της αγιότητας μέσα από συγκεκριμένα

παραδείγματα. Η παιδαγωγική συνάντηση μεταξύ των ιδεών και των αντιλήψεων των μαθητών και της θεολογικής πραγματικότητας αναφορικά με την αγιότητα, προσφέρει στους/στις μαθητές/-τριες την ευκαιρία να διαπιστώσουν την πιθανή *γνωστική ανισορροπία* μεταξύ των αντιλήψεών τους και της πραγματικότητας, η οποία θα λειτουργήσει ως βασικό κίνητρο μάθησης προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους, προκειμένου να επαληθεύουν ή να αναπλαισιώνουν τις περί αγιότητας αντιλήψεις τους.

Μέσα από την παραπάνω μαθησιακή διαδικασία οι μαθητές/-τριες καταλήγουν σε απαντήσεις που αφορούν σε ερωτήματα γύρω από το ζήτημα της αγιότητας, τη διαχρονικότητα και τη δυνατότητα επίτευξής της μέσα σε κάθε κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, γεγονός το οποίο κατατείνει προς μία νέα νοηματοδότηση του ανθρώπινου βίου, του σκοπού και του προσανατολισμού του. Οι μαθητές/-τριες κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Διδακτικού Σεναρίου με τη βιωματική-ενεργητική συμμετοχή τους δημιουργούν νέα γνώση η οποία μετασχηματίζεται σε κοινωνική δράση προς την κατεύθυνση της εδραίωσης και της ανάπτυξης ειρηνικών και αρμονικών διαπροσωπικών σχέσεων, καθώς και δημοκρατικών και ανθρωπιστικών αρχών και αξιών με βάση τις χριστιανικές αρετές, οι οποίες αποτελούν επιμέρους πτυχές του χριστιανικού βίου.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

α. *Από την πλευρά του/της εκπαιδευτικού:* Γνώση των βασικών αρχών εφαρμογής του DesignThinking στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία. Αντίληψη του διαμεσολαβητικού και συντονιστικού ρόλου του/της εκπαιδευτικού καθώς και της παιδαγωγικής δράσης του ως εμπυχωτή, καθοδηγητή, συμπαραστάτη και διευκολυντή της μάθησης.

β. *Από την πλευρά των μαθητών/-τριών:* Βασικές αρχές χρήσης διαδικτυακών εκπαιδευτικών εφαρμογών, οργάνωσης και διαχείρισης ιστολογίου, στοιχεία προγράμματος επεξεργασίας κειμένου (word), επεξεργασίας παρουσιάσεων (prezi, powerpoint). Η υλοποίηση του Διδακτικού Σεναρίου θα διευκολυνθεί, εφόσον οι μαθητές έχουν αναπτύξει βασικές δεξιότητες διερευνητικής-ανακαλυπτικής μάθησης, διαλόγου και ομαδοσυνεργατικότητας.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ – ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

(Σκοπός σεναρίου και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ως προς τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τις στάσεις, με βάση τη φυσιογνωμία του κάθε γνωστικού αντικειμένου)

Σκοπός: Οι μαθητές/-τριες έρχονται σε επαφή με ενδεικτικά παραδείγματα του αγιολογικού πλούτου της ορθόδοξης παράδοσης, προκειμένου να γνωρίσουν την αγιότητα ως διαχρονικό και ρεαλιστικό πρότυπο του χριστιανικού βίου με έντονο προσωπικό και κοινωνικό πρόσημο.

Γνώσεις:

Οι μαθητές/-τριες μετά την ολοκλήρωση του Διδακτικού Σεναρίου επιδιώκεται να:

- εντοπίζουν τα ποικίλα διακριτικά χαρακτηριστικά της αγιότητας σε ανθρώπους κάθε εποχής και πολιτισμού
- κατανοήσουν τόσο τις πολυποίκιλες μορφές αγιότητας όσο και το πολυδιάστατο των προσωπικών και κοινωνικών προβλημάτων του σύγχρονου ανθρώπου
- σχεδιάζουν ρεαλιστικές προτάσεις υπέρβασης των προβλημάτων που έχει ο σύγχρονος άνθρωπος στις σχέσεις του με τον Θεό, τον συνάνθρωπο και την κτίση, όπως αυτές προκύπτουν από τα παραδείγματα ενάρετης ζωής αγίων ανθρώπων διαχρονικά.

Δεξιότητες:

Οι μαθητές/-τριες μετά την ολοκλήρωση του Διδακτικού Σεναρίου επιδιώκεται να:

- εξοικειωθούν με τις σύγχρονες μεθόδους έρευνας, την κριτική ανάγνωση και την επιλογή της ηλεκτρονικής πληροφορίας
- να ασκηθούν στη δημιουργία ηλεκτρονικών πολυτροπικών κειμένων
- καλλιεργήσουν δεξιότητες επικοινωνίας, ομαδοσυνεργασίας και διαλόγου
- καλλιεργήσουν την κριτική τους σκέψη και να αναπτύξουν κριτική στάση αξιολογώντας και συγκρίνοντας ποικίλες πληροφορίες

Στάσεις:

Οι μαθητές/-τριες μετά την ολοκλήρωση του Διδακτικού Σεναρίου επιδιώκεται να:

- λαμβάνουν υπεύθυνη στάση έναντι των σύγχρονων προβλημάτων του ανθρώπου και της κοινωνίας με βάση πρότυπα βίου αγίων ανθρώπων.

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

(Ενδεικτικά: Οργάνωση της τάξης, εκπαιδευτικό υλικό, αξιοποίηση εποπτικών μέσων, λογισμικών και υπηρεσιών των ΤΠΕ)

- Οργάνωση της τάξης:** Οργανώνονται πέντε (5) σταθμοί εργασίας, στους οποίους θα πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής και οι οποίοι στο σύνολό τους θα έχουν οπτική πρόσβαση στον (διαδραστικό) πίνακα της αίθουσας. Ως αίθουσα υλοποίησης του Διδακτικού Σεναρίου μπορεί, επίσης, να χρησιμοποιηθεί το εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου.
- Εκπαιδευτικό υλικό:** διδακτικό βιβλίο, εξωσχολικό βιβλίο: «Γεροντικό», χαρτόνι, μαρκαδόροι,
- Ηλεκτρονικά μέσα-εφαρμογές:** Χρήση διαδικτύου για τον εντοπισμό και τη μελέτη μαρτυριών αναφορικά με τον βίο και τη δράση νεοφανών αγίων. Χρήση μαθησιακών αντικειμένων από το Φωτόδενδρο. Χρησιμοποιούνται, επίσης, εφαρμογές ηλεκτρονικής παρουσίασης (prezi, powerpoint), πλατφόρμα διαδραστικής αξιολόγησης quiz, διαδραστική πλατφόρμα εννοιολογικού χάρτη SmartTools και εφαρμογή διαχείρισης περιεχομένου wiki.
- διεξαγωγή κοινωνιομετρικών τεστ (προϋποθέσεις κατανόησης εκ μέρους του/της εκπαιδευτικού του γνωσιακού και συναισθηματικού επιπέδου των μαθητών/-τριών) για τις

γνώσεις και την εξοικείωση των μαθητών σχετικά με το θέμα της αγιότητας αλλά και την αυτοαξιολόγηση σχετικά με το status των διαπροσωπικών τους σχέσεων.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

(Περιγραφή διδακτικής μεθοδολογίας π.χ. διερευνητική, ομαδοσυνεργατική, βιωματική προσέγγιση, διδακτικές τεχνικές και διδακτικά εργαλεία, πλαίσιο και τεχνικές αξιολόγησης των μαθητών/-τριών)

Το Διδακτικό Σενάριο σχεδιάστηκε με βάση τις βασικές αρχές του DesignThinking, όπως αυτές εφαρμόζονται στον χώρο της Εκπαίδευσης, προκειμένου να επιτευχθεί η καλλιέργεια και η ανάπτυξη δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα μεταξύ των μαθητών/-τριών. Πρόκειται για μία παιδαγωγική προσέγγιση της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας, η οποία εδραιώνεται σε βιωματικές-εμπειρικές διαδικασίες μάθησης, οι οποίες θέτουν στο επίκεντρό τους την έρευνα, την επίλυση προβλημάτων, τη διερευνητική αναζήτηση ρεαλιστικών λύσεων, την προτυποποίηση των λύσεων, δηλαδή, τον σχεδιασμό και την προβολή πρότυπων ιδεών και λύσεων για ανάλογα προβλήματα, τη δοκιμαστική εφαρμογή τους και τέλος τον επανασχεδιασμό τους, εφόσον αυτό κριθεί αναγκαίο (Razzouketal. 2012).

Με βάση τα παραπάνω, οι διδακτικές και μαθησιακές διαδικασίες, όπως αυτές σχεδιάστηκαν και περιγράφονται για το συγκεκριμένο Διδακτικό Σενάριο, προϋποθέτουν μία παιδαγωγική αναπροσαρμογή της διδακτικής πράξης, η οποία είναι περισσότερο ανθρωποκεντρική και σαφώς προσανατολισμένη στη διαδικασία και στη δράση (Carroll, Goldman, Britos, Koh, Groyalty&Hornstein, 2010).

Το συγκεκριμένο Διδακτικό Σενάριο θεμελιώνεται, επίσης, στη θεωρία της διερευνητικής-ανακαλυπτικής μάθησης (J. Bruner) και στις κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες μάθησης. Οι μαθητές/-τριες ανακαλύπτουν ενεργητικά τη νέα γνώση, οικοδομώντας τα νέα στοιχεία σε προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες με βάση τον προσωπικό τους ρυθμό. Στην επίτευξη της μάθησης οι μαθητές/-τριες αλληλεπιδρούν με το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό ο/η εκπαιδευτικός καλείται να αναπροσαρμόσει τον ρόλο και τη στάση του κατά τη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης. Λειτουργεί διαμεσολαβητικά και καθοδηγητικά στις παιδαγωγικές πρωτοβουλίες των μαθητών/-τριών, συντονίζοντας την παιδαγωγική διαδικασία και φροντίζοντας να παραμείνει εντός των σχεδιασμένων φάσεων παιδαγωγικής εξέλιξης του Διδακτικού Σεναρίου (Gräsel, Bruhn, Mandl&Fischer, 1997: 7· Ματσαγγούρας, 1997: 89· Woolfolk, 1998: 44-45· Littleton&Häkkinen,1999, 24· Ράπτης & Ράπτη, 2003: 114, 122· Νημά & Καψάλης, 2008: 227· Κασσωτάκης & Φλουρής, 2013: 124-125).

Επιπλέον, στο Διδακτικό Σενάριο εφαρμόζονται ομαδοσυνεργατικές προσεγγίσεις, καθώς και στοιχεία της μεθόδου ερευνητικής εργασίας (Project based learning), οι οποίες προωθούν τη βιωματική και ενεργητική μάθηση κινητοποιώντας όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες. Παράλληλα, οι παραπάνω προσεγγίσεις δημιουργούν τις προϋποθέσεις για τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας, δηλαδή, της προσαρμογής της στη μαθησιακή ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και τον τρόπο μάθησης των μαθητών/-τριών (Tomlinson &

Imbeau, 2010), προκειμένου να επιτευχθούν σε μεγαλύτερο βαθμό τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και κατά συνέπεια η γνωστική και μεταγνωστική ανάπτυξη των μαθητών/-τριών (Johnson&Johnson, 1975: 84· Frey, 1986:10-11· Αναγνωστοπούλου, 2001: 10-20· Κοσσυβάκη, 2003: 390-391· Μασσαγγούρας, 2008: 46-47, 52-53).

Αναφορικά με την αξιολόγηση του Διδακτικού Σεναρίου στο σύνολό του και στις επιμέρους φάσεις υλοποίησής του, χρησιμοποιούνται και οι τρεις βασικές μορφές της. Η αρχική ή διαγνωστική αξιολόγηση χρησιμοποιείται, προκειμένου ο/η εκπαιδευτικός να διερευνήσει το επίπεδο των γνώσεων, των εμπειριών, καθώς και τις αδυναμίες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών. Η διαμορφωτική αξιολόγηση εφαρμόζεται κατά τη διάρκεια υλοποίησης των επιμέρους φάσεων του Διδακτικού Σεναρίου, ώστε να υποστηριχθεί η μαθησιακή διαδικασία των μαθητών/-τριών με την αναπλαισίωση των διδακτικών μεθόδων και των στρατηγικών του/της εκπαιδευτικού. Τέλος, η τελική αξιολόγηση έχει ανακεφαλαιωτικό χαρακτήρα και εξυπηρετεί τις ανάγκες ανατροφοδότησης των εκπαιδευτικών και των μαθητών/-τριών, προκειμένου να προσδιοριστεί ο βαθμός επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, καθώς και των σκοπών και των στόχων του Διδακτικού Σεναρίου.

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ (Ενδεικτικά: Περιγραφή δραστηριοτήτων, σταδίων/ φάσεων, ενεργειών του/της εκπαιδευτικού και των μαθητών/-τριών)

Η τάξη μετατρέπεται σε εργαστήριο έρευνας, επικοινωνίας, δράσης και έκφρασης, όπου οι μαθητές/-τριες έχουν τη δυνατότητα να εφαρμόσουν πρακτικές συνεργατικότητας, αυτοαντίληψης, κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων.

Το Διδακτικό Σενάριο υλοποιείται σε πέντε (5) φάσεις εξέλιξης, σύμφωνα με τα στάδια εξέλιξης του DesignThinking. Οι πέντε (5) φάσεις ολοκληρώνονται σε δύο (2) διδακτικές ώρες.

1^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΩΡΑ [45']

I. ΦΑΣΗ: Παρατήρηση και κατανόηση

α. Δραστηριότητα (άμεσης διδασκαλίας)

Χρόνος: δέκα (10) λεπτά.

Εννοιολογικός χάρτης με τον όρο «Αγιότητα»:

Ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει στον διαδραστικό πίνακα (ή βιντεοπροβολέα) τον όρο «Αγιότητα», το οποίο μπορούν να διαβάζουν σιωπηρά οι μαθητές/-τριες, αμέσως μετά την έναρξη του μαθήματος. Εναλλακτικά και εφόσον υπάρχει διαδραστικός πίνακας στην αίθουσα, ο/η εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί κάποιο από τα ελεύθερα λογισμικά εννοιολογικής χαρτογράφησης.

Περιμένει τις αντιδράσεις των μαθητών/-τριών και οργανώνει τη συζήτηση που προκύπτει.

Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν τον όρο που προβάλλεται και ανακαλούν σχετικές προσωπικές τους γνώσεις και εμπειρίες (Frey, 1986: 8). Η συζήτηση που διεξάγεται στην ολομέλεια της τάξης καταλήγει σε συγκεκριμένα θέματα-ερωτήματα, με τα οποία πρόκειται να ασχοληθούν οι μαθητές/-τριες περαιτέρω και προγραμματίζονται οι επόμενες ενέργειες. Σκοπός της φάσης αυτής είναι οι μαθητές/-τριες να κάνουν τις πρώτες διασυνδέσεις του βασικού ερευνητικού προβλήματος το οποίο πρόκειται να πραγματευθούν στο πλαίσιο του Διδακτικού Σεναρίου και το οποίο αφορά στο εάν υπάρχουν άγιοι άνθρωποι κατά τα ορθόδοξα πρότυπα ανάμεσά μας και πώς η ζωή όλων μας εξαρτάται από την πίστη και τον ενάρετο βίο των αγίων. Οι ερωτήσεις που επιλέγονται να διερευνηθούν αφορούν στους εξής βασικούς θεματικούς άξονες:

- Η αποκάλυψη της πίστης των αγίων μέσα από τις πράξεις τους στην καθημερινότητά τους.
- Η κατανόηση της αγιότητας ως μορφής πρακτικού βίου, ο οποίος έχει ως διακριτικό γνώρισμά του την αποκατάσταση των σχέσεων στο πλαίσιο της χριστιανικής αγάπης του ανθρώπου με τον Θεό, τον συνάνθρωπο και την κτίση.
- Ο καθημερινός βίος των αγίων ως πρότυπο προσωπικού και δημόσιου βίου.

Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε πέντε (5) ανομοιογενείς ομάδες μεικτής δυναμικότητας των πέντε ή έξι (5-6) ατόμων, με βάση τα κοινωνιομετρικά αποτελέσματα που διαθέτει ο/η εκπαιδευτικός και τα οποία αφορούν στις προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα και τις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μαθητών/-τριών (Νημά & Καψάλης, 2008: 159-160). Στους μαθητές/-τριες ανατίθενται ρόλοι, οι οποίοι εναλλάσσονται κατά τη διάρκεια εφαρμογής των επιμέρους φάσεων του Διδακτικού Σεναρίου.

Η κάθε ομάδα μαθητών/-τριών τοποθετείται σε έναν από τους πέντε σταθμούς μάθησης, εντοπίζει στην επιφάνεια εργασίας του υπολογιστή τον σχετικό φάκελο με τον τίτλο Διδακτικού Σεναρίου, μέσα στον οποίο υπάρχουν οδηγίες για την υλοποίηση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Οι μαθητές/-τριες έχουν τη δυνατότητα να διευρύνουν τις πηγές πληροφόρησής τους, αποκτώντας εξοικείωση με τις επιμέρους πτυχές της μεθοδολογίας της έρευνας.

II. ΦΑΣΗ: Καθορισμός του πλαισίου του προβλήματος-σύνθεση

Η επίλυση ενός προβλήματος προϋποθέτει την ακριβή οριοθέτησή του. Η λεπτομερής μελέτη διαφορετικών παραδειγμάτων βίων σύγχρονων αγίων προσφέρει στους/στις μαθητές/-τριες την ευκαιρία να ανακαλύψουν τις ποικίλες μορφές αγιότητας, καθώς και τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους οι άγιοι/-ες εκδήλωσαν με έργα την πίστη τους, σχετίστηκαν με τους συνανθρώπους τους, αντιμετώπισαν τα προβλήματα του βίου τους και διαχειρίστηκαν τις προκλήσεις και τις ευθύνες των κοινωνικών και επαγγελματικών ρόλων που ανέλαβαν κατά την επίγεια ζωή τους. Στη φάση αυτή οι μαθητές/-τριες καλλιεργούν δεξιότητες ερμηνείας και κριτικής σκέψης.

β. Δραστηριότητα (επίλυσης προβλήματος)

Χρόνος: Δεκαπέντε (15) λεπτά

Μελέτη περίπτωσης:

Η πρώτη ομάδα βρίσκει μέσα στον ηλεκτρονικό φάκελό της φύλλο εργασίας, το οποίο περιλαμβάνει σύντομο κείμενο με τον βίο του αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως, καθώς και τα βασικά ερωτήματα, τα οποία καλούνται να απαντήσουν τα μέλη της ομάδας εργαζόμενα ομαδοσυνεργατικά. Η δεύτερη ομάδα αντίστοιχα βρίσκει μέσα στον ηλεκτρονικό φάκελο φύλλο εργασίας, το οποίο περιλαμβάνει σύντομο κείμενο με τον βίο του οσίου Παϊσίου, η τρίτη ομάδα εντοπίζει φύλλο εργασίας με τον βίο του αγίου Πορφυρίου, η τέταρτη ομάδα φύλλο εργασίας με τον βίο του αγίου Ιακώβου του Τσαλίκη και τέλος η πέμπτη ομάδα καλείται να επεξεργαστεί φύλλο εργασίας με τον βίο της αγίας Σοφίας της Κλεισούρας. Οι πηγές για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων, οι οποίες περιλαμβάνονται στα φύλλα εργασίας μπορεί να είναι έντυπες ή ηλεκτρονικές, ενώ είναι δυνατό να εμπλουτιστούν με σχετική έρευνα στο διαδίκτυο.

Οι μαθητές/-τριες μέλη των ομάδων αλληλοενημερώνονται με ποικίλους τρόπους, προκειμένου να ολοκληρώσουν όσα περιλαμβάνονται στα φύλλα εργασίας και προετοιμαστούν για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων τους στην ολομέλεια της τάξης. Η παρουσίαση γίνεται με τη χρήση σχετικής ηλεκτρονικής εφαρμογής (π.χ. prezi, powerpoint).

III. ΦΑΣΗ: Επέκταση

Πρόκειται για μία εξαιρετικά γόνιμη φάση υλοποίησης του Διδακτικού Σεναρίου, εφόσον οι μαθητές/-τριες καλούνται, μετά την επεξεργασία του ερευνητικού υλικού, να ενεργοποιήσουν τη συνθετική τους ικανότητα, προκειμένου να αντιστοιχίσουν τα παραδείγματα διαχείρισης επιμέρους πτυχών της ζωής των αγίων σε ανάλογα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο σύγχρονος άνθρωπος, προκειμένου να συντεθούν ρεαλιστικές προτάσεις-λύσεις.

Οι μαθητές/-τριες κάθε ομάδας ασκούνται στην οπτικοποίηση του μαθησιακού τους αντικειμένου, παρουσιάζοντας στην ολομέλεια της τάξης εμβληματικές στιγμές του βίου του/της αγίου/-ας, που μελέτησαν, και οι οποίες συνεισφέρουν στην επίλυση του κεντρικού προβλήματος που οι μαθητές/-τριες αποφάσισαν ότι θα μελετήσουν και θα επιδιώξουν να επιλύσουν.

γ. Δραστηριότητα (Τεχνικές Παιχνιδιού/ Δράσης)

Χρόνος: Δεκαπέντε (15) λεπτά

Παγωμένη Εικόνα:

Οι μαθητές/-τριες κάθε ομάδας δημιουργούν με τα σώματά τους μία εικόνα που αποκρυσταλλώνει μία στιγμή της δράσης ή της ζωής από τον βίο του αγίου που μελέτησαν. Ενδεικτικά, οι μαθητές/-τριες της πρώτης ομάδας δημιουργούν την εικόνα της κατασκευοφάντησης του αγίου Νεκταρίου στον Πατριάρχη Σωφρόνιο ως σφετεριστή του πατριαρχικού θρόνου του και τον τρόπο αντιμετώπισης των συκοφαντιών από τον άγιο. Οι μαθητές/-τριες της δεύτερης ομάδας δημιουργούν την εικόνα του τρόπου, με τον οποίο ο

όσιος Παΐσιος αντιμετώπισε τη δημοφιλία του κατά τη διάρκεια της άσκησής του στο Άγιο Όρος. Τα μέλη της τρίτης ομάδας εικονίζουν ενδεικτικές σκηνές της ποιμαντικής μέριμνας του αγίου Πορφυρίου στην ευρύτερη περιοχή της πλατείας Ομόνοιας των Αθηνών. Οι μαθητές/-τριες της τέταρτης ομάδας δημιουργούν την εικόνα του τρόπου αντιμετώπισης της απαξιωτικής συμπεριφοράς έναντι του προσώπου του, την οποία δεχόταν κατά την πρώτη εγκατάστασή του στην Ι. Μ. Οσίου Δαυίδ στην Εύβοια. Τέλος, τα μέλη της πέμπτης ομάδας δημιουργούν εικόνες που απεικονίζουν σκηνές, που θα επιλέξουν, από τον τρόπο με τον οποίο η αγία Σοφία της Κλεισούρας βίωνε την ασκητική ζωή και νουθετούσε τους ανθρώπους.

δ. Δραστηριότητα (Αξιολόγησης)

Χρόνος: πέντε (5) λεπτά

Δελτίο Εξόδου

Οι μαθητές/-τριες απαντούν σύντομα σε συγκεκριμένες ερωτήσεις. Ενδεικτικά:

- Κάτι καινούριο που έμαθα...
- Τί ήταν σε αυτό το μάθημα νέο ή έκπληξη για μένα;
- Αυτό που μου κέντρισε το ενδιαφέρον και θα ήθελα να μελετήσω με περισσότερες λεπτομέρειες στο μέλλον...

2^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΩΡΑ [45']

IV. ΦΑΣΗ: Προτυποποίηση

Οι μαθητές/-τριες εργάζονται προς την κατεύθυνση της γενίκευσης των συμπερασμάτων, στα οποία κατέληξαν κατά τις προηγούμενες φάσεις υλοποίησης του Διδακτικού Σεναρίου. Βασικός στόχος είναι οι μαθητές/-τριες να εμπλουτίσουν τα συμπεράσματα, στα οποία κατέληξαν, μέσα από διαλογικές και ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες.

ε. Δραστηριότητα (Ιδεοθύελλα)

Χρόνος: Πέντε (5) λεπτά

Εννοιολογικός χάρτης: Ο/η εκπαιδευτικός ομαδοποιεί τα χαρακτηριστικά της αγιότητας, όπως εκδηλώνονται στους/στις αγίους/-ες και τα αντιστοιχίζει ως πρακτικές λύσεις με επιμέρους προβλήματα του προσωπικού και κοινωνικού βίου του σύγχρονου ανθρώπου. Στην ψηφιακή της εκδοχή τη δραστηριότητα μπορεί να υλοποιηθεί με την εφαρμογή [ibrainstormapp](http://www.ibrainstormapp.com) [<http://www.ibrainstormapp.com>].

στ. Δραστηριότητα (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)

Χρόνος: Δέκα (10) λεπτά

Συνδέω/ Προεκτείνω/ Πρωτοτυπώ

Οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται τα αντικείμενα της Τέχνης, δηλαδή πέντε (5) ζευγάρια εικόνας και φωτογραφίας των πέντε νεοφανών αγίων που μελετήθηκαν ως σύγχρονα

παραδείγματα αγιότητας. Ο/η εκπαιδευτικός σημειώνει σε τρεις στήλες τις απαντήσεις των μαθητών/-τριών σε τρία ερωτήματα (βλ. 6^ο φύλλο εργασίας).

V. ΦΑΣΗ: Επέκταση

Στην τελευταία φάση υλοποίησης του Διδακτικού Σεναρίου οι μαθητές/-τριες πειραματίζονται με την πρακτική εφαρμογή των προτυποποιημένων συμπερασμάτων αναφορικά με τη διαχρονικότητα και την παγκοσμιότητα της αγιότητας, μέσα από τη συστηματική, διερευνητική-ανακαλυπτική μελέτη συγκεκριμένων παραδειγμάτων αγίων. Τα θεωρητικά συμπεράσματα μετασχηματίζονται σε συγκεκριμένες προτάσεις πρακτικής εφαρμογής της αγιότητας στις επιμέρους πτυχές του σύγχρονου βίου. Ουσιαστικά, στην τελική φάση του Διδακτικού Σεναρίου τα πρότυπα αγιότητας μετατρέπονται σε συγκεκριμένες δεξιότητες ζωής, η εφαρμογή των οποίων θα αποκαλύψει εάν η αγιότητα του βίου μπορεί να αποτελέσει ρεαλιστική πρόταση υπέρβασης των προσωπικών και κοινωνικών προβλημάτων του σύγχρονου ανθρώπου.

ζ. Δραστηριότητα (Διαλόγου)

Χρόνος: Δέκα (10) λεπτά.

Ρόλος στον τοίχο: Οι μαθητές/-τριες, με αφορμή τη διαδραστική παρουσίαση ιστορικού υλικού με θέμα τον Μέγα Κωνσταντίνο και τη σχέση του με τον Χριστιανισμό από το Φωτόδενδρο [<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-9471>], σχεδιάζουν σε ένα μεγάλο κομμάτι χαρτόνι, το περίγραμμα των μορφών του αγίου Κωνσταντίνου και της αγίας Ελένης. Γράφουν και συζητούν εντός του περιγράμματος της μορφής του αγίου Κωνσταντίνου τις σκέψεις και τα συναισθήματα του αγίου κατά τις προηγούμενες ημέρες της υπογραφής του διατάγματος των Μεδιολάνων. Γράφουν, αντίστοιχα, εντός του περιγράμματος της μορφής της αγίας Ελένης τις σκέψεις και τα συναισθήματα της αγίας για τις ενέργειες του γιου της, Μεγάλου Κωνσταντίνου, έναντι των Χριστιανών της αυτοκρατορίας. Στη συνέχεια, οι μαθητές/-τριες γράφουν εκτός των περιγραμμάτων σκέψεις και συναισθήματα τρίτων ανθρώπων, οι οποίοι παρατηρούν τον Μέγα Κωνσταντίνο κατά την ίδια περίοδο, δηλαδή, τις προηγούμενες ημέρες της υπογραφής του διατάγματος των Μεδιολάνων, καθώς και τις σκέψεις και τα συναισθήματα τρίτων ανθρώπων αναφορικά με τη στάση της μητέρας του Ελένης.

Στη συζήτηση που ακολουθεί οι μαθητές/-τριες επιχειρούν να εφαρμόσουν το συμπέρασμα που προέκυψε από τις προηγούμενες φάσεις υλοποίησης του Διδακτικού Σεναρίου, σύμφωνα με το οποίο η αγιότητα αποκαλύπτεται και επιδρά καταλυτικά στις επιμέρους πτυχές του προσωπικού βίου και στον τρόπο εκτέλεσης των καθηκόντων όλων των ανθρώπων και, κατά συνέπεια, των ανθρώπων που κατέχουν αξιώματα και θέσεις ευθύνης στη σύγχρονη κοινωνία και ζωή.

η. Δραστηριότητα (Παιχνιδιού/ Δράσης)

Χρόνος: Δεκαπέντε (15) λεπτά.

Σύνταξη κειμένου: ομαδοσυνεργατική συγγραφή δημιουργικού κειμένου με τίτλο: «Ζητείται άνθρωπος του Θεού», περιγράφοντας τα χαρίσματα και τις αρετές, που θα πρέπει να διαθέτει, προκειμένου να αντιμετωπίσει επιτυχώς τα προβλήματα και τα διλήμματα της σύγχρονης κοινωνίας. Παράδειγμα αναφοράς με βάση το οποίο θα μπορούσαν να περιγραφούν οι αρετές ενός αγίου αποτελεί η αγιογραφία της αγίας Αικατερίνης με οκτώ εικονίδια με σκηνές του βίου και του μαρτυρίου της του ConstantinoZane που φυλάσσεται στο Μουσείο Μπενάκη (βλ. Φωτόδεντρο <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-aggregatedcontent-8526-3000>).

θ. Δραστηριότητα (Αξιολόγησης/Διαλόγου)

Χρόνος: Δεκαπέντε (15) λεπτά.

Συμφωνώ-Διαφωνώ: Οι μαθητές/-τριες λαμβάνουν θέση για την αγιότητα στη σύγχρονη κοινωνία (π.χ. η αγιότητα δεν απέχει πάρα πολύ από εμάς κ.ο.κ).

ι. Προαιρετική Δραστηριότητα (ομαδοσυνεργασίας)

Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (BuildingE-BridgesProject)

Οι μαθητές/-τριες χρησιμοποιούν την πιθανή διασύνδεση του σχολείου με σχολικές μονάδες του εξωτερικού στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων (Erasmus+, e-Twinning), προκειμένου να συζητήσουν με συμμαθητές τους για σύγχρονους ορθόδοξους αγίους, τις ιδιαίτερες αρετές, τα χαρίσματά τους και τους τρόπους με τους οποίους η αγιότητα μπορεί να αποτελέσει μία ρεαλιστική πρόταση ζωής, που υπερβαίνει τα προβλήματα και τα αδιέξοδα του σύγχρονου ανθρώπου.

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ – ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (π.χ. στην περίπτωση συνθηκών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης)

Η αγιότητα ως ρεαλιστική πρόταση ζωής, μέσω της οποίας μπορεί ο άνθρωπος να επιλύσει πολλά από τα προβλήματα της καθημερινότητάς του, αποτελεί μία πτυχή της ορθόδοξης παράδοσης, η οποία μπορεί να διερευνηθεί από ποικίλες οπτικές. Κατά συνέπεια, το Διδακτικό Σενάριο μπορεί να διευρυνθεί ή/και να τροποποιηθεί ως προς τον χρόνο υλοποίησής του και τους βασικούς στόχους του. Επίσης, με τον σχετικό εμπλουτισμό και τις κατάλληλες τροποποιήσεις μπορεί να αποτελέσει βάση για τη λειτουργία σχετικού ομίλου σε σχολικές μονάδες, στις οποίες το θεσμικό πλαίσιο το επιτρέπει (Πρότυπα Πειραματικά, Εκκλησιαστικά). Παράλληλα, η τοπική εκκλησιαστική ιστορία και αγιολογία μπορούν να αποτελέσουν πηγές διεύρυνσης ή/και εμπλουτισμού του Διδακτικού Σεναρίου.

Το συγκεκριμένο Διδακτικό Σενάριο με τις κατάλληλες προσαρμογές μπορεί να εφαρμοστεί στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων στο Γυμνάσιο, τα οποία αποτελούν καινοτόμο παιδαγωγική δράση, με την προσθήκη νέων θεματικών κύκλων, αξιοποιώντας μεθόδους διερευνητικής – ανακαλυπτικής μάθησης. Το συγκεκριμένο Διδακτικό Σενάριο μπορεί να στοχεύσει στην καλλιέργεια και ανάπτυξη δεξιοτήτων μάθησης, κριτικής σκέψης, ζωής και τεχνολογίας. Επίσης, το Διδακτικό Σενάριο μπορεί να αποτελέσει τη βάση του

σχεδιασμού ενός προγράμματος καινοτόμων δράσεων ή πρόταση Ερευνητικής Εργασίας της Α΄ τάξης Λυκείου.

Ο σχεδιασμός του Διδακτικού Σεναρίου επιτρέπει και την εξ αποστάσεως σύγχρονη υλοποίησή του μέσω διαδικτυακής εκπαιδευτικής πλατφόρμας και μετατροπής των φύλλων εργασίας με τη χρήση ανάλογων διαδραστικών ηλεκτρονικών εφαρμογών. Οι ομάδες των μαθητών/-τριών εργάζονται ομαδοσυνεργατικά στα επιμέρους δωμάτια εργασίας της ηλεκτρονικής εκπαιδευτικής πλατφόρμας, υλοποιούν τις δραστηριότητες και αποτυπώνουν τα αποτελέσματα της διερευνητικής ομαδοσυνεργατικής ενασχόλησής τους με το θέμα σε μία εφαρμογή διαχείρισης περιεχομένου (wiki). Μετά την ολοκλήρωση του περιεχομένου του παραγόμενου υλικού, όπως αυτό τελικά θα διαμορφωθεί από τις πέντε φάσεις πραγμάτευσης του θέματος του Διδακτικού Σεναρίου με βάση τις βασικές αρχές του DesignThinking, ανακοινώνεται στην ηλεκτρονική ολομέλεια της τάξης, συστηματικοποιείται και δημοσιεύεται, προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε αυτό όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αναγνωστοπούλου, Μ. (2001). *Η ομαδική διδασκαλία στην εκπαίδευση. Μια θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Θεόκλητος Διονυσιάτης Μοναχός (1979). *Ο Άγιος Νεκτάριος Αιγίνης ο Θαυματουργός*, (Θεσσαλονίκη: Ορθόδοξος Κυψέλη.

Ισαάκ Ιερομόναχος (2008). *Βίος Οσίου Παϊσίου του Αγιορείτου*, Ιερών Ησυχαστήριον Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος.

Κασσωτάκης, Μ. & Φλουρής, Γ. (2013). *Μάθηση και διδασκαλία. Σύγχρονες απόψεις για τις διαδικασίες της μάθησης και της μεθοδολογίας της διδασκαλίας*, Αθήνα: Γρηγόρης.

Κοσσυβάκη, Φ. (2003), *Εναλλακτική διδακτική. Προτάσεις για μετάβαση από τη διδακτική του αντικειμένου στη διδακτική του ενεργού υποκειμένου*, Αθήνα: Gutenberg.

Κρουσταλάκης Γ. (2006). *Ο γέρων Πορφύριος ο πνευματικός πατέρας και παιδαγωγός*, Αθήνα: Εν Πλω.

Μαρνέλλος Γ., (2012), *Ο Άγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως, ο Άγιος του αιώνα που παρήλθε και του αιώνα που διανύουμε*, Κρήτη.

Ματσαγγούρας, Η. (2008). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση για το καθημερινό μάθημα και τα προγράμματα του ολόημερου σχολείου, τα περιβαλλοντικά, τα πολιτιστικά και τα ευρωπαϊκής συνεργασίας*, Αθήνα: Γρηγόρης.

Μοναχός Σιμωνοπετρίτης, Π. Πορφύριος, (2017). *Σοφία η ασκήτισσα της Παναγίας*, Κλεισούρα Καστοριάς: Ιερά Μονή Γενεθλίου της Θεοτόκου Κλεισούρας.

Νημά, Ε., & Καψάλης, Α. (2008²). *Σύγχρονη διδακτική*, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Παπαδόπουλος Στ. (2014). *Ο μακαριστός Ιάκωβος Τσαλίκης*, Αθήνα: Ακρίτας.

Πορφύριος Καυσοκαλυβίτης (2003). *Βίος και Λόγοι*, Αθήνα: Ι. Μ. Χρυσοπηγής.

- Ράπτης, Α., & Ράπτη, Α. (2003). *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας. Ολική προσέγγιση*. Τ. 1, Αθήνα: Α. Ράπτης.
- Σκιαδαρέσης, Ι., *Η έννοια του Αγίου στη Βιβλική Θεολογία*, http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/liturgical/ist_skiadaresis.pdf
- Bourne, J., & Moore, J. (2005). "Elements of Quality Online Education Engaging Communities. The Sloan Consortium. Buchanan, Richard (1999): Design Research and the New Learning: Design Issues". *The MIT*, 17(4), 3-23
- Carroll, M., Goldman, S., Britos, L., Koh, J., Royalty, A. & Hornstein, M. (2010). "Destination, imagination and the fires within: Design thinking in a middle school classroom". *International Journal of Art and Design Education*, 29(1), 37-53.
- Frey, K. (1986). *Η «μέθοδος project»*. Μία μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη, Αθήνα: Μεταίχμιο
- Gräsel, C., Bruhn, J., Mandl, H., & Fischer, F. (1997).
- Kolb, D.A. (2014). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*. New Jersey: FT press
- Lindberg T, Noweski C, Meinel C (2009). "Design thinking. Zur Entwicklung eines explorativen Forschungsansatzes zu einem überprofessionellen Modell". *Neuwerk, Zeitschrift für Designwissenschaft*, 1(4), 47–54
- Littleton, K. & Häkkinen P. (1999). "Learning together: Understanding the processes of computer-based collaborative learning", Dillenbourg, P. (ed.), *Collaborative learning: cognitive and computational approaches* (p. 20-30), Amsterdam: Pergamon.
- Razzouk, R. & Shute, V. (2012). "What is design thinking and why is it important?" *Review of Educational Research*, 82(3), 330-348.
- Woolfolk, A. (1998). *Educational Psychology*. Boston: Allyn and Bacon.

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

- Φωτόδεντρο, Διαδραστική παρουσίαση της σχέσης του Μεγάλου Κωνσταντίνου με τον Χριστιανισμό, <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-9471> (προσπελάστηκε 11.03.2021)
- Φωτόδεντρο, Αγιογραφία της αγίας Αικατερίνης με οκτώ εικονίδια με σκηνές του βίου και του μαρτυρίου της του ConstantinoZane που φυλάσσεται στο Μουσείο Μπενάκη <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-aggregatedcontent-8526-3000> (προσπελάστηκε 11.03.2021)

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1^ο Φύλλο εργασίας (1^η ομάδα)

1. Αφού μελετήσετε τον βίο του αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως, όπως αυτός περιγράφεται στον παρακάτω σύνδεσμο, να απαντήσετε συνοπτικά στις παρακάτω ερωτήσεις:

https://el.wikipedia.org/wiki/Άγιος_Νεκτάριος_Αιγίνης

α. Να αναφέρετε μία πράξη του αγίου Νεκταρίου κατά τη διάρκεια της ζωής του στην Κωνσταντινούπολη, από την οποία αποκαλύπτεται η πίστη του προς τον Θεό

.....
.....

β. Να αναφέρετε ένα περιστατικό από τη ζωή του αγίου, από το οποίο αναδεικνύεται το γεγονός ότι επέλεγε την ειρήνευση και την καταλλαγή με τους συνανθρώπους του, ακόμη και όταν εκείνοι τον αδικούσαν ή τον συκοφαντούσαν

.....
.....

γ. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη στάση του απέναντι στα κοσμικά αξιώματα;

.....
.....

2^ο Φύλλο εργασίας (2^η ομάδα)

1. Αφού μελετήσετε τον βίο του οσίου Παΐσιου, όπως αυτός περιγράφεται στον παρακάτω σύνδεσμο, να απαντήσετε συνοπτικά στις παρακάτω ερωτήσεις:

https://el.wikipedia.org/wiki/Άγιος_Παΐσιος

α. Να αναφέρετε μία πράξη από τη ζωή του οσίου Παΐσιου, από την οποία αποκαλύπτεται η πίστη του προς τον Θεό.

.....
.....

β. Να αναφέρετε ένα περιστατικό από τη ζωή του αγίου, από το οποίο αναδεικνύεται το γεγονός ότι επέλεγε την ειρήνευση και την καταλλαγή με τους συνανθρώπους του, ακόμη και όταν εκείνοι τον αδικούσαν ή τον συκοφαντούσαν.

.....
.....

γ. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη στάση του απέναντι στα κοσμικά αξιώματα;

.....
.....

3^ο Φύλλο εργασίας (3^η ομάδα)

1. Αφού μελετήσετε τον βίο του αγίου Πορφυρίου, όπως αυτός περιγράφεται στον παρακάτω σύνδεσμο, να απαντήσετε συνοπτικά στις παρακάτω ερωτήσεις:

<https://www.porphyrrios.net/παιδικά-χρόνια/>

α. Να αναφέρετε μία πράξη από τη ζωή του αγίου Πορφυρίου, από την οποία αποκαλύπτεται η πίστη του προς τον Θεό.

.....
.....

β. Να αναφέρετε ένα περιστατικό από τη ζωή του αγίου, από το οποίο αναδεικνύεται το γεγονός ότι επέλεγε την ειρήνευση και την καταλλαγή με τους συνανθρώπους του, ακόμη και όταν εκείνοι τον αδικούσαν ή τον συκοφαντούσαν.

.....
.....

γ. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη στάση του απέναντι στα κοσμικά αξιώματα;

.....
.....

4^ο Φύλλο εργασίας (4^η ομάδα)

1. Αφού μελετήσετε τον βίο του αγίου Ιακώβου του Τσαλίκη, όπως αυτός περιγράφεται στον παρακάτω σύνδεσμο, να απαντήσετε συνοπτικά στις παρακάτω ερωτήσεις:

https://el.wikipedia.org/wiki/Άγιος_Ιάκωβος_Τσαλίκης

α. Να αναφέρετε μία πράξη από τη ζωή του αγίου Ιακώβου, από την οποία αποκαλύπτεται η πίστη του προς τον Θεό.

.....
.....

β. Να αναφέρετε ένα περιστατικό από τη ζωή του αγίου, από το οποίο αναδεικνύεται το γεγονός ότι επέλεγε την ειρήνευση και την καταλλαγή με τους συνανθρώπους του, ακόμη και όταν εκείνοι τον αδικούσαν ή τον συκοφαντούσαν.

.....
.....

γ. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη στάση του απέναντι στα κοσμικά αξιώματα;

.....
.....

5^ο Φύλλο εργασίας (5^η ομάδα)

1.Αφού μελετήσετε τον βίο αγίας Σοφίας της Κλεισούρας, όπως αυτός περιγράφεται στον παρακάτω σύνδεσμο, να απαντήσετε συνοπτικά στις παρακάτω ερωτήσεις:

https://el.wikipedia.org/wiki/Αγία_Σοφία_της_Κλεισούρας

α. Να αναφέρετε μία πράξη από τη ζωή της αγίας Σοφίας, από την οποία αποκαλύπτεται η πίστη της προς τον Θεό.

.....
.....

β. Να αναφέρετε ένα περιστατικό από τη ζωή της αγίας, από το οποίο αναδεικνύεται το γεγονός ότι επέλεγε την ειρήνευση και την καταλλαγή με τους συνανθρώπους του, ακόμη και όταν εκείνοι την αδικούσαν ή την συκοφαντούσαν.

.....
.....

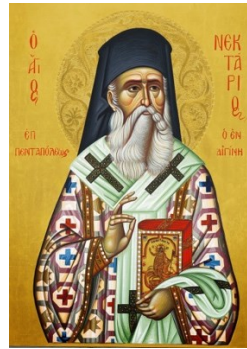
γ. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη στάση της απέναντι στα κοσμικά αξιώματα;

.....
.....

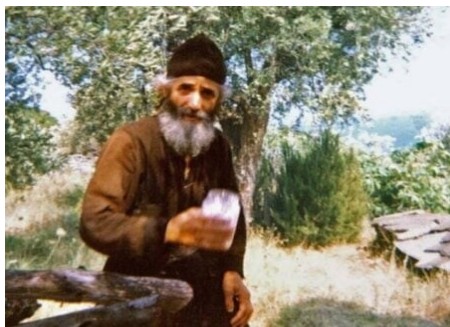
6° Φύλλο εργασίας

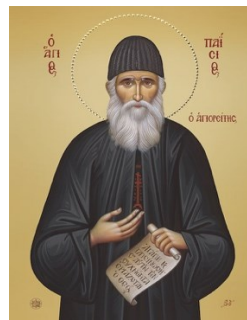
<https://www.romfea.gr/katigories/10-apopseis/34603-o-agios-nektarios-kai-i-15i-ianouariou>

<https://psigmataorthodoxias3.wordpress.com/agios-nektarios-o-thaymatoyrgos/>

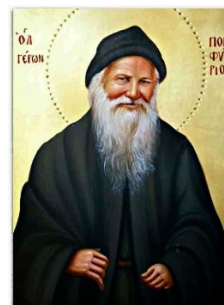
<https://www.pemptousia.gr/2023/04/osios-paisios-otan-mou-ta-ipe-afta-o-gerontas-choris-na-me-xeritarachtika/>

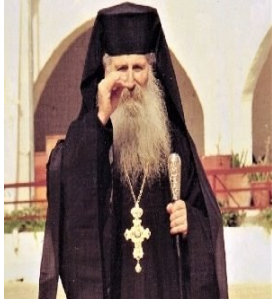
<https://agiospaisios.gr/icons>

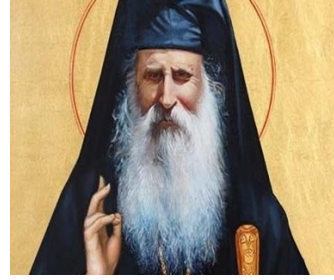
<https://www.dogma.gr/diafora/gerontas-porfyrios-deite-tis-fotografies-tou-pio-syghronou-agiou/103355/>

<https://oagiosporfirios.com/o-vios-tou-osiou-porfiriou/>

<https://www.pemptousia.gr/2019/08/o-osios-iakovos-tsalikis-emfanizete-sto-kentro-tis-athinas/>

<https://www.orthodoxianewsagency.gr/epikairotita/zontana-theia-leitourgia-tou-agiou-iakovou-tou-en-eyvoia/>

<https://www.pemptousia.gr/2022/05/simvoules-tis-osias-sofias-tis-klisouras/>

http://panagiaalexiotissa.blogspot.com/2014/05/blog-post_5.html#axzz6p00CB2Lw

α. Με ποιο τρόπο μπορείς να προεκτείνεις τα χαρακτηριστικά της αγιότητάς τους ως ρεαλιστική πρόταση ζωής του σύγχρονου ανθρώπου;

.....
.....

β. Σκέψου μια πρωτότυπη σύνδεση μεταξύ των αρετών εικονιζόμενων αγίων και προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο σύγχρονος άνθρωπος.

.....
.....

Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

1^ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Δομή διδακτικού Σεναρίου

1. Ταυτότητα

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: Η ώρα των Αποφάσεων: Συνοδοιπόροι προς την Αλήθεια.

Δημιουργός: Χριστόπουλος Νικόλαος

Τάξη: Β΄ Λυκείου

Γνωστικό αντικείμενο: Θρησκευτικά

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές: Εκκλησιαστική Ιστορία, Θεσμοί Οικουμενικών Συνόδων.

Θεματικό Πεδίο: Εκκλησία, Λατρεία, Αγία Γραφή

Θεματική Ενότητα: Οι Σύνοδοι: το στόμα και η συνείδηση της Εκκλησίας

Συμβατότητα με ΠΣ άλλων γνωστικών αντικειμένων: Ιστορία Γυμνασίου- Λυκείου, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή.

Χρονική διάρκεια: 2 ώρες

2. Σκεπτικό σεναρίου - Επιστημονικό περιεχόμενο -

1. Το συγκεκριμένο σενάριο επελέγη, καθώς προβάλλει βασικά στοιχεία της Ορθόδοξης Εκκλησίας και των Θεσμών της, από την ίδρυση μέχρι σήμερα, τα οποία αντικατοπτρίζουν τα αντίστοιχα σημεία της κοινωνίας.
2. Η γνώση του Συνοδικού Θεσμού λειτουργεί ως καταλύτης για την δημιουργία ταυτότητας δημοκρατικού πολίτη στους/στις μαθητές/-τριες καθώς η συγκρότηση των Συνόδων στηρίζεται στην αποδοχή των κανόνων, τη συμμετοχή όλων (ή της πλειονότητας) στις αποφάσεις και εντέλει στην εμπέδωση της αρμονικής συνύπαρξης στην κοινωνία.
3. Οι περισσότεροι μαθητές και μαθήτριες αγνοούν κομβικά σημεία της εκκλησιαστικής ιστορίας, κυρίως το πλέγμα των σχέσεων που αναπτύσσονται στους κόλπους της (αντιδικίες, έριδες, αιρέσεις, αλλά και συμφωνία, καταλλαγή και ομοφωνία) κατά τη διάρκεια της πορείας της. Ως εκ τούτου η εμβάθυνση. Συνεισφέρει στην άρση των παρερμηνειών.
4. Οι μαθητές/-τριες θα γνωρίσουν την από κοινού λήψη των αποφάσεων στο Θεσμό των Συνόδων, απομακρύνοντας πιθανές στρεβλές απόψεις περί μονοπρόσωπων οργάνων και αυθαιρεσιών στη διαδικασία αυτή. Εξοικείωση με θεολογικούς όρους που τους είναι άγνωστοι ή/ και συγκεχυμένοι, προκειμένου να διασαφηνίσουν λανθασμένες αντιλήψεις και απόψεις.
5. Από άποψη επιστημονικού και γνωστικού περιεχομένου το σενάριο περιλαμβάνει τη θεματική της εκκλησιαστικής ιστορίας σχετικά με το συνοδικό θεσμό, όπως σύνθεση, συγκρότηση σώματος, συμμετοχή Επισκόπων, τη διάκριση των συνόδων ανάλογα με χωρικά, τοπικά στοιχεία σύνθεσης (Ενδημούσα, Τοπική, Οικουμενική, Πατριαρχική κ.λπ.), το περιεχόμενο Όρων και Κανόνων, τα αποτελέσματα των συνοδικών διασκέψεων (π.χ.

Σύμβολο της Πίστης, Τριαδολογία, Χριστολογία, Εικονομαχία, Αιρέσεις, Ησυχασμός κ.λπ.).

3. Προαπαιτούμενες γνώσεις

Βασικά σημεία του Συνοδικού Θεσμού είναι γνωστά από προηγούμενες βαθμίδες εκπαίδευσης και από άλλα γνωστικά αντικείμενα, π.χ. Ιστορία. Επιθυμητές δεξιότητες είναι οι ψηφιακές κυρίως αλλά και η δυνατότητα συνθετικής αποτύπωσης των κειμένων που θα δοθούν στους μαθητές και τις μαθήτριες.

4. Σκοπός σεναρίου - Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να μετασχηματίσουν την υπάρχουσα γνώση για το συνοδικό θεσμό σε δεξιότητες συνεργασίας, δημοκρατικού διαλόγου, ενεργητικής ακρόασης και συναντίληψης. Παράλληλα να αφουγκραστούν και εντέλει να προσδιορίσουν το ισχυρό πλαίσιο της συνεργασίας και της ομοψυχίας με αναφορά στο κοινωνικό γίνεσθαι έχοντας ως πρότυπο τη διαδικασία λήψης αποφάσεων των Συνόδων της Εκκλησίας. Συγκεκριμένα:

Οι μαθητές/-τριες να είναι ικανοί/-ες :

- Να προσδιορίζουν το περιεχόμενο της έννοιας «Σύνοδος».
- Να ερμηνεύουν το ισχυρό πλαίσιο του συνοδικού θεσμού ως θεματοφύλακα της ορθόδοξης πίστης.
- Να επιχειρηματολογούν υπέρ της σημασίας των αποφάσεων των Οικουμενικών Συνόδων ως αποτελέσματος ενότητας.
- Να αναδεικνύουν διαστάσεις της σημασίας που έχουν ο τρόπος λειτουργίας αλλά και οι αποφάσεις των Συνόδων για την Εκκλησία και τη σύγχρονη κοινωνία.
- Να εντοπίζουν μέσα στα κείμενα των Συνόδων την προοπτική υπέρβασης των αδυναμιών του ανθρώπου καθώς και καλλιέργειας των αρχών της δημοκρατίας.

5. Οργάνωση της διδασκαλίας και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή

A) Προαπαιτούμενες γνώσεις και επιθυμητές δεξιότητες:

- Να απαριθμούν χαρακτηριστικά και προϋποθέσεις σύστασης και λειτουργίας των συλλογικών οργάνων (μαθητικά συμβούλια, σύλλογοι, σωματεία, αθλητικές ενώσεις.
- Να κατανοούν την ανάγκη καθημερινής λήψης αποφάσεων για ποικίλα θέματα και προβλήματα που αναφύονται στην κοινωνία (οικογένεια, σχολείο, ευρύτερη κοινότητα).
- Να γνωρίζουν τους λόγους/ αιτίες (έστω ακροθιγώς) που προκάλεσαν τη σύγκληση συνόδων.
- Να διεξάγουν δημοκρατικό διάλογο σε ομάδες ακολουθώντας τους κανόνες συζήτησης και απόφασης.
- Να συνεισφέρουν με νέες ιδέες και προτάσεις όσον αφορά στις διαδικασίες συμμετοχής στο διάλογο και το προς μελέτη θέμα.

B) Προετοιμασία και Οργάνωση της διδασκαλίας και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή:

- Δημιουργία Ομάδων 4-5 μαθητών/τριών, ανάλογη διαμόρφωση τάξης.

- Κείμενα - φωτοτυπίες (Αποφάσεις Συνόδων, Θεολογικά Περιοδικά π.χ «Θεολογία», Κανονικό Δίκαιο π.χ Νομολογία Συνόδων, Πατερικά κείμενα π.χ. Μ. Αθανάσιος).
- Χαρτί μέτρου, μαρκαδόροι, στυλό, χαρτί Α4, βιβλία Πατέρων.
- Βιντεοπροβολέας, Η/Υ, λογισμικά δημιουργίας ταινιών, ανοιχτοί ψηφιακοί πόροι (Φωτόδεντρο, διαδικτυακοί πίνακες ανακοινώσεων (padlet, porplet, wallwisher), εννοιολογικοί χάρτες (mindomo, bubbl.us, mindmaps).
- Εργαστήριο Πληροφορικής (αλλιώς φορητοί φοριαμοί λαπτοπ με ασύρματη σύνδεση στο διαδίκτυο).
- Γενικά αξιοποίηση των εκπαιδευτικών λογισμικών και των υπηρεσιών των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

6. Διδακτική προσέγγιση

Διδακτική προσέγγιση:

- Ομαδοσυνεργατική, καθοδηγούμενος διάλογος-συζήτηση, βιωματική, διερεύνηση πηγών και βιβλιογραφίας.
 - Τεχνικές άμεσης διδασκαλίας, διαλόγου, επίλυσης προβλήματος, δράσης και πρότζεκτ-ερευνητικής εργασίας.
- Πλαίσιο αξιολόγησης: Σε επόμενο βήμα

7. Αναλυτική περιγραφή διδακτικής πορείας και δραστηριοτήτων

ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

	Χρόνος	Τίτλοι φάσεων/ Διδακτικών βημάτων	Δραστηριότητες Διδακτικές τεχνικές & διδακτικά εργαλεία
1	5' 15'	Διερευνώντας Βιώνοντας	Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει τη λέξη Σύνοδος στον πίνακα και ζητάει με τεχνική ιδεοθύελλας τις απόψεις/γνώσεις των μαθητών/τριών για το θέμα. Καταγράφει σε στήλες τις κυριότερες λέξεις ή/και φράσεις. Ο/Η εκπαιδευτικός συνεχίζει δείχνοντας εικόνες π.χ από συνεδριάσεις, συναθροίσεις, συσκέψεις μαθητικών συμβουλίων, εικόνα από τη Σύνοδο του 2016 και ζητάει από τους μαθητές να εκφράσουν « τι βλέπουν, τι ισχυρίζονται, τι αναρωτιούνται » (έντεχνος συλλογισμός). (5 λεπτά). Καταγράφουν σε ομάδες από μια ή δυο λέξεις για καθεμιά, αυτές δλδ που προκρίνουν, καθώς βλέπουν τις εικόνες. 5 λεπτά . Συγκρίνει τις λέξεις με αυτές της ιδεοθύελλας. 5 λεπτά . Κρατάει όλες για αργότερα.
2	25'	Νοηματοδότηση με μελέτη	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας: Γνωρίζω/ Προβληματίζομαι/ Εξερευνώ: Συνοδικός Τόμος Α' Οικουμενικής Συνόδου (απόσπασμα). Μοιράζεται σε φωτοτυπία στους/στις μαθητές/-τριες ανά ομάδες και

			φύλλο εργασίας (αρ. 1). Ζητείται να σημειώσουν τα κυριότερα σημεία όπως αυτά που θεμελιώνουν τη δημοκρατική νομιμοποίηση της σύγκλησης της Συνόδου. Εναλλακτικά καταγράφουν τις συμμετοχές των πολιτικών και εκκλησιαστικών προσώπων και προβαίνουν σε ομαδοποιήσεις.
3	30΄	Ανάλυση – συζήτηση - εμπέδωση	Το νόημα των αποφάσεων στη ζωή της Εκκλησίας. Οι προεκτάσεις στην κοινωνία των πολιτών. Παρατήρηση των στάσεων των απόψεων των συμμετεχόντων στην Αγία και Μεγάλη Σύνοδο της Κρήτης το 2016, ή στα Πρακτικά του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Εκκλησιών ή σε Πανορθόδοξη Σύνοδο. (βλ. φύλλα εργασίας 2,3,4,5,6).
4	20΄	Εφαρμόζοντας με συμμετοχή σε δράση	«Η σημασία που έχουν στη ζωή των πιστών οι Αποφάσεις της Εκκλησίας διαχρονικά». Προσομοιώνουμε με τεχνικές «ανακριτικής καρέκλας» ή/και «δάσκαλος σε ρόλο» . Σε ομάδες σκέφτονται ερωτήσεις και καλούμε σε συνέντευξη έναν Επίσκοπο που συμμετείχε σε Συνοδική διαδικασία (Δ.Ι.Σ, Σύνοδος Κρήτης 2016, Σύνοδος της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Πατριαρχική Σύνοδος. Η τεχνική μπορεί να γίνει μέσω τηλεδιάσκεψης με διαδικτυακά εργαλεία εγκεκριμένα από ΥΠΑΙΘ. Αν δεν είναι δυνατό εφαρμόζεται η τεχνική «δάσκαλος σε ρόλο». Στο τέλος, καλούνται οι μαθητές/-τριες να διατυπώσουν προφορικά τα συμπεράσματά τους από τη συζήτηση που προηγήθηκε. Καταγράφουμε σε πίνακα, συγκρίνοντας με τις αρχικές καταγραφές (ιδεοθύελλα, έντεχνος συλλογισμός).
5	Εργάζομαι σε project 15 λεπτά διευκρινίσεις κλπ.		Δίνεται στους/στις μαθητές/-τριες σε ομάδες υλικό για τις Συνόδους α) του Πατριάρχη Φωτίου (Νοέμβριο του 879 μέχρι τον Μάρτιο του 880) και β) Γρηγορίου Παλαμά και Ησυχαστών (Δ΄ (1351) και Ε΄ (1368) Ησυχαστικές Σύνοδοι. Συγκεκριμένα, δίνονται διαδικτυακές διευθύνσεις και έντυπο υλικό (περιοδικό Θεολογία, άρθρα και κείμενα νεότερων θεολόγων για το προς διερεύνηση ζήτημα). Διάρκεια πρότζεκτ ένας μήνας. Παρακολούθηση ανά εβδομάδα.

8. Πιθανές επεκτάσεις – Παραλλαγές σεναρίου

Το σενάριο είναι δομημένο ούτως ώστε να λειτουργεί και σε συνθήκες ΕΞΑΕ και επείγουσας απομακρυσμένης διδασκαλίας, καθώς περιέχει τα στοιχεία εκείνα που ευνοούν τη μετάβαση σε ιστοτόπους και τη δημιουργία φύλλων εργασίας σε πλατφόρμες (e-me, e-class, webex, zoom, teams κλπ). Παράλληλα, τα διαδικτυακά εργαλεία που προτείνονται είναι δωρεάν, εφαρμόζονται και σε περιβάλλον χωρίς σύνδεση και δεν απαιτούν πολύπλοκο «κατέβασμα»

και χρονοβόρα «εγκατάσταση». Συγχρόνως, παραπέμπει σε ανοικτούς ψηφιακούς πόρους εγκεκριμένους από ΥΠΑΙΘ, χωρίς διαφημίσεις κ.λπ.

9. Επιπλέον Πηγές- Υλικό- Βιβλιογραφία – Δικτυογραφία

Για τις Συνοδικές διαδικασίες:

<http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/index.html>

<https://ekklisiakritis.com/>

<http://ec-patr.eu/default.php?lang=gr>

Οικουμενικό Πατριαρχείο (ec-patr.org)

<http://www.myriobiblos.gr/parousiaseis/synodos1.html>

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1146>

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-1149>

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/6186>

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1268?locale=el>

<http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/tributes/regulations/>

<http://theologicalschoolhalki.com/ekdoseis/>

11. Παλιότερα διδακτικά εγχειρίδια (για τα κείμενα): - Γ΄ γυμνασίου, 2005, σ. 29 (Αποστολική Σύνοδος, συλλογική λήψη αποφάσεων), σ. 69 (Ο ρόλος των Οικουμενικών Συνόδων στη ζωή της Εκκλησίας), σ. 102 (Το σχίσμα του 1054...).

12. Νικοδήμου Αγιορείτου, Πηδάλιον, έκδοτικός οἶκος «Ἀστήρ», Ἄλ. & Ε. Παπαδημητρίου, Ἀθήνα 1970, σ. 118, σημείωση 1. Ἁγίου Νεκταρίου, Μελέτη Ἱστορική περὶ τῶν αἰτιῶν τοῦ Σχίσματος, ο.π. σ. 104-107. Παναγιώτη Ἰ. Μπούμη, Κανονικὸν Δίκαιον, Ἀθήνα 1991, σ. 200-201.

13. Επισκόπου Αθανασίου Γιέβτιτς, Ἅγιες Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι: Ὁγδὴ (879 – 880) καὶ Ἐνάτη (1351), περιοδικό Θεολογία, τόμος ΠΣΤ΄, τεύχος 1, Ἀθήνα 2015, σελ. 19-44..

14. Γιαννόπουλος Βασίλειος, Οἱ οἰκουμενικὲς σύνοδοι εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Λατρείαν, περιοδικό Θεολογία, τόμος ΝΕ΄, τεύχος 2, Ἀθήνα 1984, σελ. 402-434.

15. Βλ. Ἰω. Φειδᾶ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Ι, Ἀθήνα 2003 3, σελ. 863-883

16. Μητρ. Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα, Ὁ Συνοδικὸς Θεσμὸς ἱστορικά, Ἐκκλησιολογικά καὶ κανονικά προβλήματα, Περιοδικό Θεολογία Τόμος 80. Τεύχος 2ο: Ἀπρίλιος – Ἰούνιος 2009. Σελ. 5-41.

17. Κωνσταντίνου Δεληκωσταντή, Το ἦθος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐλευθερίας. Σύγχρονες θεολογικὲς προσεγγίσεις
Θεολογία 80, τ. 2ο, Ἀθήνα 2009, σελ. 215-229

18. Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῆς Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Κρήτη 2016
<https://www.oac.gr/articlefiles/SYNODOS/%CE%95%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%82%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%91%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CF%82%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%9C%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%B7%CF%82%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85.pdf>

10. Παράρτημα (γ) Φύλλα Εργασίας διδακτικού σεναρίου

Β' Λυκείου: Θεματική ενότητα 1.6. [ΘΕ6]: Οι Σύνοδοι: το στόμα και η συνείδηση της Εκκλησίας

Φύλλο Εργασίας 1. Δίνουμε το Προλογικό Κείμενο της Α' Οικ. Συνόδου χωρισμένο σε πέντε (5) τμήματα. Ακολουθούν ερωτήσεις προς τους μαθητές και μαθήτριες. (Διάρκεια 15' από τα 25' του βήματος).

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ: Ἡ Ἁγία Οἰκουμένη (1) πρώτη Σύνοδος συνεκροτήθη ἐν Νικαία τῆς Βιθυνίας ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, κατὰ τὸ ἀπὸ Χριστοῦ 325 ἔτος. Ἄνδρες δὲ προέχοντες ἐν αὐτῇ ἦσαν Ἀλέξανδρος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Βίτων καὶ Βικέντιος οἱ Πρεσβύτεροι, μετὰ τοῦ ὁσίου τοῦ τῆς ἐν Ἰσπανία Κουδρούβης ἢ Κουρδούβης Ἐπισκόπου, οἱ τρεῖς ὁμοῦ τὸν τόπον ἐπέχοντες τοῦ Ἰώμης Σιλβέστρου καὶ Ἰουλίου, Ἀλέξανδρος ὁ Ἀλεξανδρείας, συναγωνιστὴν ἔχων τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, Διάκονον τότε ὑπάρχοντα, Εὐστάθιος ὁ Ἀντιοχείας, Μακάριος ὁ Ἱεροσολύμων, Παφνούτιος, καὶ Σπυρίδων, Ἰάκωβός τε καὶ Μάξιμος, ἄνδρες ἐστολισμένοι μὲ ἀποστολικά χαρίσματα, καὶ μαρτυρικὰ παθήματα, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὄντες τὸν ἀριθμὸν, κατὰ τὴν κοινὴν καὶ παρὰ πάντων ὁμολογουμένην παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας 31. Κοντὰ δὲ εἰς αὐτούς, ἦτο καὶ ἕτερον πλῆθος Κληρικῶν, Πρεσβυτέρων, καὶ Διακόνων. Συνήχθη δὲ αὕτη κατὰ Ἀρείου, ὅστις ἐβλασφήμει, ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ δεν εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα, καὶ ἀκολούθως δεν εἶναι Θεὸς ἀληθινός, ἀλλὰ κτίσμα καὶ ποίημα, (1)εἰς τρεῖς ἡμισυ δὲ χρόνους διαρκέσσασα, (κὰν ὁ Γελάσιος παρὰ Φωτίῳ ἀναγν. 256. εἰς ἕξ ἡμισυ λέγη) παρέδωκε τὸ κοινόν, καὶ ἐγνωσμένον παρὰ πᾶσι θεῖον, καὶ ἱερὸν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως Σύμβολον, ἐν ᾧ τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱὸν καὶ Λόγον, Θεὸν ἀληθινὸν ἀνεκήρυξεν, ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα, ἦτοι τὴν αὐτὴν οὐσίαν καὶ φύσιν μὲ τὸν Πατέρα ἔχοντα, καὶ ἐπομένως τὴν αὐτὴν δόξαν, καὶ ἐξουσίαν, καὶ κυριότητα, καὶ αἰδιότητα, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ θεοπρεπῆ τῆς θείας φύσεως ἰδιώματα• ἔχει δὲ ἐπὶ λέξεως οὕτω• «Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα πάντων ὁρατῶν τε, καὶ ἀοράτων ποιητὴν. Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς μονογενῆ, τοῦτ' ἐστὶν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον(2) τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ ἐν τῷ Οὐρανῷ, καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα, καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα. Παθόντα• ἀναστάντα τῇ Τρίτῃ ἡμέρᾳ• καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς Οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ

Πατρός. Πάλιν έρχόμενον κρίναι ζώντας και νεκρούς. Και εις τὸ ἅγιον Πνεῦμα• τοὺς δὲ λέγοντας, ὅτι ἦν πότε, ὅτε οὐκ ἦν, και πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, και ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως, ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ τρεπτόν, ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ και ἀποστολικὴ Ἐκκλησία.» (1) Τοῦτο δὲ τὸ Σύμβολον, ὁ μὲν Ἱεροσολύμων Θεόδωρος πίστεως ὀρθὴν ὁμολογίαν ὠνόμασεν: ὁ δὲ Ῥώμης Δάμασος, τεῖχος ὑπεναντίον τῶν ὄπλων τοῦ διαβόλου. Και ἀπλῶς παρὰ πάσης τῆς Ἐκκλησίας καλεῖται ἡ χαρακτηριστικὴ σημαία, και τὸ φλάμπουρον τῶν ὀρθοδόξων, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου αὐτοί, ὡς ἀληθεῖς στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, διακρίνονται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ, και ἀπὸ τοὺς ὑποκρινομένους μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, διακρίνονται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ, και ἀπὸ τοὺς ὑποκρινομένους μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὄντας δὲ ψευδαδέλφους και κακοδόξους. Και οἱ στρατιῶται γὰρ διὰ συμβόλων διακρίνουσι τοὺς συστρατιώτας αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ὑπεναντίους. Ὅθεν και ἐκ μεταφορᾶς τῶν στρατιωτικῶν συμβόλων ὠνομάσθη και τὸ τῆς πίστεως σύμβολον. Παρέδωκε δὲ και τὸν περὶ τοῦ Πάσχα διωρισμόν, ὃν νῦν κράτει ἀπαράτρωτον ἡ καθολικὴ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία,(περὶ οὗ ὄρα τὸν ζ' Ἀποστολικόν, και τὸν α'. τῆς α' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιο εἶναι τὸ θέμα τοῦ κειμένου; Πῶς ονομάζει ἡ Ἐκκλησία τὸ συνάθροισμα αὐτή; Γιατί;
2. Ποιοι εἶναι οἱ συμμετέχοντες; Για ποιους λόγους συγκεντρώθηκαν; Τι συμπεραίνουμε ἀπὸ τὴν ευρεία συμμετοχή;
3. Αναγνωρίζετε σημεῖα στο κείμενο γνωστά σε εσάς ἀπὸ πρὶν; Ποια εἶναι αὐτά; Ἀπὸ πού σας εἶναι γνωστά;
4. Τι συμπέρασμα βγαίνει ἀπὸ τὸ κείμενο συνολικά; Καταγράψτε τὰ σημεῖα που θεωρεῖτε πως αποτυπώνουν τὸ κύριο νόημα τοῦ κειμένου.
5. Καταγράψτε συμπεράσματα περὶ δημοκρατικῆς συγκρότησης τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας, συμμετοχῶν και πιθανοῦς συνειρμούς ,με ἀντίστοιχα συλλογικὰ ὄργανα σήμερα σε τοπικὸ, ευρωπαϊκὸ και διεθνὲς επίπεδο.

Φύλλα Εργασίας 2,3,4,5,6 (Διάρκεια 15' -18').

Ἀκολουθώντας τοὺς συνδέσμους (ἢ/και ἀνακαλύπτοντας δικούς σας ἀπὸ τὸ διαδίκτυο καταγράψτε ομοιότητες και διαφορὲς με σημερινὲς συνάξεις ἀντίστοιχων θεματικῶν.

1. <https://www.oac.gr/articlefiles/SYNODOS/%CE%95%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%82%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%91%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CF%82%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%9C%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%B7%CF%82%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85.pdf>
2. <https://www.oac.gr/articlefiles/SYNODOS/H%20A%CE%A0%CE%9F%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%9B%CE%97%20%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%9F%CE%A1%CE%98%CE%9F%CE%94%CE%9F%CE%9E%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9A%CE%9A%CE%9B%CE%97%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3.pdf>
3. <https://www.oac.gr/articlefiles/SYNODOS/%CE%97%20%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%B1%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%BD%CE%B7%CF%83%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%82%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%B7%20%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B7%20%CE%B1%CF%85%CF%84%CE%AE%CF%82%20%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1.pdf>
4. http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/commitees/relations/symboulio_ekklision.html
5. http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/egyklloi.asp?what_sub=egyklloi

Γενικές Ερωτήσεις:

1. Ποιο είναι το θέμα των Συνοδικών Διασκέψεων; Τι κοινό έχουν όλες οι αποφάσεις; Γιατί κατά τη γνώμη σας απαιτείται ευρεία συμμετοχή για τη λήψη των αποφάσεων που περιλαμβάνονται και δεν αρκεί η απόφαση μονοπρόσωπου οργάνου; (π.χ. Πατριάρχη, Αρχιεπισκόπου, Μητροπολιτών);

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ: Β

Δομή Διδακτικού Σεναρίου

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Εξουσία διακονίας

Δημιουργός Νικόλαος Γ. Τσιρέβελος

Βαθμίδα – Τάξη Γ' Λυκείου

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

- Γνωστικό αντικείμενο: Θρησκευτικά
- Θεματικό πεδίο: Ορθόδοξη Εκκλησία και δημόσιος χώρος
- Θεματική ενότητα 4: Εκκλησία, Πολιτεία και Πολιτική

- Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ

Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση :

- Να ανακαλύπτουν τις βασικές θέσεις της ορθόδοξης θεολογίας για την πολιτική και την εξουσία μέσα από βιβλικά και εκκλησιαστικά κείμενα.

-Να αναδεικνύουν διαστάσεις της ευθύνης που φέρουν οι χριστιανοί για τη μεταμόρφωση της κοινωνίας.

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/ και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή/ και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Μπορεί να επεκταθεί/ συνδυασθεί στα ακόλουθα γνωστικά αντικείμενα: Ιστορία - Πολιτική Παιδεία – Κοινωνιολογία.

Χρονική διάρκεια 1 διδακτική ώρα (45 λεπτά)

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/-τριών για το προς μελέτη θέμα)– ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το συγκεκριμένο σενάριο επιδιώκει να ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/-τριες να ανακαλύψουν την Ορθόδοξη θεολογική θέση για την πολιτική και την εξουσία. Συνήθως οι περισσότεροι μαθητές/-τριες επαναλαμβάνουν με στερεοτυπικό τρόπο ότι η Εκκλησία διατηρεί μία δύναμη εξουσίας στον ελληνικό χώρο. Μέσα από αυτό το σενάριο οι μαθητές/-τριες διερευνούν τη βασική θέση για την εξουσία των χριστιανών, όπως αυτή διδάσκεται στο Ευαγγέλιο (Ιω. 13, 4-9 και 12-17). Έτσι λοιπόν η εξουσία των μελών του Σώματος του Χριστού είναι η διακονία. Αυτό δίδαξε ο Χριστός και αυτό ακολούθησαν οι ανά τους αιώνες μαθητές και μαθήτριες Του (Παπαθανασίου: 2015).

Ο περιορισμένος χρόνος της μίας διδακτικής ώρας δεν προσφέρεται για ευρύτερη διερεύνηση του θέματος. Επομένως, επιλέγεται ένα ευαγγελικό απόσπασμα, το οποίο οι μαθητές/μαθήτριες διερευνούν μέσα από την τέχνη, αλλά και ένα σύγχρονο παράδειγμα (Μπίστης, 2010. Γιαννουλάτος, 2015), που εξετάζουν με τεχνικές του εκπαιδευτικού δράματος. Το συγκεκριμένο παράδειγμα αναδεικνύει μια άλλη στάση των χριστιανών και μάλιστα ενός υψηλόβαθμου κληρικού, ο οποίος αντιστάθηκε με τον τρόπο του απέναντι στην ολοκληρωτική τυραννία της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα (1967-1974). Συγχρόνως, όμως, οι μαθητές/-τριες ωθούνται να ανακαλύψουν την προσωπική ευθύνη των χριστιανών για την μεταμόρφωση του κόσμου, να αποτιμήσουν αυτή τη στάση και να έχουν ως πρότυπο στη ζωή τους τέτοια παραδείγματα που αγωνιούν και αγωνίζονται για τη θεραπεία του κακού και την διακονική προσφορά σε κάθε άνθρωπο ανεξάρτητα από την εθνική καταγωγή, το φύλο, τη θρησκευτική πίστη, την κοινωνική τάξη και κάθε ιδιαιτερότητα.

Η επιλογή των συγκεκριμένων θεμάτων και τεχνικών έχει ως βασική επιδίωξη την κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/-τριών, οι οποίοι συνήθως λόγω των Πανελλήνιων εξετάσεων δε δίδουν ιδιαίτερη έμφαση στο Μάθημα των Θρησκευτικών. Η επιλογή δύο θεμάτων και οι βιωματικές τεχνικές επιδιώκουν επιπρόσθετα τη μάθηση με έναν απλό και δημιουργικό τρόπο (Heathcote, 2015. Κουκουνάρας Λιάγκης, 2015). Σε αυτά τα πλαίσια ο/η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως φορέας της μάθησης και εμπνευστής που δημιουργεί τις προϋποθέσεις για να ανακαλύψουν οι μαθητές/-τριες τη νέα γνώση, να την αξιολογήσουν και ενδεχομένως να αναστοχαστούν (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2019). Τέλος το όλο σενάριο μπορεί με μικρές αλλαγές να χρησιμοποιηθεί και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Μητροπούλου, 2015).

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές/-τριες απαιτείται να γνωρίζουν ή να θυμηθούν τους όρους «πολιτική», «πολίτης», τους οποίους έχουν διδαχθεί στο μάθημα της Πολιτικής Παιδείας στην Α΄ Λυκείου. Επίσης, στην Γ΄ Λυκείου γνωρίζουν τα ιστορικά γεγονότα σχετικά με τη δικτατορία των στρατιωτικών στην Ελλάδα (1967-1974). Όσον αφορά τις θεολογικές γνώσεις απαιτείται να γνωρίζουν τα γεγονότα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το Μυστικό Δείπνο. Όσον αφορά τις δεξιότητες να μπορούν να διακρίνουν ότι ο ρόλος των χριστιανών είναι η προσφορά της

ανιδιοτελούς αγάπης σε κάθε άνθρωπο και αυτή αποτελεί η μόνο μορφή εξουσίας τους, δηλαδή η σταυρωτική αγάπη. Τέλος, αυτή την αλήθεια παρακινούνται να τη διακρίνουν από κάθε μορφή καταδυνάστευσης και καλούνται να εφαρμόσουν την διακονική προσφορά προς κάθε άνθρωπο στη ζωή τους.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοπός: Οι μαθητές/-τριες να διερευνούν τις ευαγγελικές αρχές σχετικά με την εξουσία και να εντοπίζουν την ευθύνη του χριστιανού για μεταμόρφωση του κόσμου.

Γνώσεις

Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση :

- να ανακαλύπτουν τις βασικές θέσεις της ορθόδοξης θεολογίας για την πολιτική και την εξουσία μέσα από βιβλικά και εκκλησιαστικά κείμενα,
- να αναδεικνύουν διαστάσεις της ευθύνης που φέρουν οι χριστιανοί για τη μεταμόρφωση της κοινωνίας.

Δεξιότητες

Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση :

- να σχετίζουν τη θεολογική αναζήτηση με τις δυνατότητες που προσφέρει η τέχνη,
- να αναπτύσσουν την ικανότητα της συνεργασίας μέσα από ομάδες και να δημιουργούν θετικές σχέσεις,
- να καλλιεργήσουν τον διάλογο και την κριτική τους ικανότητα μέσα από την αλληλεπίδραση,
- να προάγουν τη δημιουργικότητά τους και την αισθητική τους αντίληψη μέσα από την έρευνα και τη μελέτη,
- να αναστοχάζονται με βάση τις θεολογικές αναζητήσεις για τον πολιτικό και κοινωνικό βίο.

Στάσεις

Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση :

- να οργανώνουν τις πληροφορίες και τις αξίες που ανακαλύπτουν,
- να αποτιμούν την εκκλησιαστική και πολιτική πράξη μέσα από τον θεολογικό λόγο,
- να διαμορφώνουν με βάση τη θεολογική γνώση στάσεις πολιτικού βίου,
- να καταστούν ενεργοί πολίτες στην κοινωνία.

Ψηφιακές δεξιότητες (σε περίπτωση προσαρμογής του σεναρίου σε εξ αποστάσεως εκπαίδευση και αξιοποίηση ΤΠΕ):

- να καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη και τη δημιουργική ικανότητα με βάση τις νέες τεχνολογίες,

- να εξοικειωθούν με τις νέες τεχνολογίες και την ΤΠΕ,
- να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών για εκπαιδευτικούς λόγους και με απώτερο σκοπό να τις συνδέσουν και με την εκπαιδευτική διαδικασία στην πράξη.

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Παρουσίαση ppt ή ιστολόγιο, προβολικό, 1 Η/Υ, Φόρμα σχεδιασμού προσαρμοσμένη για τη δραστηριότητα.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ομαδοσυνεργατική και Βιωματική μέθοδος, ιδεοθύελλα, έντεχνος συλλογισμός («Γνωρίζω/ Προβληματίζομαι/ Εξερευνώ»), μελέτη περίπτωσης, ανακριτική καρέκλα, προσωπικά ημερολόγια. Η αξιολόγηση είναι διερευνητική (ιδεοθύελλα), διαμορφωτική (μοτίβο έντεχνου συλλογισμού, μελέτη περίπτωσης, ανακριτική καρέκλα) και τελική (προσωπικά ημερολόγια).

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ (ενδεικτικά: περιγραφή δραστηριοτήτων, σταδίων/φάσεων, ενεργειών εκπαιδευτικού και μαθητών)

Α΄ Φάση – 7΄

1^ο Βήμα: Ο/Η εκπαιδευτικός αναφέρει ότι στο σημερινό μάθημα οι μαθητές/-τριες θα διερευνήσουν την παρουσία της Εκκλησίας στο δημόσιο χώρο με βάση την ερμηνευτική οπτική της Ορθόδοξης θεολογίας.

2^ο Βήμα: Ο/Η εκπαιδευτικός σχεδιάζει έναν κύκλο στον πίνακα και γράφει στο κέντρο τη λέξη «πολιτική». Στη συνέχεια με την τεχνική της ιδεοθύελλας καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να αναφέρουν σε 2΄ όσες πιο πολλές σχετικές λέξεις.

3^ο Βήμα: Ο/Η εκπαιδευτικός ή ένας-δύο μαθητές/μία-δύο μαθήτριες αποτυπώνουν προφορικά την εικόνα της τάξης για τη σημασία της πολιτικής συνδέοντας σε προτάσεις τις λέξεις που έχουν γραφεί στον πίνακα. Έπειτα, ο/η εκπαιδευτικός αναφέρεται με ερώτηση στο ποια μπορεί να είναι η σχέση της Ορθόδοξης Εκκλησίας με την πολιτική.

Β΄ Φάση – 1΄

1^ο Βήμα: Ο/Η εκπαιδευτικός διαβάζει την ευαγγελική περικοπή (Ιω. 13, 4-9 και 12-17). Στη συνέχεια, καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να με την τεχνική του έντεχνου συλλογισμού «Γνωρίζω/ Προβληματίζομαι/ Εξερευνώ» να εντοπίσουν στοιχεία της ευαγγελικής περικοπής στον πίνακα ζωγραφικής *Ο Χριστός πλένει τα πόδια του Πέτρου* του FordMadoxBrown. Ο πίνακας προβάλλεται μέσω προβολικής μηχανής και την αξιοποίηση ιστολογίου/ppt. Τα ερωτήματα που βοηθούν στην ανάλυση του κειμένου σε συνδυασμό με τον πίνακα είναι:

- Τι γνωρίζεις σχετικά με αυτό το θέμα;
- Ποια ερωτήματα ή αμφιβολίες ή συγχύσεις συνεχίζεις να έχεις;
- Τι είναι αυτό που σε κάνει να θέλεις να επεκτείνεις την έρευνά σου;

2^ο Βήμα: Οι μαθητές/-τριες εντοπίζουν στοιχεία της περικοπής στον πίνακα. Θέτουν ερωτήσεις, τις οποίες ο/η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα και καλούνται να αποφασίσουν για την πιο σημαντική ερώτηση.

Γ' Φάση – 20'

1^ο Βήμα: Ο/Η εκπαιδευτικός αναφέρεται επιγραμματικά σε περιπτώσεις χριστιανών που αντιστάθηκαν στην εξουσία και πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους προς τον άνθρωπο ανεξαρτήτου εθνικότητας, γλώσσας, φύλου, θρησκευτικής πίστης, κοινωνικής τάξης.

2^ο Βήμα: Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές/-τριες με την τεχνική μελέτη περίπτωσης να διερευνήσουν τον τρόπο αντίστασης κληρικών απέναντι στην στρατιωτική διδακτορία στην Ελλάδα. Οι μαθητές/-τριες μελετάνε ατομικά ή σε ομάδες κείμενα το γεγονός προσφοράς τροφίμων και ιατροφαρμακευτικού υλικού από τον Επίσκοπο Ανδρούσης και καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών Αναστασίου Γιαννουλάτου (νυν Αρχιεπισκόπου Αλβανίας). Τα κείμενα είναι του Νίκου Μπίστη και του ίδιου του πρωταγωνιστή.

3^ο Βήμα: Οι μαθητές/-τριες με την τεχνική της ανακριτικής καρέκλας διερευνούν τα κίνητρα των αποφάσεων και αναγνωρίζουν ότι η εξουσία της Εκκλησίας είναι η διακονική της προσφορά. Ένας μαθητής/Μία μαθήτρια αναλαμβάνει τον ρόλο του Επισκόπου και οι υπόλοιποι του/της κάνουν ερωτήσεις σχετικά με αυτό το γεγονός και τις αποφάσεις που έλαβε.

4^ο Βήμα: Ακολουθεί σύντομη συζήτηση.

Δ' Φάση – 7'

1^ο Βήμα: Οι μαθητές/-τριες αναλαμβάνουν τους ρόλους των φοιτητών/-τριών που έλαβαν τη βοήθεια του Επισκόπου Ανδρούσης Αναστασίου Γιαννουλάτου στη Νομική Σχολή το 1973. Οι μαθητές/-τριες γράφουν ημερολόγιο αναστοχασμού με όριο 50 λέξεις.

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (π.χ. στην περίπτωση συνθηκών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης)

Α' Φάση: Ιδεοθύελλα με το ψηφιακό εργαλείο sli-do.

Β' Φάση: Προβολή εικόνας από ιστολόγιο ή από τον Η/Υ του/της εκπαιδευτικού με διαμοιρασμό οθόνης.

Γ' Φάση: Οι μαθητές/-τριες μπορούν να συνεργαστούν σε ομάδες μέσω της πλατφόρμας της σύγχρονης εκπαίδευσης. Η εναλλακτική πρόταση μπορεί να γίνει με προσαρμογή μέσω του padlet.

Δ' Φάση: Μπορεί να αξιοποιηθεί η Γραφίς ή το padlet ή τα Googlearchives και οι μαθητές/-τριες να προσθέσουν εκτός από το σύντομο κείμενό τους μια εικόνα ή ένα βίντεο. Εναλλακτικά μπορούν να δημιουργήσουν μία ατομική ή ομαδική ανάρτηση σε ιστολόγιο.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Γιαννουλάτος, Αν. (2015), *Η λησμονημένη εντολή Πορευθέντες... από τον λήθαργο στην αφύπνιση*, Αθήνα: Αποστολική Διακονία, σ. 181-182.

Heathcote, D. (2004), *Drama as a Learning Medium*. PortsmouthHeinemann.

Κουκουνάρας Λιάγκης Μ. (2015), *Επιστήμες της Παιδαγωγικής και πρώτη εφηβεία. Συμβολή στη διδακτική μεθοδολογία της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης*, Αθήνα: Gutenberg, σ. 212 κε..

Κουκουνάρας Λιάγκης Μ. (2019), *Τι θρησκευτικά χρειάζεται η εκπαίδευση σήμερα; Μια πολυδιάστατη έρευνα σε ελληνικό περιβάλλον*, Αθήνα: Gutenberg.

Μητροπούλου, Β. (2015). *Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών στη διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: OstraconPublishing.

Μπίστης, Ν. (2010), *Προχωρώντας κι αναθερώνοντας*, Αθήνα: Πόλις, σ. 173.

Παπαθανασίου, Αθ. (2015), *Η ρήξη με το μηδέν. Σφηνάκια πολιτικής θεολογίας*, Αθήνα: Αρμός, σ. 123-126.

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλα εργασίας(που θα δοθούν σε μαθητές και μαθήτριες) -

Φύλλα εργασίας διδακτικού Σεναρίου

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Εξουσία διακονία

Δημιουργός Νικόλαος Γ. Τσιρέβελος

Βαθμίδα – Τάξη Γ' Λυκείου

1^η Δραστηριότητα

Ποιες λέξεις σας έρχονται αμέσως στη σκέψη, όταν ακούτε τη λέξη «πολιτική».

.....
.....

2^η Δραστηριότητα

Διαβάζουμε το παρακάτω απόσπασμα από το κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο.

Ο Χριστός πλένει τα πόδια των μαθητών

«4 [ενν. Ο Ιησούς] Σηκώνεται, λοιπόν, από το τραπέζι που δειπνούσαν, βγάζει το μιάτιό του, παίρνει μια πετσέτα και τη ζώνεται· 5 έπειτα βάζει νερό στη λεκάνη κι αρχίζει να πλένει τα πόδια των μαθητών και να τα σκουπίζει με την πετσέτα που είχε ζωστεί. 6 Φτάνει λοιπόν και στο Σίμωνα Πέτρο· αυτός του λέει: «Εσύ, Κύριε, θα μου πλύνεις τα πόδια;». 7 «Αυτό που

κάνω εγώ», του αποκρίθηκε ο Ιησούς, «εσύ δεν το καταλαβαίνεις τώρα· θα το καταλάβεις όμως αργότερα». 8 Του λέει ο Πέτρος: «Ποτέ δε θα σ' αφήσω να μου πλύνεις τα πόδια». «Αν δεν σε πλύνω», του αποκρίθηκε ο Ιησούς, «δεν έχεις θέση κοντά μου». 9 Του λέει τότε ο Σίμων Πέτρος: «Αν είναι έτσι, Κύριε, όχι μόνο τα πόδια να μου πλύνεις αλλά και τα χέρια και το κεφάλι». [...] 12 Όταν τους έπλυνε τα πόδια, φόρεσε το μιάτιό του, πήρε πάλι τη θέση του στο τραπέζι και τους είπε: «Καταλαβαίνετε τι έκανα σ' εσάς; 13 Εσείς με φωνάζετε “Διδάσκαλε” και “Κύριε”, και σωστά το λέτε, γιατί είμαι. 14 Αν, λοιπόν, εγώ ο Κύριος κι ο Διδάσκαλος σας έπλυνα τα πόδια, έχετε κι εσείς την υποχρέωση να πλένετε ο ένας τα πόδια του άλλου. 15 Σας έδωσα το παράδειγμα, για να κάνετε κι εσείς όπως έκανα εγώ. 16 Η αλήθεια είναι πως δεν υπάρχει δούλος ανώτερος από τον κύριό του, ούτε απεσταλμένος ανώτερος από κείνον που τον έστειλε. 17 Εάν τα μάθατε αυτά, θα είστε μακάριοι αν τα εφαρμόζετε κιόλας» (Ιω. 13, 4-9 και 12-17).

Παρατηρείστε για 1' τον πίνακα του Ford Madox Brown που έχει τίτλο *Ο Χριστός πλένει τα πόδια του Πέτρου* και προσπαθήστε να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις.

-Τι γνωρίζετε ή τι άλλο γνωρίζετε σχετικά με το θέμα του πίνακα;

.....

.....

-Ποια ερωτήματα ή αμφιβολίες έχετε;

.....

.....

-Τι είναι αυτό που θα θέλατε να επεκτείνετε στην έρευνά σας για το συγκεκριμένο θέμα;

.....

.....

3^η Δραστηριότητα

Διαβάζουμε την παρακάτω πραγματική ιστορία.

«Αθήνα, Φεβρουάριος 1973. Η εξέγερση των φοιτητών/φοιτητριών της Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών ξέσπασε κατά της Δικτατορίας. Εκεί βρίσκεται ο Επίσκοπος Ανδρούσης και καθηγητής της Θεολογικής Σχολής των Αθηνών Αναστάσιος Γιαννουλάτος. Παρακολουθεί τα γεγονότα και προβληματίζεται για το αν πρέπει να βοηθήσει τους φοιτητές/τις φοιτήτριες, περνώντας τους κρυφά τρόφιμα και φάρμακα. Γνωρίζει όμως ότι όσοι είναι ενάντια στο δικτατορικό καθεστώς και βοηθούν τους φοιτητές, φυλακίζονται και εξορίζονται. Ένας μαθητής/Μία μαθήτρια αναλαμβάνει τον ρόλο του Επισκόπου Ανδρούσης Αναστασίου. Οι υπόλοιποι μαθητές/μαθήτριες αναλαμβάνουν να του κάνουν ερωτήσεις σχετικά με αυτό το γεγονός και τις αποφάσεις που έλαβε» (διασκευή από Γιαννουλάτος, Αν. (2015), *Η λησμονημένη εντολή Πορευθέντες... από τον λήθαργο στην αφύπνιση*, Αθήνα: Αποστολική Διακονία, σ. 181-182).

Τι θα ρωτούσατε στον Επίσκοπο Ανδρούσης γι' αυτή του την απόφαση;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4^η Δραστηριότητα

Όλες και όλοι έχουμε τον ρόλο των φοιτητριών/φοιτητών που έλαβαν τη βοήθεια του Επισκόπου Ανδρούσης Αναστασίου Γιαννουλάτου στη Νομική Σχολή το 1973. Το ίδιο βράδυ μετά το περιστατικό, τι θα γράφετε πολύ σύντομα στο προσωπικό σας ημερολόγιο σχετικά με αυτό το γεγονός (30 λέξεις);

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2^ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Δομή διδακτικού Σεναρίου

Β΄ Λυκείου, ΘΠ6:

[ΘΕ1]: Από τη Δημιουργία στην Αναδημιουργία του ανθρώπου και του κόσμου (2 ώρες).

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ			
Τίτλος Διδακτικού Σεναρίου	Ο ανακαινισμένος κόσμος της Βασιλείας του Θεού	Υπότιτλος:	Οι εικόνες της Εκκλησίας μας διδάσκουν
Θεματικό Πεδίο:	ΘΠ6: Βασιλεία του Θεού (μεταμόρφωση, εσχατολογία)	Θεματική Ενότητα:	[ΘΕ 12]: Από τη Δημιουργία στην Αναδημιουργία του ανθρώπου και του κόσμου
Βαθμίδα/Τάξη:	Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ		
Δημιουργός:	Γούλας Κωνσταντίνος	Γνωστικό Αντικείμενο:	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ
Χρονική διάρκεια:	2 ώρες		
2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ			
ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/-τριών για το προς μελέτη θέμα) – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	<ul style="list-style-type: none">• Το συγκεκριμένο διδακτικό σενάριο επιλέχθηκε διότι διαπερνά τις φάσεις του σχεδίου της Θείας Οικονομίας, όπου η ιστορία αποκαλύπτεται ως ιστορία της σωτηρίας και πραγματικότητα ανάπλασης - μεταμόρφωσης του ανθρώπου.• Οι μαθητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να διακρίνουν την Παλαιά Διαθήκη ως προετοιμασία του ανθρώπου και προαναγγελία του ερχομού του Χριστού, την Καινή Διαθήκη ως την πραγματοποίηση του χαρμόσунου μηνύματος που κήρυξε ο Χριστός και τη σημασία του λυτρωτικού έργου του Χριστού, καθώς και την πορεία της Εκκλησίας ως εκπλήρωση του θεϊκού σχεδίου προς τα έσχατα.• Προσφέρει την ευκαιρία να πραγματοποιηθεί το στάδιο της νοηματοδότησης και της ανάλυσης της διδασκαλίας της θεματικής ενότητας μέσα στο ναό, στην Εκκλησία, όπου υπάρχει αποτυπωμένη η μαρτυρία της πίστης και της ελπίδας αλλά και της σωτηρίας που προσφέρει ο Χριστός.• Οι μαθητές/τριες έρχονται σε άμεση επαφή με τον εικονογραφικό κόσμο της Εκκλησίας, όπου η ιστορία ερμηνεύεται παραστατικά δημιουργώντας εσχατολογική προοπτική. Τα γεγονότα της Θείας Οικονομίας δεν είναι περασμένα αλλά παρόντα, άμεσα και σωτήρια.• Από άποψη επιστημονικού και γνωστικού περιεχομένου, το διδακτικό σενάριο, δίνει τη δυνατότητα να διατυπωθούν ή να επαναπροσεγγισθούν ζωτικοί όροι της Αγίας Γραφής και της εκκλησιαστικής ιστορίας, όπως «παρέμβαση του Θεού στην ιστορία», «σχέση Θεού και ανθρώπου», «συνεργασία», «αγάπη του Θεού», «ανταπόκριση του ανθρώπου», «ανακαίνιση του ανθρώπου και του κόσμου», «νίκη της ζωής πάνω στον θάνατο και τη φθορά» κ.ά.		
Σκοπός σεναρίου/ Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Οι μαθητές και μαθήτριες να αναγνωρίσουν τον Ιησού Χριστό ως τον Μεσσία για τον οποίο μίλησαν οι Προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης και ως τον Λυτρωτή και Σωτήρα του ανθρώπου και του κόσμου. Οι μαθητές/τριες να:		

(ΠΜΑ):	<ol style="list-style-type: none"> 1. Συσχετίζουν το λόγο των Προφητών με το Πρόσωπο του Ιησού Χριστού. 2. Ανακαλύπτουν τα μυστικά της βυζαντινής εικόνας καθώς και τη διαχρονική αισθητική και πολιτισμική της αξία, καθώς και την εσχατολογική τους διάσταση. 3. Αναπλαισιώνουν την έννοια της Βασιλείας του Θεού και της αποκατάστασης – ανακαίνισης της ανθρωπίνης φύσης εντός αυτής.
Σχέση με άλλα γνωστικά αντικείμενα:	Ιστορία, Τέχνη.
Προαπαιτούμενες γνώσεις και επιθυμητές δεξιότητες:	<ul style="list-style-type: none"> - Να έχουν βασικές γνώσεις από γεγονότα της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. - Να κατανοούν την ευθύγραμμη πορεία της Ιστορίας, όπου υπάρχει αρχή (Δημιουργία) και θα υπάρξει το έσχατο (Αναδημιουργία). - Να γνωρίζουν αδρομερώς την ιστορική παρουσία του Ιησού Χριστού. - Να έχουν έρθει σε επαφή με τη βυζαντινή εικόνα και τη θεολογία της. - Να αναγνωρίζουν στις εικόνες την αποτύπωση της μαρτυρίας και της εσχατολογικής προσδοκίας της Εκκλησίας. - Να συνεργάζονται. - Να αναπτύσσουν δεξιότητες κριτικού γραμματισμού.
Προετοιμασία και Οργάνωση της διδασκαλίας και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή	<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία Ομάδων 4-5 μαθητών/τριών. - Κείμενα – φωτοτυπίες, Φύλλα εργασιών. - Βιντεοπροβολέας, Η/Υ (ppt) (προαιρετικά) - Ιερός Ναός που γειτνιάζει με το σχολείο και έχει παραχωρηθεί για δύο ώρες διδασκαλίας με την άδεια του εφημέριου. - Στιλό, χαρτάκια post it.
Διδακτική προσέγγιση	<ul style="list-style-type: none"> - Ομαδοσυνεργατική, καθοδηγούμενος διάλογος-συζήτηση, βιωματική, διερεύνηση πηγών. - Τεχνικές άμεσης διδασκαλίας, διαλόγου, επίλυσης προβλήματος, δράσης.

3. ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

	Χρόνος	Τίτλοι φάσεων/ Διδακτικών βημάτων	Δραστηριότητες Διδακτικές τεχνικές & διδακτικά εργαλεία
1.	20'	Πρώτη φάση: Οι Προφήτες και το Πρόσωπο του Ιησού Χριστού	Προτείνεται ο προγραμματισμός επίσκεψης σε πλησιόχωρο ναό. Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές συγκεντρώνονται στο Νάρθηκα. Οι μαθητές/-τριες βέλτιστα έχουν χωριστεί σε ομάδες από την τάξη. Μοιράζεται σε κάθε ομάδα το Φύλλο Εργασίας 1 , που περιέχει διαφορετικές εικόνες για κάθε ομάδα από τη βυζαντινή αγιογραφική παράδοση, οι οποίες ιστορούν πέντε Προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης (α. Προφήτης Ιωνάς, β. Προφήτης Ιεζεκιήλ, γ. Προφήτης Ησαΐας, δ. Προφήτης Δανιήλ, ε. Προφήτης Ζαχαρίας και ζητείται από τους μαθητές αρχικά να παρατηρήσουν τις εικόνες των Προφητών και στη συνέχεια να μελετήσουν το κείμενο που τις συνοδεύει. Έπειτα ο εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές να συντάξουν ένα μικρό κείμενο (ή λέξεις κλειδιά) και να το παρουσιάσουν στην ολομέλεια.
2.	20'	Δεύτερη φάση: Θαύματα του Χριστού	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας: Γνωρίζω/ Προβληματίζομαι/ Εξερευνώ: Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/-τριες να ανακαλύψουν και να καταγράψουν τοιχογραφίες ή φορητές εικόνες, στις οποίες παρουσιάζονται τα θαύματα του Χριστού, που έχουν σχέση με τη θεραπεία και αποκατάσταση του ανθρώπου.

3.	30'	<p>Τρίτη φάση: Ο Μεσσίας Χριστός ως Σωτήρας και Λυτρωτής.</p>	<p>«Ίασαί με Κύριε, και ιαθήσομαι ὡσόν με και σωθήσομαι» (Ιερεμίας 17, 14). Ο Μεσσίας Χριστός ως Σωτήρας και Λυτρωτής. Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να βρουν την τοιχογραφία ή την φορητή εικόνα που απεικονίζει την Ανάσταση του Λαζάρου. Παρατηρούν επί δυο - τρία λεπτά την εικόνα.</p> <div data-bbox="844 371 1198 674" data-label="Image"> </div> <p>Ακολουθεί συζήτηση με τους/ μαθητές/-τριες, όπου ο εκπαιδευτικός τους καλεί να συνδέσουν τα λόγια των προφητών με το πρόσωπο του Χριστού ως Μεσσία και Σωτήρα του ανθρώπου και του κόσμου. Παρακινεί τους μαθητές/τριες να παρατηρήσουν την εικόνα και να προσπαθήσουν να την ερμηνεύσουν με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού. Στη συνέχεια μοιράζεται σε κάθε ομάδα κοινό Φύλλο Εργασίας 2 σχετικά με την έννοια των θαυμάτων του Χριστού και ζητείται από τους/τις μαθητές/-τριες να το συμπληρώσουν.</p>
4.	20'	<p>Τέταρτη Φάση: Αναδημιουργία και ανακαίνιση του ανθρώπου στη Βασιλεία του Θεού</p>	<p>Μέσω του βιντεοπροβολέα ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει μαζί δύο φορητές εικόνες (βλ. παρακάτω Εικόνα 1 και Εικόνα 2) από την Ι.Μ. Σταυρονικήτα, οι οποίες αναφέρονται στην «Εις Άδου Κάθοδος» και στους «Αγίους Πάντες». Έχοντας προηγηθεί μία 10' παρουσίαση-ερμηνεία των εικόνων από τον εκπαιδευτικό ζητείται από κάθε μαθητή να γράψει σε ένα χαρτάκι postit: α) το συμπέρασμά του από το μάθημα των δύο αυτών διδακτικών ωρών για την ανακαίνιση και αποκατάσταση του ανθρώπου στη Βασιλεία του Θεού και β) «μια λέξη – φράση που να αποτυπώνει το αισθητικό αποτέλεσμα που έμεινε στο μυαλό ως εντύπωση». Το μικρό κείμενο προτείνεται να ξεκινά με τη φράση: «Κατά τη γνώμη μου, σύμφωνα με όσα είδαμε στο μάθημα αλλά και σύμφωνα με τις δύο τελευταίες εικόνες, Βασιλεία του Θεού για τον άνθρωπο σημαίνει...» και να το κολλήσει στον πίνακα κατά την επιστροφή του στο σχολείο.</p>

Εικόνα 1, Η εις Άδου Κάθοδος, Ι.Μ. Σταυρονικήτα, 16^{ος} αι.

Εικόνα 2, Οι Άγιοι Πάντες και ο Παράδεισος, Ι.Μ. Σταυρονικήτα, 16^{ος} αι.

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Σε επόμενο βήμα.

5. ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΠΗΓΕΣ/ΥΛΙΚΟ/ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ/ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ιεροθέου Σ. Βλάχου, *Μικρά Είσοδος στην Ορθόδοξη Πνευματικότητα* (Αποστολική Διακονία).
2. Κ. Δεληκωσταντής, *Ο πολιτισμός της αλληλεγγύης, κοινωνιολογικές και θεολογικές προσεγγίσεις*, Αθήνα 2013(Έννοια)
3. Μ. Ελιάντε, *Κόσμος και Ιστορία, Ο Μύθος της Αιώνιας Επιστροφής*, Αθήνα 1999 (Ελληνικά Γράμματα).
4. π. Μιχαήλ Καρδαμάκης, *Ορθόδοξη Πνευματικότητα*, Αθήνα 1993 (Ακρίτας).
5. Κ. Ι. Κορναράκης, *Η Θεολογία των ιερών εικόνων κατά τον όσιο Θεόδωρο το Στουδίτη*, Κατερίνη 1998 (Επέκταση).
6. Α. Κοσμόπουλος, *Σχεσιοδυναμική παιδαγωγική του προσώπου*, Αθήνα 1995 (Γρηγόρη).
7. Μ. Κουκουνάρας-Λιάγκης, *Εκπαιδευτικοί εν δράσει, νέα πολυτροπική διδακτική*, Αθήνα 2011 (Γρηγόρη).
8. Παλαιότερα σχολικά διδακτικά εγχειρίδια:
 Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου, 2006.
 Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου, 2006

9. Μονή Σταυρονικήτα, Ιστορία-εικόνες-χρυσοκεντήματα, Αθήνα 1974 (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος).
10. ΙΕΠ, <http://iep.edu.gr/el/thriskeftika-didaktiko-yliko>

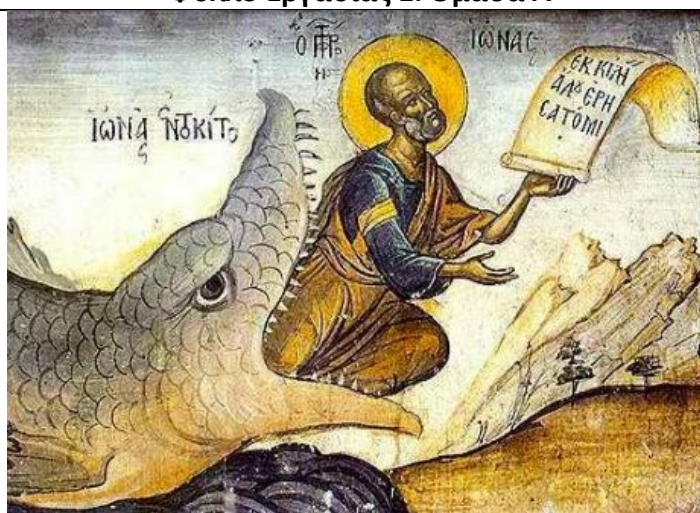
ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ – ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το σενάριο είναι δομημένο ούτως ώστε να λειτουργεί και στη σχολική αίθουσα αλλά και σε συνθήκες ΕΞΑΕ και επείγουσας απομακρυσμένης διδασκαλίας, καθώς περιέχει τα στοιχεία εκείνα που ευνοούν τη μετάβαση σε ιστοτόπους και τη δημιουργία φύλλων εργασίας σε πλατφόρμες (e-me, e-class, webex, zoom, teams κλπ). Παράλληλα τα διαδικτυακά εργαλεία που προτείνονται είναι δωρεάν, εφαρμόζονται και σε περιβάλλον χωρίς σύνδεση και δεν απαιτούν πολύπλοκο «κατέβασμα» και χρονοβόρα «εγκατάσταση».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ (Φύλλα Εργασίας).

Β΄ Λυκείου: Θεματική ενότητα 6.1 [Θ.Ε. 6]: Από τη Δημιουργία στην Αναδημιουργία του ανθρώπου και του κόσμου

Φύλλο Εργασίας 1. Ομάδα Α

Ο Προφήτης Ιωνάς

Πηγή: : www.orthodoxianewsagency.gr/vioi-agiono-profitis-ionas

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τότε ο Κύριος πρόσταξε κήτος θαλάσσιο να καταπιεί τον Ιωνά. Και ήταν ο Ιωνάς στην κοιλιά του κήτους τρεις μέρες και τρεις νύχτες. Προσευχήθηκε τότε ο Ιωνάς στον Κύριο και Θεό του, μέσα εκεί στου κήτους την κοιλιά και είπε: «Κραύγασα, μέσα σ' αυτήν τη θλίψη μου στον Κύριο και Θεό μου, και Αυτός με άκουσε, από εδώ, μέσα σ' αυτόν τον «θάνατο» που βρίσκομαι, μες στην κοιλιά του κήτους. Μ' έριξες, Κύριε, στα βάθη της θαλάσσης, με περικύκλωσαν νερά, τα κύματα και η φουρτούνα πάνω μου ξεσπάσαν. Και σκέφτηκα: «Απόστρεψες το βλέμμα Σου από μένα, άραγε θα δω και πάλι τον Ναό Σου!» Έφτασε μέχρι την ψυχή μου το νερό, είμαι σε άβυσσο απέραντη, βυθίστηκε η ύπαρξή μου μες στον απόμακρο βυθό, έφτασα πια και στα κατώτατα της γης, όπου οι αμπάρες της θέλουν για πάντα να με κλείσουν. Ας μην πεθάνω, Κύριε! Ας ελευθερωθεί η ζωή μου για να μπορεί να 'ρθει κοντά σ' Εσένα. Σε θυμήθηκα, όταν στον θάνατο πλησίασα, κι ευχήθηκα να φτάσει η δέησή μου στον άγιο ναό που κατοικείς. Κατάλαβα ότι όσοι

επικαλούνται είδωλα, μάταια, ψευδή και ανυπόστατα, δεν έχουνε καμιά ελπίδα σωτηρίας. Εγώ όμως θα σου ψέλνω προσευχές, θα σου προσφέρω τις θυσίες, και θα εκπληρώσω ό,τι Σου έταξα, αφού είσαι, Κύριε, ο σωτήρας μου». Τότε διέταξε ο Κύριος το κήτος και ξέβρασε τον Ιωνά στην ακροθαλασσιά. (Ιωνάς 2, 1-11)

ΕΡΓΑΣΙΑ

Συζητήστε στην ομάδα για το γεγονός που περιγράφεται στο κείμενο συνδυάζοντάς το με το πρόσωπο του προφήτη. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις και τις εντυπώσεις σας. Συντάξτε ένα μικρό κείμενο για να το παρουσιάσετε στην ολομέλεια της τάξης.

Φύλλο Εργασίας 1. Ομάδα Β

Ο Προφήτης Ιεζεκιήλ

Πηγή: <https://naosagiasbarbaras.gr/wp-content/uploads/2017/07/%CE%99%CE%B5%CE%B6%CE%B5%CE%BA%CE%B9%CE%AE%CE%BB1.jpg>

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Κύριος με πλημμύρισε με τη δύναμή του, και το Πνεύμα του Κυρίου μ' έφερε και με άφησε στη μέση μιας πεδιάδας, που ήταν γεμάτη ανθρώπινα οστά' με περιέφερε κυκλικά πάνω τους και είδα πως υπήρχαν πάρα πολλά πάνω στο έδαφος της πεδιάδας και ήταν κατάξερα. Έπειτα με ρώτησε: «Άνθρωπε, μπορούν τα οστά αυτά να αποκτήσουν ζωή;» Κι εγώ απάντησα: «Κύριε Θεέ, εσύ τα ξέρεις αυτά». Τότε μου είπε: «Μίλησε εκ μέρους μου σ' αυτά τα οστά και πες τους: Οστά ξερά, ακούστε τον λόγο του Κυρίου' ο Κύριος λέει σ' αυτά τα οστά τα εξής: «Προσέξτε, εγώ θα δώσω σ' εσάς πνοή ζωής' θα σας εφοδιάσω με νεύρα, θα κάνω ν' αποκτήσετε σάρκες, θα σας καλύψω με δέρμα, θα σας δώσω το πνεύμα μου και θα ζήσετε. Έτσι θα μάθετε ότι εγώ είμαι ο Κύριος». (Ιεζεκιήλ 37, 1-6)

ΕΡΓΑΣΙΑ

Συζητήστε στην ομάδα για το γεγονός που περιγράφεται στο κείμενο συνδυάζοντάς το με το πρόσωπο του προφήτη. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις και τις εντυπώσεις σας. Συντάξτε ένα μικρό κείμενο για να το παρουσιάσετε στην ολομέλεια της τάξης.

Φύλλο Εργασίας 1. Ομάδα Γ

Προφήτης Ησαΐας

Πηγή: https://www.askitikon.eu/wp-content/uploads/2020/05/profitis_isaias_9_5a.jpg

ΚΕΙΜΕΝΟ

«Ιδού θα ενεργήσει με σύνεση ο δούλος μου και γι' αυτό θα υψωθεί και θα μεγαλυνθεί πολύ, καθώς πολλοί θα μείνουν εκστατικοί για όσα συμβαίνουν σε σένα – τόσο η μορφή σου θα χάσει την δόξα της ανάμεσα στους ανθρώπους και τόσο θα διασυρθείς από τους απογόνους των ανθρώπων – με τον τρόπο σου αυτό θα θαυμάσουν πολλά έθνη, και θα κλείσουν το στόμα τους οι βασιλείς, διότι αυτοί στους οποίους δεν αναγγέλθηκε από πριν τίποτε γι' αυτόν θα τον δουν και αυτοί που δεν είχαν ακούσει, θα κατανοήσουν».(Ησαΐας 52, 13-15)

ΕΡΓΑΣΙΑ

Συζητήστε στην ομάδα για το γεγονός που περιγράφεται στο κείμενο συνδυάζοντάς το με το πρόσωπο του προφήτη. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις και τις εντυπώσεις σας. Συντάξτε ένα μικρό κείμενο για να το παρουσιάσετε στην ολομέλεια της τάξης.

Φύλλο Εργασίας 1. Ομάδα Δ

Ο Προφήτης Δανιήλ

Πηγή: Τοιχογραφία παρεκκλησίου Αγίου Δημητρίου Μονής Βατοπαιδίου Αγίου Όρους

ΚΕΙΜΕΝΟ

«Στις ημέρες αυτών των βασιλέων ο Θεός του ουρανού θα αναδείξει άλλη βασιλεία, που δεν θα καταστραφεί στους αιώνες, και δεν θα δοθεί πλέον η βασιλεία σε λαό, αυτή θα συντρίψει και θα διαλύσει όλες τις βασιλείες, και αυτή θα είναι αιώνια». (Δανιήλ 2, 44)

ΕΡΓΑΣΙΑ

Συζητήστε στην ομάδα για το γεγονός που περιγράφεται στο κείμενο συνδυάζοντάς το με το πρόσωπο του προφήτη. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις και τις εντυπώσεις σας. Συντάξτε ένα μικρό κείμενο για να το παρουσιάσετε στην ολομέλεια της τάξης.

Φύλλο Εργασίας 1. Ομάδα Ε

Προφήτης Ζαχαρίας

Πηγή: Τοιχογραφία λιτής Μονής Βατοπαιδίου.

ΚΕΙΜΕΝΟ

«Ο Κύριος λέει τα εξής:

“Χαρά μεγάλη νιώσε, πόλη της Σιών!

Διακήρυξέ το, πόλη της Ιερουσαλήμ!

Νάτος ο βασιλιάς σου, έρχεται σ’ εσένα’

Αυτός που είναι δίκαιος και σώζει,

πράος και καθισμένος πάνω σ’ ένα γαϊδουράκι,

σ’ ένα νεαρό πουλάρι...».(Ζαχαρίας 9, 9)

ΕΡΓΑΣΙΑ

Συζητήστε στην ομάδα για το γεγονός που περιγράφεται στο κείμενο συνδυάζοντάς το με το πρόσωπο του προφήτη. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις και τις εντυπώσεις σας. Συντάξτε ένα μικρό κείμενο για να το παρουσιάσετε στην ολομέλεια της τάξης.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Συμπληρώστε τα κενά με τις λέξεις που λείπουν:

Τα θαύματα είναι «έκτακτα» και «υπερφυσικά» γεγονότα, που επιδιώκουν να φανερώσουν και να αποκαλύψουν τη του Θεού αλλά και την του για τον κόσμο μας και ιδιαίτερα για τους πάσχοντες Ένα θαύμα ουσιαστικά είναι αποκαλυπτικό γεγονός και αποκαλυπτικό «σημείο» της δύναμης και της αγάπης του Θεού...

Τα θαύματα δηλώνουν, επίσης, κατά ένα «ορατό» τρόπο την έλευση της του στο πρόσωπο και το έργο του Ιησού Χριστού... Είναι δυνάμεις και σημεία του Ιησού και φανερώνουν ότι η Βασιλεία του Θεού δεν είναι μια στατική αλλά μια πραγματικότητα. Μέσω αυτών φανερώνεται ότι η ιστορία και ο κόσμος εισήλθαν σε μια δυναμική και «λειτουργική εσχατολογία», όπου καινοποιούνται τα πάντα υπό την προοπτική της Βασιλείας του Θεού...

Τα σημεία και τα θαύματα θεραπειών και αναστάσεων φανερώνουν ότι για τον Ιησού Χριστό οι άνθρωποι δεν είναι καταδικασμένοι σε απώλεια από τον Θεό, ούτε ποτέ απορρίφθηκαν από το σχέδιο της σωτηρίας. Μπορεί ο άνθρωπος ν' απορρίπτει τον εαυτό του και να καταδικάζει τους άλλους για τα λάθη τους και τις ανομίες τους. Ο Θεός ποτέ δεν και δεν κανένα. Ο χριστιανικός Θεός είναι Θεός Ο αμαρτωλός ιδιαίτερα κόσμος είναι ο χώρος της θείας δραστηριότητας, όπου ασκείται το σωτηριολογικό έργο και η φθαρμένη και βαριά νοσούσα ανθρωπότητα οδηγείται σε και λύτρωση.

Γ. Πατρώνος, *Η ιστορική πορεία του Ιησού, από τη φάτνη ως τον κενό τάφο*, Αθήνα 1991, σ. 400-407 (Δόμος).

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

1^ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Δομή Διδακτικού Σεναρίου

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου «Θρησκείες και Βιοηθική»

Δημιουργός Βασίλειος Φανάρας

Βαθμίδα – Τάξη Λύκειο -Γ' Τάξη

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

- Γνωστικό αντικείμενο: Θρησκευτικά
- Θεματικό πεδίο: Θρησκεία και δημόσιος χώρος Β'
- Υποθέμα: Το θρησκευτικό φαινόμενο ως δομικό στοιχείο του σύγχρονου πολιτισμού
- Θεματική ενότητα 17: Θρησκεία και Επιστήμη Α': Η θρησκεία σε διάλογο με τις θετικές επιστήμες: Το παράδειγμα της Βιοηθικής.

- Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ

Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση :

- να κατονομάζουν τα βιοηθικά διλήμματα που προκύπτουν από τις εφαρμογές και επιτεύγματα της Γενετικής,
- να αναλύουν τον θρησκευτικό λόγο που αναπτύσσεται στο πλαίσιο του διεπιστημονικού διαλόγου πάνω σε ζητήματα Βιοηθικής.

- Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/ και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή/ και άλλα γνωστικά αντικείμενα

Βιολογία, Γενετική

Χρονική διάρκεια Μία (1) διδακτική ώρα

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/-τριών για το προς μελέτη θέμα) – **ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ**

Το σενάριο επιδιώκει να ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/-τριες να ανακαλύψουν το ρόλο και τις στάσεις των Θρησκειών απέναντι στα επιτεύγματα της Γενετικής και της Βιολογίας. Μέσα από αυτό το σενάριο οι μαθητές/-τριες διερευνούν τις βασικές θέσεις των Θρησκειών για τα βιοηθικά ζητήματα, όπως της ευγονικής, της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, της ευθανασίας, των μεταμοσχεύσεων κ.ά.

Ο περιορισμένος χρόνος μίας διδακτικής ώρας δεν προσφέρεται για την ευρύτερη διερεύνηση του θέματος. Ωστόσο, στις δραστηριότητες που περιγράφονται οι μαθητές/-τριες διερευνούν για το θέμα της θεματικής ενότητας. Οι μαθητές/-τριες ωθούνται να

ανακαλύψουν τον τρόπο, τη θεματολογία και τις κοινές δράσεις που παρατηρούνται στη στάση των Θρησκειών απέναντι στα βιοηθικά ζητήματα και διλήμματα.

Η επιλογή των συγκεκριμένων θεμάτων και τεχνικών έχει ως βασική επιδίωξη την κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/-τριών και το σενάριο μπορεί με μικρές αλλαγές να χρησιμοποιηθεί και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές και μαθήτριες της Γ' Λυκείου έχουν γνώσεις από το μάθημα της Βιολογίας για τις εξελίξεις στη Γενετική και στη Βιολογία, καθώς και για τα συναφή θέματα και διλήμματα που δημιουργούνται από τη βιοηθική προσέγγιση. Αξιοποιούνται, επίσης, οι γνώσεις που έχουν των μαθητών/-τριών από προηγούμενες σχολικές χρονιές στο μάθημα των Θρησκευτικών.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοπός του σεναρίου

Το σενάριο έχει διαθεματικό χαρακτήρα και στοχεύει να φέρει τους/τις μαθητές/-τριες σε επαφή με τα επιτεύγματα της Γενετικής και της Βιολογίας, των βιοηθικών διλημάτων που εγείρονται για τον άνθρωπο, αλλά κυρίως με τη στάση και τις απόψεις των Θρησκειών απέναντι στα θέματα αυτά.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ

Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση :

- να κατονομάζουν τα βιοηθικά διλήμματα που προκύπτουν από τις εφαρμογές και επιτεύγματα της Γενετικής,
- να αναλύουν τον θρησκευτικό λόγο που αναπτύσσεται στο πλαίσιο του διεπιστημονικού διαλόγου πάνω σε ζητήματα Βιοηθικής.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ως προς:

τις γνώσεις

Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:

- να αναγνωρίζουν επιτεύγματα της εποχής τους και να κατανοούν τα διλήμματα που αναφύονται,
- να εντοπίζουν τις θρησκευτικές θέσεις για τα επιτεύγματα και τις εφαρμογές της Γενετικής και της Βιολογίας,
- να αξιολογούν τη συμβολή του θρησκευτικού λόγου στον διεπιστημονικό διάλογο για την Τεχνολογία και την Επιστήμη.

τις δεξιότητες συνεργασίας/ επικοινωνίας

Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση :

- να συνεργάζονται αποτελεσματικά στο πλαίσιο μίας ομάδας αλλά και σε νέα επικοινωνιακά πλαίσια (ψηφιακά) εντός/ εκτός σχολείου,
- να συμβάλλουν στην ομαδική εργασία στον βαθμό που τους αναλογεί,

- να οικοδομούν θετικές σχέσεις με άλλα μέλη της ομάδας,
- να αλλάζουν τις απόψεις τους, εφόσον τους αποδείξουν με λογικά επιχειρήματα ότι κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο.

τις δεξιότητες αυτόνομης μάθησης

Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:

- να επιδεικνύουν την ικανότητά τους να αναζητούν πληροφορίες,
- να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τον χρόνο τους για να επιτυγχάνουν τους μαθησιακούς στόχους τους (αυτορρύθμιση).

τις δεξιότητες κριτικής σκέψης

Οι μαθητές-τριες να είναι σε θέση:

- να αναστοχάζονται κριτικά την εξελισσόμενη φύση του πλαισίου των βιοηθικών θεμάτων και διλημμάτων και την επίδρασή τους στις Θρησκείες.

Ψηφιακές δεξιότητες

Οι μαθητές-τριες να είναι σε θέση:

- να χρησιμοποιούν εργαλεία για τη δημιουργία, επεξεργασία και συνδυασμό ψηφιακού περιεχομένου,
- να μπορούν να καταγράψουν τις σκέψεις τους χρησιμοποιώντας διαφορετικά μέσα (κείμενο, εικόνες, ήχο, βίντεο).
- να επιλέγουν τις πληροφορίες που θέλουν να κοινοποιήσουν σύμφωνα με τους στόχους τους
- εξοικειωθούν με πλατφόρμες εξ αποστάσεως διδασκαλίας.

τις στάσεις

Οι μαθητές-τριες να είναι σε θέση:

- να τοποθετούνται υπεύθυνα απέναντι στα σύγχρονα βιοηθικά ζητήματα.

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Παρουσίαση ppt ή ιστολόγιο,

βιντεοπροβολέας

1 Η/Υ

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1) Άμεσης διδασκαλίας, Χάρτης εννοιών, 2) Ομαδοσυνεργασίας, Σύγκριση θρησκευτικών κειμένων, 3) Διαλόγου, Ιστοεξερεύνηση στο διαδίκτυο, 4) Επίλυσης προβλημάτων, Μελέτη Περίπτωσης, 5) Παιχνιδιού/ Δράσης, Θετικό/ Αρνητικό, 6) Πρότζεκτ, Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης, 7) Αξιολόγησης: με την τεχνική «τέσσερις γωνίες».

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Μία διδακτική ώρα

1^η δραστηριότητα/ Άμεσης διδασκαλίας (5 λεπτά)

Χάρτης εννοιών με τα επιτεύγματα της Γενετικής/ Βιολογίας που αφορούν την αρχή, τη διάρκεια και τέλος της ανθρώπινης ζωής. Οι μαθητές και οι μαθήτριες καταγράφουν τα επιτεύγματα της Γενετικής και της Βιολογίας, καθώς και τα σχετικά βοηθητικά ζητήματα στην αρχή, στη διάρκεια και στο τέλος της ανθρώπινης ζωής. Για παράδειγμα για την Αρχή της Ζωής: π.χ. Ευγονική, Προγεννητικός έλεγχος, Αμβλώσεις, Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή, για τη διάρκεια της Ζωής: Μεταμοσχεύσεις, για το Τέλος της Ζωής: Εγκεφαλικός θάνατος. Στο τέλος της δραστηριότητας θα έχουν καταγραφεί τα βασικά βιοηθικά ζητήματα, τα οποία θα χρειαστούν στην ανάπτυξη παρακάτω. (Βλ. Φύλλο Εργασίας)

2^η δραστηριότητα / Διαλόγου (5 λεπτά)

Ιστοεξερεύνηση στο διαδίκτυο για εύρεση κειμένου θρησκευτικού περιεχομένου για τα βιοηθικά διλήμματα (π.χ. η Συνοδική Εγκύκλιος της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος για τις Μεταμοσχεύσεις). Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναζητούν θρησκευτικά κείμενα τα οποία αναφέρονται στις Μεταμοσχεύσεις και τα μελετούν (Βλ. Φύλλο Εργασίας).

3^η δραστηριότητα/ Ομαδοσυνεργασίας (10 λεπτά)

Σύγκριση θρησκευτικών κειμένων με κοινή προσέγγιση σε βιοηθικό ζήτημα (π.χ. ευγονική, άμβλωση, ευθανασία). Αναλύονται θρησκευτικά κείμενα τα οποία αντιμετωπίζουν ένα κοινό βιοηθικό θέμα. Για παράδειγμα γίνεται σύγκριση μέσα από επίσημα κείμενα των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών για το θέμα της ευθανασίας. Στο συγκεκριμένο θέμα καταδεικνύεται η κοινή στάση των θρησκειών απέναντι στο θάνατο και στην διακοπή της ανθρώπινης ζωής με τεχνητό τρόπο(Βλ. Φύλλο Εργασίας).

4^η δραστηριότητα/ Επίλυσης προβλήματος (15 λεπτά)

Μελέτη Περίπτωσης για τη χορήγηση ή μη της ευθανασίας σε ασθενείς τελικού σταδίου (αξιοποίηση κειμένου και φωτογραφίας). Παρουσιάζεται η φωτογραφία της Γαλλίδας δασκάλας Σεμπίρ Σαντάλ (2009) για την ευθανασία. Οι μαθητές/-τριες απαρτίζουν 5μελή ή 7μελή Επιτροπή Βιοηθικής και οι υπόλοιποι μαθητές/-τριες αποτελούν το κοινό που ακούει την απόφαση της Επιτροπής (Βλ. Φύλλο Εργασίας).

5^η Δραστηριότητα/ Παιχνιδιού-Δράσης (5 λεπτά)

Θετικό/ Αρνητικό για τις εφαρμογές της Γενετικής (ευγονική, πειράματα σε έμβρυα) σύμφωνα με τις απόψεις των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών. Με την τεχνική αυτή οι μαθητές και μαθήτριες εντοπίζουν τις θρησκευτικές θέσεις για τα επιτεύγματα και τις εφαρμογές της Γενετικής στην έναρξη της ανθρώπινης ζωής σε σχέση με την ευγονική (θεραπευτική ή μη), τα πειράματα για ερευνητικούς σκοπούς στα έμβρυα(Βλ. Φύλλο Εργασίας).

6^η Δραστηριότητα/ Αξιολόγησης (5 λεπτά)

Με την τεχνική τέσσερις γωνίες οι μαθητές και μαθήτριες συζητούν τις θέσεις που έχουν εκφραστεί σε επίσημα θρησκευτικά κείμενα για τα βιοηθικά ζητήματα. Με τον τρόπο αυτό γίνεται κατανοητός ο ρόλος των θρησκειών στα βιοηθικά ζητήματα

-Προαιρετική δραστηριότητα υλοποίησης πρότζεκτ (μεσοπρόθεσμο) με τίτλο:

Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης για τα επιτεύγματα της Γενετικής και τα βιοηθικά ζητήματα από θρησκευτική άποψη.

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το παρόν σενάριο μπορεί να διδαχθεί και με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

9 . ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Βάντσος, Μ. (2018). *Το επιστημονικά εφικτό και το ηθικά ορθό*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ostracon.

Γρινιζάκης, Μακάριος αρχ.(2014). *Εισαγωγή στη Βιοηθική*. Αθήνα: εκδ. Γρηγόρη.

Engelhardt, T. (2007). *Τα θεμέλια της Βιοηθικής. Μια χριστιανική θεώρηση*. μτφ. Πολυξένη Τσαλίκη, Αθήνα: Αρμός.

Κεσελόπουλος, Α.(2003). *Εκ του θανάτου εις την ζωήν. Θεολογική προσέγγιση στις προκλήσεις της βιοηθικής*. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Πουρνάρας.

Κόιος, Ν. (2003). *Ηθική θεώρηση των τεχνικών παρεμβάσεων στο ανθρώπινο γονιδίωμα*. Αθήνα.

Κόιος, Ν. (2006). *Βιοηθική. Συνοδικά κείμενα Ορθόδοξων Εκκλησιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη.

Κορναράκης, Κ. (2017).Ευθανασία: Ηθικάδιλήμματα πολιτισμικής αυτοσυνειδησίας. *Βιοηθικά 3(2)* Σεπτέμβριος, 81-94.

Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ. (2015). *Επιστήμες της Παιδαγωγικής και πρώτη εφηβεία. Συμβολή στη διδακτική μεθοδολογία της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης*, Αθήνα: Gutenberg.

Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ. (2019). *Τι θρησκευτικά χρειάζεται η εκπαίδευση σήμερα; Μια πολυδιάστατη έρευνα σε ελληνικό περιβάλλον*. Αθήνα: Gutenberg.

Μητροπούλου, Β. (2015). *Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών στη διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: OstraconPublishing.

Νικολαΐδης, Α. (2006). *Από τη Γένεση στη Γενετική*. Αθήνα: εκδ. Γρηγόρη

Νικόλαος, Μητρ. Φθιώτιδος. (2003). *Ευθανασία - Έγκλημα ή ευεργεσία; Λαμία*.

Φανάρας, Β. (2004). *Τεκνογονία και Αντισύλληψη στον Ορθόδοξο Γάμο. Ηθικά σχόλια και σύγχρονη έρευνα*. Θεσσαλονίκη: Το Παλίμψηστον.

Φανάρας, Β. (2001). Η θεώρηση της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής υπό το πρίσμα ετεροδόξων χριστιανικών ομολογιών και άλλων μονοθεϊστικών θρησκειών. *Θεολογία*, τόμος 72, τεύχος 20, Αθήνα: 663-682.

Χατζηνικολάου, Ν. Αρχ. (2002). *Ελεύθεροι από το γονιδίωμα*, Αθήνα.

Συναφή επιστημονικά περιοδικά:

-Ανοικτής πρόσβασης (OPEN ACCESS) περιοδικά (31) βιοηθικής

https://www.gfmer.ch/Medical_journals/Ethics.htm

-BIOETHICA <http://bioethics.gr/index.php/en/journal-bio-ethica>

- Πνευματική Διακονία – Τεύχος 10, Κύπρος 2011, Αφιέρωμα «Εκκλησία-Σύγχρονα βιοηθικά ζητήματα»

<http://edocs.imconstantias.org.cy/s/O0TOBkxRk3EDgVn#pdfviewer>

https://drive.google.com/file/d/1r26JPYN2dxdnV_WzV1kpmbHyqb7bn7O4/view

-Θεολογία <http://www.ecclesia.gr/greek/press/theologia/index.asp>

-Nature Genetics <https://www.nature.com/ng/>

-Jewish Law in Bioethics <https://www.myjewishlearning.com/article/jewish-bioethics-101/>

-Islam and Bioethics <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/846.pdf>

10 . ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλα εργασίας διδακτικού Σεναρίου

1.ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου «Θρησκείες και Βιοηθική»

Δημιουργός Βασίλειος Φανάρας

Βαθμίδα – Τάξη Λύκειο -Γ' Τάξη

1^η δραστηριότητα

Καταγράψτε όσα επιτεύγματα γνωρίζετε της Γενετικής και της Βιολογίας, τα οποία αναφέρονται στην αρχή, στη διάρκεια και στο τέλος της ανθρώπινης ζωής.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2^η δραστηριότητα

Αναζητήστε στο διαδίκτυο σχετικό κείμενο θρησκευτικού περιεχομένου για τις Μεταμοσχεύσεις και μελετήστε τις βασικές θέσεις που εκφράζονται σε αυτό (<https://www.eom.gr/ekklisia-kai-metamoscheyseis-organon-iston-kai-kyttaron/>).

3^η δραστηριότητα

Μελετήστε και συγκρίνετε τα παρακάτω θρησκευτικά κείμενα για το θέμα της ευθανασίας στις τρεις Αβρααμικές θρησκείες.

1^ο απόσπασμα

Το Ταλμούδ διδάσκει πως «θα ζητηθεί από κάθε άνθρωπο το αίμα του για αυτό και κανένας δεν έχει το δικαίωμα να κακοποιήσει το σώμα του, πόσο μάλλον να φτάσει έως το σημείο του θανάτου αφαιρώντας την ζωή που δόθηκε ως δώρο από τον Θεό».

2^ο απόσπασμα

«Η ανθρώπινη ζωή αποτελεί δώρο του Θεού προς τον άνθρωπο» και «η αφαίρεση της ζωής του ανθρώπου δεν είναι ηθικά αποδεκτή, διότι η πράξη αυτή είναι αντίθετη στην εντολή του Θεού «ου φονεύσεις»,² καθώς η ζωή θεωρείται ως θείο δώρο.³ Αντίθετα προβάλλεται η σημασία της έννοιας της ιερότητας της ζωής» και «μέσα από την εσχατολογική προοπτική της ύπαρξης διαφαίνεται το θεμέλιο της αμετάπτωτης και αδιάπτωτης αξίας του ανθρώπινου προσώπου».⁴

3^ο απόσπασμα

Κοράνιο 21:34-35 «Ο Θεός είναι που σας έπλασε, ο οποίος θα αφαιρέσει τη ζωή σας και έπειτα θα σας αναστήσει», 3:145 «δεν ανήκει σε κανέναν η πράξη του θανάτου εάν δεν συνοδεύεται από την έγκριση του Θεού και αν δεν είναι γραπτό (από το θέλημά του)», 30:40 «ο Θεός είναι που σας έπλασε και προνοεί για σας. Αυτός θα αφαιρέσει την ζωή και πάλι θα σας επαναφέρει σ'αυτήν».

Σχολιασμός κειμένων

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4^η δραστηριότητα

Μελέτη Περίπτωσης. Πέντε ή επτά μαθητές/-τριες συγκροτούν άτυπη Επιτροπή μελετούν και αποφασίζουν θετικά ή αρνητικά την περίπτωση αιτήματος ευθανασίας από την Γαλλίδα δασκάλα Σεμπέρ Σαντάλ μετά από σχετικό αίτημά της και δημοσίευση της φωτογραφίας της, λόγω ανίατης ασθένειας. Η υπόλοιπη τάξη σχολιάζει την απόφαση της επιτροπής. Σχετικό λινκ:

<https://www.makthes.gr/eythanasia-sygkinisi-kai-amichania-sti-gallia-gia-to-drama-52chronis-13828>

<https://www.pare-dose.net/102?print=print>

²Βάντσος Μ. (2011). Η αφαίρεση της ζωής. Ο βιοηθικός προβληματισμός στα ζητήματα της έκτρωσης και της ευθανασίας. Πνευματική Διακονία (10) 48.

³Μπένζος, Μ. (2008). Νεοελληνική Φιλοσοφία της Θρησκείας, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 233.

⁴ Κορναράκης, Κ. (2017). Ευθανασία: Ηθικά διλήμματα πολιτισμικής αυτοσυνειδησίας. Βιοηθικά 3(2) Σεπτέμβριος, 94.

<https://www.in.gr/2008/03/21/world/pethane-i-gallida-stin-opoia-i-dikaiosyni-arnithike-tin-eythanasia/>

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΝΑΙ ΟΧΙ

Σκεπτικό Απόφασης

.....
.....
.....
.....
.....
.....

5^η Δραστηριότητα

Καταγράψτε με την τεχνική Θετικό/ Αρνητικό τις απόψεις των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών για τις εφαρμογές της Γενετικής (ευγονική, πειράματα σε έμβρυα).

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

ΘΕΤΙΚΟ ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΙΟΥΔΑΪΣΜΟΣ

ΘΕΤΙΚΟ ΑΡΝΗΤΙΚΟ

ΙΣΛΑΜ

ΘΕΤΙΚΟ	ΑΡΝΗΤΙΚΟ

6^η Δραστηριότητα

Συζητήστε (με την τεχνική τέσσερις γωνίες) τις απόψεις που μελετήσατε από διάφορα θρησκευτικά κείμενα πάνω στα βιοηθικά ζητήματα.

2ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Δομή Διδακτικού Σεναρίου

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου «Εξουσία διακονίας»

Δημιουργός Νικόλαος Γ. Τσιρέβελος

Βαθμίδα – Τάξη Γ' Λυκείου

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

- **Γνωστικό αντικείμενο:** Θρησκευτικά
- **Θεματικό πεδίο:** Ορθόδοξη Εκκλησία και δημόσιος χώρος
- **Θεματική ενότητα 4:** Εκκλησία, Πολιτεία και Πολιτική

- **Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ**

Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση :

- Να ανακαλύπτουν τις βασικές θέσεις της ορθόδοξης θεολογίας για την πολιτική και την εξουσία μέσα από βιβλικά και εκκλησιαστικά κείμενα.

- Να αναδεικνύουν διαστάσεις της ευθύνης που φέρουν οι χριστιανοί για τη μεταμόρφωση της κοινωνίας.

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Μπορεί να επεκταθεί/συνδυασθεί στα ακόλουθα γνωστικά αντικείμενα: Ιστορία - Πολιτική Παιδεία – Κοινωνιολογία.

Χρονική διάρκεια 1 διδακτική ώρα (45 λεπτά)

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/-τριών για το προς μελέτη θέμα)– ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το συγκεκριμένο σενάριο επιδιώκει να ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/-τριες να ανακαλύψουν την Ορθόδοξη θεολογική θέση για την πολιτική και την εξουσία. Συνήθως οι περισσότεροι μαθητές/-τριες επαναλαμβάνουν με στερεοτυπικό τρόπο ότι η Εκκλησία διατηρεί μία δύναμη εξουσίας στον ελληνικό χώρο. Μέσα από αυτό το σενάριο οι μαθητές/-τριες διερευνούν τη βασική θέση για την εξουσία των χριστιανών, όπως αυτή διδάσκεται στο Ευαγγέλιο (Ιω. 13, 4-9 και 12-17). Έτσι λοιπόν η εξουσία των μελών του Σώματος του Χριστού είναι η διακονία. Αυτό δίδαξε ο Χριστός και αυτό ακολούθησαν οι ανά τους αιώνες μαθητές και μαθήτριες Του (Παπαθανασίου: 2015).

Ο περιορισμένος χρόνος της μίας διδακτικής ώρας δεν προσφέρεται για ευρύτερη διερεύνηση του θέματος. Επομένως, επιλέγεται ένα ευαγγελικό απόσπασμα, το οποίο οι μαθητές/μαθήτριες διερευνούν μέσα από την τέχνη, αλλά και ένα σύγχρονο παράδειγμα (Μπίστης, 2010. Γιαννουλάτος, 2015), που εξετάζουν με τεχνικές του εκπαιδευτικού

δράματος. Το συγκεκριμένο παράδειγμα αναδεικνύει μια άλλη στάση των χριστιανών και μάλιστα ενός υψηλόβαθμου κληρικού, ο οποίος αντιστάθηκε με τον τρόπο του απέναντι στην ολοκληρωτική τυραννία της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα (1967-1974). Συγχρόνως, όμως, οι μαθητές/-τριες ωθούνται να ανακαλύψουν την προσωπική ευθύνη των χριστιανών για την μεταμόρφωση του κόσμου, να αποτιμήσουν αυτή τη στάση και να έχουν ως πρότυπο στη ζωή τους τέτοια παραδείγματα που αγωνιούν και αγωνίζονται για τη θεραπεία του κακού και την διακονική προσφορά σε κάθε άνθρωπο ανεξάρτητα από την εθνική καταγωγή, το φύλο, τη θρησκευτική πίστη, την κοινωνική τάξη και κάθε ιδιαιτερότητα.

Η επιλογή των συγκεκριμένων θεμάτων και τεχνικών έχει ως βασική επιδίωξη την κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/-τριών, οι οποίοι συνήθως λόγω των Πανελλήνιων εξετάσεων δε δίδουν ιδιαίτερη έμφαση στο Μάθημα των Θρησκευτικών. Η επιλογή δύο θεμάτων και οι βιωματικές τεχνικές επιδιώκουν επιπρόσθετα τη μάθηση με έναν απλό και δημιουργικό τρόπο (Heathcote, 2015. Κουκουνάρας Λιάγκης, 2015). Σε αυτά τα πλαίσια ο/η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως φορέας της μάθησης και εμπυχωτής που δημιουργεί τις προϋποθέσεις για να ανακαλύψουν οι μαθητές/-τριες τη νέα γνώση, να την αξιολογήσουν και ενδεχομένως να αναστοχαστούν (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2019). Τέλος το όλο σενάριο μπορεί με μικρές αλλαγές να χρησιμοποιηθεί και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Μητροπούλου, 2015).

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές/-τριες απαιτείται να γνωρίζουν ή να θυμηθούν τους όρους «πολιτική», «πολίτης», τους οποίους έχουν διδαχθεί στο μάθημα της Πολιτικής Παιδείας στην Α΄ Λυκείου. Επίσης, στην Γ΄ Λυκείου γνωρίζουν τα ιστορικά γεγονότα σχετικά με τη δικτατορία των στρατιωτικών στην Ελλάδα (1967-1974). Όσον αφορά τις θεολογικές γνώσεις απαιτείται να γνωρίζουν τα γεγονότα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το Μυστικό Δείπνο. Όσον αφορά τις δεξιότητες να μπορούν να διακρίνουν ότι ο ρόλος των χριστιανών είναι η προσφορά της ανιδιοτελούς αγάπης σε κάθε άνθρωπο και αυτή αποτελεί η μόνο μορφή εξουσίας τους, δηλαδή η σταυρωτική αγάπη. Τέλος, αυτή την αλήθεια παρακινούνται να τη διακρίνουν από κάθε μορφή καταδυνάστευσης και καλούνται να εφαρμόσουν την διακονική προσφορά προς κάθε άνθρωπο στη ζωή τους.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοπός: Οι μαθητές/-τριες να διερευνούν τις ευαγγελικές αρχές σχετικά με την εξουσία και να εντοπίζουν την ευθύνη του χριστιανού για μεταμόρφωση του κόσμου.

Γνώσεις

Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση :

- να ανακαλύπτουν τις βασικές θέσεις της ορθόδοξης θεολογίας για την πολιτική και την εξουσία μέσα από βιβλικά και εκκλησιαστικά κείμενα,
- να αναδεικνύουν διαστάσεις της ευθύνης που φέρουν οι χριστιανοί για τη μεταμόρφωση της κοινωνίας.

Δεξιότητες

Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση :

- να σχετίζουν τη θεολογική αναζήτηση με τις δυνατότητες που προσφέρει η τέχνη,
- να αναπτύσσουν την ικανότητα της συνεργασίας μέσα από ομάδες και να δημιουργούν θετικές σχέσεις ,
- να καλλιεργήσουν τον διάλογο και την κριτική τους ικανότητα μέσα από την αλληλεπίδραση,
- να προάγουν τη δημιουργικότητά τους και την αισθητική τους αντίληψη μέσα από την έρευνα και τη μελέτη,
- να αναστοχάζονται με βάση τις θεολογικές αναζητήσεις για τον πολιτικό και κοινωνικό βίο.

Στάσεις

Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση :

- να οργανώνουν τις πληροφορίες και τις αξίες που ανακαλύπτουν,
- να αποτιμούν την εκκλησιαστική και πολιτική πράξη μέσα από τον θεολογικό λόγο,
- να διαμορφώνουν με βάση τη θεολογική γνώση στάσεις πολιτικού βίου,
- να καταστούν ενεργοί πολίτες στην κοινωνία.

Ψηφιακές δεξιότητες (σε περίπτωση προσαρμογής του σεναρίου σε εξ αποστάσεως εκπαίδευση και αξιοποίηση ΤΠΕ):

- να καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη και τη δημιουργική ικανότητα με βάση τις νέες τεχνολογίες,
- να εξοικειωθούν με τις νέες τεχνολογίες και την ΤΠΕ,
- να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών για εκπαιδευτικούς λόγους και με απώτερο σκοπό να τις συνδέσουν και με την εκπαιδευτική διαδικασία στην πράξη.

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Παρουσίαση ppt ή ιστολόγιο, προβολικό, 1 Η/Υ, Φόρμα σχεδιασμού προσαρμοσμένη για τη δραστηριότητα.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ομαδοσυνεργατική και Βιωματική μέθοδος, ιδεοθύελλα, έντεχνος συλλογισμός («Γνωρίζω/Προβληματίζομαι/Εξερευνώ»), μελέτη περίπτωσης, ανακριτική καρτέκλα, προσωπικά ημερολόγια. Η αξιολόγηση είναι διερευνητική (ιδεοθύελλα), διαμορφωτική (μοτίβο έντεχνου συλλογισμού, μελέτη περίπτωσης, ανακριτική καρτέκλα) και τελική (προσωπικά ημερολόγια).

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ (ενδεικτικά: περιγραφή δραστηριοτήτων, σταδίων/φάσεων, ενεργειών εκπαιδευτικού και μαθητών)

Α΄ Φάση – 7΄

1^ο Βήμα: Ο/Η εκπαιδευτικός αναφέρει ότι στο σημερινό μάθημα οι μαθητές/-τριες θα διερευνήσουν την παρουσία της Εκκλησίας στο δημόσιο χώρο με βάση την ερμηνευτική οπτική της Ορθόδοξης θεολογίας.

2^ο Βήμα: Ο/Η εκπαιδευτικός σχεδιάζει έναν κύκλο στον πίνακα και γράφει στο κέντρο τη λέξη «πολιτική». Στη συνέχεια με την τεχνική της ιδεοθύελλας καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να αναφέρουν σε 2' όσες πιο πολλές σχετικές λέξεις.

3^ο Βήμα: Ο/Η εκπαιδευτικός ή ένας-δύο μαθητές/μία-δύο μαθήτριες αποτυπώνουν προφορικά την εικόνα της τάξης για τη σημασία της πολιτικής συνδέοντας σε προτάσεις τις λέξεις που έχουν γραφεί στον πίνακα. Έπειτα, ο/η εκπαιδευτικός αναφέρεται με ερώτηση στο ποια μπορεί να είναι η σχέση της Ορθόδοξης Εκκλησίας με την πολιτική.

Β' Φάση – 1'

1^ο Βήμα: Ο/Η εκπαιδευτικός διαβάσει την ευαγγελική περικοπή (Ιω. 13, 4-9 και 12-17). Στη συνέχεια, καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να με την τεχνική του έντεχνου συλλογισμού «Γνωρίζω/Προβληματίζομαι/Εξερευνώ» να εντοπίσουν στοιχεία της ευαγγελικής περικοπής στον πίνακα ζωγραφικής *Ο Χριστός πλένει τα πόδια του Πέτρου* του FordMadoxBrown. Ο πίνακας προβάλλεται μέσω προβολικής μηχανής και την αξιοποίηση ιστολογίου/rppt. Τα ερωτήματα που βοηθούν στην ανάλυση του κειμένου σε συνδυασμό με τον πίνακα είναι:

-Τι γνωρίζεις σχετικά με αυτό το θέμα;

-Ποια ερωτήματα ή αμφιβολίες ή συγχύσεις συνεχίζεις να έχεις;

-Τι είναι αυτό που σε κάνει να θέλεις να επεκτείνεις την έρευνά σου;

2^ο Βήμα: Οι μαθητές/-τριες εντοπίζουν στοιχεία της περικοπής στον πίνακα. Θέτουν ερωτήσεις, τις οποίες ο/η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα και καλούνται να αποφασίσουν για την πιο σημαντική ερώτηση.

Γ' Φάση – 20'

1^ο Βήμα: Ο/Η εκπαιδευτικός αναφέρεται επιγραμματικά σε περιπτώσεις χριστιανών που αντιστάθηκαν στην εξουσία και πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους προς τον άνθρωπο ανεξαρτήτου εθνικότητας, γλώσσας, φύλου, θρησκευτικής πίστης, κοινωνικής τάξης.

2^ο Βήμα: Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές/-τριες με την τεχνική μελέτη περίπτωσης να διερευνήσουν τον τρόπο αντίστασης κληρικών απέναντι στην στρατιωτική διδακτορία στην Ελλάδα. Οι μαθητές/-τριες μελετάνε ατομικά ή σε ομάδες κείμενα το γεγονός προσφοράς τροφίμων και ιατροφαρμακευτικού υλικού από τον Επίσκοπο Ανδρούσης και καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών Αναστασίου Γιαννουλάτου (νυν Αρχιεπισκόπου Αλβανίας). Τα κείμενα είναι του Νίκου Μπίστη και του ίδιου του πρωταγωνιστή.

3^ο Βήμα: Οι μαθητές/-τριες με την τεχνική της ανακριτικής καρέκλας διερευνούν τα κίνητρα των αποφάσεων και αναγνωρίζουν ότι η εξουσία της Εκκλησίας είναι η διακονική της προσφορά. Ένας μαθητής/Μία μαθήτρια αναλαμβάνει τον ρόλο του Επισκόπου και οι υπόλοιποι του/της κάνουν ερωτήσεις σχετικά με αυτό το γεγονός και τις αποφάσεις που έλαβε.

4^ο Βήμα: Ακολουθεί σύντομη συζήτηση.

Δ΄ Φάση – 7΄

1^ο Βήμα: Οι μαθητές/-τριες αναλαμβάνουν τους ρόλους των φοιτητών/-τριών που έλαβαν τη βοήθεια του Επισκόπου Ανδρούσης Αναστασίου Γιαννουλάτου στη Νομική Σχολή το 1973. Οι μαθητές/-τριες γράφουν ημερολόγιο αναστοχασμού με όριο 50 λέξεις.

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (π.χ. στην περίπτωση συνθηκών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης)

Α΄ Φάση: Ιδεοθύελλα με το ψηφιακό εργαλείο sli-do.

Β΄ Φάση: Προβολή εικόνας από ιστολόγιο ή από τον Η/Υ του/της εκπαιδευτικού με διαμοιρασμό οθόνης.

Γ΄ Φάση: Οι μαθητές/-τριες μπορούν να συνεργαστούν σε ομάδες μέσω της πλατφόρμας της σύγχρονης εκπαίδευσης. Η εναλλακτική πρόταση μπορεί να γίνει με προσαρμογή μέσω του padlet.

Δ΄ Φάση: Μπορεί να αξιοποιηθεί η Γραφίς ή το padlet ή τα Googlearchives και οι μαθητές/-τριες να προσθέσουν εκτός από το σύντομο κείμενό τους μια εικόνα ή ένα βίντεο. Εναλλακτικά μπορούν να δημιουργήσουν μία ατομική ή ομαδική ανάρτηση σε ιστολόγιο.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Γιαννουλάτος, Αν. (2015), *Η λησμονημένη εντολή Πορευθέντες... από τον λήθαργο στην αφύπνιση*, Αθήνα: Αποστολική Διακονία, σ. 181-182.

Heathcote, D. (2004), *Drama as a Learning Medium*. PortsmouthHeinemann.

Κουκουνάρας Λιάγκης Μ. (2015), *Επιστήμες της Παιδαγωγικής και πρώτη εφηβεία. Συμβολή στη διδακτική μεθοδολογία της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης*, Αθήνα: Gutenberg, σ. 212 κε..

Κουκουνάρας Λιάγκης Μ. (2019), *Τι θρησκευτικά χρειάζεται η εκπαίδευση σήμερα; Μια πολυδιάστατη έρευνα σε ελληνικό περιβάλλον*, Αθήνα: Gutenberg.

Μητροπούλου, Β. (2015). *Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών στη διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: OstraconPublishing.

Μπίστης, Ν. (2010), *Προχωρώντας κι αναθερώνοντας*, Αθήνα: Πόλις, σ. 173.

Παπαθανασίου, Αθ. (2015), *Η ρήξη με το μηδέν. Σφηνάκια πολιτικής θεολογίας*, Αθήνα: Αρμός, σ. 123-126.

Τσιρέβελου, Ν. (2015). *Θεολογική θεμελίωση της Ορθόδοξης μαρτυρίας*. Σπουδή στο έργο του Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστασίου, Θεσσαλονίκη: Ostracon Publ..

Τσιρέβελου, Ν. (2023), «Τέχνη - Πολιτισμός - Δημιουργικότητα: Τεχνικές επικοινωνίας και αναστοχασμού στη Θρησκευτική Εκπαίδευση», στο Β. Μητροπούλου, *Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών*, Τμ. 4 -Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου Θεολόγων Θρησκευτική Εκπαίδευση: Σύγχρονες τάσεις και επικαιρότητα, τμ. 4, σ. 600-612

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλα εργασίας διδακτικού Σεναρίου

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Εξουσία διακονία

Δημιουργός Νικόλαος Γ. Τσιρέβελος

Βαθμίδα – Τάξη Γ' Λυκείου

1^η Δραστηριότητα

Ποιες λέξεις σας έρχονται αμέσως στη σκέψη, όταν ακούτε τη λέξη «πολιτική».

.....
.....

2^η Δραστηριότητα

Διαβάζουμε το παρακάτω απόσπασμα από το κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο.

Ο Χριστός πλένει τα πόδια των μαθητών

«4 [ενν. Ο Ιησούς] Σηκώνεται, λοιπόν, από το τραπέζι που δειπνούσαν, βγάζει το μιάτιό του, παίρνει μια πετσέτα και τη ζώνεται· 5 έπειτα βάζει νερό στη λεκάνη κι αρχίζει να πλένει τα πόδια των μαθητών και να τα σκουπίζει με την πετσέτα που είχε ζωστεί. 6 Φτάνει λοιπόν και στο Σίμωνα Πέτρο· αυτός του λέει: «Εσύ, Κύριε, θα μου πλύνεις τα πόδια;». 7 «Αυτό που κάνω εγώ», του αποκρίθηκε ο Ιησούς, «εσύ δεν το καταλαβαίνεις τώρα· θα το καταλάβεις όμως αργότερα». 8 Του λέει ο Πέτρος: «Ποτέ δε θα σ' αφήσω να μου πλύνεις τα πόδια». «Αν δεν σε πλύνω», του αποκρίθηκε ο Ιησούς, «δεν έχεις θέση κοντά μου». 9 Του λέει τότε ο Σίμων Πέτρος: «Αν είναι έτσι, Κύριε, όχι μόνο τα πόδια να μου πλύνεις αλλά και τα χέρια και το κεφάλι». [...] 12 Όταν τους έπλυνε τα πόδια, φόρεσε το μιάτιό του, πήρε πάλι τη θέση του στο τραπέζι και τους είπε: «Καταλαβαίνετε τι έκανα σ' εσάς; 13 Εσείς με φωνάζετε “Διδάσκαλε” και “Κύριε”, και σωστά το λέτε, γιατί είμαι. 14 Αν, λοιπόν, εγώ ο Κύριος κι ο Διδάσκαλος σας έπλυνα τα πόδια, έχετε κι εσείς την υποχρέωση να πλένετε ο ένας τα πόδια του άλλου. 15 Σας έδωσα το παράδειγμα, για να κάνετε κι εσείς όπως έκανα εγώ. 16 Η αλήθεια είναι πως δεν υπάρχει δούλος ανώτερος από τον κύριό του, ούτε απεσταλμένος ανώτερος από κείνον που τον έστειλε. 17 Εάν τα μάθατε αυτά, θα είστε μακάριοι αν τα εφαρμόζετε κιόλας» (Ιω. 13, 4-9 και 12-17).

Παρατηρείστε για 1' τον πίνακα του Ford Madox Brown που έχει τίτλο *Ο Χριστός πλένει τα πόδια του Πέτρου* και προσπαθήστε να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις.

-Τι γνωρίζετε ή τι άλλο γνωρίζετε σχετικά με το θέμα του πίνακα;

.....
.....

-Ποια ερωτήματα ή αμφιβολίες έχετε;

.....
.....

-Τι είναι αυτό που θα θέλατε να επεκτείνετε στην έρευνά σας για το συγκεκριμένο θέμα;

.....
.....

3^η Δραστηριότητα

Διαβάζουμε την παρακάτω πραγματική ιστορία.

«Αθήνα, Φεβρουάριος 1973. Η εξέγερση των φοιτητών/φοιτητριών της Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών ξέσπασε κατά της Δικτατορίας. Εκεί βρίσκεται ο Επίσκοπος Ανδρούσης και καθηγητής της Θεολογικής Σχολής των Αθηνών Αναστάσιος Γιαννουλάτος. Παρακολουθεί τα γεγονότα και προβληματίζεται για το αν πρέπει να βοηθήσει τους φοιτητές/τις φοιτήτριες, περνώντας τους κρυφά τρόφιμα και φάρμακα. Γνωρίζει όμως ότι όσοι είναι ενάντια στο δικτατορικό καθεστώς και βοηθούν τους φοιτητές, φυλακίζονται και εξορίζονται. Ένας μαθητής/Μία μαθήτρια αναλαμβάνει τον ρόλο του Επισκόπου Ανδρούσης Αναστασίου. Οι υπόλοιποι μαθητές/μαθήτριες αναλαμβάνουν να του κάνουν ερωτήσεις σχετικά με αυτό το γεγονός και τις αποφάσεις που έλαβε» (διασκευή από Γιαννουλάτος, Αν. (2015), *Η λησμονημένη εντολή Πορευθέντες... από τον λήθαργο στην αφύπνιση*, Αθήνα: Αποστολική Διακονία, σ. 181-182).

Τι θα ρωτούσατε στον Επίσκοπο Ανδρούσης γι' αυτή του την απόφαση;

.....
.....

.....
.....
.....
.....

4^η Δραστηριότητα

Όλες και όλοι έχουμε τον ρόλο των φοιτητριών/φοιτητών που έλαβαν τη βοήθεια του Επισκόπου Ανδρούσης Αναστασίου Γιαννουλάτου στη Νομική Σχολή το 1973. Το ίδιο βράδυ μετά το περιστατικό, τι θα γράφετε πολύ σύντομα στο προσωπικό σας ημερολόγιο σχετικά με αυτό το γεγονός (30 λέξεις);

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Δομή Διδακτικού Σεναρίου

1. Ταυτότητα

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: Οι θέσεις του Χριστιανισμού στα ερωτήματα της επιστήμης.

Εφαρμογές της Γενετικής - Βιοηθική.

Δημιουργός: Γούλας Κωνσταντίνος

Τάξη: Γ΄ Λυκείου

Γνωστικό αντικείμενο: Θρησκευτικά

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές: Δογματική, Ηθική

Θεματικό Πεδίο: Χριστιανική ζωή (Ζωή και Θάνατος)

Θεματική Ενότητα: Βιοηθικοί προβληματισμοί

Συμβατότητα με ΠΣ άλλων γνωστικών αντικειμένων: Βιολογία, Κοινωνιολογία, Φιλοσοφία

Χρονική διάρκεια: 2 – 6 ώρες

2. Σκεπτικό σεναρίου - Επιστημονικό περιεχόμενο -

Το συγκεκριμένο διδακτικό σενάριο επιλέχθηκε διότι βασίζεται σε ηθικούς προβληματισμούς σχετικά με τη συνεχή εξέλιξη της τεχνολογίας στο χώρο της ιατρικής και της βιολογίας και στην καταγραφή των κριτηρίων και των προτάσεων της Εκκλησίας στη χρήση αυτής της τεχνολογίας.

Οι μαθητές/-τριες έχουν τη δυνατότητα να καταγράψουν την εξέλιξη της ιατρικής στον τομέα των μεταμοσχεύσεων και την ανάγκη συμπόρευσής τους με τη χριστιανική ηθική και τις πανανθρώπινες αξίες.

Προσφέρει την ευκαιρία να διερευνηθούν τα ζητήματα των μεταμοσχεύσεων και των γενετικών εξετάσεων μέσα από το πρίσμα της χριστιανικής ηθικής.

Οι μαθητές/-τριες συσχετίζουν τη δυναμική της εποχής μας για πρόοδο, έμπνευση και δημιουργία στις βιοτεχνολογικές επιστήμες με το αίτημα της Εκκλησίας για σύνεση, έλεγχο και σεβασμό στο ανθρώπινο πρόσωπο.

Από άποψη επιστημονικού και γνωστικού περιεχομένου, το διδακτικό σενάριο, δίνει τη δυνατότητα να διατυπωθούν συλλογισμοί για την επιστήμη που αλλάζει τη ζωή του ανθρώπου και για την Εκκλησία που προορισμός της είναι η μεταμόρφωση της ζωής και η κατάργηση του θανάτου.

3. Προαπαιτούμενες γνώσεις

Επιθυμητές βασικές γνώσεις στα ανθρώπινα δικαιώματα και τη χριστιανική ηθική διδασκαλία. Επίσης, δεξιότητες ψηφιακού γραμματισμού θα συνεισφέρουν εφόσον υφίστανται στην ευχερέστερη επεξεργασία εικόνων και χρήση διαδικτυακών εργαλείων.

4. Σκοπός σεναρίου - Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

- Οι μαθητές/-τριες να κατανοήσουν ότι η Βιοηθική αποτελεί το σημείο τομής διαφορετικών επιστημονικών πεδίων και να διερευνήσουν την αποστολή, τους σκοπούς και τις βασικές αρχές που τη διέπουν οι οποίες συμπορεύονται με τη χριστιανική ηθική και τις πανανθρώπινες αξίες.
- Να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των θεωρήσεων της βιοτεχνολογίας και της Εκκλησίας, για το ζήτημα της ζωής και του θανάτου.
- Να διερευνούν μέσα από το πρίσμα της χριστιανικής ηθικής τα ζητήματα της ευθανασίας, των μεταμοσχεύσεων, καθώς και των γενετικών εξετάσεων.

Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:

- να μπορούν να εντοπίζουν περιπτώσεις εκμετάλλευσης και υποτίμησης του ανθρώπινου προσώπου μέσα στα πλαίσια της εξέλιξης και της προόδου της επιστήμης,
- να αναγνωρίζουν τη διαχρονικότητα και την αλήθεια του λόγου της Εκκλησίας για την αξία του ανθρώπου και τη διασφάλιση της ελευθερίας του,
- να διατυπώνουν συλλογισμούς για την κατάργηση του θανάτου μέσα στην Εκκλησία.

5. Οργάνωση της διδασκαλίας και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή

A) Προαπαιτούμενες γνώσεις και επιθυμητές δεξιότητες:

- Να έχουν βασικές γνώσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Να γνωρίζουν αδρομερώς τη χριστιανική ηθική.
- Να γνωρίσουν αδρομερώς την εξέλιξη της τεχνολογίας και της ιατρικής στον τομέα των μεταμοσχεύσεων και των γενετικών εξετάσεων.
- Να συνεργάζονται.
- Να συνεισφέρουν με νέες ιδέες και προτάσεις όσον αφορά τη συμπόρευση της χριστιανικής ηθικής με την εξέλιξη της βιοτεχνολογίας.
- Να έχουν βασικές δεξιότητες ψηφιακού γραμματισμού.

B) Προετοιμασία και Οργάνωση της διδασκαλίας και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή:

- Δημιουργία Ομάδων 4-5 μαθητών/τριών.
- Κείμενα – φωτοτυπίες, Φύλλα εργασιών.
- Αίθουσα των Η/Υ (ppt).
- Γενικά αξιοποίηση των εκπαιδευτικών λογισμικών και των υπηρεσιών των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

6. Διδακτική προσέγγιση

Διδακτική προσέγγιση:

- Ομαδοσυνεργατική, καθοδηγούμενος διάλογος-συζήτηση, βιωματική, διερεύνηση πηγών.
 - Τεχνικές άμεσης διδασκαλίας, διαλόγου, επίλυσης προβλήματος, δράσης.
- Πλαίσιο αξιολόγησης: Σε επόμενο βήμα.

7. Αναλυτική περιγραφή διδακτικής πορείας και περιγραφή δραστηριοτήτων

2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

	Χρόνος	Τίτλοι φάσεων/ Διδακτικών βημάτων	Δραστηριότητες Διδακτικές τεχνικές & διδακτικά εργαλεία
1	10'	Βιώνοντας	Ο/Η εκπαιδευτικός προβάλλει ένα απόσπασμα διάρκειας 5 περίπου λεπτών από την ταινία «Η αδελφή μου κι εγώ» (My sister's keeper), https://www.youtube.com/watch?v=shlgnez2Qxg και https://www.youtube.com/watch?v=0L-sINuH_cc όπου οι μαθητές/-τριες θα παρακολουθήσουν τις εφαρμογές της Γενετικής Μηχανικής («κατά παραγγελία» έμβρυο με επέμβαση στο ανθρώπινο γονιδίωμα DNA) για τη θεραπεία του μικρού κοριτσιού.

2	25'	Νοηματοδοτώντας	7. Δραστηριότητα καθοδηγούμενου διαλόγου - συζήτησης Γνωρίζω/ Προβληματίζομαι/ Εξερευνώ: Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να καταγράψουν τα θέματα που διαπραγματεύεται το απόσπασμα της ταινίας που παρακολούθησαν. Στη συνέχεια, μοιράζεται σε κάθε ομάδα Φύλλο Εργασίας 1 με θέμα συγκεκριμένες εφαρμογές της Γενετικής Μηχανικής, όπως την υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, την επιλογή εμβρύων, τις μεταμοσχεύσεις, την ευθανασία, την έρευνα στον άνθρωπο και στα ζώα και τις γενετικές εξετάσεις. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να επιλέξουν μία εφαρμογή και να βρουν πληροφορίες από την ιστοσελίδα της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής (www.bioethics.gr). 8.
3	30'	Αναλύοντας	9. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει τις πληροφορίες που κατέγραψε και ακολουθεί συζήτηση. Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός με τη βοήθεια θεολογικών κειμένων καθώς και του κειμένου της Σύμβασης Οβιέδο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική καθοδηγεί τη συζήτηση στη διδασκαλία της Εκκλησίας για τη χρήση της τεχνολογίας και την εφαρμογή της επιστήμης στη ζωή του ανθρώπου. 10.
4	20'	Εφαρμόζοντας	11. Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να συνεργαστούν για να καθορίσουν τα κριτήρια με τα οποία θα μπορεί να εφαρμόζεται η Γενετική Μηχανική έτσι ώστε να διασφαλίζεται ο σεβασμός του προσώπου, η ελευθερία του ανθρώπου αλλά και η αξία της ανθρώπινης ζωής.

8. Πιθανές επεκτάσεις – Παραλλαγές σεναρίου

Το σενάριο είναι δομημένο ούτως ώστε να λειτουργεί και στη σχολική αίθουσα αλλά και σε συνθήκες ΕΞΑΕ και επείγουσας απομακρυσμένης διδασκαλίας, καθώς περιέχει τα στοιχεία εκείνα που ευνοούν τη μετάβαση σε ιστοτόπους και τη δημιουργία φύλλων εργασίας σε πλατφόρμες (e-me, e-class, webex, zoom, teams κλπ). Παράλληλα, τα διαδικτυακά εργαλεία που προτείνονται είναι δωρεάν, εφαρμόζονται και σε περιβάλλον χωρίς σύνδεση και δεν απαιτούν πολύπλοκο «κατέβασμα» και χρονοβόρα «εγκατάσταση». Εναλλακτικά ο/η εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα αφιερώσει μία διδακτική ώρα σε κάθε ομάδα ώστε να παρουσιάσει το θέμα με το οποίο ασχολήθηκε.

9. Επιπλέον Πηγές- Υλικό- Βιβλιογραφία – Δικτυογραφία

1. Ιεροθέου Σ. Βλάχου, Μικρά Είσοδος στην Ορθόδοξη Πνευματικότητα (Αποστολική Διακονία).
2. Κ. Δελικωσταντής, Ο πολιτισμός της αλληλεγγύης, κοινωνιολογικές και θεολογικές προσεγγίσεις, Αθήνα 2013 (Έννοια)
3. «Επιστήμες, Τεχνολογίες αιχμής και Ορθοδοξία», Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο 4-8 Οκτωβρίου 2000, Αθήνα 2002 (Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος)
4. π. Μιχαήλ Καρδαμάκης, Ορθόδοξη Πνευματικότητα, Αθήνα 1993 (Ακρίτας).
5. Μητροπολίτης Μεσογαίας και Λαυρεωτικής Νικόλαος, Ελεύθεροι από το γονιδίωμα
6. Α. Κοσμόπουλος, Σχεσιοδυναμική παιδαγωγική του προσώπου, Αθήνα 1995 (Γρηγόρη).

7. Μ. Κουκουνάρας-Λιάγκης, Εκπαιδευτικοί εν δράσει, νέα πολυτροπική διδακτική, Αθήνα 2011 (Γρηγόρη).
8. Παλαιότερα σχολικά διδακτικά εγχειρίδια:
9. Μητροπολίτης Μεσογαίας και Λαυρεωτικής Νικόλαος, Ελεύθεροι από το γονιδίωμα, Προσεγγίσεις Ορθόδοξης Βιοηθικής, Αθήνα 2002 (Σταμούλης)
10. ΙΕΠ, <http://iep.edu.gr/el/thriskoftika-didaktiko-yliko>
11. Γαλιλαία: Μονάδα Ανακουφιστικής Φροντίδας, www.galilee.gr
<https://galilee.gr/galilaia/>.
12. Ιστοτόπος της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής και Τεχνοηθικής www.bioethics.gr
13. Εκπαιδευτικό υλικό για μαθητές:
https://bioethics.gr/api/files/download/1273/Booklet_for_schools_final.pdf?attachment=false

10. Παράρτημα (γ) Φύλλα Εργασίας διδακτικού σεναρίου

Γ' Λυκείου: Θεματικό Πεδίο: Χριστιανική ζωή (Ζωή και Θάνατος)

Θεματική Ενότητα: Βιοηθικοί προβληματισμοί

Φύλλο Εργασίας 1. Ομάδα Α Αφού μεταβείτε στον ιστοτόπο:

https://bioethics.gr/api/files/download/1273/Booklet_for_schools_final.pdf?attachment=false **να** μελετήσετε το δεύτερο κεφάλαιο που αναφέρετε στις μεταμοσχεύσεις. Στη συνέχεια συζητήστε στην ομάδα για το θέμα αυτό και καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας.

Φύλλο Εργασίας 1. Ομάδα Β Αφού μεταβείτε στον ιστοτόπο:

https://bioethics.gr/api/files/download/1273/Booklet_for_schools_final.pdf?attachment=false **να** μελετήσετε το τρίτο κεφάλαιο που αναφέρετε στην ευθανασία. Στη συνέχεια συζητήστε στην ομάδα για το θέμα αυτό και καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας.

Φύλλο Εργασίας 1. Ομάδα Γ Αφού μεταβείτε στον ιστοτόπο:

https://bioethics.gr/api/files/download/1273/Booklet_for_schools_final.pdf?attachment=false **να** μελετήσετε το τέταρτο κεφάλαιο που αναφέρετε στην έρευνα στον άνθρωπο και τα ζώα. Στη συνέχεια συζητήστε στην ομάδα για το θέμα αυτό και καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας.

Φύλλο Εργασίας 1. Ομάδα Δ Αφού μεταβείτε στον ιστοτόπο:

https://bioethics.gr/api/files/download/1273/Booklet_for_schools_final.pdf?attachment=false **να** μελετήσετε το πέμπτο κεφάλαιο που αναφέρετε στις γενετικές εξετάσεις. Στη συνέχεια συζητήστε στην ομάδα για το θέμα αυτό και καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας.

Φύλλο Εργασίας 1. Ομάδα Ε Αφού μεταβείτε στον ιστοτόπο:

https://bioethics.gr/api/files/download/1273/Booklet_for_schools_final.pdf?attachment=false

να μελετήσετε το έκτο κεφάλαιο που αναφέρετε στην ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή και επιλογή εμβρύων. Στη συνέχεια συζητήστε στην ομάδα για το θέμα αυτό και καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας.

Συνθετική δραστηριότητα Project

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Θεματικό πεδίο: 4ο Ενανθρώπηση - Χριστός

Θεματική ενότητα: Χριστός: Αληθινός Θεός και αληθινός άνθρωπος

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

- Εξηγούν ότι στο πρόσωπο του Χριστού υπάρχουν ενωμένες αχώριστα και αδιαίρετα δύο τέλει φύσεις, η θεία και η ανθρώπινη.
- Αναδεικνύουν τη σημασία της ένωσης των δύο τέλει φύσεων στο πρόσωπο του Χριστού για τη σωτηρία του ανθρώπου.

Σύντομη περιγραφή: Πρόκειται για βραχυπρόθεσμο project συνολικής διάρκειας δύο διδακτικών ωρών. Ο θεματικός άξονάς του θεμελιώνεται στα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα της τρίτης θεματικής ενότητας του τέταρτου Θεματικού Πεδίου του ΠΣ.

Στάδια υλοποίησης

1. Κατάθεση προτάσεων θεμάτων:

Ο/η εκπαιδευτικός προτείνει τον βασικό θεματικό άξονα «Χριστός στη Λογοτεχνία». Οι μαθητές/-τριες τοποθετούνται, παρουσιάζοντας τις προτάσεις τους.

2. Επιλογή θέματος, σκοπού, ερευνητικών ερωτημάτων:

Οι μαθητές/-τριες συζητούν για τις επιμέρους πτυχές που θα επιθυμούσαν να ερευνήσουν στο πλαίσιο της ερευνητικής εργασίας. Διαμορφώνεται η τελική διατύπωση του τίτλου. Οι μαθητές/-τριες συζητούν, προκειμένου να επιλέξουν τον λογοτέχνη και το λογοτεχνικό έργο με το οποίο θα ασχοληθούν από τα προτεινόμενα:

α. Α. Παπαδιαμάντης, *Το άνθος του γιαλού*

β. Α. Καρκαβίτσας, *Θείον όραμα*

Ως σκοπό της έρευνάς τους οι μαθητές/-τριες θέτουν τον εντοπισμό των διακριτών χαρακτηριστικών της θείας και της ανθρώπινης φύσης του Θεανθρώπου, όπως αυτά εντοπίζονται στα δύο παραπάνω λογοτεχνικά κείμενα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω σκοπό, το ερευνητικό ερώτημα διαμορφώνεται από τους μαθητές. Ενδεικτικά: «Πώς παρουσιάζονται οι δύο φύσεις του Χριστού, η θεία και η ανθρώπινη στα προεπιλεγμένα λογοτεχνικά κείμενα;»

3. Χωρισμός/οργάνωση ομάδων:

Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε τέσσερις (4) ομάδες, σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους και σχεδιάζουν στρατηγικές εντοπισμού των απαντήσεων στο βασικό ερώτημα που αφορά στον τρόπο περιγραφής της θείας και της ανθρώπινης φύσης του Χριστού στο λογοτεχνικό κείμενο. Ο/η εκπαιδευτικός παρεμβαίνει υποστηρικτικά και καθοδηγητικά στη διαδικασία. Ο χωρισμός των μαθητών/-τριών σε ομάδες

4. Προγραμματισμός ομάδας:

Προσδιορίζονται τα επιμέρους θέματα με τα οποία θα ασχοληθεί η κάθε ομάδα. Ανατίθενται ρόλοι στους μαθητές-μέλη των ομάδων. Διατυπώνονται από τους/τις μαθητές/-τριες με την

καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού τα ερευνητικά ερωτήματα, με τα οποία θα ασχοληθεί κάθε ομάδα.

5. Δράσεις συλλογής δεδομένων κάθε ομάδας:

Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν ενεργητικά και αναπτύσσουν δεξιότητες επικοινωνίας, συνεργασίας και διαλόγου Προσδιορίζουν-επιλέγουν τη μέθοδο έρευνας, συλλογής και επεξεργασίας του ερευνητικού υλικού.

6. Διαλείμματα ενημέρωσης στην ολομέλεια και πιθανός επαναπροσδιορισμός της εξέλιξης του project:

Σε προκαθορισμένες από τον/την εκπαιδευτικό χρονικές στιγμές τα μέλη κάθε ομάδας που είναι επιφορτισμένα με το συγκεκριμένο έργο, παρουσιάζουν στην ολομέλεια τις φάσεις εξέλιξης της έρευνας και τα αποτελέσματά της.

7. Επεξεργασία δεδομένων και συμπεράσματα:

Οι μαθητές/-τριες συνεργάζονται στις ομάδες, διεκπεραιώνουν τις εργασίες που έχει αναλάβει ο καθένας. Ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί τις ερευνητικές και ανακαλυπτικές δραστηριότητες των μαθητών των επιμέρους ομάδων, έχοντας συμμετοχικό και υποστηρικτικό ρόλο. Ο/η εκπαιδευτικός στη φάση της συζήτησης των αποτελεσμάτων λειτουργεί ως συντονιστής-διευκολυντής, βοηθώντας τους/τις μαθητές/-τριες να λάβουν ανατροφοδότηση από τη μαθησιακή διαδικασία.

8. Κατανομή θεμάτων:

Ακολουθείται η κατανομή που έχει ήδη προηγηθεί.

9. Δημόσια παρουσίαση:

Οι μαθητές/-τριες ανακοινώνουν, συζητούν και σχολιάζουν τα αποτελέσματα της ερευνητικής τους προσπάθειας. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων όλων των ερευνητικών εργασιών των μαθητών είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί σε ημέρα που θα αφιερωθεί για τον συγκεκριμένο σκοπό. Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν τον τρόπο δημοσίευσης των αποτελεσμάτων της ερευνητικής εργασίας τους.

10. Αξιολόγηση:

Δημιουργούνται και ενημερώνονται καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης της ερευνητικής εργασίας ατομικός (για κάθε μαθητή) και συλλογικός (για κάθε ομάδα) φάκελος δραστηριοτήτων, στους οποίους ταξινομείται το ποικίλο ατομικό και ομαδικό υλικό που παράγεται κατά την υλοποίηση των επιμέρους φάσεων της ερευνητικής εργασίας.

Ο σχεδιασμός της αξιολόγησης από την πλευρά του/της εκπαιδευτικού θα πρέπει να περιλαμβάνει τόσο την ενδιάμεση όσο και την τελική. Η αυτοαξιολόγηση των μαθητών/-τριών αποτελεί οργανικό στοιχείο της αξιολόγησης της ερευνητικής εργασίας. Βασικοί άξονες της αξιολόγησης είναι:

- α. Η αξιολόγηση της Ερευνητικής Διαδικασίας
- β. Η αξιολόγηση του Περιεχόμενου Ερευνητικής Έκθεσης
- γ. Η αξιολόγηση της Γλώσσας και της Δομής της Ερευνητικής Έκθεσης
- δ. Η αξιολόγηση της Δημόσιας Παρουσίασης της Ομαδικής Εργασίας

Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Τάξη	Β΄ Λυκείου		
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία- Λατρεία- Αγία Γραφή		
Θεματική Ενότητα	[ΘΕ11]: Ορθόδοξων Πορεία: από το σχίσμα του 1054 στην Πανορθόδοξη Σύνοδο του 2016.		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Project		
Γενικός τίτλος	Η Παγκόσμια διάσταση της εκκλησιαστική προοπτικής. Λειτουργίες και διλήμματα.		
Τίτλος δραστηριότητας	Ιστοεξερεύνηση: Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών: Ενότητα ή ουτοπία;		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Επιχειρηματολογούν υπέρ της ανάγκης να εκσυγχρονίζεται ο λόγος της Εκκλησίας ως ανανέωση της Παράδοσής της.		
Χρονική διάρκεια	Α ή/και Β Τετράμηνο (προτιμότερο όλο το σχολικό έτος)		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται:</p> <p>Να διερευνήσουν στο διαδίκτυο της πλευρές του θέματος, εστιάζοντας στις λειτουργίες του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών</p> <p>Να αποτυπώσουν τα σημεία εκείνα που συνιστούν τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, λειτουργίες συγκρότησης, αρμόδια όργανα.</p> <p>Να επικεντρωθούν στον δημοκρατικό τρόπο λειτουργίας, τους παράγοντες επηρεασμού των αποφάσεων, τα «παιγνίδια εξουσίας» και τις διαδρομές τους.</p> <p>Να εστιάσουν στα ζητήματα τα οποία τίθενται κάθε φορά, τις ολομέλειες πχ για τις εκλογικές διαδικασίες, τις αποφάσεις και τις πιέσεις που ενδεχομένως ασκούνται κλπ.</p> <p>Να αξιολογήσουν τις λειτουργίες και τα αποτελέσματα των συνεδριάσεων του ΠΣΕ καταδεικνύοντας το ρόλο που παίζει στις μεταξύ τους σχέσεις και στις ισορροπίες που τηρούνται (ή όχι).</p> <p>Να εξηγήσουν τις επιλογές τους και να καταγράψουν τα συμπεράσματα τους σε εργασία που θα παρουσιαστεί στο τέλος της χρονικής διάρκειας ή της σχολικής χρονιάς.</p>		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός εξηγεί τις διαδικασίες και τη λειτουργία των ερευνητικών	Οι μαθητές ακολουθούν τον προγραμματισμό και τους ρόλους που	Διευθύνσεις ιστοσελίδων, Η/Υ στο εργαστήριο	Βιωματικά προσεγγίζουν θέμα που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση

<p>εργασιών/Project όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Χωρισμός/Οργάνωση ομάδων • Προγραμματισμός ομάδας • Δράσεις συλλογής δεδομένων κάθε ομάδας • Επεξεργασία δεδομένων και συμπεράσματα • Κατανομή θεμάτων (σύμφωνα με το μοντέλο χωρισμού που θα υιοθετηθεί) • Δημόσια παρουσίαση. 	<p>διανέμονται από τον εκπαιδευτικό σχετικά με το θέμα του Παγκόσμιου Συμβούλιου Εκκλησιών και των λειτουργιών του</p>	<p>Πληροφορικής, Τάμπλετ. Εναλλακτικά προσωπικοί φορητοί υπολογιστές.</p>	<p>τους (εύκολη απαρίθμηση στοιχείων ενότητας) και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους. Η εμπειρία υποστηρίζει την δημιουργία συνειρμών μεταξύ σώματος και πνευματικού σώματος. Σε αυτήν θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση. Η Ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται. Παράλληλα ξεκινά η ιστοεξερεύνηση όπως τίθεται στην αρχική εργασία του project με διερεύνηση όλων των παραμέτρων του θέματος στο διαδίκτυο.</p>
<p>2) Ο/Η εκπαιδευτικός παρακολουθεί διακριτικά τις διαδικασίες έχοντας τη γενική εποπτεία και επίβλεψη των εργασιών.</p>	<p>2) Οι μαθητές /-τριες καταθέτουν εβδομαδιαίο απολογισμό των ανατεθέντων εργασιών και των δυσκολιών που συνάντησαν</p>		<p>Αντιλαμβάνονται το ρόλο του ΠΣΕ στην αρμονική συνύπαρξη καθώς και τις δυσκολίες συναρμογής και σύζευξης τόσων διαφορετικών γνωμών και θέσεων και τη συνακόλουθη δυσχέρεια εξεύρεσης κοινού τόπου ακόμα και σε θέματα διαδικασίας που φαινομενικά είναι «λυμένα».</p> <p>Δημιουργούν ομάδες εγγράφων σχετικά με τα ευρήματα της ιστοεξερεύνησης και</p>

			<p>τα προβλήματα που πιθανόν ανακύψουν. Το ερευνητικό ερώτημα σχετικά με την ουτοπική διάσταση της ύπαρξης του ΠΣΕ δύναται να απαντηθεί σε χωριστές ομάδες ανάλογα με την οπτική από την οποία θα διερευνηθεί. Μας ενδιαφέρει να δούμε την πορεία της σκέψης των μαθητών/τριών καθώς και την ερμηνεία των ευρημάτων της έρευνας τους στο διαδίκτυο. Είναι σημαντικό να δοθούν ασφαλείας διευθύνσεις ιστοσελίδων, οι επίσημες βέλτιστα προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος παραπλανητικών αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων.</p>
<p>3) Αξιολόγηση. Για τις ανάγκες της αξιολόγησης σε όλη τη διάρκεια δημιουργείται ένας κοινός ομαδικός φάκελος ενώ τηρείται και ημερολόγιο δραστηριοτήτων σε προσωπικό και ομαδικό επίπεδο. Η αξιολόγηση διακρίνεται σε:</p> <p>1. Αξιολόγηση. Η αξιολόγηση πρέπει να είναι τόσο ενδιάμεση (ανατροφοδοτική) όσο και τελική. Αφορά την αξιολόγηση σε ατομικό επίπεδο (συμμετοχή,</p>			

<p>συνεργασία, προσωπικά ημερολόγια, ατομικός φάκελος συλλογής υλικού) και την αξιολόγηση του συλλογικού έργου της ομάδας.</p>			
<p>Λεπτομερείς οδηγίες για τα στάδια της αξιολόγησης. Η αξιολόγηση του συλλογικού έργου ομάδας μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής:</p> <p>α. Αξιολόγηση Ερευνητικής Διαδικασίας (Ανάπτυξη ερευνητικών ερωτημάτων, Αιτιολόγηση επιλογών και αξιοποίηση κατάλληλων πηγών, Αιτιολόγηση επιλογών και αξιοποίηση κατάλληλων διαδικασιών επεξεργασίας δεδομένων, Κριτική αποτίμηση πηγών, μεθόδων, συμπερασμάτων, Αποτελεσματική αξιοποίηση ΤΠΕ στην έρευνα, Συνέπεια μελών ομάδας προς τον προγραμματισμό, Χρήση μέσων, πόρων και ΤΠΕ)</p> <p>β. Αξιολόγηση Περιεχομένου Ερευνητικής Έκθεσης (Κατοχή ειδικών γνώσεων, κατανόηση εννοιών, Διατύπωση με λογικό και συνεκτικό τρόπο θέσεων της ομάδας που απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα βάσει των δεδομένων, Υπεράσπιση θέσεων ομάδας έναντιεναλλακτικών και αντιθέτων απόψεων και κριτικός σχολιασμός τους, Συσχέτιση θέματος και συμπερασμάτων με καταστάσεις, προβλήματα και ζητήματα της πραγματικότητας, Κριτική αποτίμηση των ατομικών, ομαδικών επιλογών και ρόλων).</p> <p>γ. Αξιολόγηση Γλώσσας και Δομής Ερευνητικής Έκθεσης (Χρήση όρων και επιστημονικής ονοματολογίας, Σαφήνεια, ακρίβεια, ροή γλώσσας & εσωτερική συνοχή λόγου, Οργάνωση στην παράθεση ιδεών, προτάσεων, συμπερασμάτων, σχολίων, Χρήση κατάλληλου κειμενικού είδους και ύφους για περίσταση επικοινωνίας, Επιμέλεια εκτύπωσης ερευνητικής έκθεσης)</p> <p>δ. Αξιολόγηση Δημόσιας Παρουσίασης της Ομαδικής Εργασίας (Ενημέρωση για προβληματική και διαδικασίες έρευνας, δεδομένα & συμπεράσματα, Χρήση γλώσσας με άνεση εκφοράς, ορθό τόνο και σαφή ειρμό κατάλληλα για παρουσίαση, Χρήση συμπληρωματικών/πολυτροπικών μέσων και ΤΠΕ για στήριξη λόγου και στις κατάλληλες στιγμές, Χρήση χιούμορ, δημιουργικότητας και παραστατικότητας στη σωστή αναλογία και κατάλληλη στιγμή, Ετοιμότητα και πληρότητα απαντήσεων στις ερωτήσεις και τα σχόλια του κοινού.</p>			
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Δημιουργία φακέλου ομάδων, μεταφορά χαρτιών στην τάξη, μεταφορά κειμένων σε προβολή Η/Υ. Έλεγχος διαθεσιμότητας αίθουσας Πληροφορικής, έλεγχος γνώσεων μαθητών Η/Υ και τεχνολογισμού.</p>		
<p>Ενέργειες του μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.</p>	<p>Δημιουργία ομάδων, ονόματα, διαμόρφωση αίθουσας, ανάθεση ρόλων και διερευνητικών αποστολών, διαδικτυακές ομάδες για την ιστοεξερεύνηση.</p>		

Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Εναλλακτικό project για τη Γ΄ Λυκείου

Το project που ακολουθεί αποτελεί μια πρόταση για τη Β΄ Λυκείου.
Αναφέρεται στο 1^ο Θεματικό Πεδίο «**Ορθόδοξη Εκκλησία και δημόσιος χώρος**», περιλαμβάνει τα υποθέματα «**1. Η Ορθοδοξία και ο διάλογος με τον άλλον**», «**2. Ιεραποστολή στα πέρατα του κόσμου**», «**3. Ορθοδοξία και Ανθρωπισμός**», «**4. Εκκλησία, Πολιτεία και Πολιτική**». Επίσης είναι σχεδιασμένο με βάση τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών Θρησκευτικών και προτείνεται ως εναλλακτική μέθοδος μάθησης, όπου οι μαθητές/-τριες ελεύθερα θα επιλέξουν την έρευνα, η οποία θα πραγματοποιηθεί κυρίως κατά τη διάρκεια των διδακτικών ωρών, καθώς και την τελική παρουσίαση- αξιοποίηση της.
Επιλέχθηκε το συγκεκριμένο project, διότι λειτουργεί αναστοχαστικά με όσα έχουν μάθει στο 1^ο Θεματικό Πεδίο οι μαθητές/-τριες της Γ΄ Λυκείου και συγχρόνως επιτρέπει την επέκταση των γνώσεών τους σε νέα θέματα, που έχουν άμεση σχέση με το δημόσιο χώρο, την επαφή και επικοινωνία με εκκλησιαστικές προσωπικότητες που έχουν διακριθεί για το έργο του, καθώς και την ανάδειξη της προσωπικής τους ευθύνης στην αντιμετώπιση των σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων και την ευρύτερη παρουσία του στην κοινωνία.

Ως προς τη διάρκεια, το project είναι βραχυπρόθεσμο και περιορίζεται σε 3 ή 4 διδακτικές ώρες.

ΘΕ. 1 Ορθόδοξη Εκκλησία και δημόσιος χώρος

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Project με μαθητές/-τριες της Γ΄ Λυκείου
--	---

<p>Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση :</p> <p>α) να αναλύουν το οικουμενικό όραμα της Εκκλησίας ως συνέχεια της διδασκαλίας του Χριστού με σκοπό την ανθρώπινη σωτηρία</p> <p>β) να αναγνωρίζουν τις βασικές θέσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας για τον άνθρωπο (προσωποκεντρικά)</p> <p>γ) να διακρίνουν τις διαστάσεις και τα όρια της κοινωνικής προσφοράς της Εκκλησίας στην οικουμένη</p> <p>δ) να επισημαίνουν την προσωπική ευθύνη των χριστιανών ως πολιτών του κόσμου για τη μεταμόρφωση της κοινωνίας.</p> <p>ε) να εμπλακούν προσωπικά και ολιστικά με τα υπό μελέτη ζητήματα, έτσι ώστε να οικοδομήσουν εμπειρίες με νόημα</p> <p>στ) να αναστοχαστούν όσα έμαθαν και να αναδιοργανώσουν τις ιδέες τους</p> <p>ζ) να συνδυάσουν τη θεωρητική προσέγγιση των ζητημάτων με στοχευμένες δράσεις και δραστηριότητες</p> <p>η) να συνειδητοποιήσουν το νόημα των επαρκειών που απέκτησαν στη διάρκεια της μέχρι τώρα σχολικής θρησκευτικής τους εκπαίδευσης</p> <p>θ) να κρίνουν πόσο η θεολογική θεώρηση των ζητημάτων του project συνεισέφερε στην προσωπική τους ανάπτυξη, καλλιέργεια και χειραφέτηση.</p>	<p>(2ώρες)- B1</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1^ο δίωρο: Επιλογή του θέματος, προσδιορισμός διαστάσεων διερεύνησης, όροι συνεργασίας, χρονοδιαγράμματα, αυτο-οργάνωση <ul style="list-style-type: none"> i. «Αναζητώντας σύγχρονους οικουμενικούς διακόνους»: Με καταιγισμό ιδεών δημιουργείται ο θεματικός ιστός του project, δηλαδή προσδιορίζονται τα θέματα, τα οποία μπορεί να αναφέρονται: στην κοινωνία, τα τοπικά και παγκόσμια προβλήματα (οικονομία, προσφυγικό, μετανάστευση), τις δράσεις της Εκκλησίας και την αναζήτηση εκκλησιαστικών προσώπων που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση του κοινωνικού κακού στον κόσμο με τις πρωτοβουλίες και τις δράσεις τους. Ακολουθεί συζήτηση πάνω στις διαστάσεις που ενδιαφέρουν περισσότερο τους μαθητές/τις μαθήτριες. Αποφασίζεται αν όλα αυτά μπορούν να θεωρηθούν κάτω από ένα θέμα-ομπρέλα, π.χ. «<i>Διακονώντας κάθε άνθρωπος</i>» που θα μας βοηθήσει να καθορίσουμε τους στόχους και τις κατευθύνσεις του project και να χρησιμοποιήσουμε όλα όσα επεξεργαστήκαμε στο πρώτο υποθέμα της φετινής χρονιάς. Συζητάμε τη δυνατότητα και τις προϋποθέσεις προσέγγισής τους, χρησιμοποιώντας τη θεολογική γνώση και τα ζητήματα που αναπτύξαμε (στη φετινή χρονιά, αλλά και στη διάρκεια όλης της θρησκευτικής μας εκπαίδευσης). ii. Αποφασίζονται οι διαστάσεις που θα επεξεργαστούμε και καθορίζονται οι κατευθύνσεις που θα επιλέξουμε. iii. Προσδιορίζονται οι πηγές συλλογής πληροφοριών: Βιβλία, άρθρα, δημοσιογραφικά κείμενα, διαδίκτυο, διαδικτυακές βάσεις δεδομένων, φωτογραφίες, video, χάρτες, εκθεσιακοί χώροι, φορείς, ειδικοί επιστήμονες, πρόσωπα που υπηρετούν σε χώρους κ.ά. Επίσης καθορίζονται οι μέθοδοι για τη συλλογή στοιχείων (βιβλιογραφική έρευνα, συλλογή στοιχείων από κείμενα, μελέτη ταινιών, φωτογραφιών κ.ά., συνέντευξη, έρευνα). iv. Επιλέγεται η προσωπικότητα με την οποία θα ασχοληθούν οι μαθητές/-τριες. v. Γίνεται επιμερισμός του έργου και ανάθεση σε κάθε μέλος ενός συγκεκριμένου τμήματός του. vi. Αποφασίζεται το χρονοδιάγραμμα των εργασιών. • 2^ο δίωρο: Υλοποίηση διερεύνησης σε ομάδες, προετοιμασία συμπερασμάτων, διαμορφωτική αξιολόγηση, επιλογή τρόπου παρουσίασης <ul style="list-style-type: none"> i. Υλοποιείται η κυρίως επεξεργασία των κειμένων και των πηγών διερευνητικών ερωτημάτων,
---	--

	<p>σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που έχουν επιλεγεί. Τα θέματα εξειδικεύονται ανάλογα με την προσωπικότητα που θα επιλεγθεί. Ενδεικτικά θέματα στα οποία μπορεί να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η Ορθόδοξη Εκκλησία απέναντι στα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα • Η μαρτυρία της Εκκλησίας στην οικουμένη • Κοινωνική διακονία και πολιτιστική προφορά προς κάθε άνθρωπο • Η πολιτική στάση των χριστιανών • Η αρμονική συμβίωση των ετεροτήτων σήμερα <p>ii. Αποφασίζονται τρόποι παρουσίασης (π.χ. συνέντευξη, εισηγήσεις, ψηφιακή αφίσα, παρουσιάσεις σε Η/Υ, παραγωγή υλικού, εκθέσεις, δραματοποιήσεις, συζητήσεις, οργάνωση εκδηλώσεων, πραγματοποίηση δράσεων κ.ά.)</p> <p>III. 3^ο δώρο: Παρουσιάσεις συμπερασμάτων, αξιολογικές και μεταγνωστικές προσεγγίσεις, αποφάσεις για περαιτέρω αξιοποίηση της εργασίας</p> <p>Σημείωση: Αν αποφασιστεί η συνέντευξη τότε το project θα επεκταθεί ένα δώρο. Στο 3^ο δώρο θα γίνει η συνέντευξη και το στο 4^ο δώρο θα παρουσιαστεί η συνέντευξη στο πλαίσιο ενός άρθρου.</p>
--	---

	<p>v. Χωρισμός των μαθητών/-τριών σε ομάδες. Γίνεται επιμερισμός του έργου και ανάθεση σε κάθε μέλος ενός συγκεκριμένου τμήματός του.</p> <p>vi. Αποφασίζεται το χρονοδιάγραμμα των εργασιών.</p> <p>II. 2^ο δίωρο: Υλοποίηση διερεύνησης σε ομάδες, προετοιμασία συμπερασμάτων, διαμορφωτική αξιολόγηση, επιλογή τρόπου παρουσίασης</p> <p>ii. Υλοποιείται η κυρίως επεξεργασία των κειμένων και των πηγών διερευνητικών ερωτημάτων, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που έχουν επιλεγεί. Τα θέματα εξειδικεύονται ανάλογα με την προσωπικότητα που θα επιλεγθεί. Ενδεικτικά θέματα στα οποία μπορεί να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η Ορθόδοξη Εκκλησία απέναντι στα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα • Η μαρτυρία της Εκκλησίας στην οικουμένη • Κοινωνική διακονία και πολιτιστική προφορά προς κάθε άνθρωπο • Η πολιτική στάση των χριστιανών • Η αρμονική συμβίωση των ετεροτήτων σήμερα <p>ii. Αποφασίζονται τρόποι παρουσίασης (π.χ. συνέντευξη, εισηγήσεις, ψηφιακή αφίσα, παρουσιάσεις σε Η/Υ, παραγωγή υλικού, εκθέσεις, δραματοποιήσεις, συζητήσεις, οργάνωση εκδηλώσεων, πραγματοποίηση δράσεων κ.ά.)</p> <p>III. 3^ο δίωρο: Παρουσιάσεις συμπερασμάτων, αξιολογικές και μεταγνώστικές προσεγγίσεις, αποφάσεις για περαιτέρω αξιοποίηση της εργασίας - Αξιολόγηση</p> <p>Σημείωση: Αν αποφασιστεί η συνέντευξη τότε το project θα επεκταθεί ένα δίωρο. Στο 3^ο δίωρο θα γίνει η συνέντευξη και το στο 4^ο δίωρο θα παρουσιαστεί η συνέντευξη στα πλαίσια ενός άρθρου.</p>
--	--

Η αξιολόγηση πραγματοποιείται σε όλη τη διάρκεια της τρίωρης (ή τετράωρης) πορείας μάθησης και αναφέρεται στη συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών και στον έλεγχο κυρίως των ποιοτικών στοιχείων. Η αξιολόγηση περιλαμβάνει συνδυασμό τεχνικών που ακολουθούν την εναλλαγή των τεχνικών διδασκαλίας. Επίσης, αποτιμάται η δυνατότητα του/της κάθε μαθητή/μαθήτριας να συσχετίζει τις γνώσεις, να τις ερμηνεύει, να τις αποκωδικοποιεί και τελικά να τις εφαρμόζει σύμφωνα με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Η αξιολόγηση ολοκληρώνεται στο τέλος του project. Για τις ανάγκες της αξιολόγησης δημιουργείται ένας κοινός φάκελος κάθε ομάδας, ενώ τηρείται και ημερολόγιο δραστηριοτήτων, προσωπικό και ομαδικό. Η αξιολόγηση διακρίνεται σε ατομική και ομαδική. Κατά τη διάρκεια της πορείας μάθησης πραγματοποιούνται αξιολογικές προσεγγίσεις σε κάθε στάδιο.

1° δῖωρο: Διαγνωστικά αξιολογείται η γνώση των μαθητών/μαθητριών σχετικά με τον όρο «διακονία» και τις διάφορες μορφές του στην εκκλησιαστική και κοινωνική ζωή. Επίσης, αξιολογείται η ενεργός συμμετοχή και η συνεργασία τους σε όλη τη διαδικασία,

2° δῖωρο: Στο στάδιο αυτό αξιολογείται η ικανότητα των μαθητών/μαθητριών να συνδέσουν τα ποικίλα στοιχεία της εκκλησιαστικής διακονίας σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο και να ανακαλύψουν μέσα από την προσωπικότητα που θα μελετήσουν τις ποικίλες μορφές προσφοράς της Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο και τον δημόσιο χώρο. Επίσης, αξιολογείται, αν οι μαθητές/-τριες γνώρισαν τη σημασία, κατανόησαν την πηγή και τον σκοπό της εκκλησιαστικής διακονίας καθώς και τη σύνδεση της με τη χριστιανική μαρτυρία. Στη συνέχεια, προσδιορίζεται περιγραφικά ο τρόπος συνεργασίας μεταξύ των μαθητών/μαθητριών κάθε ομάδας κατά την επεξεργασία του υλικού καθώς και της προετοιμασίας και τελικής μορφής του παράγωγου υλικού. Σε όλη αυτή τη διαδικασία η αξιολόγηση έχει διαμορφωτικό χαρακτήρα. Σε περίπτωση που επιλεγθεί η συνέντευξη αποτιμάται ο τρόπος προετοιμασίας και συνεργασίας για την επιλογή των ερωτήσεων αλλά και η παρουσία των μαθητών/-τριών κατά τη διάρκεια της συνέντευξης με την εκκλησιαστική προσωπικότητα που θα επιλεγθεί.

3° δῖωρο: Στο στάδιο αυτό προσδιορίζεται θετικά ή αρνητικά όλη η ερευνητική διαδικασία, το περιεχόμενο και το παράγωγο υλικό (τελική αξιολόγηση). Επίσης αξιολογείται η παρουσίαση της εργασίας των μαθητών/μαθητριών, η οποία περιλαμβάνει τον τρόπο εργασίας, τη χρήση γλώσσας και την άνεση εκφοράς, την αξιοποίηση πολυτροπικών μέσων και ΤΠΕ, τον τρόπο επικοινωνίας με το κοινό ή τους αποδέκτες, εφόσον η παρουσίαση γίνει με ηλεκτρονικό τρόπο. Σε όλη τη διαδικασία σημαντική κρίνεται η αξιολόγηση του/της εκπαιδευτικού από τους μαθητές/τις μαθήτριες αλλά και η αυτοαξιολόγηση των μαθητών/-τριών εντός των ομάδων αλλά και σε ολομέλεια.

Κατά αυτόν τον τρόπο ολοκληρώνεται η αξιολόγηση, η οποία συνδέεται άμεσα με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και όλες τις δραστηριότητες της πορείας μάθησης. Έτσι, η αξιολόγηση ξεκινάει διαγνωστικά, συνεχίζει διαμορφωτικά και ολοκληρώνεται με την τελική αξιολόγηση κατά την παρουσίαση του παράγωγου υλικού (εργασίας).

Βιβλιογραφία και δικτυογραφία

Ξενόγλωσση

Barlos, A.Gogou,V Fradellos, C. Tsintsifa, M.&Tsirevelos,N. (2021)*Orthodox in Encounter – Teachers Book*, Funded by the European Union, EDUC8 (Educate to Build Resilience) Project, Beyond the Horizon & Volos Academy for Theological Studies.

Biesta, G. (2009). Good education in an age of measurement: On the need to reconnect with the question of purpose in education. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), σσ. 33-46.

Biesta, G. (2013). Knowledge, judgement and the curriculum: on the past, present and future of the idea of the Practical. *Journal of Curriculum Studies*, 45(5), σσ. 684-696.

Biesta, G. (2014). Pragmatising the curriculum: bringing knowledge back into the curriculum conversation, but via pragmatism. *The Curriculum Journal*, 25(1), σσ. 29-49.

Biesta, G. (2014). Who Knows? On the Ongoing Need to ask Critical Questions About the Turn Towards Evidence in Education and Related Fields. Στο K. Petersen, D. Reimer, & A. Qvortrup (Επιμ.), *Evidence and Evidence-based Education in Denmark - The Current Debate* (σσ. 19-25). Copenhagen: Department of Education (DPU) Aarhus University.

Black, P. & Dylan, W. (1998). Assessment and Classroom Learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), σσ. 7-74.

Bruner, J. (1964). The course of cognitive growth. *American Psychologist*, 19(1), σσ. 1-15.

Bruner, J. S. (1961). The act of discovery. *Harvard Educational Review*, 31(1), σσ. 21-32.

Bruner, J. S. (1966). *Toward a Theory of Instruction*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

CETIS, (2007). Centre for Educational Technology Interoperability Standards: Portfolio., Ανάκτηση 5 24, 2014

Costello, J. & Crane, D. (2013). Technologies for Learner-Centered Feedback. *OpenPraxis*, Vol 5(3), 217-225. Ανάκτηση 6 16, 2021.

Chater, M., & Erricker, C. (2013). *Does Religious Education have a future? Pedagogical and policy prospects*. London and New York: Routledge.

Committee of Ministers of the Council of Europe. (2008). *Recommendation CM/Rec(2008)12 of the Committee of Ministers to member states on the dimension of religions and non-religious convictions within intercultural education*. Ανάκτηση 6 15, 2021, από https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d20e8.

Cope, B., & Kalantzis, M. (2015). The things you do to know: An introduction to the Pedagogy of Multiliteracies. Στο B. Cope, & M. Kalantzis (Επιμ.), *A Pedagogy of Multioiteracies. Learning by design* (σσ. 1-36). New York: Palgrave Macmillan.

Council of Europe. (2008). *White Paper on Intercultural Dialogue CM(2008)30/2 May 2008*. Ανάκτηση 6 15, 2021, από http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/whitepaper_interculturaldialogue_2_EN.asp

Dewey, J. (1906). The Experimental Theory of Knowledge. *Mind. New Series*, 15(59), σσ. 293-307.

Dewey, J. (1916). *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. New York: Macmillan.

DigCompEdu, (2018). *European Framework for the Digital Competence of Educators*. Publications Office of the European Union.

Dewey, J. (1929). *Experience and Nature*. London: George Allen & Unwin Ltd.

Erricker, C. (2010). *Religious Education. A conceptual and interdisciplinary approach for secondary level*. London New York: Routledge.

Erricker, C., & Erricker, J. (2000). The Children and Worldviews project: A Narrative Pedagogy of Religious Education. Στο M. Grimmitt (Επιμ.), *Pedagogies of Religious Education* (σσ. 188-206). Great Waking: McCrimmons.

Feuerstein, R., Rand, Y., & Rynders, J. E. (1988). *Don't Accept Me as I Am. Helping 'Retarded' People to Excel*. Springer US.

Gardner, H. (1993)¹⁰. *Frames of mind: The theory of multiple intelligence* New York: Basic Books.

Gearon, L. (Επιμ.) (2003c). *Learning to Teach Citizenship in the Secondary School*. London: Routledge.

Geir, A. (2015). Modes of learning in religious education. *British Journal of Religious Education*, 37(3), 256-272. <https://doi.org/10.1080/01416200.2014.944095>

Grimmitt, M. (2000). Constructivist Pedagogies of Religious Education Project: RE-thinking Knowledge, Teaching and Learning in Religious Education. Στο M. Grimmitt (Επιμ.), *Pedagogies of Religious Education. Case studies in the Research and Development of Good Pedagogic Practice in RE* (σσ. 207-227). Great Waking. Essex: McCrimmons.

Grimmitt, M. (Επιμ.). (2000). *Pedagogies of Religious Education*. Great Waking: McCrimmons.

Grimmitt, M. (Επιμ.). *Religious Education and Social and Community Cohesion: An Exploration of Challenges and Opportunities*. Great Waking, Essex: McCrimmons.

Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.

Heathcote, D., (2004). *Drama as a Learning Medium*. Heinemann Portsmouth, NH.

Halpern, D. F. (1996). *Thought and Knowledge. An Introduction to Critical Thinking*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Ipgrave, J. (2003). *Building E Bridges. Interfaith dialogue by e-mail*. Birmingham: Christian Education Publications.

Jackson, A. (1993). *Learning through Theatre: new perspectives on theatre in education*. London: Routledge.

Jackson, R. (2004). *Rethinking Religious Education and Plurality: Issues in Diversity and Pedagogy*. London: Routledge Falmer.

Jackson, R. (2014). *Signposts - Policy and practice for teaching about religions and non-religious world views in intercultural education*. Strasbourg: Council of Europe.

Kalantzis, M., & Cope, B. (2001). Multiliteracies: A framework for action. Στο M. Kalantzis, & M. Cope, *Transformations in Language and Learning: Perspectives on Multiliteracies*. (σσ. 19-31). Australia: Common Ground Publishing.

Kolb, D. A., & Fry, R. (1975). Toward an applied theory of experiential learning; Στο C. Cooper (Επιμ.), *Theories of Group Process* (σσ. 33-57). London: John Wiley.

Koukounaras Liagkis, M. (2012). Compulsory Religious Education: A Justification Based on European Experience. Στο C. A. Shoniregun, & G. A. Akmayeva (Επιμ.), *Ireland International Conference on Education, 2012 Proceedings* (σσ. 44-48). Dublin: Infonomics Society.

Koukounaras Liagkis, M. (2013). Religious Education in Greek Public Schools in Western Thrace: Identifying Controversial Issues. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(11), σσ. 274-281.

Koukounaras Liagkis, M. (2013). Action and Learning: making sense of and giving meaning to. A research on enquiry based learning in an applied theatre model. Στο B. Savaneli, A. O. Nosike, C. Alcott, & S. Pacukaj (Επιμ.), *Conference Proceedings. ICHSS 2013. 3o International Conference on Human and Social Sciences. September 20-22 2013*. (Τόμ. 6, σσ. 333-339). Rome.

Koukounaras Liagkis, M. (2015). Religious Education in Greece: A new curriculum, an old issue. *British Journal of Religious Education*, 37(2), σσ. 153-169.

Koukounaras Liagkis, M. (2016). Teaching Religious Education in Schools and Adolescents' Social and Emotional Development. An Action Research on the Role of Religious Education and School Community in Adolescents' Lives. *Cultural and Religious Studies*, 4(2), σσ. 121-133.

Koukounaras Liagkis, M. (2020). Changing students' and teachers' concepts and constructs of knowledge in RE in Greece. *British Journal of Religious Education*, 42(2), 152-166.

Koukounaras Liagkis, M., & Ziaka, A. (2015, September-December). Religious Education in Greece-Orthodox Christianity, Islam and Secularism. *European Journal of Social Sciences, Education and Research*, 5(1), σσ. 44-53.

Krathwohl, D. R. (2002). *A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. Theory into Practice*, 41(4), σσ. 212-218.

Lazonder, A. W., Wilhelm, P., & Hagemans, M. G. (2008). The influence of domain knowledge on strategy use during simulation-based inquiry learning. *Learning and Instruction*, 18(6), 580-592. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2007.12.001>

MacBeath, J. and Mortimore, P. (2001). *Improving School Effectiveness*, Buckingham: Open University Press.

Mitropoulou, V. (2014). Contemporary Educational Issues in Digital School. Θεσσαλονίκη: Οστρακον

OSCE. (2007). *The Toledo Guiding Principles on Teaching about Religions and Beliefs in Public Schools*, OSCE, Warsaw, 2007. Ανάκτηση 6 15, 2021, από <http://www.osce.org/node/27217>

Mitropoulou, V. (2015). Integration of Learning Objects in Educational Scenarios for teaching of Religious Education. Proceedings of the Meeting of the Orthodox Christian Religious Education Association (OCREA) on the topic: "Methods of Teaching in Religious Education: Learning by Heart or by Experience?", 18-20 June 2014, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria pp. 113-121

Mitropoulou, V. (2016). Digital media in Religious Education. *Religionspaedagogische Beitrage (RpB) Religionspaedagogik INTERNATIONAL*, 74/2016 pp. 113-119

Mitropoulou, V. (2018). Religious Education in a Digital Era. In U. Riegel E.M. Leven, D. Flemming (eds.): Religious Experience and Experiencing Religion in Religious Education. *Research on Religious and Spiritual Education vol. 11*. pp.145-156 (Proceedings from EARLI, SIG19 Siegen, Germany, 21-23/09/2016

Mitropoulou, V. (2020). Religious Education at schools in Greece. In: M. Rothgangel, D. Rechenmacher, M. Jaggle (eds) *Religious Education at Schools in Europe*. Part 6: Southern Europe. Vienna University Press, V&R unipress, pp. 57-84

Mitropoulou, V. (2021). School Religious Education in the 21st century: challenges and perspectives. Proceedings from the conference "The Mission of the Orthodox Religious Education in Schools and Congregations – Visions and Challenges" (eds. R. Aikonen & A. Alexandrov) held in Durres, Albania 17-19.11.2017 (pp. 70-77)

Mitropoulou, V., Komninou, I., Argyropoulos, N.) (2013). Teacher's views on the interactive books of Religion in secondary education in Greece. Proceedings from the 18th Annual Conference of the Education, Learning, Styles, Individual differences Network (ELSIN) with title *Building Learning Capacity for Life*, 18-20 June 2013, Billund, Denmark pp. 189-196

Mitropoulou, V. & Faridou, S. (2018). High school students' views on the use of digital learning objects in religious education. In M. Ubani (ed.) *New international studies on religions and dialogue in education*. 12. 201-218

OSCE. (2007). *The Toledo Guiding Principles on Teaching about Religions and Beliefs in Public Schools*, OSCE, Warsaw, 2007. Ανάκτηση 6 15, 2021, από <http://www.osce.org/node/27217>

Perrenoud, Ph. (1998). From Formative Evaluation to a Controlled Regulation of Learning Processes. Towards a wider conceptual field. Στο *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), σσ. 85-102.

Perselis, E. (1984). Religious Education in Greece. Its Origin, Development and Future. With special reference to Religious Education in England, part 1. *Θεολογία*, NE(2), σσ. 498-516.

Perselis, E. P. (1987). *A study of religious Education in Contemporary Greece and the attitudes towards Christian Orthodox Religion of Greek pupils aged 12-15 years*. Lancaster: Thesis to the University of Lancaster.

Piaget J. 1971. *The Psychology of Intelligence: Sixth Impression*. London: Routledge & Kegan Paul.

Regis, (2003). Regis University Electronic Portfolio Project. EPortfolio Basics. Ανάκτηση 5 24, 2014.

Rogers, C. (1969). *Freedom to learn*. Columbus Ohio: Charles Merrill Co.

Stern, J. (2006). *Teaching Religious Education. Researchers in the Classroom*. London New York: Continuum.

Stogiannidis, A. (2019). Überlegungen zur Konzeption eines kontextualisierenden positionellen Religionsunterrichts in ökumenischer Perspektive. Στο: Schambeck, M. / Simojoki, H. / Stogiannidis, A. (Hg.). Auf dem Weg zu einer ökumenischen Religionsdidaktik. Grundlegungen im europäischen Kontext (σσ. 70-83). Freiburg im Breisgau: HERDER.

Stogiannidis, A. (2019). Orthodoxe Religionspädagogik als eine eigenständige wissenschaftliche Disziplin. Auf den Spuren ihrer wissenschaftstheoretischen geschichtlichen Anfänge. Στο: Zeitschrift für Pädagogik und Theologie, Vol. 71, No. 4, σσ. 401-414.

Stogiannidis, A. (2020). Knowledge transfer and validity claims in religious education: The Greek academic context. Στο: Schweitzer, F. / Schreiner, P. (eds.). International Knowledge Transfer in Religious Education (σσ. 183-196). Münster: WAXMANN. Von Glasersfeld, E. (1991). A Constructivist's View of Learning and Teaching. Στο R. Duit, F. Goldberg, & H. Niedderer (Επιμ.), *Research in physics learning: Theoretical issues and empirical studies*. Proceedings of an international workshop (σσ. 29-39). Kiel, Germany: IPN.

Tsirevelos, N. (2020) "**Religious Education and New Technologies. Utopia or a call for creative teaching?**", *Preparing for new realities in Education: Opportunities and Challenges*, 3rd International Conference on Management of Educational Units (18-20 December 2020), International Hellenic University, Thessaloniki 2021, pgs 125-131.

Tsirevelos, N. (2020). Formimi dhe Edukimi i Krishtere: Nga teoria ne praktike, publ. Departamenti i Theologjise dhe Kultures, Kolegji Universitar Logos, Shen Vlash.

Tsirevelos, N. (2020), "Christian Witness, Communication and Education: A case study to the work of Archbishop of Tirana, Durres and all Albania Anastasios (Yannoulatos), *Theology & Culture*. 2020: 1(1): 9-32.

Tsirevelos, N. (2022), "Religious Education of the Roma People in Greece. The Ecumenical Theological Framework of Communication, Intercultural Inclusion Interventions and a Case Study of Non-Formal Education from the Orthodox Church", *Review of Ecumenical Studies*, 14 (2/2022), pp. 197–217.

Tsirevelos, N. (2022) "The liturgy after the liturgy. An original missionary exhortation of Archbishop Anastasios of Albania", *Theology & Culture*, Volume 5, 2022, pp 49-69.

Von Glasersfeld, E. (1995). *Radical constructivism: A way of knowing and learning*. Washington DC: Falmer.

Von Glasersfeld, E. (1998). Why Constructivism must be radical. Στο M. Laroche, N. Bednarz, & J. Garrison (Επιμ.), *Constructivism in Education* (σσ. 23-28). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Watson, B. (1997)2. *The effective teaching of Religious Education*. Essex: Longman.

Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design* (2η εκδ.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development ASCD. Colombian Applied Linguistics Journal. 19. 140. 10.14483/calj.v19n1.11490.

Wiggins, G. & McTighe, J. (2011). *Understanding by Design Guide to Advanced Concepts in Creating and Reviewing Units*. Alexandria, VA: ASCD.

Wright, A. (2007). *Critical Religious Education, Multiculturalism and the Pursuit of Truth*. Cardiff: University of Wales Press.

Wright, A., Brandom, A. (Επιμ.) (2000). *Learning to teach religious education in the secondary school: A companion to school experience*. London: Routledge.

Wright, A. (2004). *Religion, Education and Postmodernity*. London: Routledge.

Ελληνόγλωσση

Αλμπανάκη, Ξ. (2013). *Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις του μαθήματος των θρησκευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με δημιουργική αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών*. Θεσσαλονίκη: Μπαρμπουνάκη.

Αλμπανάκη, Ξ. (2017). *Τα επιτραπέζια ηλεκτρονικά παιχνίδια ως διαμεσολαβητές για τη μάθηση και την καλλιέργεια της θρησκευτικής αγωγής*. Θεσσαλονίκη: OstrakonPublishingp.c..

Αυδή, Α. & Χατζηγεωργίου, Μ. (2007). *Η τέχνη του Δράματος στην Εκπαίδευση. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Αυδή, Α., & Χατζηγεωργίου, Μ. (2018). *Όταν ο δάσκαλος μπαίνει σε ρόλο: 50 προτάσεις για θεατρικά εργαστήρια με Δάσκαλο σε ρόλο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Βαλλιανάτος, Α. (2005). *Το μάθημα των θρησκευτικών στο σύγχρονο σχολείο*. ΔΕΛΤΙΟ της Σχολής Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου(34), σσ. 27-30.

Βασιλόπουλος, Χ. (1993). *Ο μαθητής ως κριτήριο του Μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.

Βασιλόπουλος, Χ. (1996). *Θρησκευτική Αγωγή και αυτονομία του παιδιού*. Θεσσαλονίκη-Αθήνα: Κυριακίδη.

Βασιλόπουλος, Χ. (2003). *Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Βασιλόπουλος, Χ. (2006). *Παιδαγωγικά Μελετήματα*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

Βασιλόπουλος, Χ. (2008). *Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

Βουλγαράκη - Πισίνα, Ε. (1998). *Μεταρρυθμίσεις και Καθημερινότητα: Μια Κουβέντα για το Μάθημα των Θρησκευτικών*. *Σύναξη*, 65, 18-29.

Βουλγαράκη - Πισίνα, Ε. (2004). *Νεωτερικότητα και Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*. Αθήνα: Μαΐστρος.

Βουλγαράκη - Πισίνα, Ε. (2017). *Ο Ιωνάς και η Αποκλειστικότητα της Σωτηρίας*. *Αντίβολα*, 1, 213-241.

Bruner, J. (1997[1990]). *Πράξεις νοήματος*. (Η. & Ρόκου, Μεταφρ.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Bruner, J. (2007[1996]). *Ο Πολιτισμός της Εκπαίδευσης*. (Χ. Βουγιούκα, Μεταφρ.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γιαγκάζογλου, Σ. (2021). *Θεολογία και Πολιτισμός*. Αθήνα: Gutenberg.

Γιαγκάζογλου, Σ., Νευροκοπλής, Α., & Στριλιγκάς, Γ. (Επιμ.). (2013). *Τα Θρησκευτικά στο σύγχρονο σχολείο. Ο διάλογος και η κριτική για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά Δημοτικού και Γυμνασίου*. Αθήνα: Αρμός.

Γιούλτσης, Β. (1996). *Κοινωνιολογία της θρησκείας*. Θεσσαλονίκη: Π. Πουρναρά.

Γκόβας, Ν. (2003). *Για ένα νεανικό δημιουργικό θέατρο, ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές, ένα πρακτικό βοήθημα για εμψυχωτές θεατρικών ομάδων και εκπαιδευτικούς*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Γώγου, Β. & Μπάρλος, Α. & Ραχούτη Στ. (2021). «Ένα σπίτι μακριά από το σπίτι», *Σύναξη*, 157, 81-90.

Γώγου, Β & Μπάρλος, Α. (2011). «Μετασχηματίζοντας αντιλήψεις μέσω της αισθητικής εμπειρίας στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Λάρισας» στο Κόκκος, Α. & Συνεργάτες (2011). *Εκπαίδευση μέσα από τις τέχνες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Δαγδιλέλης, Β., κ.ά. (2010). *Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διδακτική διαδικασία. Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*. Τεύχος 1: Γενικό Μέρος. Πάτρα: Ε.Α.Ι.Τ.Υ. (αναθεωρημένη έκδοση 06.02.2010).

Γκότοβος, Α. (1999). *Παιδαγωγική Αλληλεπίδραση. Επικοινωνία και Κοινωνική Μάθηση στο Σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.

Δελικωσταντής, Κ. (2009). *Η Σχολική θρησκευτική Αγωγή. Μεταξύ Παιδαγωγικής και Θεολογίας*. Αθήνα: Έννοια.

Δελικωσταντής, Κ. (2009). *Η Παιδεία ως Πολιτισμός του Προσώπου*. Αθήνα: Έννοια.

Δερμιτζάκη, Ε. Ε. (2017). *Προάγοντας της δεξιότητες των μαθητών να μαθαίνουν. Ανάπτυξη της αυτο-ρυθμιζόμενης μάθησης*. Αθήνα: Gutenberg.

Δεσπότης, Σ. Σ. (2017). *Βίβλος και Παιδαγωγικές Εφαρμογές*. Αθήνα: Έννοια.

Dewey, J. (1980). *Εμπειρία και εκπαίδευση*. (Λ. Πολενάκης Μεταφρ.) Αθήνα: Γλάρος.

Elliott, S., Kratochwill, T., Littlefield - Cook, J, Travers, J. (2008). *Εκπαιδευτική Ψυχολογία: Αποτελεσματική διδασκαλία, αποτελεσματική μάθηση*. Αθήνα: Gutenberg.

Frey, K. (2015). *Η Μέθοδος Project. Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη*. (Κ. Μάλλιου Μεταφρ.). Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη.

Jackson, R. (2016). *Οδοδείκτες. Πολιτική και πρακτική για τη διδασκαλία σχετικά με τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. (Α. Βαλλιαντάτος, Μεταφρ.) Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης.

Ιωακειμίδου, Β. & Λιοναράκης, Α. (2017). Η διαρκής βελτίωση της ποιότητας στην εξ αποστάσεως πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Τάσεις και προσανατολισμοί. *Open Education: The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, Τόμ. 13 (2), 124-139. Ανάκτηση 6 16, 2021, από <https://ejournals.e-publishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/15541/14047>.

Kalantzis, M., & Core, B. (2013). *Νέα Μάθηση. Βασικές αρχές για την επιστήμη της εκπαίδευσης*. (Αρβανίτη, Ε., Επιμ., & Χρηστίδης, Ε. Γ., Μεταφρ.) Αθήνα: Κριτική.

Καμαρινού, Δ. (2012). *Η μέθοδος Project στην πράξη. Οδηγός εκκίνησης για εκπαιδευτικούς*, ιδ. έκδοση.

Καπετανάκης, Γ. (2013). Τα Θρησκευτικά στο Σύγχρονο Σχολείο. Ο διάλογος και η κριτική για το νέο πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά Δημοτικού και Γυμνασίου. *Σύναξη*, 128, 95-97.

Καπετανάκης, Γ. Δ. (2014). *Θρησκευτική Αγωγή στο Ελληνικό Λύκειο*. Αθήνα: manifesto.

Καπετανάκης, Γ. Δ., Κουγιουμτζής, Γ. Α., & Μπίκος, Γ. Δ. (Επιμ.). (2017). *Σύγχρονες προσεγγίσεις στη Διδακτική των Θρησκευτικών*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Καραμούζης, Π. (2012). *Πολιτισμός και Διαθρησκευτική Αγωγή*. Αθήνα: Επίκεντρο.

Καραμούζης, Π., Φωκίδης, Ε., & Τσιρέβελος, Ν. (2019). Η αναγκαιότητα της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης: τα Προγράμματα Σπουδών και οι Διδάσκοντες. Μια πανελλήνια έρευνα / The necessity of Religious Education: Curricula and Instructors. A pan-Hellenic survey. *Ελληνική Περιοδική Έκδοση για τη Θρησκευτική Εκπαίδευση / Greek Journal of Religious Education*, 2(1), 61-86 DOI: 10.30457/30420195

Κασσωτάκης, Γ. (2003). *Η αξιολόγηση της επιδόσεως των μαθητών. Μέσα, μέθοδοι, προβλήματα, προοπτικές*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Κατσαρού, Ε. & Δεδούλη, Μ. (2008). *Επιμόρφωση και αξιολόγηση στο χώρο της εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΥΠΕΠΑΙΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. *Δυναμική αξιολόγηση*. Δημητρόπουλος 2001²:13. Δημητρόπουλος 2005⁷: 23, 27, 31, 96. Ζεργιώτης 2006: 6. Παντελιάδου & Πατσιοδήμου 2007: 5. Τόγια κ.ά. 2006: 683-686. Ανάκτηση 6 13, 2021 από <https://www.greek-language.gr/certification/research/lexicon/show.html?id=68>

Κιουλάνης, Σ. (2007). *Δημιουργία περιβάλλοντος ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην επιμόρφωση των θεολόγων εκπαιδευτικών. Εμπειρική έρευνα*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Κογκούλης, Ι. Β. (1993). *Ο θεολόγος καθηγητής και η επιστημονική και ψυχοπαιδαγωγική του κατάρτιση. Εμπειρική έρευνα*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Κογκούλης, Ι. Β. (1993). *Το μάθημα των Θρησκευτικών στη Μέση Εκπαίδευση κατά την πεντηκονταετία 1932-1982*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Κόκκος, Α. & συνεργάτες (2011). *Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες*. Αθήνα: Μεταίχιμο.

Κόπτης, Α. (2004). *Η βιωματική προσέγγιση στο μάθημα των Θρησκευτικών του Δημοτικού Σχολείου* (Εμπειρική έρευνα). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Κορναράκης, Κ. (1999). Παιδεία Κυρίου. Ο οντολογικός χαρακτήρας και η διαλεκτική φύση του παιδαγωγικού έργου κατά τους Τρεις Ιεράρχες. *ΕΕΘΣΠΑ* 34, 413-467.

Κορναράκης, Κ. (2000). Ο μυστικός και αποκαλυπτικός χαρακτήρας του συμβόλου κατά τη θεώρηση του χριστιανικού παιδαγωγικού ιδεώδους, Στο Φ. Καλαβάσης- Μ. Μεϊμάρης (Επιμ.), *Διεπιστημονική προσέγγιση των μαθηματικών και της διδασκαλίας τους* (σσ. 141-153). Αθήνα: Πανεπιστήμιο

Κορναράκης, Κ. (2004). Ζητήματα μεθοδολογίας και πνευματικής ζωής κατά τον διάλογο μεταξύ Εκκλησίας και κόσμου περί των διαφυλικών σχέσεων. Στο *ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ. Χαριστήριο τόμος προς τιμήν του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χριστοδούλου* (σσ. 403-430), Αθήνα Εκδ. Αρμός.

Κορναράκης, Κ. (2011). *Ο άνθρωπος απέναντι στην εικόνα του*. Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός.

Κορναράκης, Κ. (2009). Η θεολογική θεώρηση των *Γενετικών Εξετάσεων* (GeneticTests) ως υπόμνημα κριτικής ανθρωπολογίας στη σύγχρονη κοινωνία. Στο *Κήρυγμα και Ευχαριστία, Χαριστήριο Τόμος προς τιμήν του Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ανθίμου* (σσ. 397-427). Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός.

Κορναράκης, Κ. (2018). Ήμουν, απλώς, άνθρωπος: Η κρίση της εφηβικής ηλικίας, η αναζήτηση ταυτότητας και οι ταινίες βαμπίρ σε θρησκευτικό πλαίσιο, *Σύναξη* 147, 62-74.

Κορναράκης, Κ. (2017). Ευθανασία: Ηθικά διλήμματα πολιτισμικής αυτοσυνειδησίας, *Βιοηθικά* 3(2), 83-94.

Κορναράκης, Κ. (2018). Βιοηθικά διλήμματα των κλινικών δοκιμών υπό το πρίσμα της Εξαήμερου. Στο *Αρχή και εξέλιξη του κόσμου και του ανθρώπου με αναφορά στην Εξαήμερο του Μ. Βασιλείου*, Πρακτικά Διεπιστημονικού Συνεδρίου (17 – 18 Οκτωβρίου 2017), Αθήνα 2018, (σσ. 289-302).

Κορναράκης, Κ. (2019). Πληροφορία και διαχείριση των γενετικών δεδομένων υπό το πρίσμα της ελευθερίας του προσώπου: μια θεολογική ματιά. Στο Μ. Κανελλοπούλου-Μπότη, Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή (Επιμ.), *Δεδομένα Υγείας και Γενετικά Δεδομένα*, Βιοηθικοί Προβληματισμοί IV (σσ. 375-403). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2009). *Ο Θεός ο δικός μου, ο δικός σου. Πολιτισμός, Εκπαίδευση, Ετερότητα*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2011). *Εκπαιδευτικοί εν δράσει. Νέα πολυτροπική διδακτική*, Αθήνα: Γρηγόρης.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2012). Οι Θρησκείες στο Σχολείο. Μία Μετανεωτερική Προσέγγιση της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης με Τεχνικές από το Θέατρο στην Εκπαίδευση. Στο Ν. Γκόβας, Μ. Κατσαρίδου, & Δ. Μαυρέας (Επιμ.), *Θέατρο & Εκπαίδευση: δεσμοί αλληλεγγύης. 7η Διεθνής Συνδιάσκεψη για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, 2012* (σσ. 232-239). Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2015). *Επιστήμες της Παιδαγωγικής και πρώτη εφηβεία. Συμβολή στη διδακτική μεθοδολογία της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2019). *Τι θρησκευτικά χρειάζεται η εκπαίδευση σήμερα; Μια πολυδιάστατη έρευνα σε ελληνικό περιβάλλον*. Αθήνα: Gutenberg.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2018). Η έρευνα-δράση ως προσωπική ανάγκη του εκπαιδευτικού. Αναστοχασμός και συνεργασία, με σκοπό τον μετασχηματισμό. Στο Ε. Κατσαρού & Β. Τσάφος (Επιμ.), *Ορίζοντας την έρευνα-δράση στην Ελλάδα. Στην προοπτική διαμόρφωσης μιας επαγγελματικής κοινότητας εκπαιδευτικών ερευνητών* (σσ. 101-120). Αθήνα και Ρέθυμνο: Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κρήτης Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ., & Παπαϊωάννου, Μ. (2016). Η θέση της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο του 21ου αιώνα: Ζητήματα υποχρεωτικότητας, προγράμματος σπουδών και παιδαγωγικής προσέγγισης. Στο Σ. Γρόσδος (Επιμ.), *Προγράμματα Σπουδών-Σχολικά εγχειρίδια. Από το παρελθόν, στο παρόν και το μέλλον. Πρακτικά Συνεδρίου* (σσ. 201-212). Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης του ΕΚΕΔΙΣΥ, ΠΕΕ, Pierce-Αμερικάνικο Κολλέγιο Αθηνών Ελλάδος.

Κουλουμπαρίτση, Α. (2018). Η Ανατροφοδότηση κατά την Περιγραφική – Διαμορφωτική Αξιολόγηση. Στο Α. Κουλουμπαρίτση (Επιμ.), *Αξιολογώ και Μαθαίνω. Πρακτικός Οδηγός για τη Διαμορφωτική Αξιολόγηση του Μαθητή στην Τάξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Κουλουμπαρίτση, Α., & Ματσαγγούρας, Η. (2004). Φάκελος εργασιών του μαθητή (Portfolio): Η αυθεντική αξιολόγηση στη διαθεματική διδασκαλία, στο Π. Αγγελίδης και Γ. Μαυροειδής (επιμ.), *Εκπαιδευτικές Καινοτομίες για το Σχολείο του Μέλλοντος*. Αθήνα: Τυπωθείτω, 2004.

Κουτσελίνη, Μ. (2002). *Διαφοροποίηση Διδασκαλίας – Μάθησης: Από την θεωρία στην πράξη*. Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Κουτσελίνη-Ιωαννίδου, Μ. (1995). Μεταγνώση: Η έννοια και η διδασκαλία της, *Νέα Παιδεία*, 74, 48-56.

Κουτσελίνη - Ιωαννίδου, Μ. & Πυργιωτάκης, Ι. Ε. (2015). *Διαφοροποίηση της διδασκαλίας της μάθησης. Κοινωνιολογική, παιδαγωγική και διδακτική προσέγγιση*. Αθήνα: Πεδίο.

Λιάμπας, Α. (2012). Η εξέλιξη της αξιολόγησης στο ιστορικό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο. Στο *Πρακτικά Συνεδρίου «Η Ποιότητα στην εκπαίδευση: Τάσεις και προοπτικές»*, τομ. Α' (σσ. 471-480). Αθήνα.

Μάγος, Κ. (2002). *Διδακτική μεθοδολογία για τη μέθοδο project*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Ματσαγγούρας, Η. (2006). *Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας, τ. Α', Η Προσωπική Θεωρία ως Πλαίσιο Στοχαστικο-κριτικής Ανάλυσης*, Αθήνα: Gutenberg.

Ματσαγγούρας, Η. (2006). *Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας, τ. Β', Στρατηγικές Διδασκαλίας, Η Κριτική Σκέψη στη Διδακτική Πράξη*, Αθήνα: Gutenberg.

Ματσαγγούρας, Η. (2007). *Σχολικός Εγγραμματισμός. Λειτουργικός, Κριτικός, Επιστημονικός*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2009). *Εισαγωγή στις Επιστήμες της Παιδαγωγικής. Εναλλακτικές Προσεγγίσεις, Διδακτικές Προεκτάσεις*. Αθήνα: Gutenberg.

Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2012). *Φάκελος επιμορφωτικού Υλικού για τις Βιωματικές Δράσεις: Από τη βιωματική Μάθηση στο Συνεργατικό Μοντέλο Βιωματικών Δράσεων*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Ματσαγγούρας, Η., & Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ. (2014). Διδακτική τεχνολογία για ένα αποτελεσματικό μάθημα σε κονστрукτιβιστικό μαθησιακό πλαίσιο. Έρευνα στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στο μάθημα των Θρησκευτικών. Στο Κ. Δ. Μαλαφάντης, Ε. Π. Γαλανάκη, & Α. Ι. Παμουκτσόγλου (Επιμ.), *ΙΕ' Διεθνές Συνέδριο της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος. Πρακτικά* (σσ. 506-516). Αθήνα: Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος.

Μαυρομούστακου, Ε. (2015). *Παιδική Ηλικία και Θρησκευτικά*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Mezirow, J. & συνεργάτες(2007). *Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση*. (Γ. Κουλαουζίδης, Μεταφρ.) Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μητροπούλου, Β. (2008). Το εκπαιδευτικό λογισμικό στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών, Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

Μητροπούλου, Β. (2012). Το εκπαιδευτικό σενάριο με χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των Θρησκευτικών. Στον τιμητικό τόμο για τον ομ.καθηγ. Χ. Βασιλόπουλο με τίτλο «Αγωγή Αγάπης και Ελευθερίας», Θεσσαλονίκη: Βάνιας σσ. 243-270

Μητροπούλου, Β. (2015). Κοινωνικοπολιτισμικές Θεωρίες Μάθησης. Προτάσεις εφαρμογής στη διδακτική πράξη με χρήση Η/Υ. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing p.c.

Μητροπούλου, Β. Γ. (2015). *Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών στη διδακτική του μαθήματος των θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing p.c.

Μητροπούλου, Β. (2015). *Τεύχος μελέτης εξειδίκευσης μεθοδολογίας, ανάπτυξης προδιαγραφών και μεθοδολογίας επιλογής των σεναρίων των εκπαιδευτικών για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης ανά γνωστικό αντικείμενο για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στο γνωστικό αντικείμενο «Θρησκευτικά και Εκκλησιαστική Εκπαίδευση*. Ι.Ε.Π. Ανάπτυξη μεθοδολογίας και δειγματικών σεναρίων για τα γνωστικά αντικείμενα της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Ανάκτηση 6 16, 2021 από http://aesop.iep.edu.gr/sites/default/files/thriskeytika_kai_ekklisiastiki_ekpaideysi.pdf

Μητροπούλου, Β. (2015). *Θεωρίες αγωγής και μάθησης*. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing p.c.

Μητροπούλου, Β. (2021). *Ψηφιακός Θρησκευτικός Γραμματισμός*. Θεσσαλονίκη: Όστρακον

Μητροπούλου, Β. Γ., Κόπτσης, Α., & Βασιλόπουλος, Χ. Κ. (2006). Αξιολόγηση της χρήσης εκπαιδευτικού λογισμικού πολυμέσων για υποστήριξη της διδασκαλίας του μαθήματος των Θρησκευτικών στο Δημοτικό: Μία μελέτη περίπτωσης. Στο *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση. Πρακτικά συνεδρίου* (σσ. 734-741). Θεσσαλονίκη: Ελληνική Επιστημονική Ένωση Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση.

Μητροπούλου, Β. & Στογιαννίδης, Α. (2015). *Θεωρίες αγωγής και μάθησης*. Θεσσαλονίκη: Ostracon

Μητροπούλου, Β. & Κόπτσης, Α. (2020). Διδασκαλία με αντεστραμμένη τάξη με χρήση προκαταβολικών οργανωτών στο μάθημα των Θρησκευτικών. Πρακτικά από το 2ο Συνέδριο Θεολόγων Εκπαιδευτικών. Στο «Προκλήσεις και προοπτικές της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης στο σύγχρονο σχολείο». Θεσσαλονίκη 14-19/09/2018, *Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών 2*, 254-259.

Μητροπούλου, Β. & Αργυρόπουλος, Ν. (2018). Μαθησιακά αντικείμενα στα Θρησκευτικά. Παιδαγωγικό υπόβαθρο σχεδιασμού. Πρακτικά από το 11ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση». Θεσσαλονίκη, 19-21/10/2018 (σσ. 77-80) (<http://www.etpe.gr/conf/?cid=34>)
Μυλωνάκου-Κεκέ, Η. (2009). *Συνεργασία Σχολείου Οικογένειας και Κοινότητας. Θεωρητικές προσεγγίσεις και Πρακτικές Εφαρμογές*. Αθήνα: χ.ε.

Ντιούϊ, Τ. (2016). *Δημοκρατία και Εκπαίδευση*. (Φ. Τερζάκης, Μεταφρ.) Αθήνα: Ηριδανός.

Παπαϊωάννου, Μ. (2018). Μπορεί να είναι αποτελεσματικός ο διδακτικός διαθρησκευτικός διάλογος στο Μάθημα των Θρησκευτικών; Μία εμπειρική έρευνα. *Ελληνική Περιοδική Έκδοση για τη Θρησκευτική Εκπαίδευση/Greek Journal of Religious Education*, 1(1), 41–62. <http://doi.org/10.30457/031020184>

Πεπές, Ε. (2010). Η συμβολή της μεθόδου project στην κοινωνικοποίηση του μαθητή και η αξία της για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης. Στο *Διαπολιτισμική εκπαίδευση – μετανάστευση – διαχείριση συγκρούσεων και παιδαγωγική της δημοκρατίας. Πρακτικά διεθνούς Συνεδρίου* (σσ. 579-586). Πάτρα.

Πεπές, Ε. (2016). Θρησκευτική ταυτότητα και ορθόδοξη θρησκευτική αγωγή στην εποχή της παγκοσμιοποίησης: Η πρόταση της εκκλησιαστικής παράδοσης. Στο *Παιδεία – Διαφωτισμός – Παγκοσμιοποίηση: Ορθόδοξη εκκλησιαστική θεώρηση. Πρακτικά Επιστημονικού Θεολογικού Συνεδρίου* (σσ. 87-133). Θεσσαλονίκη: Εργαστήριο Παιδαγωγικής - Χριστιανικής Παιδαγωγικής Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ.

Περσελής, Ε. (1994). *Χριστιανική Αγωγή και σύγχρονος κόσμος*. Αθήνα: Αρμός.

Περσελής, Ε. (2000). *Θεωρίες θρησκευτικής ανάπτυξης και αγωγής*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Περσελής, Ε. Π. (2007). *Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Σέξτου, Π. (2007). *Πρακτικές εφαρμογές θεάτρου στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Μουσειακή Εκπαίδευση, Αγωγή υγείας, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Γλώσσα και Λογοτεχνία*. Αθήνα: Καστανιώτης

Stenhouse, L. (2003 [1975]). *Εισαγωγή στην έρευνα και την ανάπτυξη του Αναλυτικού Προγράμματος*. (Α. Τσαπέλης, Μεταφρ.) Αθήνα: Σαββάλας.

Περάκης, Η. (2015). *Διδακτική των θεολογικών μαθημάτων στο ελληνικό σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Δ. Σφακιανάκη.

Στογιαννίδης, Α. (2014). Η Διδακτική Ανάλυση στα Σχολικά Εγχειρίδια του Μαθήματος των Θρησκευτικών. Εμπειρική Έρευνα με Εφαρμογή της Γεωμετρικής Διδακτικής Ανάλυσης (Ge.Di.An.). Θεσσαλονίκη: Δέσποινα Κυριακίδη.

Στογιαννίδης, Α. (2016). Η Διδακτική του Συμβόλου. Προσεγγίσεις στη Θεωρία της Διδασκαλίας του Μαθήματος των Θρησκευτικών. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδη.

Στογιαννίδης, Α. (2016). Το Μάθημα των Θρησκευτικών στη Δημόσια Εκπαίδευση: ένα Μάθημα Θέσεων, Στοχασμού και Ερμηνείας. Στο: ΣΥΝΘΕΣΙΣ (Ηλεκτρονικό Περιοδικό του Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ), Τόμος 5 / No. 1, σσ. 41-67. <https://doi.org/10.26262/syn.v5i1.5630>.

Στογιαννίδης, Α. (2020). Η γοητεία του Μαθήματος των Θρησκευτικών. Συνάντηση με τον σύγχρονο κόσμο και εφαλτήριο δημιουργίας. Στο: ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΚΗΡΥΚΑΣ (Θεολογική Επετηρίδα της Ιεράς Μητροπόλεως Κιτίου), Τόμος 26, σσ. 157-179.

Στογιαννίδης, Α. (2021). Σχολική Παιδεία, Μάθημα των Θρησκευτικών και Δημόσιος Χώρος. Αναστοχαστική Ιχνηλασία στην Παιδαγωγική Θεωρία του Dietrich Benner. Θεσσαλονίκη: Ostrakon Publishing.

Συργιάννη, Μ. (2021). Πλαίσιο και στοιχεία αξιολόγησης των μαθητών στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών των Θρησκευτικών στο Λύκειο. Στο *Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών Τόμ. 3 – Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Θεολόγων: Θρησκευτική Εκπαίδευση: εκπαίδευση για το μέλλον* (σσ. 85-91). Παιδαγωγικό Εργαστήριο Τμήμα Θεολογίας - Θεολογική Σχολή ΑΠΘ.

Συργιάννη, Μ. (2021). Μάθηση με νόημα ή νοηματοδοτώντας τη μάθηση στη Θρησκευτική Εκπαίδευση. Στο *Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών Τόμ. 3 – Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Θεολόγων: Θρησκευτική Εκπαίδευση: εκπαίδευση για το μέλλον* (σσ. 571-582). Παιδαγωγικό Εργαστήριο Τμήμα Θεολογίας - Θεολογική Σχολή ΑΠΘ.

Τσιρέβελος, Ν. (Νοεμ. 2019). «Θρησκευτική εκπαίδευση και Θρησκευτικές ετερότητες. Το πέρασμα από την εθνικιστική κατανόηση της θρησκείας στην οικουμενικότητα της Ορθοδοξίας και τον θρησκευτικό πλουραλισμό», *ΣΥΜ-ΒΟΛΗ*, τεύχ. 6-7, σελ. 65-84.

Τσιρέβελος, Ν. (2017). «Ο διαθρησκευτικός διάλογος της ζωής μέσα από το παράδειγμα της Μεσαιωνικής Πόλης της Ρόδου. Θεολογική θεμελίωση και διδασκαλία με τη χρήση ιστολογίου». Στο Μητροπούλου, Β. (επιμ). *Διδακτικές προσεγγίσεις στο μάθημα των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Θεολογική Σχολή ΑΠΘ, 199-208 (δαθέσιμο στο <https://conferences.lib.auth.gr/synedriothelologias/2017/paper/view/608>)

- Τσιρέβελος, Ν. (2015) *Θεολογική θεμελίωση της Ορθόδοξης μαρτυρίας. Σπουδή στο έργο του Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστασίου*, εκδόσεις Ostracon Publishing, Θεσσαλονίκη.
- Τσιρέβελος, Ν. (2019) «Θρησκευτική εκπαίδευση και Θρησκευτικές ετερότητες. Το πέρασμα από την εθνικιστική κατανόηση της θρησκείας στην οικουμενικότητα της Ορθοδοξίας και τον θρησκευτικό πλουραλισμό», *ΣΥΜ-ΒΟΛΗ*, τεύχ. 6-7 (Νοεμ. 2019), σελ. 65-84.
- Τσιρέβελος, Ν. (2023), «EDUC8 Ένα Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τη συμβολή των θρησκειών στην ανάσχεση της βίας. Η τέχνη ως διδακτικό εργαλείο», στο Β. Μητροπούλου, Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών, Τμ. 4 -Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου Θεολόγων Θρησκευτική Εκπαίδευση: Σύγχρονες τάσεις και επικαιρότητα, τμ. 4, σ. 587-599.
- Τσιρέβελος, Ν. (2023), «Τέχνη - Πολιτισμός - Δημιουργικότητα: Τεχνικές επικοινωνίας και αναστοχασμού στη Θρησκευτική Εκπαίδευση», στο Β. Μητροπούλου, Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών, Τμ. 4 -Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου Θεολόγων Θρησκευτική Εκπαίδευση: Σύγχρονες τάσεις και επικαιρότητα, τμ. 4, σ. 600-612
- Φρυδάκη, Ε. (2009). *Η Διδασκαλία στην Τομή της Νεωτερικής και της Μετανεωτερικής Σκέψης*. Αθήνα: Κριτική.
- Χατζηγεωργίου, Γ. (2004). *Γνώθι το Curriculum*. Αθήνα: Ατραπός.
- Χατζηδημού, Δ. & Αναγνωστοπούλου, Μ. (2011). *Οι ομάδες εργασίας των μαθητών στην εκπαίδευση*, Κυριακίδη: Θεσσαλονίκη.
- Χολέβα, Ν. (2019). *Κι αν ήσουν εσύ; Θεατροπαιδαγωγικές δραστηριότητες για την ευαισθητοποίηση στα ανθρώπινα δικαιώματα και σε θέματα προσφύγων*. Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το θέατρο στην εκπαίδευση.
- Vygotzky, L. (1993). *Σκέψη και Γλώσσα*. Αθήνα: Γνώση.
- Vygotzky, L. (1998[1978]). *Νους στην κοινωνία. Η ανάπτυξη των ανώτερων ψυχολογικών διαδικασιών*. (Σ. Βοσνιάδου, Επιμ., & Α. Μπίμπου, Μεταφρ.) Αθήνα: Gutenberg.

Δίκτυα/Πλατφόρμες

Arts and culture - Πλατφόρμα πολιτισμού με πάνω από 1.500 μουσεία από ολόκληρο τον κόσμο: <https://artsandculture.google.com/>.

Αίσωπος: <http://aesop.iep.edu.gr/senaria>

Europeana: <https://www.europeana.eu/el>

Εκπαιδευτική Τηλεόραση ΥΠΑΔΜΘ: <https://edutv.minedu.gov.gr/index.php/profil-menu>

Πινακοθήκη του διαδικτυακού πολιτιστικού κέντρου artopos της Εκκλησίας της Ελλάδος: http://www.eikastikon.gr/profile_gr.html

Ιφιγένεια: <http://ifigeneia.cti.gr/repository/>

Μίτιδα: <http://scenaria-ekt.mitida/gr>

Μουσείο Μπενάκη: <https://www.benaki.org/index.php?lang=el>.

Μυριόβιβλος, Βιβλιοθήκη του διαδικτυακού πολιτιστικού κέντρου artoros της Εκκλησίας της Ελλάδος: <http://www.myriobiblos.gr/library%20home.htm>

Project Zero: <http://www.pz.harvard.edu/content/pz-founded-by-nelson-goodman>.

Πρωτέας: <http://proteas.greek-language.gr>

Φωτόδεντρο - Εθνικός Συσσωρευτής Εκπαιδευτικού Περιεχομένου για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: <http://photodentro.edu.gr/oep/>